NA CESTĚ K LIDSKÉ A KŘESŤANSKÉ DOSPĚLOSTI

příprava na přijetí svátosti biřmování

sestavila Ludmila Muchová

Brno 2005

OBSAH

NA ÚVOD 5
Pro koho je příručka určena? 5
Co od této příručky očekávat? 5

Teologická úvaha: podstata svátosti biřmování 7
Člověk na cestě životem 7
Svátost začlenění do církve 7
Pečeť znamení Krista 8
Pomazání olejem 8
Duch svatý – Boží dar 9
Duch svatý jako pomoc 9
Nesmazatelné znamení 10

Vývojově-psychologická úvaha: hledání identity v adolescenci 11
Hledání identity 11
Vztah k Bohu, církvi 12

Didaktická úvaha: uvedení do přípravy 14
Podmínky ve farnosti 14
Obecná dispozice skupiny 14
Role katechety, katechetky 14
Pojetí přípravy 14
První krok přípravy 15
Druhý krok přípravy: organizační příprava 16
Jak pracovat s touto příručkou? 16
Struktura setkání 17

Rozvržení jednotlivých témat přípravy 19

1. MŮJ/NÁŠ ŽIVOT 23
Duchovní podněty pro moderátora 23
Odborné podněty pro moderátora 23

1.1 Jsem/jsme „zde a nyní“ 24
Moje jméno – jak ho možná neznáte 25
Místo, odkud přicházím 25
„Jedenáctka“ s názvem JÁ 25
Rozhovor ve dvojicích 25
Tři přání 26
Dveře 26

1.2 Kdo jsem/jsme? Jaký jsem/jsme? 27
Zrcadlo 27
Toto jsem já („body art“) 28
Maska 29
Každý sám za sebe, jeden vedle druhého 31
Souhlasí – nesouhlasí 31
Pád důvěry 32

1.3 Odkud a kam jdu/jdeme? 32
Dvacet pět důvodů pro život 32

Čára života ... 33
Bible ... 34

1.4 Ty jsi můj milovaný syn/dcera ... 36

2. BŮH: ČLOVĚK SE PTÁ, POCHYBUJE, HLEDÁ, ZOBRAZUJE… VĚŘÍ ... 38
Duchovní podněty pro moderátora ... 38
Odborné podněty pro moderátora ... 38

2.1 Je nepochopitelné, že Bůh je/není ... 40
Bůh? ... 40
Pokus o filosofické hledání Boha ... 40

2.2 Ptám se Tě, Bože! ... 41
Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi… ... 42
Aktualizace biblického příběhu o stvoření ... 45
Oslavný žalm ... 45
Proč? ... 46
Hledání Boha ... 49

2.3 Skrytý Bůh ... 49
Bůh mého dětství – můj dnešní Bůh ... 50
Bůh na obláčku… ... 50
Biblický Bůh ... 51

2.4 Já a Bůh ... 52
Jsem tady ... 52
I já jsem tady ... 53
Modlitba je setkání ... 53

3. JEŽÍŠ KRISTUS: ZA KOHO MĚ POKLÁDAJÍ LIDÉ/TY? ... 55
Duchovní podněty pro moderátora ... 55
Odborné podněty pro moderátora ... 56

3.1 Co o mně víte? Čemu věříte? ... 59
Případ Ježíš I. ... 59
Případ Ježíš II. ... 60
Na vlastní oči ... 61

3.2 Za koho mě pokládají lidé? ... 62
Anketa ... 62
Co říkají křesťané? ... 63
Ježíš očima Šimona Petra ... 64

3.3 Za koho mě pokládáš Ty? ... 64
Obraz Krista ... 64
Vytvářím svůj vlastní obraz Krista ... 65
Setkání s Kristem ... 65

4. DUCH SVATÝ – „RUAH“: DECH A VÍTR! ... 67
Duchovní podněty pro moderátora ... 67
Odborné podněty pro moderátora ... 68

4.1 Jak si představit Božího Ducha? ... 70
Proměňte prázdnotu v otázky ... 70
Asociační kolečko „Občas žiji jako…“ ... 71
Červená barva – barva Ducha svatého? ... 72

4.2 Naplňuje „Duch Páně“ Zemi? ... 72
Výlet ... 72
Duch svatý v tomto světě – koláž ... 73
Co mi vyprávěl lidský obličej ... 74

4.3 Duch, který mě naplňuje? ... 74
Zkušenost s nadšením ... 74
Dýchá ve mně… ... 75

4.4 Duch, který se ve mně modlí… ... 76
Duchu svatý, věřím Ti ... 76
Žalm 139 ... 77
Imaginace ... 77
Dělám to, co dělají jiní? ... 77

4.5 Boží Duch v naší farnosti? ... 79

5. ODPOVĚDNOST ZNAMENÁ DÁT ODPOVĚĎ? ... 81
Duchovní podněty pro moderátora ... 81
Odborné podněty pro moderátora ... 82

5.1 Jsem obdarován: něco jsem dostal ... 84
JÁ za pět let ... 84
Jsem jedinečný – i ty jsi jedinečný ... 85
V tom jsem dobrý ... 85

5.2 Sedm darů Ducha svatého ... 86

5.3 Co udělám/uděláme? ... 88
„Mne mohou zabít, ale hlas spravedlnosti ne!“ ... 88
Přítelkyně Boha a malých lidí ... 89
Otevřel okna ... 89

6. SVÁTOSTI: CO JE MI SVATÉ? ... 91
Duchovní podněty pro moderátora ... 91
Odborné podněty pro moderátora ... 91

6.1 Co se skrývá za věcmi? ... 92
Co je pro mě svaté ... 92
Příroda mluví ... 94
Svaté prostory ... 95

6.2 Vzkládání rukou, mazání olejem – svátostná znamení ... 96
Pomazání olejem ... 96
Vzkládání rukou ... 97

6.3 Svátosti: znamení Boží blízkosti ... 98
Svátosti jsou znamením Boží blízkosti ... 98
Církev – znamení Boží přítomnosti v dnešním světě? ... 99

7. SVÁTOST SMÍŘENÍ: ŽIVOTNÍ CESTA, NA KTERÉ MĚ/NÁS DOPROVÁZÍ BŮH 101
Duchovní podněty pro moderátora 101
Odborné podněty pro moderátora 102

7.1 Dobrá – špatná doba 104
Dobrá období – špatná období 104
Dva labyrinty mého života 104

7.2 Příběh syna, který hledal svou vlastní cestu 106
Příběh syna, který hledal svou vlastní cestu 106
Dnešní představení: Návrat syna, který hledal svou vlastní cestu 107

7.3 „Zpověď"? Svátost smíření? 108
Cesta životem v rozhovoru se svědomím 108
Přebírám zodpovědnost 110
Vina je pro mě... 110
Kámen 111

8. BIŘMOVÁNÍ: SVOBODNÉ ROZHODNUTÍ PRO KŘESŤANSKOU VÍRU A CÍRKEV 113
Duchovní podněty pro moderátora 113
Odborné podněty pro moderátora 113

8.1 Křest – biřmování: voda a vítr 115
Proč jste mě nechali pokřtít? 115
Voda – symbol smrti a života, voda – symbol křtu 116
Jako plachetnice 116

8.2 Moje víra – naše víra 117
Ano, ne, ano, ne… 118

8.3 Spoluutváříme slavnost svátosti biřmování 119
Jak probíhá udělování svátosti biřmování? 119
Dospělý člověk? Dospělý křesťan? 119
Poslední setkání? 120

MŠE SVATÉ A BOHOSLUŽBY BĚHEM PŘÍPRAVY 122
Duchovní podněty pro moderátora 122
Obecné podněty pro vlastní bohoslužbu 122

SETKÁNÍ RODIČŮ A KMOTRŮ 124

Setkání před začátkem nebo na začátku přípravy 124

Setkání v průběhu přípravy 124
Dvanáctiletý Ježíš v chrámě 124

POUŽITÁ LITERATURA 127

SEZNAM PŘÍLOH 128

Na úvod

Pro koho je příručka určena?

Tato příručka je určena především těm, kteří si nejsou svým přístupem k přípravě mladých lidí na svátost biřmování zcela jisti. A jejich hlavním důvodem je, že vnímají u mladých lidí řadu otázek, připomínek a nevyřešených problémů ve vztahu ke křesťanské víře.

Krátce po roce 1989 jsem při jedné své zahraniční cestě do země bývalého „východního bloku“ v kázání jednoho biskupa slyšela odvážnou myšlenku: *„Máme v naší diecézi mnoho věřících, kteří přijali víru od svých rodičů a nesou ji nekomplikovaným, přímočarým způsobem svým životem dál. Je dobře, že máme dost takových věřících a Pán Bůh zaplať, že je máme. Ale především mezi mladými lidmi vzrůstá počet těch, kteří se tváří v tvář nevěřící společnosti kolem sebe ptají po zdůvodnění své víry, potýkají se s pochybnostmi a cítí přitom velkou přitažlivost světa bez Boha. Právě vůči těm máme velkou povinnost: být jim nablízku, doprovázet je na cestě jejich hledání a trpělivě a s láskou spolu s nimi hledat Boha v tomto komplikovaném, nepřehledném světě. Zaplať Pán Bůh, že máme trpělivé a laskavé katechety a katechetky, kteří k tomu mají odvahu…“*

Příprava na přijetí svátosti biřmování se může stát takovým doprovodem. Kromě lásky a trpělivosti to však také vyžaduje teoretickou připravenost. A právě k té chce tato příručka pomoci.

Co od této příručky očekávat?

Nenabízíme v ní hotové scénáře a vyhodnocení dobrých a špatných odpovědí na otázky kladené mladými lidmi směrem k dospělosti jejich víry. Nabízíme postupy, které umožňují, aby mladí lidé zažili témata jako „křesťanská víra, Bůh, Ježíš Kristus, Duch svatý, svátosti, církev, modlitba“ jako živá témata, která oslovují jejich životní postoje a v nichž se jim nabízí i informace, které jim možná dosud chyběly. Ale hlavně, aby při nich šlo o rozvíjení vlastních postojů mladých lidí, ne pouze o reprodukci znalostí. Projít s mladými lidmi cestou, kterou nabízí tato metodická příručka, tedy ještě nezaručuje, že z našich rukou vyjde hotový dospělý křesťan, který ve svátosti biřmování pouze potvrdí jistotu své víry. Důležitou věc by však potvrdit mohli a měli: že se **vědomě vydávají na cestu hledání dospělé podoby své křesťanské víry a spoléhají přitom na pomoc Ducha svatého**.

Když jsme se kdysi ve skupině katolické mládeže loučili s knězem, který nás do té doby doprovázel ve víře, řekl nám na rozloučenou: *„Vaše víra je sice malá, ale živá.“* U většiny členů této skupiny, jejichž životní osudy jsem mohla v dalších letech sledovat, jsem viděla, jak nám životní těžkosti, ale i radosti pomáhaly, že naše víra skutečně rostla. Proto je mi velmi blízký následující krátký příběh. Naznačuje, co může katecheta či katechetka od svého působení ve skupině biřmovanců očekávat:

Jeden mladý muž měl sen:

Vstoupil v něm do obchodu. Za pultem uviděl stát anděla. Spěšně se ho zeptal: „Co vy tady prodáváte, pane?

Anděl mu přívětivě odpověděl: „Všechno, co si račte přát.“

A tak začal mladý muž vyjmenovávat: „Konec všech válek na celém světě, ochotu ke komunikaci mezi všemi lidmi, odstranění bídy třetího světa, pracovní místa pro nezaměstnané mladé lidi, více času rodičům, aby se zabývali svými dětmi, a, a…“

Tu mu anděl skočil do řeči a povídá: „S prominutím, mladý pane, ale asi jste mi dobře nerozuměl. My zde neprodáváme plody, prodáváme pouze semena.“

Katecheta či katechetka, kteří doprovázejí skupinu biřmovanců na jejich přípravě k přijetí svátosti biřmování, se podobají těm, kteří rozsévají semena a modlí se za to, aby vzešla v srdcích jejich svěřenců. Doba, kterou k tomu mladí lidé mají, může zahrnout celý jejich život. V síle Ducha svatého se jim může podařit, že na konci svého času nabídnou Bohu velikou úrodu…

Přeji všem, kteří vkládají svou energii do této cesty, aby tomu tak bylo, a této metodice, aby k tomu svým dílem přispěla.

Teologická úvaha: podstata svátosti biřmování

Tato úvaha má vést k tomu, aby samotní katecheté a katechetky dobře rozuměli tomu, co všechno svátost smíření každému biřmovanci nabízí. Proto bude poněkud obšírnější a bude mít charakter postupného výkladu, rozděleného do několika oddílů:

Člověk na cestě životem

V křesťanské tradici je lidský život často srovnáván s cestou poutníka. Člověk jde po své životní cestě až k jejímu nejzazšímu cíli. Tím je naplněný život po smrti, k němuž směřuje již nyní, ve své přítomnosti. Po této cestě nejde člověk sám. Je obklopen těmi, kteří procházejí současně s ním svými životy. Díky dějinám je také svázán s putováním lidských generací, které doufaly stejně jako on, že Bůh naplní jejich život. Na této cestě cítíme vzájemnou závislost a také se navzájem nejrůzněji ovlivňujeme.

Na cestě časem není lidstvo ponecháno samo sobě. Bůh povolal veškeré svobodné bytí k životu. Doprovází ho svou péčí a svou ochranou. Dosvědčuje to Písmo již na začátku lidské existence (srov. Gen 3,21.4,15.9,1–17). Vyvolil Abrahama a jeho potomky a uzavřel s nimi smlouvu. Zjevuje se svému lidu skrze Mojžíše jako ten, kdo má jméno*: „Jsem ten, který je tu pro vás“* (Ex 3,14). Osvobozuje svůj lid z útisku a v Desateru mu ukazuje cestu, která vede ke skutečné lidské svobodě. Prorok Micheáš vyjadřuje, co Bůh od lidí očekává a „co je dobré“: *„…jen toto: zachovávat právo, milovat milosrdenství a pokorně chodit se svým Bohem“* (Mi 6,8).

Jak doprovází Bůh člověka na jeho cestě svou každodenní péčí a co to znamená „pokorně chodit se svým Bohem“? Takovou cestu ukázal jedinečným způsobem lidem Ježíš z Nazareta. V něm se stal Boží Syn člověkem, členem lidstva a spolupoutníkem na cestě lidstva časem. V něm je Bůh nedostižným způsobem „tím, který je tu pro nás“. To, co požadoval Micheáš, uskutečňuje Ježíš neomezeně: „Pokorně jde se svým Bohem.“ Z jeho života můžeme vyčíst, jaká cesta vede člověka k životu. Povolává k ní své následovníky a sám o sobě říká: *„Já jsem cesta, pravda a život. Nikdo nepřijde k Otci, leda skrze mne“* (Jan 14,6). Tuto cestu nalézáme ve věřícím společenství křesťanů s Ježíšem.

Ježíšova oběť vedoucí až ke smrti, jeho Vzkříšení a seslání Ducha svatého umožnilo vytvoření společenství zcela nového rozměru. V církvi se udržuje bdělá vzpomínka na Ježíše. Ježíš je v církvi přítomen stále. Je prostředníkem mezi lidmi a Bohem, a to v Božím slově a ve svátostech. Ten, kdo jde po své životní cestě ve společenství Božího lidu, uskutečňuje zvláštním způsobem to, co řekl sv. Pavel o veškerém lidstvu: *„V něm (v Bohu) žijeme, pohybujeme se a jsme“* (Sk 17,28).

Svátost začlenění do církve

Kristus církvi přisoudil své společenství tou nejintenzivnější a nejdůraznější formou. Církev v tomto společenství s Kristem žije prostřednictvím sedmi svátostí. Svátosti čekají na životních zastávkách člověka, který se právě zabývá dalším směřováním svého života. Církev zprostředkovává a umožňuje věřícím účast na Božím životě skrze Krista. Současně se v nich církev uskutečňuje a obnovuje, a tak se stává znamení Boží spásy v tomto čase.

Křest, biřmování a eucharistie jsou tzv. iniciační svátosti, „které začleňují člověka do církve a osvobozují ho od vlády zla“. Věřící jsou díky nim stále hlouběji přijímáni do Božího života a dostávají se stále blíže dokonalé lásce“. Biřmování vede dál na cestě, která byla započata při křtu. I biřmování začleňuje člověka do Božího lidu Nové smlouvy a zprostředkovává mu společenství s Kristem a v něm společenství s trojjediným Bohem.

Uschopňuje člověka, aby šel cestou Ježíše, na níž prohloubí svou účast na společenství spásy, které se uskutečnilo křtem. Slova a symboly, kterých se při udílení svátosti biřmování používá, naznačují, jakým způsobem se toto vše děje.

Pečeť znamení Krista

Biřmování je – dle slov užívaných při udílení svátosti – zpečetěním. Odkazují na staré označení, které pochází z prvních staletí po Kristu. Vyznání víry při křtu, křestní formulace a znamení kříže byly tehdy označovány jako pečeť. Od třetího století však tento pojem začal být užíván pouze ve spojení s biřmováním

Pečeť přijímá při biřmování biřmovanec. Přitom je výslovně jmenován. Pečetí byli v antice opatřováni otroci nebo vojáci, aby bylo jasné, komu patří. Nositel pečetě slouží pánu, jehož znamení je vyryto do pečeti. Patří ke skupině těch, kteří jsou rozpoznatelní podle stejné pečetě. Pečeť můžeme vnímat i jako pověření a povinnost. Příslušnost k někomu, kdo má moc, může také znamenat ochranu. Pečeť byla odjakživa i symbolem ochrany. Je též spojována s příslibem a nadějí, jako záruka. V tomto smyslu je biřmovací děj pečetí a zárukou věčného života.

Znamení, které zprostředkovává přijetí této pečeti, je znamení křesťana: Udělovatel svátosti označuje biřmovance na čele křížem. Kříž odkazuje na Ježíšovo utrpení a smrt. Skrze vzkříšení se stává kříž pro lidi znamením vítězství nad hříchem a smrtí. Biřmovanec tedy přijímá znamení Krista. Ve svátosti biřmování jde o příslušnost ke Kristu. Biřmování potvrzuje a rozvádí skutečnost, že člověk byl ve křtu přijat do společenství se vzkříšeným Kristem, do církve. Ale biřmování je samostatná svátost. To znamená, že pouze nevykládá to, co se událo při křtu, ale vede dál. (Proto musíme rozlišovat mezi pomazáním na hlavě po křtu v případech, kdy nenásleduje bezprostředně biřmování.) V biřmování je tedy zpečetěna skutečnost, že to, co se událo ve křtu, je dokončeno a potvrzeno.

Pomazání olejem

Biřmovanec přijímá také pomazání olejem, který se nazývá křižmo, a to na čele (je to směs olivového oleje a balzámu). Olej nebo mast se používají v lékařství a v kosmetice na posílení a jako ochrany kůže. Jejich léčivá, posilující a obranná síla proniká do člověka. Podobným způsobem je biřmovanec naplněn Duchem svatým skrze znamení pomazání čela olejem. Na čele proto, aby určoval jeho myšlenky a plány. Skrze vnější znamení se tak vyjadřuje vnitřní ražení člověka. Znamená zároveň zmocnění a poslání vystupovat jménem toho, kdo propůjčil člověku tuto sílu a zasazovat se za jeho věc. Biřmovanci mají „vyzařovat“ to, co přijali (proto má olej krásnou vůni). Jejich život se má líbit Bohu a sloužit lidem.

Ve Skutcích apoštolů je vkládání rukou dosvědčováno jako znamení propůjčení Ducha. Vkládání rukou je znamení požehnání a přenosu síly a zplnomocnění, ale také přijetí služby a poslání. Při biřmování pokládá při mazání olejem biskup zpravidla pravou ruku na hlavu biřmovance. Tím vyjadřuje, že význam vkládání rukou je obsažen ve znamení pomazání. Zatímco v mnoha východních církvích se s přijetím Ducha svatého pojil již velmi záhy rituál pomazání olejem, který se neoddělil jasně od křtu, na západě máme poměrně rané svědky toho, že obřad mazání olejem byl jasně oddělen od vlastního křtu jako samostatná část křesťanské iniciace a později již byl součástí biřmování jako samostatné svátosti. Papež Pavel VI. proto popisuje podstatu svátosti biřmování: „Svátost biřmování se uděluje pomazáním olejem křižmo na čele za současného vkládání ruky.“ Vedle toho však biskup rozprostírá ruce nad hlavami všech biřmovanců ještě před pomazáním. Je to spojeno s prosbou o seslání Ducha svatého. Boží sila má sestoupit na biřmovance a proměnit jejich nitra. Toto gesto

nepatří k podstatě svátostného ritu, ale má velký význam, protože přispívá k porozumění svátosti.

Duch svatý – Boží dar

„Přijmi pečeť daru Ducha svatého“ říká biskup při pomazání čela biřmovance. Tato formulace je připomínkou slov, která byla užívána již v 5. století v Konstantinopoli: „Pečeť daru Ducha svatého.“

Biřmování je propůjčením Ducha svatého jako Božího daru. Neříká se pouze, že přijetí Ducha svatého je dar. Jde daleko spíše o charakteristiku Ducha jako Božího daru člověku. Tato formulace připomíná Ježíšův příslib, že Otec v jeho jménu sešle jiného pomocníka, Ducha pravdy, Svatého ducha (srov. Jan 14,16.26.15,26.16,7–14). Ten přijde po Ježíšově odchodu a *„bude vás všechno učit a připomínat vám všechno, co jsem vám řekl“* (Jan 14,26). Duch svatý, skrze jehož působení bylo umožněno vtělení Božího Syna (srov. Lk 1,35), sestoupil po křtu v Jordánu na Ježíše (srov. Mk 1,10). Od něho byl „pomazán“ a jím byl naplněn při všech svých skutcích (Lk 4,18-21).

Smrt a Zmrtvýchvstání Ježíše otevřely možnost, abychom měli účast na Božím duchu, kterým byl Ježíš veden při svém působení. Při prvním křesťanském svátku Seslání Ducha svatého o Letnicích propůjčil Zmrtvýchvstalý svým apoštolům Ducha svatého (srov. Jan 20,22). Skutky apoštolů popisují, jak ti, kdo se shromáždili s vírou ve Zmrtvýchvstalého, zažili přítomnost a moc Ducha naprosto zvláštním způsobem. V jeho síle potom šířili poselství spásy o smrti a vzkříšení Ježíše a založili společenství věřících, církev. Tak se naplnilo proroctví proroka Joela, podle něho Bůh na konci dnů vylije svého Ducha na všechny své služebnice a služebníky (Sk 2,16–21). Tento *„dar Ducha svatého“* (Sk 2,38) označuje společenství věřících na jejich cestě časem.

Čas církve je časem Ducha svatého, čas, v němž Duch svatý ve všem působí a spolurozhoduje o dějinách, tedy o cestě lidstva. Tento „čas církve“ chápeme současně jako konečný čas, protože ve vzkříšení a v nanebevstoupení Ježíše se událo naplnění stvoření, a celé tvorstvo je povoláno k účasti na Kristu a k naplnění v něm (srov. Ef 1,3–14 a Řím 8,19–25). Prostřednictvím svátosti biřmování dostává každý věřící pečeť skrze Boží dar. Přijímá přislíbenou pomoc, Svatého Božího ducha. To znamená, že přijímá ochranu a záruku věčného naplnění. Biřmovanec je úzce spojen s Kristem.

Duch svatý jako pomoc

Kdo žije ve společenství se vzkříšeným Kristem, ten byl přijat do samotného Božího života. Skrze Krista má společenství s jeho Otcem, který poslal svého Syna k lidem, a kterého – když zemřel na kříži – vzkřísil a vyzvedl k sobě. Takový člověk má také společenství s Duchem svatým, s láskou, která spojuje Otce a Syna, a který je sám božskou osobou. Tato účast na Božím životě spojuje také věřící navzájem do společenství Božího lidu. Spojení s Kristem je nám darováno svátostně ve křtu. Být pokřtěn znamená též přijmout Ducha svatého. Neboť *„jedním Duchem jsme byli ve křtu všichni pokřtěni v jedno tělo“* (1 Kor 12,13). Podle Mt 28,19 nám byl křest darován ve jménu trojjediného Boha, *„Otce a Syna a Ducha svatého“*. Kdo přijímá svátost biřmování, zemřel již ve křtu hříchu a stal se Kristem. Má s ním společenství, a proto je Boží dítě. Přijal Ducha synovství, který z nás tvoří Boží děti (srov. Řím 8,15), a je zahrnut do lásky mezi Otcem a Synem. Narodil se znovu *„z vody a Ducha“* (Jan 3,5) a má společenství s Božím duchem.

Křest a biřmování jsou stejně jako první svaté přijímání rozměry a fáze jednoho děje začlenění do církve a do společenství spásy s Bohem skrze Ježíše Krista. Křest uskutečňuje základní rozměr, nutný ke spáse: Osvobození od viny a přijetí do Boží blízkosti skrze

společenství s Kristem. Život pokřtěných lidí se odehrává v církvi, tj. ve společenství těch, kdo jsou spojeni s Kristem. S nim a v jejich středu jde cestou svého života a věří, že život všech je nesen a veden Kristem a v Kristu trojjediným Bohem. Božská láska, do které jsou pokřtění lidé přijati, stojí na začátku stvoření a chce naplnění a spásu pro všechny lidi. Být přijat touto láskou zároveň znamená být jí také poslán: zpřítomňovat Boží lásku v tomto světě lidským způsobem, spolurozhodovat o cestě lidstva v síle této lásky, zpřítomňovat Ježíšova slova a činy. Tento úkol má církev jako celek a dostává k tomu schopnosti od Ducha svatého. Každý pokřtěný člověk dostává v biřmování příslib zvláštní pomoci Ducha svatého, aby nesl sám ve svém životě, ale i spolu s ostatními, toto pověření církve v čase až do návratu Krista. Vyslání stát se svědky vyplývá již ze křtu. Biřmování ho zintenzivňuje, protože se zde člověku propůjčuje síla ke svědectví a ke shromažďování.

Tato zvláštnost biřmování je příčinou toho, že při jejím popisu musíme brát zpětně neustále v úvahu křest. Činí nás podobnými dokonalému Kristu. Ale zde jde o nový rozměr vztahu ke Kristu: jestliže jsme dostali Ducha jako pomoc, můžeme nést dál jeho dílo skrze tuto sílu po Ježíšově zmrtvýchvstání. Duch svatý vede ke Kristu a k jeho následování. Pečeť daru Ducha svatého je znamením posily a dalšího vedení ke spolupatřičnosti ke Kristu. Církev je Tělem Kristovým a chrámem Ducha svatého. Z toho plyne, že biřmovanec je *„dokonale spojen s církví“* (II. vatikánský koncil, dogmatická konstituce O církvi, čl. 11). Neznamená to pouze povinnost šířit a bránit víru jako skuteční svědci Krista slovem i činem, ale nejprve – jako první krok – jde o uschopnění účastnit se na životě církve. Společenství Ducha svatého je původ této schopnosti jako pomoc.

Nesmazatelné znamení

Bůh vyvádí každého člověka ve křtu z jeho odcizení díky hříchu a uvádí ho do životního společenství s Kristem. Začleňuje ho do putujícího církevního společenství. V biřmování člověka Duch svatý svou silou uschopňuje, aby člověk přijal svou spoluzodpovědnost za to, že lidé zažijí Ježíšovo spásné působení v církvi a že ho budou předávat dál. Bůh chce spásu člověka, svou podporu mu neodepře. Křest a biřmování jsou proto neopakovatelné. V těchto svátostech působí Boží tvořivá moc na lidi ve slovech a znameních, tedy pomocí dějinně pochopitelného způsobu. Člověk sám je proměněn vnitřně. Tato proměna, kterou Bůh působí, bude působit i v případě, že se člověk od Boha odvrátí. Křest a biřmování propůjčují člověku nesmazatelnou duchovní ražbu.

Vývojově-psychologická úvaha: hledání identity v adolescenci

Zatímco v okolních zemích bývá v církvi zvykem, že ke svátosti biřmování přistupují mladí lidé ve věku mezi 12. a 15. rokem, v Čechách a na Moravě to bývá o něco později: mezi 15. a 20. rokem. Obě tato období jsou v lidském životě obdobím velkých vývojových změn (novější vývojově psychologická literatura nazývá toto období obdobím adolescence). Dobrá příprava na přijetí svátosti biřmování s tím musí počítat, protože řada těchto změn má své důsledky pro nový způsob přijímání víry a církve mladými lidmi. Zabývejme se proto nejprve otázkou, jaké nové impulsy vnáší období po 12. roce do života mladého člověka.

Hledání identity

Ústředním pojmem, označujícím jádro hledání adolescenta, je pojem „identita“. Tímto pojmem rozumíme přijetí vlastní osobnosti jako celku, přičemž člověk bere v úvahu nejen svou představu o sobě samém, ale i postoje druhých lidí. Věřící mladý člověk potom bere v úvahu také Boží postoj k němu samému, a to zejména v případech, kdy v očích „tohoto světa“ selhává.

P. Říčan rozlišuje u procesu hledání identity v adolescenci:

a) Formální hledisko	
Aspekt celku	Jak všechny mé životní role patří dohromady, jak navzájem harmonují?
Aspekt kontinuity	Jsem týž, kdo tu byl včera či před týdnem a kdo tu bude zítra, za měsíc, za rok?
Aspekt jasného vědomí sebe jako subjektu	Jsem to já, kdo se rozhoduje, kdo se odhodlává a konečně kdo jedná?
Aspekt vědomí jedinečnosti	Ze všech miliard lidí, kteří kdy žili, žijí a budou žít, jsem já jediný, kdo má právě toto poslání a právě tento úděl. Můj život je originál!
b) Obsahové hledisko	
Základní osobní motivy a hodnoty	Na čem mi v životě záleží, oč mi jde?
Mravní zásady	Jsem ten, kdo chce něco udělat pro spravedlnost ve společnosti, kdo chce žít pravdivě a čestně, a to ze svého svobodného rozhodnutí? Tato mravní odpovědnost má být hlavní složkou identity, jejím jádrem.
Realistické poznání vlastních schopností	Co dokážu? Jakou mám schopnost vytrvalosti? V čem mohu vyniknut? V čem je možno se mnou soutěžit?
Sexuální identita	Jsem si vědom své role mužství nebo ženství? Jsem si jí jistý?

Hledat svou identitu potom podle Říčana znamená především poznávat sám sebe. To může adolescentovi přinést příjemná překvapení – když si např. uvědomí svou inteligenci – ale také nutnost ztrácet iluze. Toto sebepoznávání bývá spojeno s jednáním, s nutností experimentovat. To pravé se hledá cestou pokusu a omylu. Experimentuje se v erotickém životě, s náboženstvím, s jógou atd. Hledání identity ale zároveň zesiluje zaměření

adolescenta do vlastního nitra. Vede k němu pozornost vůči tělesným změnám, nový milostný i mravní život, emancipace od rodičů a je jedním ze zdrojů adolescentní lyrické poezie. Jde o to vyjádřit své city, a tak se v nich lépe vyznat.

Bouřlivost, rozpornost a obtížnost adolescentního hledání je třeba chápat z toho hlediska, že jde o rozchod s méně uvědomělou, naivní, ale přece jen fungující identitou dítěte. Jde o přerušení vývojové plynulosti v základních otázkách života. To může být prožíváno jako vzrušující zážitek, stejně tak je ale průvodním citem smutek, bolest z loučení s dětským světem, pocit únavy, prázdnoty, podráždění. Snaha o bravuru, aktivitu, hranou suverenitu bývá jen snahou přehlušit tyto pocity.

Současná společnost mladým lidem proces hledání identity nijak neulehčuje. Svět, v němž žijí, není ani zdaleka jednotný v názorech na život a v hodnotách, naopak, často si odporuje. Proto se mladý člověk často ptá: A má vůbec tento svět nějakou dobrou budoucnost, pro niž stojí zato pracovat sám na sobě?

Hledat svou identitu znamená dnes stále méně přijímat tradici, v níž žily minulé generace, a podle ní budovat svou životní orientaci. Mladí lidé musí z množství nabídek této společnosti samostatně volit tu, kterou shledají jako dobrou nebo nejlepší, a musí se pro její uskutečňovaní také rozhodnout. Musí najít svůj vlastní životní styl, svou vlastní sociální pozici a vybojovat si pro takovou existenci své místo v konkurenci ostatních. Nemohou přitom počítat s tím, že to, co objevili, bude platit na věky. Ani určité vzdělání dnes člověku nezaručuje, že má před sebou jasnou celoživotní kariéru v jednom určitém oboru. Lidé narážejí během života na zlomy a krize, musí začínat stále znovu, ztrácejí pocit jistoty. V tomto mnohoznačném světě ztrácejí význam hodnoty a světonázory, které mají přesažný a spojující charakter. Mladí lidé tak často žijí v domnění, že každý má právo rozhodnout se a dělat to, co prostě sám chce. Má-li to však mladý člověk udělat opravdu zodpovědně, je to v situaci, kdy nedisponuje příliš mnoha životními zkušenostmi, velký nárok, který sebou nese značné riziko selhání (což se také často děje). Mezi mladými lidmi přibývá pocitů přetížení, přibývají neurotické či psychosomatické problémy.

Velkého významu proto v této situaci nabývají pro mladého člověka **skupiny**, v nichž se pohybují a v nichž nacházejí působivé hodnoty a jejich symbolická vyjádření, ať to je určitý hudební styl, funkluby nebo party spolužáků či mladých obyvatel jednoho sídlištního bloku. Podceňovat bychom neměli ani skutečnost, že někteří mladí lidé řeší tuto zátěžovou životní situaci tak, že se zapojí do silně autoritativní skupiny, která z nich ráda sejme břímě vlastní odpovědnosti za rozhodnutí a dá jim jistotu, byť falešnou. V této souvislosti se často jmenují sekty či skupiny skinheads či neofašistů. Ale občas může takovou roli sehrát i katolická skupina mládeže vedená fanatickým knězem.

Vztah k Bohu, církvi

Jaké toto vše může mít důsledky pro vztah mladých lidí k víře? Především nemůžeme očekávat, že víru v Boha a příslušnost k církvi dnešní mladý člověk přebere od svých věřících rodičů jako samozřejmost. Daleko více než kdykoliv dříve se pro ni musí rozhodnout sám. Jeho vztah k víře je přitom jednak podmíněn vývojovým stádiem, jednak tím, co prožívá ve společnosti, ale i tím, co prožívá v samotné církvi.

Z vývojového hlediska se nachází ve stádiu, které popisuje švýcarský náboženský psycholog F. Oser jako třetí vývojové stádium, které nazývá **„sebeurčení“**: Člověk chce své jednání sám posuzovat a zodpovídat za ně. „Bůh je pryč“, mimo svět mladého člověka. Svět Boha a svět lidí jsou pojímány jako dva obvody, zcela oddělené jeden od druhého. Člověk sám sebe vidí jako zcela odpovědného za zdar svého života, protože Bůh nemůže zasahovat do dění ve světě, a to ani jako trestající, ani jako pomáhající. Možná, že Bůh je, ale to nemá pro život mladého člověka praktický význam.

Tomuto stádiu předcházely podle Osera stádium **„absolutně cizího určení“**, v němž je Bůh chápán jako nejvyšší, ale vnější autorita, která vyžaduje od člověka absolutní poslušnost, a stádium **„roviny odplaty“**, v němž jde o vztah výměny na základě smlouvy: Jak já tobě – tak ty mně. Dítě se nevidí jen jako pasivní protějšek k Bohu, ale začíná „jednat“, tj. vstupuje s Bohem do „výměnného obchodu“. Důvěřuje ve svou schopnost Boha uchlácholit a dobře ho naladit. Během dalšího života se ještě vztah mladého člověka k Bohu bude vyvíjet, možná až k šestému stupni, v němž dospěje ke stádiu **„univerzální komunikace a solidarity“** – také v utrpení. K naději, pramenící z prožitku Boží blízkosti, i ve ztroskotání. Ale nyní je víra mladého člověka většinou epizodická, to znamená, že pod dojmem okamžiku se v určitých – třeba slavnostních situacích (např. během velkého setkání mladých křesťanů) – rozhoduje pro Boha a pro víru, ale v běžném životě takové rozhodnutí ztrácí na významu. I s tímto rozhodnutím „v zádech“ může snadno mladý člověk jednat špatně, zažít své hranice, ztroskotat. Musíme počítat zkrátka s tím, že víra mladého člověka ještě není dospělá, je vágní, neurčitá a závislá na situacích, v nichž se právě nachází.

Řekli jsem již, že mladí lidé rádi experimentují se svou svobodou i v oblasti náboženství. Často hodnotí odmítavě způsoby, jakými vyznává svou víru církev, či oficiální církevní požadavky týkající se osobní morálky. Jejich argumentem je: „Já jsem ten, kdo se rozhoduje, nikdo, ani církev, nemůže rozhodovat za mě!“ To už je jen malý krok k výroku: „Věřit v Boha mohu i bez církve.“

Na druhé straně je víra v Boha uprostřed tohoto vše zpochybňujícího světa pro mladé lidi něčím fascinujícím. Zajímají se o všechno, co má blízko k mystice, k okultismu, k meditaci a k náboženskému zážitku či náboženské zkušenosti. Přirozeně cítí, že objevování a rozvíjení vlastní osobnosti souvisí s jejím duchovním rozměrem, tedy s náboženstvím, tedy s vírou v Boha. Často nás potom překvapí velmi konkrétními otázkami: Jak souvisí křesťanství s mým vlastním, osobním životem? Co z něho může oslovit právě mě? Atd. Společnost, která je obklopuje, jim příliš v jejich hledání nepomáhá, obraz světa a Boha se může dostat u mladého člověka snadno do krize, v níž pocítí, že při všem úsilí a při nejlepší vůli nemůže vyřešit mnohé „poslední otázky“ svého života. V takových chvílích je důležité setkání mladých s lidmi, které obdivují a milují, kteří však svou sílu pro život čerpají u Boha. V žádném případě však během přípravy na biřmování nemůžeme mladé lidi usměrňovat násilím k opakování formulací, které jsou sice správné, ale které v nich vyvolávají odpor nebo lhostejnost. Jejich víra musí postupně růst, a to se podaří pouze tehdy, když jim dovolíme, aby správně užívali svého – nedávno nabitého – kritického rozumu, a když s nimi budeme trpělivě a důsledně zpracovávat jejich otázky směřované k Bohu.

Můžeme však narazit i na mladé lidi, jejichž víra ulpěla na prvním či druhém vývojovém stádiu, věří dětsky naivním způsobem a nemají s tím žádný problém. Na katechetovi či katechetce v takových případech je, aby s dostatečným citem vnímali rozdíly ve vztahu mladých lidí k víře v Boha a podporovali citlivě jejich růst ve víře. Zcela konkrétní návody však na tomto místě dát nelze, pouze chceme na tuto zvláštnost adolescentního věku upozornit.

Didaktická úvaha: uvedení do přípravy

Podmínky ve farnosti

Již předcházející úvaha naznačila, jak obtížné je připravit jeden metodický text pro skupiny mladých lidí připravujících se na přijetí svátosti biřmování, jestliže jsme si vědomi „krizovosti“ tohoto věkového období. Nyní narazíme na další obtíž. V každé farnosti probíhá příprava na biřmování jinak, někde jí jsou věnována sobotní odpoledne, někde celé večery, jinde 45 minutové hodiny. Někde je vyhrazen pro přípravu delší časový úsek – třeba jeden rok, někde tři měsíce, jinde 10, 12 či více vyučovacích hodin. Na tomto místě můžeme tedy postihnout pouze to, co je všem těmto situacím společné a nabídnout řadu impulsů pro situace, které můžeme předpokládat jako odlišné.

Obecná dispozice skupiny

Obecně platí, že máme co do činění se skupinou, v níž se její jednotliví členové více či méně znají, přicházejí více či méně dobrovolně, a prožijí společně určitý časový úsek, v němž se mají rozhodnout, zda chtějí svátostným způsobem zpečetit svou víru a příslušnost k církvi – mají tedy společný úkol.

Role katechety, katechetky

Katecheta či katechetka nejsou vůči skupině v jednoznačně nadřazené roli. Jejich úkolem je skupinu na této její cestě doprovázet, moderním slovem **„moderovat práci skupiny“**. K tomu by se měli obeznámit s obecnými zákony skupinové dynamiky. Například vědět, že zejména v první fázi práce skupiny jako vedoucí musí přinášet jasné a konkrétní impulsy a návrhy pro práci skupiny. S postupem doby musí citlivě nabízet možnosti jednotlivcům i skupině jako celku, aby jednotlivá témata zpracovávali tvořivě, na základě svých niterných prožitků a na základě svého vyrovnání se s nároky křesťanské víry.

Katecheta/ka však není pouze moderátorem skupiny. **Je současně jejím členem**. Neměl by tedy padnout z jeho strany návrh na skupinovou aktivitu, jíž by se sám neúčastnil (jestliže výjimečně ano, musí k tomu mít pádný argument, který také skupině vysvětlí). To však znamená, že musí být připraven/a také hovořit o své vlastní víře, sám/sama sebe představit způsobem, který navrhne ostatním – tedy možná říci o sobě něco víc než jen své jméno a příjmení, hovořit o svých problémech a hledání na cestě vlastní víry, modlitby, či etického jednání.

Zda se budou cítit mladí lidé v přípravné skupině dobře nebo špatně, závisí především na atmosféře ve skupině. Moderátor skupiny má mít zvláštní cit pro to, aby uměl **pojmenovat to, co se právě ve skupině děje**, např. když mladí lidé sedí a čekají pasivně pouze na to, co on jim předloží, nebo když mezi nimi vzniknou konflikty, které se bojí ventilovat apod. Jeho umění spočívá v tom, **dát skupině podnět**, aby mu sama pomohla situaci změnit. Vrcholem jeho umění potom je, když se mu podaří mladým lidem ukázat, jak tato skupinová situace souvisí se skutečností naší křesťanské víry, s Bohem, s Kristem, s Duchem svatým a s církví a s naší křesťanskou dospělostí.

Pojetí přípravy

Ve skupině biřmovanců půjde především o to, aby sami mladí lidé dávali otázky a experimentovali v procesu hledání odpovědí. I když věroučné znalosti nemají hrát vůdčí roli, jsou přesto samozřejmě důležité. Cesta jejich zprostředkování je však cestou induktivní: tedy od vlastního zážitku skupiny ukázat na určité obsahy a vyjádřit je jazykem církve. Mladí

lidé se tak učí nejprve formulovat své vlastní výpovědi o víře. Proto jsou důležité otázky typu: Čemu věříš? Jak je to u Tebe s Bohem? S církví? S bohoslužbami? Během odpovědí vypovídají mladí lidé o svých subjektivních pocitech, ale mají přitom dostat také objektivní informace o Bibli, o víře církve a o křesťanské životní praxi. Na konci přípravy však nemají vědět úplně všechno, **příprava na biřmování není vyučování, je to proces hledání**: jestliže se nepodaří najít odpověď na nějakou otázku dnes, možná se to podaří během příštích setkání i v době po přijetí svátosti biřmování.

Víra ale není ani pouze subjektivní názor, ani pouze znalost vyznání víry církve, je to důvěrný vztah člověka k Bohu. Stejně důležité jako **rozumové vypořádání se s obsahem** křesťanské víry je pozvání k procesu, v němž mladí lidé udělají **zkušenost**, něco vyzkoušejí, něco objeví. Každý z nich má sám za sebe dostat možnost, aby vyjádřil svůj vztah k Bohu také jinak než věroučnou formulací: výtvarně, poeticky, pantomimicky, dramaticky, a aby tím oslovil ostatní členy skupiny. V tomto způsobu vyjádření neexistuje „dobré“ nebo „špatné“ vyjádření. A právě v těchto chvílích nás mohou různí členové skupiny nejvíce překvapit. Jakmile jim dáme tento prostor, nemůžeme odhadnout, k jakému výsledku setkání dospěje, podstatné však je, aby to byl výsledek, k němuž jednotlivci

První krok přípravy

Prvním krokem přípravy na jednotlivá skupinová setkání by tedy mělo následující úvaha, na kterou je třeba si vyhradit poměrně dlouhý a klidný čas:

1)	*Jak se modlím? Kdy se modlím? Proč se modlím?*
2)	*Proč se účastním mše svaté? Co mi tato účast přináší?*
3)	*Jak zažívám ve svém životě působení Ducha svatého? Čeho konkrétního jsem si všiml? Umím to popsat?*
4)	*Jaká je moje osobní zkušenost s tím, když jsem se sám/sama účastnil/a přípravy na svátost biřmování v mládí? Co z toho bych chtěl/a své skupině předat, co naopak vůbec ne?*
5)	*Jací jsou vlastně dnešní mladí lidé, v čem jsou podobni mojí generaci, když jsme byli mladí, v čem se liší? Mohu jim porozumět? V čem je to pro mne snadné, v čem ne?*
6)	*Je pro mě setkání s mladými lidmi pravdivý podnět, abych i já hledal/a svou vlastní identitu, zažíval/a nově Boží blízkost, s otevřeným srdcem četl/a Písmo, meditoval/a, s novým uvědoměním se účastnil/a bohoslužeb, znovu se snažil/a porozumět formulacím víry v katechismu?*
7)	*Nakolik jsem připraven/a setkat se během cesty s touto skupinou se sebou samým/samou? S mými hranicemi, s mými vlastními pochybnostmi, s mými vlastními jistotami, s mými schopnostmi a selháními, s mou vnitřní prázdnotou i s mou vnitřní radostí, která mě občas naplňuje?*
8)	*Je pro mě oslovující setkání s mladými lidmi, s jejich mládím, krásou, elánem, s jejich frustracemi, s jejich přímostí, s jejich nevyrovnaností?*
9)	*Mohu jim říci něco o tom, čemu sám/sama věřím, proč je pro mě důležité být křesťanem?*
10)	*Co vím o jiných katechetech a katechetkách, jak oni prožívají přípravy na biřmování se svými skupinami? Je možné se s nimi setkat, společně s nimi slavit slavnost eucharistie, společně se modlit, číst Písmo, vyměňovat si zkušenosti?*

Druhý krok přípravy: organizační příprava

Vedoucí musí zvážit, jaké možnosti nabízí **místnost**, kterou má pro setkání k dispozici: Kde se budeme setkávat? Je místnost pro setkání dost velká, příliš velká, nebo naopak příliš malá? Dá se její velikost nějak upravit nebo najít jinou místnost? Jak místnost upravit, aby mladí hned napoprvé cítili, že zde jsou vítaní? Budeme sedět kolem jednoho velkého stolu nebo v kruhu na židlích bez stolů, nebo v kruhu na zemi?

Po stanovení četnosti setkávání a délce jednotlivých setkání je třeba si uvědomit, že každé setkání by mělo mít **pevný rámec začátku a zakončení**, které vedoucí nejprve členům skupiny nabídne a v průběhu přípravy se pečlivě stará o jejich dodržování. Začátek a konec setkání by měly mít trochu rituální charakter, který se bude vždy znovu vracet. Zejména na začátku práce to dodá členům skupiny jistotu.

V metodických krocích této příručky se nebudeme zabývat **zahájením a ukončením** jednotlivých setkání. Na tomto místě však chceme zdůraznit, že setkání by měla mít společné zahájení a společné zakončení. Má to svůj teologický důvod: Jestliže se skupina schází ve jménu Ježíše Krista: *„Kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu, jsem já uprostřed nich.“* (Mt 18,20), potom musí tuto skutečnost vedoucí začlenit do atmosféry, o niž ve skupině usiluje. Aby to byla atmosféra společenství, v němž mohou mladí lidé pocítit něco z Ducha společenství Boží trojice.

Vedoucí skupiny se také musí předem rozhodnout, zda nabídnout své přípravné skupině **setkání časově většího rozsahu** (např. celosobotní nebo celovíkendová). Dá tím skupině možnost více se navzájem poznat a zintenzívnit život ve skupině do života ve společenství. To může udělat tak, že jednotlivé metodické kroky, které by jinak například rozdělil do dvou až třech setkání, spojí do jednoho velkého časového bloku tak, aby skupina celý víkend (nebo celý jeden den) pracovala na jednom tématu.

Jedna věc musí být moderátorem/moderátorkou ve skupině zdůrazněna a vyslovena zcela jasně: **Jestliže budeme hovořit během práce o svých osobních zkušenostech, zážitcích a názorech, potom musíme mít jistotu, že nikdo o těchto věcech nebude hovořit někde jinde na veřejnosti.** Skupina se může dohodnout, že některé své práce zveřejní (např. z nich může vytvořit výstavu v prostoru kostela, kde se bude konat biřmování nebo na faře nebo v místnosti, kde se po přijetí svátosti biřmování sejde farnost s biskupem), ale všichni musí předem odsouhlasit, že své práce zveřejnit chtějí, a vybrat ty, které se k tomu nehodí. V žádném případě nesmí mít nikdo obavu, že to, co řekne v této skupině, bude druhý den probírat polovina farnosti. To nezáleží pouze na kázni vedoucí/ho, ale i na kázni ostatních. Proto je o tom potřeba dostatečně jasně mluvit.

Jak pracovat s touto příručkou?

Věk, v němž se děje příprava na biřmování, je složitý, každá skupina má jiný charakter, každý katecheta či katechetka jsou trochu jiní a mají jiné možnosti. Všem tedy nelze vyhovět v tom smyslu, že bychom jim dali jasný návod, jak od začátku až do konce jednotlivých setkání postupovat. Nabízíme však pomoc, aby katecheté a katechetky – jako moderátoři a moderátorky svých skupin – sami postupně vytvářeli společně se svou skupinou proces přípravy.

Tato příručka nabízí celkem osm tematických oblastí. Každá oblast bude obsahovat nejprve **podněty pro moderátora**, potom **několik myšlenek k tématu**, které mají upozornit na důležité obsahy a informace k tématu, a potom několik (pokud možno co nejvíc) **didaktických kroků**. Moderátor/ka nemusí použít všechny, některé může použít také jinak nebo vůbec nepoužít a nahradit svým vlastním impulsem. Při výběru se musí řídit otázkou, co bude oslovující právě pro jeho/její skupinu a také pro něho samotného nebo pro ni samotnou.

Některý metodický návrh může být pro skupinu zbytečný, jiný musí být propracován naopak víc, s pomocí vlastní tvořivosti moderátora/ky nebo skupiny. Je tedy vzhledem k tématu vždy potřeba položit si tři otázky:

1) *Mohu toto téma zpracovat tak, jak to nabízí tato příručka vzhledem k mým vlastním možnostem a schopnostem?*
2) *Mohu toto téma zpracovat tak, jak to nabízí tato příručka vzhledem k možnostem mé skupiny?*
3) *Co chci udělat jinak, co vynechat, co naopak přidat?*

Důležité při výběru aktivit v jednotlivých metodických krocích je, aby vedoucí neporušil jejich **logickou výstavbu**. To znamená například aby věděl, že tematický celek zabývající se vírou v Boha začíná u otázek spojených s Boží existencí, vyrovnává se s námitkami proti nevědeckosti náboženské víry v Boha a proti existenci utrpení a zla ve světě tváří v tvář milujícímu Bohu a končí motivací k postoji víry v osobní modlitbě. Tuto „červenou nit“, která se táhne každým tematickým celkem, zdůrazňuje tabulkový přehled jednotlivých tematických celků a metodických kroků. Vedoucí musí umět tuto logiku postupu v jednotlivých setkáních také taktně zprostředkovat skupině, aby její účastníci neměli pouze neurčitý dojem, že dělají během setkání zajímavé věci, ale jak to vlastně souvisí s biřmováním, to že tak úplně jasné není. Může například názvy jednotlivých témat a metodických kroků postupně zaznamenávat na velký plakát, který je pověšen v prostoru, kde se skupina setkává, nebo postupně na zdi místnosti vyvěšovat názvy jednotlivých metodických kroků apod.

Struktura setkání

Na začátku každého setkání je především potřeba vytvořit atmosféru, v níž každý příchozí cítí, že je vítán a že někdo jeho příchod vnímá. K tomu je potřeba, aby každý dostal krátký prostor k tomu, něco o sobě vyprávět či říci: Jak se mu momentálně daří, co zajímavého prožil během týdne… Někdy stačí prostě pobídnout příchozí, jindy je lepší zavést společný ritualizovaný začátek setkání.

Společný začátek	
Chléb a sůl	Na začátku každého setkání je uprostřed místnosti (na stole nebo na koberečku) připraven tác s malým bochníčkem chleba, solí a pohárky s čajem, kávou nebo šťávou. Každý příchozí si odlomí kousek chleba a nalije nápoj. Společné dělení chleba doprovází sdílení příhod a příběhů, vyprávění apod.
Kámen nebo květina	Na začátku každého setkání je uprostřed místnosti připravena váza s květinami (mohou být i sušené) a tácek s kameny. Každý příchozí si vybere jeden kámen a jednu květinu a chvíli ji potichu pozoruje. Potom ostatním vypravuje, co bylo pro něho v posledních dnech tíživé či zatěžující, a co naopak patřilo k hezkým a potěšujícím věcem. Ostatní mohou reagovat: co se jim líbilo, co bylo zajímavé…
„Kdybyste mě dneska navštívili…“	Vedoucí dá na začátku setkání impuls: „*Představte si, že by celá naše skupina přišla dnes k vám na návštěvu, co byste nám právě dnes ukázali? Co byste s námi právě dnes podnikli?*“

	Důležité je, aby se tento impuls opakoval na začátku každého setkání, jak se skupina bude více sbližovat, budou i nabídky jednotlivců otevřenější.
Skupinový kámen	Menší oblý kámen nebo jiný předmět, příjemný na dotek, pošle vedoucí skupiny po kruhu. Každý, kdo ho právě drží, má slovo a může ostatním sdělit, jak se právě cítí, co zajímavého zažil nebo na co je chce upozornit apod. Nemusí však svého práva mluvit použít a pošle prostě kámen dál po kruhu.

Společné zakončení	
Vrcholy a propadáky	Při závěrečném kolečku se každý účastník vyjádří ke dvěma otázkám: • *Co se mi dnes ale vůbec nelíbilo nebo co bylo pro mě těžké?* • *Co bylo naopak super?*
Síto	Při závěrečném kolečku posílá vedoucí po kruhu malé čajové sítko. Každý, kdo ho drží, odpovídá na otázku: • *Jak jsem prožíval dnešní setkání? Co se zachytilo „v mém sítu“? Co bylo pro mě důležité, co mě rozčilovalo, co bylo těžké?* • *Co beznadějně „mým sítem“ propadlo?*
Vzájemné „Ahoj“	Skupina stojí v zástupu v kruhu, vedoucí vně kruhu. Vydá se proti členům skupiny, prvnímu podá ruku, podívá se mu do očí a vědomě se s ním rozloučí (větou, pobídkou, připomínkou, úsměvem). Ten, komu už ruku podal/a se otočí, jde za ní/m a také dělá totéž: každému podá ruku, podívá se mu do očí a vědomě se s ním rozloučí.

Zcela na atmosféře jednotlivých skupin a na atmosféře jednotlivých setkání záleží, jakou formu zvolí skupina pro **společnou modlitbu**. Během přípravy se tématu modlitba věnujeme na několika místech zcela systematicky. V tuto chvíli pouze připomínáme, že společná modlitba na začátku a na konci setkání by měla být výrazem přání celé skupiny, nikoliv příkazu vedoucí/ho. Jestliže v této metodické příručce nejsou obsaženy návrhy na modlitbu na úvod a na závěr setkání, není to tím, že bychom společnou modlitbu v úvodu a závěru setkání skupiny podceňovali, ale jednak nevíme, do jakých časových celků se vedoucí rozhodne tematické celky a jednotlivé metodické kroky seskupit, jednak považujeme tento akt skupiny za natolik intimní, že ho necháváme na citu vedoucí/ho pro atmosféru ve skupině.

Rozvržení jednotlivých témat přípravy

Následující tabulka uvádí přehled jednotlivých témat a jejich cílové zaměření. Přechod na odkaz funguje stisknutím Ctrl a klepnutím na název celku.

Každé téma je dále rozděleno do jednotlivých metodických kroků:

NÁZEV CELKU	CÍL
1. MŮJ/NÁŠ ŽIVOT	Účastníci mají: • navzájem se seznámit • nastoupit cestu pravdivého sebepoznávání • rozvinout svou citlivost vůči druhým na této cestě sebepoznávání • zažít křesťanský rozměr lidské identity opřený o vědomí Boží lásky
1.1 Jsem/jsme „zde a nyní“	• představit se ostatním • zbavit se počáteční nejistoty Účastníci přitom mají směřovat od svých vnějších charakteristik k představení svých charakteristik vnitřních: vlastností, přání, pocitů…
1.2 Kdo jsem/jsme? Jaký jsem/jsme?	• prohloubit citlivost vůči svému tělesnému vzezření do oblasti sebepoznávání svého vnitřního světa • dotknout se otázky, jak vnímají své tělo, svůj způsob myšlení a své city a pocity • všimnout si , že každý z nich je jiný, každý z nich je něčím zvláštní, má své typické vlastnosti, a přesto může být „zde a nyní“ právě v této skupině
1.3 Odkud a kam jdu/jdeme?	• porozumět hodnotám, které uskutečňují ve svém životě • získat připravenost uvažovat o smyslu vlastního života ve spojení s myšlenkou na život jako Boží dar
1.4. Ty jsi můj milovaný syn/dcera	Účastníci si mají uvědomit a prožít výzvu obsaženou v Božím ujištění o lásce k člověku.
2. BŮH: ČLOVĚK SE PTÁ, POCHYBUJE, HLEDÁ, ZOBRAZUJE… VĚŘÍ.	Účastníci mají: • položit kritické otázky své vlastní víře v Boha • vyrovnat se s nejčastějšími námitkami proti Boží existenci • porozumět obrazné řeči o Bohu v Bibli • být motivováni k prohloubení svého vnitřního vztahu k Bohu v meditaci a v modlitbě
2.1 Je nepochopitelné, že Bůh je/není	• samostatně formulovat své otázky, které mají vzhledem k Boží existenci • být motivováni k samostatnému a kritickému promýšlení vlastní víry v Boha
2.2 Ptám se Tě, Bože!	Účastníci mají nalézt svou vlastní pozici vůči dvěma nejčastějším námitkám proti Boží existenci: nevědeckost Bible a přítomnost utrpení a zla ve světě.
2.3 Skrytý Bůh	• uvědomit si, jaký obraz o Bohu měli jako děti, jak se tento obraz od té doby změnil a poté mají srovnat tento svůj obraz z obrazy, které můžeme nalézt v Bibli

	• porozumět biblické obrazné řeči o Bohu
2.4 Já a Bůh	Účastníci mají prohloubit své hledání Boha také do osobního vztahu k němu v modlitbě.
3. JEŽÍŠ KRISTUS: ZA KOHO MĚ POKLÁDAJÍ LIDÉ/TY?	Účastníci mají: • získat orientaci ve víře v Ježíše jako Krista • vytvořit si vlastního postoj k Ježíši a prohloubit svůj vlastní vztah k němu
3.1 Co o mně víte? Čemu věříte?	Účastníci si mají osvěžit (nebo získat) vědomí rozdílu mezi svědectvím o Ježíši jako o historické osobě a o svědectví evangelií o Ježíši jako Spasiteli.
3.2 Za koho mě pokládají lidé?	• poznat význam, jaký má Ježíš jak pro nevěřící, tak pro věřící lidi • dospět k otevřenosti promýšlet svůj vztah k Ježíši
3.3 Za koho mě pokládáš Ty?	Účastníci mají být motivováni k prohloubení svého vztahu ke Kristu a k otevřenosti pro setkávání s Kristem v osobní modlitbě.
4. DUCH SVATÝ – „RUAH“: DECH A VÍTR!	Účastníci mají: • zakusit Ducha jako tvůrčí sílu zakusitelnou v přírodě, ve vesmíru, v nitru člověka i ve vztazích s ostatními lidmi • zažít Ducha svatého jako sílu, energii, která oživuje člověka, která ho uvádí do pohybu, povzbuzuje vzájemné přiblížení • zažít Ducha svatého jako toho, kdo naplňuje lidi nadšením, vizemi, sny, jako toho, kdo dává sílu tyto sny uskutečňovat • zažít Ducha svatého jako sílu spojující člověka s Bohem, jak ho zažíváme např. v modlitbě • zažít Ducha svatého jako dynamickou sílu společenství církve
4.1 Jak si představit Božího Ducha?	Smyslem tohoto kroku je, aby slova o Duchu svatém nezůstala na povrchu osobností mladých lidí, ale aby dovolili Duchu svatému, aby se jich skutečně dotkl.
4.2 Naplňuje „Duch Páně“ Zemi?	Účastníci mají zažít „vanutí Ducha“ v kráse a dokonalosti přírody. Současně mají zažít, že Duch svatý působí „zde a nyní“, uprostřed dnešního světa zničeného mezilidskými vztahy prostřednictvím dnešních lidí.
4.3 Duch, který mě naplňuje?	Účastníci mají zaměřit svou pozornost na síly, které dynamizují jejich vnitřní život a ptát se po jejich spojení s působením Ducha svatého.
4.4 Duch, který se ve mně modlí…	Účastníci se mají pokusit o soustředěnou a pravdivou modlitbu ve společenství.
4.5 Boží Duch v naší farnosti?	Účastníci mají získat otevřenost pro vnímání skutečnosti, že farnost má důležitou funkci a důležitý úkol – v síle Ducha svatého uskutečňovat Boží království uprostřed tohoto světa.
5. ODPOVĚDNOST ZNAMENÁ DÁT ODPOVĚĎ?	Účastníci mají: • být otevření k objevování svých schopností • rozumět jim jako Božím darům – darům Ducha svatého • zaujmout postoj připravenosti obohatit svými schopnostmi

	ostatní lidi • vnímat svou odpovědnost před Bohem za sebe, za ostatní i za svět kolem sebe
5.1 Jsem obdarován: něco jsem dostal	• zaměřit se na vnímání svých vlastních, jedinečných schopností • mají být otevření pro možnosti, jak tyto schopnosti uskutečňovat v životě
5.2 Sedm darů Ducha svatého	Účastníci mají porozumět souvislosti mezi svými schopnostmi a dary Ducha svatého, které pro ně bude biskup při svátosti biřmování vyprošuje. Tato souvislost se jich má osobně dotknout.
5.3 Co udělám/uděláme?	Účastníci mají být vnímaví pro životní příběhy lidí, kteří rozvíjeli dary Ducha svatého. Mají zažít jejich odkaz jako pobídku pro svou vlastní životní cestu.
6. SVÁTOSTI: CO JE MI SVATÉ?	Účastníci mají: • porozumět symbolickému významu světa jako znamení Boží přítomnosti ve světě • porozumět významu symbolického jednání ve svátostech církve a otevřít se pro působení Boží milosti, kterou zprostředkovávají • zažít mnohovýznamovost symbolického jednání ve svátosti biřmování
6.1 Co se skrývá za věcmi?	• získat větší citlivost k symbolům, které vnášejí posvátný charakter do jejich života • porozumět symbolickému charakteru gest, slov a předmětů, které jsou součástí udělování svátostí v církvi, zejména s ohledem na svátost biřmování
6.2 Vzkládání rukou, mazání olejem – svátostná znamení	• pochopit, co to znamená, když se ve svátostech křtu a biřmování užívá pomazání olejem: že jsou někým zvláštním, výjimečným, v Božích očích nekonečně cenným • zažít množství významů, které v sobě skrývá biskupské gesto vkládání rukou při udílení svátosti biřmování
6.3 Svátosti: znamení Boží blízkosti	Účastníci mají pochopit nejen analogický význam symbolů ve svátostech, ale i podstatu jejich působení: prostřednictvím nich se uskutečňuje to, na co ukazují: zažíváme Boží blízkost.
7. SVÁTOST SMÍŘENÍ: ŽIVOTNÍ CESTA, NA KTERÉ MĚ/NÁS DOPROVÁZÍ BŮH	Účastníci mají: • být otevření vůči úkolu hledat svou vlastní životní cestu • být vnímaví pro své vlastní životní síly • být připraveni předem hodnotit rizika promarnění životních sil v proviněních • být otevření pro postoj obrácení a nového začátku • poznat Boha jako toho, kdo je doprovází v jejich hledání dobré podoby vlastního života • ve svátosti smíření zažít Boha jako toho, kdo jim jde vstříc i v situacích, kdy v tomto hledání selhali a kdy se provinili
7.1 Dobrá doba – špatná doba	• zabývat svým životem i s jeho klopýtnutími a s tím, čím ho zatěžují • sami si udělat představu o skutečnosti, že Bůh doprovází

	jejich život v dobrém i ve zlém
7.2 Příběh syna, který hledal svou vlastní cestu	• zkoumat svou otevřenost ke hledání vlastní cesty životem • prožít charakteristické rysy situace morálního selhání • osvědčit připravenost přiznat svou chybu v situaci morálního selhání a nastoupit cestu zpět k Bohu
7.3 „Zpověď? Svátost smíření?	• získat odvahu rozvíjet svou vnitřní pravdivost před Bohem • porozumět svátosti smíření jako rozhovoru s Bohem, který doprovází život člověka a je připraven vrátit mu lidskou důstojnost, když ji člověk svým jednáním naruší
8. BIŘMOVÁNÍ: SVOBODNÉ ROZHODNUTÍ PRO KŘESŤANSKOU VÍRU A CÍRKEV	Účastníci mají: • mít základní vhled do otázek: Co slavíme ve svátosti biřmování a v čem spočívá akt udílení svátosti biřmování • s vědomím vlastní zodpovědnosti rozhodnout se pro přijetí svátosti biřmování, tj. pro přijetí působení Ducha svatého ve svém životě a skrze ně ve světě, a pro přijetí účasti na životě církve
8.1 Křest – biřmování: voda a vítr	• porozumět svátosti biřmování jako ději započatému ve křtu • porozumět velikonočnímu aspektu křesťanského života plynoucího ze křtu a letničnímu aspektu plynoucího ze svátosti biřmování, a to pomocí práce se symboly vody a větru
8.2 Moje víra – naše víra	Účastníci mají porozumět výzvě obsažené ve svátosti biřmování a vyjádřit ji jako vyznání, že chtějí v životě jít cestou hledání a nalézání Boha a za toto rozhodnutí i za budoucí život v církvi a s církví přijali odpovědnost.
8.3 Spoluutváříme slavnost svátosti biřmování	• získat jasnou konkrétní představu nejen o tom, co se odehrává během svátosti biřmování, ale i o tom, jak udělování této svátosti probíhá • se připravit na svou spoluúčast při utváření „své“ slavnosti svátosti biřmování

1. Můj/náš život

Duchovní podněty pro moderátora

Věnujte čas své vlastní duchovní přípravě na svou roli moderátora skupiny připravující se na přijetí svátosti biřmování. Udělejte si čas na následující text:

Nyní toto praví Hospodin,
tvůj stvořitel, Jákobe,
tvůrce tvůj, Izraeli:
„Neboj se, já jsem tě vykoupil,
povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj.
Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou,
půjdeš-li přes řeky, nestrhne tě proud,
půjdeš-li ohněm, nespálíš se,
plamen tě nepopálí.

Neboť já, Hospodin, jsem tvůj Bůh,
Svatý Izraele, tvůj spasitel.
Jako výkupné jsem dal za tebe Egypt,
Kúš a Šebu dal jsem místo tebe.
Protože jsi v očích mých tak drahý, vzácný,
protože jsem si tě zamiloval,
dám za tebe mnohé lidi
a národy za tvůj život.

Neboj se, já budu s tebou.
Přiveď mé syny zdaleka
a mé dcery od končin země,
každého, kdo se nazývá mým jménem
a koho jsem stvořil ke své slávě,
koho jsem vytvořil a učinil.

Iz 43,1–5a.7

- Čtěte text pomalu.
- Zastavte se u slov či vět, které ve vás vzbuzují uspokojení, klid, radost apod. Můžete si je také podtrhnout nebo zvýraznit barevným zvýrazňovačem.
- Čtěte a pozorujte, jaké vzpomínky, jaké představy nebo jaké obrazy ve vás jednotlivá slova a věty vyvolávají. Možná, že přivolají do Vaší mysli další slova a další věty, zkuste pozorovat, jaké…
- Zkuste nalézt větu nebo sousloví, které by se mohlo stát názvem tohoto krátkého biblického textu.
- Nyní si představte mladé lidi, kteří se přihlásili na přípravu k biřmování. Věty tohoto úryvku jsou adresovány i jim. I oni mají velikou cenu v Božích očích i je volá jménem, i když to tak možná neprožívají.

Snad by se mohla stát tato skupina pro vás i pro její členy šancí, abyste mohli být takoví, jací jste, abyste se mohli navzájem na sebe spolehnout, zažili, že jste bráni vážně, a že jste Bohem „voláni svým vlastním jménem“.

Odborné podněty pro moderátora

Mladí lidé, kteří se sejdou poprvé, se možná navzájem dobře znají, pravděpodobně však znají někoho lépe, někoho hůře, někoho možná vůbec ne. Jejich pocity se tak mohou pohybovat v oblasti nejistoty a obav. Neví, co se od nich bude očekávat, jak je skupina přijme, zda budou pro ně vůbec akceptovatelní ti druzí atd. Mladí lidé v tomto věku těmito nejistotami trpí více než dospělí lidé. Proto je potřeba dát dostatečný prostor vzájemnému

představení, tomu, aby se jednotlivci představili a aby dali najevo, co očekávají, co potřebují, ale i co nabízejí tomuto společenství. Totéž se týká jejich pocitů k vedoucí/mu skupiny a zřejmě i vedoucí/ho skupiny vůči nim. Pro toho nemusí být lehké hovořit o sobě kvůli přehradě, která bývá v naší společnosti mezi dospělou a mladou generací, pro ně to zase nemusí být lehké, protože se nacházejí většinou uprostřed procesu hledání vlastní identity a vyslovit v této době slovo JÁ bývá obtížné.

Cesta ke svátosti biřmování však nemůže přesvědčovat mladé lidi, aby přisvědčili tak podstatné hodnotě ve svém životě, jakou je víra, aniž by jim nepomohla také hledat cestu k sobě samým. Mají-li vyslovit „já věřím“, musí rozumět oběma slovům, ne pouze tomu druhému. Na cestě k porozumění vlastnímu JÁ jsou důležití i druzí lidé, v tomto případě ostatní členové skupiny, jejich podpora, jejich uznání, ale i jejich odpor, na kterém se mohou zadrhnout. Důležitý/á je i vedoucí skupiny, který/á je povzbuzuje, klade jim otázky, dodává odvahu, odporuje, pomáhá…

Pro křesťana je otázka cesty k sebepoznání spojena s myšlenkou na Boha, který nás miluje takové, jací jsme:

Slyšte mě, ostrovy, daleké národy, dávejte pozor! Hospodin mě povolal z života mateřského; od nitra mé matky připomínal moje jméno. Iz 49,1
Neprodávají se dva vrabci za haléř? A ani jeden z nich nepadne na zem bez dopuštění vašeho Otce. U vás pak jsou spočteny i všecky vlasy na hlavě. Nebojte se tedy; máte větší cenu než mnoho vrabců. Mt 10,29–31
A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ Mk 1,11

Pro Boha má každý jednotlivec nekonečný význam. Ale Bůh nechce vést každého nezávisle na ostatních, ale chce, abychom se stali společenstvím (II. vatikánský koncil, konstituce Lumen Gentium, čl. 9). Tuto atmosféru musíme vnést i do skupiny biřmovanců tím, že budeme rozvíjet citlivost skupiny pro vzájemné poznávání, naslouchání, přijímání.

Úkolem tohoto tématu je tedy, aby se členové skupiny dotkli otázky své vlastní identity, potřeby vnitřní pravdivosti v tomto poznávání, ale aby tak činili v atmosféře vzájemného poznávání a přijímání. (Což nevylučuje, že budeme během doby muset řešit i různé konflikty.) Tento proces má být nastartován v úvodním tematickém celku, i když bude červenou nití, která bude probíhat celou přípravou.

Na druhé straně chceme však upozornit na to, že skupina biřmovanců není skupina psychoterapeutická. Jejím smyslem není léčba, ale nábožensko-pedagogické vedení. Vedoucí skupiny to musí umět taktně zdůrazňovat. Například tím, že bude v průběhu práce vybízet členy skupiny, aby hovořili či vyjadřovali pouze takové své vnitřní pocity, myšlenky či postoje, o kterých ví, že jim nevadí, když o nich budou druzí vědět. To, co považují za „choulostivé“ či za velmi osobní, mohou si nechat svobodně pro sebe. Oni sami rozhodují o tom, co chtějí o sobě druhým sdělit, a co už ne. Totéž platí pro vedoucí/ho skupiny!

1.1 Jsem/jsme „zde a nyní“

Smyslem tohoto didaktického kroku je, aby se účastníci skupiny navzájem představili. Pokud se dosud vůbec neznají, může vedoucí navrhnout jednu z následujících her:

Moje jméno – jak ho možná neznáte

Každý účastník má 20–30 minut na to, aby promyslil a připravil formu, jakou ostatním představí své křestní jméno, a to jakoukoliv literární formou. Někdo může napsat krátkou básničku, fejeton nebo povídku, někdo může skrýt své jméno do křížovky, vyprávět příběh spojený s historií jeho jména atd. K přípravě si mohou účastníci najít jakékoliv místo i mimo prostor místnosti, důležité je, aby v určený čas byli opět na svém místě.

Poté se skupina posadí do kruhu a každý dostane prostor na to, aby svůj výtvor představil ostatním. Vedoucí, ani ostatní členové výtvory nehodnotí, za každý projev vedoucí poděkuje.

Místo, odkud přicházím

Ve variantě na předchozí aktivitu účastníci nepřipravují výpovědi o svém jménu, ale místě, které má pro ně z nějakého důvodu zvláštní význam. Třeba proto, že se tam narodili, jiným takovým místem může být prostor, kam rádi chodí... Takovým prostorem mohou být ale jejich vlastní rodiny, školy, které studují, koníčky, kterým se věnují apod.

„Jedenáctka“ s názvem JÁ

„Jedenáctky“ jsou krátké básničky, které smí obsahovat pouze jedenáct slov. Slova se mohou rýmovat (to patří k básničce), ale také nemusí, nebo může básnička obsahovat pouze jeden rým. Slova musí mít následující uspořádání:

1. řádek	jedno slovo
2. řádek	dvě slova
3. řádek	tři slova
4. řádek	čtyři slova
5. řádek	jedno slovo

_____

_____ _____

_____ _____ _____

_____ _____ _____ _____

_____

Vedoucí skupiny vysvětlí na začátku cvičení účastníkům princip práce na básničce nazvané „jedenáctka“. Všechny básničky budou mít stejný název. Budou se jmenovat JÁ. Do jedenácti slov mají skrýt autoři to, co chtějí sdělit o sobě ostatním. Na práci mají účastníci 15–20 minut. (Mohou během té doby napsat takových básniček o sobě i více než jednu.) Potom postupně představí své práce, ale nehodnotí je, vedoucí každému poděkuje. Chtějí-li, mohou účastníci své práce podepsat a opět mohou být použity v závěru setkání ke společné modlitbě i jako stálá součást výzdoby místnosti, kde se příprava koná.

Rozhovor ve dvojicích

Skupina se rozdělí do dvojic. Dvojice spolu hovoří 10 až 15 minut. Smyslem rozhovoru je, aby se navzájem představili, vyptali na vše, co je o tom druhém zajímá. Poté je úkolem každého představit ostatním nikoliv sebe, ale partnera ze své dvojice. Zajímavou alternativou této aktivity je představit svého partnera pomocí několika symbolů, které nakreslí na papír A4, do jehož záhlaví napíše partnerovo jméno. Kresby mohou dávat postupně do středu kruhu, v němž sedí, a použít je např. při závěrečné modlitbě. Mohou se také stát stálou výzdobou místnosti po celou dobu přípravy.

Pokud se účastníci skupiny již znají, může vedoucí skupiny použít některou z následujících aktivit:

Tři přání

Každý účastník dostane list papíru a tužku. Vedoucí uvede hru: *Posaďte se pohodlně, zavřete oči, a představte si, že k vám přichází kouzelná víla z pohádky. Říká: „Můžeš si přát tři přání, ale pozor, přát si můžeš pouze to, co se nedá koupit za peníze!“*

Účastníci přemýšlejí, jaká tři přání to jsou, a kdo ví, jaká přání vyslovit, může otevřít oči a napsat je na připravený papír, aniž by uvedl své jméno.

Vedoucí posbírá všechny listy, zamíchá je a položí do středu kruhu. Každý účastník potom vybere jeden list papíru a tato přání přečte nahlas. Skupina se má dohodnout (za pomoci hlasování), kdo je autorem těchto přání. Počty hlasů napíše vedoucí na příslušné listy papíru (např. Petr – 9 hlasů, Jarka – 3 hlasy, někdo se také může zdržet hlasování, někdo může hlasovat proti). Teprve když má každý účastník jeden list papíru, mohou se autoři přihlásit o své papíry a vzít si ho zpět.

Následuje diskuse, kterou vedoucí podněcuje následujícími otázkami:

- *Co jsem pociťoval, když někdo četl moje přání?*
- *Poznalo mě málo nebo mnoho členů skupiny? Jak to na mě působilo?*

Dveře

Vedoucí skupiny položí do středu kruhu, v němž skupina sedí, papír a barevné tužky. Aktivitu uvede následovně:

Sešli jsme se ve skupině, která chce spolu nějakou dobu žít a pracovat. Budeme pracovat na tématech, která jsou pro někoho důležitá, pro někoho teprve mohou důležitá začít být, někdo si tím ani nemusí být v této chvíli jist. Je proto důležité, abych si každý z nás udělal jasno v otázce, s jakou otevřeností právě tady v této skupině a v tuto dobu sedí. Proto se pohodlně usaďte, zavřete oči a představte si: Mezi mnou a ostatními v této skupině stojí dveře. Jestliže chci do skupiny vstoupit, musím těmito dveřmi projít. Jestliže chci někomu v této skupině naslouchat, vidět ho, přijmout ho, potom ho musím nechat projít těmito dveřmi. Každý z nás má svoje osobní, zcela zvláštní dveře. Představte si nyní takové dveře, které patří dobře právě k vám a k nikomu jinému. Jak vypadají? Z jakého materiálu jsou vyrobené? Jakou mají barvu? Mají nebo nemají zámek? Je v zámku klíč nebo není? Mají zvonek?

Jakmile si účastníci „prohlédnou“ své dveře, mohou otevřít oči a namalovat během 10 minut, co viděli. Pracují v tichu, vedoucí pustí k práci tichou hudbu. Po 15 minutách položí účastníci své výtvory do středu kruhu. Každý si potom vybere jednu práci (nikoliv však svoji). Po řadě potom popisují ostatním obrázek, který mají před očima. Pouze popisují, neinterpretují, tj. neříkají, co asi chtěl autor svojí kresbou vyjádřit! Autor na tento popis může zareagovat, řekne, zda podle popisu poznal, že se jedná o jeho práci či nikoliv. Zatím se nevede žádná další diskuse!

Teprve na závěr pokládá vedoucí skupině následující otázky, ke každé z nich se mohou účastníci vyjádřit:

- *Viděl jsem svoje dveře na začátku cvičení, před svým vnitřním zrakem, nebo jsem je neviděl?*
- *Změnil jsem své dveře během práce, nebo jsem namaloval přesně to, co jsem před tím viděl?*

- *Jaký to byl pro mě pocit, slyšet, jak někdo druhý popisuje moje dveře? Jaký to byl pocit popisovat dveře někoho druhého?*
- *Když se nyní dívám na všechny naše práce, říkají něco naše dveře o celé naší skupině?*
- *Jsem se svými vlastními dveřmi, když je vidím mezi ostatními, spokojen?*
- *Dozvěděl jsem se během této práce něco nového o sobě? Dozvěděl jsem se něco nového o někom v této skupině?*

V závěru práce mohou účastníci nalepit své práce na velký arch balicího papíru a umístit v prostoru místnosti.

1.2 Kdo jsem/jsme? Jaký jsem/jsme?

Smyslem tohoto didaktického kroku je prohloubení vzájemného představování. Má směřovat od zcitlivění vůči svému tělesnému vzezření do oblasti sebepoznávání svého vnitřního světa. Účastníci se mají nenásilnou formou dotknout otázky, jak vnímají své tělo, svůj způsob myšlení a své city a pocity, mají si všimnout, že každý z nich je jiný, každý z nich je něčím zvláštní, má své typické vlastnosti, a přesto může být „zde a nyní“ právě v této skupině. Aktivity, které zde nabízíme, postupují tímto směrem:

prohlubování tématu	**aktivita**
vnímání vlastního těla	Zrcadlo
vnímání vlastního vnitřního světa	Toto jsem já („body art“)
	Maska
zcitlivění pro vnímání účasti jednotlivců v této skupině při současném vnímání vlastní individuality	Každý sám za sebe, jeden vedle druhého
	Souhlasí, nesouhlasí
	Pád důvěry

Zrcadlo

Vedoucí si připraví malé zrcátko pro každého člena skupiny. Cvičení uvede následovně:

Je to zvláštní, ale nikdo z nás se nemůže podívat sám sobě do tváře. Pohled do vlastních očí nám umožní pouze zrcadlo. Každý z nás je teď pozván k malému cvičení se zrcátkem ve své dlani. Vezměte ho do ruky a sledujte, jak je zpočátku chladné a jak ho pomalu vaše dlaň zahřívá. Sklo je hladké, když prsty přejedete pomalu po skle. Přitom prsty zanechávají na skle stopy. Zrcadla považujeme často za chladná a hranatá, přesto jsou křehká a zranitelná. Obrazy v nich se rychle ztrácejí, když je pokryje prach nebo nečistota. A když na plochu skla dýchneme, zmizí obraz za závojem páry. Se zrcadlem lze dělat všechno možné, především ale v něm můžeme vidět svůj vlastní obraz – jasný, nezaměnitelný, takový, jaký jsi právě teď.

Pozoruj nejprve sám sebe v malém zrcátku ve své dlani. Dobře se dívej, přibližuj ho a zase ho pomalu oddaluj. Můžeš ho i různě otáčet, abys viděl co nejvíc ze své tváře. V zrcadle zahlédneš i to, co je tobě samému na sobě často skryté: svou skrytou odvrácenou tvář i jinak nepřístupné části tvého těla. Zrcadlo ti také ukáže, co je pro tebe zvlášť důležité a co přesto sám nikdy neuvidíš: tvou tvář.

Dobře ji nyní sleduj, zblízka i z větší vzdálenosti. Sleduj také malé části svého obličeje: oči, malé nerovnosti na líci, tvá ústa, tvůj nos, bradu, uši, dolíčky ve tváři, dobře si

zapamatuj, co všechno vidíš. Mnohé z toho dobře znáš, ale možná jsi objevil něco nového? Mnohé z toho se ti líbí – něco možná zase až tolik ne?

Svůj obličej můžeš také měnit. Chvíli si můžeš hrát s možnostmi vyjádřit různé pocity: úsměv, radost, smích, smutek, zděšení… Co tě napadá, když sleduješ sám sebe, jak si hraješ se svou tváří? Soustřeď se na svou momentální náladu, na to, co ti prochází hlavou, na to, na co právě teď vzpomínáš. Zkoumej, zda tvůj obličej dokáže vyjádřit, na co právě myslíš.

Po chvíli ticha pokračujeme.

Nyní se můžeš se svým zrcadlovým obrazem pomalu rozloučit. Opatrně a pomalu postupně vzdaluj svůj obličej od zrcadla. Můžeš ho také zamlžit svým dechem. Pohlédni nyní před sebe, do prostoru této místnosti, zaznamenej očima ostatní členy skupiny, ale zatím s nikým nehovoř.

V další fázi vytvoří členové skupiny menší skupinky, podle toho, s kým mají chuť hovořit o svých zážitcích během cvičení.

Otázky pro práci v menších skupinách mohou být následující:

- *Překvapilo mě něco při pozorování mého obličeje? Dokáži svou tváří vyjádřit, co si právě myslím, co cítím? Má to nějaké hranice?*
- *Jsem spokojen/a s tím, jak vypadám?*
- *Je to pro mě důležité? Je pro mě vůbec důležité, jak člověk vypadá, když s ním chci navázat kontakt?*
- *Mělo by se něco na mém vzhledu změnit? Je to v mých silách?*
- *Existují „ošklivi lidé“? Co všechno rozhoduje o tom, zda je člověk považován za hezkého nebo ošklivého?*
- *Je každý mladý člověk hezký už proto, že je mladý? Mohou existovat krásní staří lidé?*
- *Existuje něco jako vnitřní krása a vnitřní ošklivost? Musí se to nutně projevit na lidském vzhledu?*
- *Může mít mentálně postižený člověk hezkou tvář? Může být tělesně postižený člověk hezký?*

Při práci v malých skupinách vedoucí sice skupinky obchází a sleduje, o čem se v nich účastníci baví, není tu ale od toho, aby je přesvědčoval o svém názoru. Může se také zařadit do jedné z malých skupin, pokud nezaznamená její odpor.

V závěru se sejde celá skupina, zástupci jednotlivých skupinek mohou ostatním sdělit, co jejich skupinky považovaly v diskusi za zajímavé, a celá skupina, pokud má chuť, může na toto téma ještě hovořit.

Toto jsem já („body art“)

Body art je technika, kterou používá arteterapie, tedy způsob práce zaměřený na výtvarné vyjadřování v terapeutické skupině. Pro naše účely vybíráme tu část práce, která směřuje ke zcitlivění k vlastnímu vnitřnímu světu.

Vedoucí skupiny připraví pro každého člena skupiny arch papíru ve velikosti lidské postavy, dále dostatečné množství voskových pastelek, barevných křid, vodových nebo temperových barev…

Vlastní práci uvede krátkým zamyšlením, při níž účastníci sedí v pohodlné uvolněné pozici, mohou mít zavřené oči a pouze naslouchají jeho slovům a vnímají obrazy, které se jim vybavují před očima při následujících slovech:

Každý den se na něho dívám,
na strom za oknem mého pokoje.

Zvlášť rád ho mám,
když si s jeho listy pohrává vítr –
to mi vypravuje o své svobodě.

Když potom přijde čas
a jeho listy zežloutnou a padají k zemi,
vidím: že i smrt může být krásná.

Holé větve,
které napřahuje k zimnímu nebi,
mi připomínají mou touhu.

A když se na jaře docela váhavě
ukáže první zeleň,
vím, že přináší naději na květy.

Každý den ho pozoruji,
strom za okny mého pokoje.
Nenadále vstupuje do mého života s otázkou:
Jak vypadají ty Tvoje, listy Tvého života?
Kolik se v nich skrývá plodů?
Z jakých kořenů čerpají sílu?
Právě teď?
Pozoruji je, listy svého stromu,
a ptám se: Kdo vlastně jsem?

Vzniklý ze dvou nesmyslně malých, nepatrných buněk,
vyrostlý do podoby listu, který nebyl nikdy nepopsaný…
Kdo vlastně jsem? Jaké poselství pro druhé nesu?

V další fázi práce se rozdělí účastníci do dvojic, každý dostane svůj arch papíru. Jeden účastník se vždy položí na arch papíru do polohy, jaká mu právě v tomto momentě nejlépe vyhovuje, druhý obkreslí na papír obrys jeho těla. Poté se vymění, aby oba měli obkreslený obrys svého těla.

Potom již pracuje každý sám. Pomocí barev a symbolů má ztvárnit svůj portrét, své nitro, to, co chce o sobě sdělit těm druhým, jak chce pro ně odpovědět na otázky, které zaslechl v předcházející meditaci: Kdo vlastně jsem? Odkud čerpám sílu? Jak vypadá můj život? Atd…

Hotové práce položí autoři vedle sebe, každý může říci, co chtěl vyjádřit svým obrazem, ostatní mu mohou pokládat otázky, na které může či nemusí odpovídat, důležité je, aby nebyl nikdo k ničemu nucen. Obrazy by pokud možno měly být umístěny na stěny místnosti a zůstat tam po celou dobu přípravy.

Maska

Vedoucí skupiny má připraven dostatek tvrdších kartonů, nůžek, pastelek, barevných křídnebo barev.

Do středu kruhu, v němž účastníci sedí, položí několik kopií černobílého obrazu masky Pierota tak, aby každý účastník dobře na kresbu viděl (příloha č. 1). Vyzve účastníky, aby nejprve chvíli obraz tiše pozorovali a sledovali myšlenky, které je napadnou. Potom přečte pomalu text:

Naslouchej prosím tomu, co neříkám! Nenech se mnou pobláznit. Nenech se oklamat mým obličejem. Protože používám tisíce masek – masek, které se bojím odložit. A žádná z nich nejsem já. Je to takové moje umění, patří to k mé druhé přirozenosti. Ale nenech se tím oklamat, proboha, nenech se mnou pobláznit.

Dělám dojem, jako že jsem nepřístupný, jako by ve mně bylo všechno jasné a veselé, uvnitř stejně jako venku, jako by bylo moje jméno Důvěra a moje hra Chlad, jako že jsem „tichá voda“ a přitom že mohu o všem rozhodovat, jako že nikoho nepotřebuji.

Ale prosím tě, nevěř mi!

Navenek se tak určitě jevím, ale je to jen moje maska. Pod ní jí neodpovídá nic. Pod ní jsem takový, jaký skutečně jsem: zmatený, ustrašený a sám. Ale umím to skrývat. Nechci, aby to někdo poznal. Při pouhém pomyšlení na své slabosti propadám panice a mám strach vystavit se na odiv ostatním. Právě proto jsem ze zoufalství vynalezl masky, za které se mohu skrýt: chytrou fasádu netečnosti, která mi pomáhá předstírat něco, co mě chrání před vědoucím pohledem, který by mě odhalil. A přitom právě takový pohled by byl moje záchrana. A já to dobře vím. Když by byl spojen s láskou a s přijetím. To je to jediné, co by mi mohlo dát jistotu, kterou sám sobě nemůžu nikdy dát: že mám skutečně nějakou hodnotu…

Dorothey Soele

V následující fázi práce dostane každý účastník možnost vystřihnout z tvrdého kartonu obrys masky, která odpovídá velikosti jeho obličeje. Potom se nejprve zamyslí nad tím, jaká je jeho nejčastější maska, kterou používá v kontaktu s druhými lidmi, co touto maskou skrývá a co se nachází vlastně pod ní. Svoji vlastní masku potom rozdělí podélně na dvě části (pomyslná čára vede mezi očima, dělí otvor pro nos a ústa) a do jedné poloviny namaluje pomocí symbolů „svoji masku“, do druhé to, co tato maska skrývá, svůj skutečný vnitřní pocit.

Záleží na atmosféře skupiny, zda v následujícím vyhodnocení ukáží účastníci své hotové práce ostatním nebo zda si je ponechají pouze pro sebe. Pravděpodobně je lepší, aby od začátku věděli, že výsledek své práce nebudou muset nikomu ukazovat. Hotovou práci potom musí mít možnost vložit buď do velké obálky nebo mezi dva listy papíru tak, aby nikdo jejich výtvor neviděl. (Takto skryté však mohou být použity i např. v závěrečné modlitbě, kdy mohou obálky ležet v kruhu kolem svíce a do modlitby může být zahrnuta myšlenka na naši skutečnou podobu před Boží tváří.)

Závěrečné hodnocení se týká v tom případě pouze následujících otázek:

- *Byla pro mne tato práce snadná či obtížná?*
- *Dozvěděl/a jsem se o sobě něco, co jsem dosud nevěděl? Přišel/přišla jsem na něco nového?*
- *Jak je to s naší skupinou, do jaké míry můžeme odhalovat jedni před druhými „své masky“?*

Vedoucí může napsat na velký arch balicího papíru nebo flipchartu vedle sebe dva nápisy: „Masku si nasazuji, když…“ a „masku odkládám, když…“

Účastníci mají pod tyto nápisy doplňovat dokončení vět, jak je bude spontánně napadat. I tato práce by měla vyústit v debatu, do jaké míry lze odhalit své skutečné vnitřní pocity v této skupině.

Vedoucí by měl/a vyjádřit svoji připravenost k otevřenosti, protože témata týkající se víry a pravdivé podoby křesťanského života v tomto světě nemá smysl propracovávat s druhými v ovzduší vzájemné nedůvěry a obav z toho, že druzí zneužijí toho, co jim o sobě řeknu. Na druhé straně však musí zdůraznit, že neočekává, že budou všichni nefiltrovaně druhým o sobě sdělovat vše. To není smyslem společné práce. Každý musí volit sám za sebe, jakou mírou otevřenosti chce druhým ke společnému objevování víry přispět.

Každý sám za sebe, jeden vedle druhého

V této aktivitě půjde o to, aby účastníci získali citlivost pro souhru mezi vyjadřováním vlastní individuality a citlivostí vůči individualitám ostatních účastníků skupiny.

Účastníci dostanou k dispozici veliký kruh balicího papíru (musí být poskládán, slepen a vystřižen z několika archů balicího papíru) rozdělený na tolik kruhových výsečí, kolik je ve skupině lidí (včetně vedoucího). Skupina pracuje vsedě na zemi. Každý se posadí před svou výseč a všichni mají možnost do své výseče namalovat pomocí barev a symbolů vše, co považují za svou vlastní charakteristiku. Pracují v tichu, práci může doprovázet tichá hudba. Kdo má dojem, že jeho práce je dokončena, odloží pastelky a zůstane v tichu sedět. Když jsou hotovi všichni, vedoucí je vyzve, aby se – opět v naprostém tichu a za doprovodu tiché hudby – vydali po obvodu kruhu, prohlédli si práce ostatních, a pokud je napadne nějaká myšlenka, otázka, nebo reakce na to, co vidí před sebou, mohou ji do jejich práce symbolickým způsobem zanést. Tato fáze práce končí, když už nikdo do výsečí ostatních nezasahuje.

Následně proběhne společné vyhodnocení, kdy účastníci sedí v kruhu, uprostřed je dokončená práce. Nejprve každý dostane možnost vysvětlit, co svou prací chtěl o sobě vyjádřit a jak na něho působily zásahy ostatních. Potom dává vedoucí impulsy k další diskusi:

- *Jak jsem zažíval ticho při práci?*
- *Jak se mi malovalo? Bylo mi to příjemné nebo spíše nepříjemné? Nemám z kreslení a malování spíše strach?*
- *Byla doprovodná hudba spíše příjemná nebo spíše nepříjemná?*
- *Jak na mě působilo, když někdo vstoupil do mého pole a něco mi tam přikreslil?*
- *Byl můj pocit stejný u všech osob, které vstoupili do mého obrazu, nebo se mé pocity nějak lišily?*
- *Bylo pro mě lehké nebo obtížné překročit hranici výseče toho druhého a zasáhnout do jeho práce?*
- *Je pro mě vůbec lehké nebo obtížné překračovat hranice směrem k druhému člověku?*
- *Jak reagovali lidé na moje zásahy do jejich „území“?*

Při vyhodnocení nejde o to hodnotit, zda se skupině podařilo či nepodařilo vytvořit celistvě smysluplné dílo. Jde o to, aby všichni promýšleli své pocity, které doprovázely jejich individuální i společnou práci, a aby si uvědomili, že symbolicky vyjádřili to, co se bude v následujících setkáních odehrávat v celé skupině: každý bude vystupovat sám za sebe, ale bude také překračovat hranice k druhým a bude do určité míry i přijímat ty, kteří překročí hranici a vstoupí do „jeho světa“.

Souhlasí – nesouhlasí

Tento metodický krok je již zaměřen více na obsahovou stránku přípravy na biřmování.

Vedoucí skupiny připraví asi 20 otázek souvisejících s životní situací mladých lidí, ale i s úkolem přípravy na biřmování – vyrovnat se a přijmout dospělým způsobem křesťanskou víru. Otázky má každý účastník v obálce, jedna otázka je vždy na jedné kartičce. Na obálce je nakreslena jednoduchá tabulka o dvou polích. Do levého pole položí na sebe každý kartičky s výpověďmi, s jejichž zněním souhlasí, do pravého pole položí na sebe kartičky s otázkami, s jejichž zněním nesouhlasí. O otázkách se přitom nijak nediskutuje, každý pracuje sám, a to pokud možno co nejrychleji, příliš se nerozmýšlí. Vedoucí vybere nejprve kartičky, s nimiž členové souhlasili, potom kartičky, s nimiž nesouhlasili. S pomocí ostatních členů skupiny potom provede rychle vyhodnocení: na tabuli napíše postupně čísla výroků a k nim připisuje, kolik členů skupiny s těmito výroky souhlasilo a kolik ne.

Pro následující diskusi budou zajímavé především výpovědi, s nimiž zhruba polovina účastníků skupiny souhlasila a zhruba polovina nikoliv. Vedoucí je vybere a postupně klade tyto výpovědi do středu diskutujícího kruhu jako výchozí body diskuse. Smyslem cvičení je, aby skupina dospěla k nějakému postoji vůči názorům, ve kterých se účastníci liší, což by později mohlo nabourávat zbytečně práci skupiny (např. jestliže se během diskuse ukáže, že někteří účastníci jsou méně otevření pro sdělování svých životních zkušeností, mají možnost uvést důvody, proč tomu tak je, a skupina se může dohodnout, jakým způsobem bude jejich postoj akceptovat, do jaké míry je to vůbec možné atd.).

Náměty pro otázky pro skupinu najdete v příloze č. 2. Vedoucí je může zaměnit za takové, které odpovídají více jeho skupině.

Pád důvěry

Toto cvičení zařadí do programu vedoucí pouze v případě, že se díky skupinové atmosféře a předcházejícím cvičením vytvořila skutečně atmosféra důvěry mezi jednotlivými účastníky. V takovém případě mohou tuto aktivitu zrealizovat jako symbolické stvrzení toho, že vůči skupině mají zdravou důvěru.

Skupina se postaví do kruhu tak, aby hráči byli zhruba krok až dva od účastníka, který stojí ve středu kruhu. Na pokyn vedoucího napne hráč ve středu kruhu nohy v kolenou, připaží a padá směrem dozadu. Ti, kdo stojí za ním (ne víc než jeden krok), mají připravené ruce dlaněmi směrem k jeho zádům (prsty vzhůru) ve výši ramen a rychle ho zachytí. Hráč uprostřed se několikrát otočí a padá postupně „do rukou“ různých účastníků. Vystřídat se může tolik účastníků, kolik jich o to projeví zájem.

1.3 Odkud a kam jdu/jdeme?

Otázka „Odkud a kam jdu, odkud a kam jdeme?“ směřuje k otázkám po smyslu života. Je to otázka stará jako lidstvo, ale v současné době je více než kdy jindy aktuální, protože novověk, rozvoj vědy a nové prostředky masové komunikace umožnily společnosti velkou rozdílnost ve světonázorových otázkách. Mladí lidé se setkávají s ateismem, s postoji k životu a ke světu jiných náboženství, a tím vším se hledání smyslu vlastního života stává složitějším. Podstatnou otázkou je otázka, co je smyslem, co je tím nejpodstatnějším důvodem života křesťana na této zemi od jeho narození až po smrt. Tuto otázku si musíme se skupinou nejprve položit a potom nabídnout odpovědi víry.

prohlubování tématu	**aktivita**
smysl života	Dvacet pět důvodů pro život
životní směřování člověka od narození ke smrti	Čára mého života
životní smysl, jak ho zprostředkovává Bible	Bible

Dvacet pět důvodů pro život

Nejprve dostane každý účastník list papíru o velikosti nejméně A4, na který nakreslí velikou kružnici a označí její střed. Potom se zamyslí nad tím, co všechno dělal poslední týden, jaké typy činností to byly, a každé z nich přisoudí jednu výseč nakreslené kružnice tak, aby vyjadřovala svou velikostí, kolik času příslušné aktivitě věnoval (např. škola, sledování zpráv, zábava s přáteli, „rande“, práce na zahradě...). Ke každé výseči se potom snaží připsat

jedním slovem nebo souslovím, jaký význam tato činnost měla pro jeho život, co mu přinesla (štěstí, uspokojení, radost, pocit užitečnosti...).

Poté se skupina rozdělí do menších skupinek, jejich práci uvede vedoucí následovně: *Jeden časopis před nedávnem vypsal mezi svými čtenáři anketu, díky níž měli vyjmenovat 25 důvodů, pro které stálo zato v posledním týdnu jejich života žít. Ukázalo se, že to není tak jednoduché.*

Úkolem skupinek nyní bude zamyslet se nad tím, zda jim to, čemu se věnovali a co se dozvěděli o světě a o životě za poslední týden, pomůže najít 25 důvodů, pro které se vyplatilo poslední týden žít. Až je budou mít pohromadě, mohou se pokusit je ještě seřadit podle důležitosti.

Pravděpodobně naleznou hodnoty typu „svoboda“, „štěstí“, „láska“, „přátelství“, vedoucí je však nijak neopravuje, ani jejich seznam nijak nedoplňuje. Důležité je, aby to byly hodnoty, k nimž dospějí oni.

V další fázi práce každá skupinka představí ostatním svůj „žebříček důvodů pro život“, navzájem je porovnají a v diskusi se snaží nalézt nejdůležitější hodnoty, o nichž si myslí, že mohou dnes naplnit život člověka smyslem.

V závěru práce může nabídnout skupině krátké zamyšlení:

Hloupé otázky
po smyslu života
po smyslu existence růže
po smyslu existence sluníčka
sedmitečného
po smyslu labužnického jídla
po smyslu radosti
po smyslu bolesti
po smyslu vzdálených hvězd
po smyslu nesmyslu
já jsem
ty jsi
my jsme
amen!

Wilhelm Wililms

Čára života

Tato aktivita navazuje na předcházející. Účastníci si mají uvědomit, jaké hodnoty již vstoupily do jejich života, v jaké fázi života se právě nacházejí a jaké hodnoty to jsou, které by chtěli uskutečnit v budoucnosti. Co je největším motivem jejich života.

Vedoucí nevnáší uspěchaně do hry hodnotu víry a křesťanské víry. Mají-li účastníci najít vztah mezi svým životem a životem z víry, musí mít nejprve dostatek času, aby se zabývali svým životem jako takovým. Teprve závěrečný metodický krok tohoto oddílu bude zpracovávat nabídku životního smyslu a křesťanské víry.

Pokud má skupina více než deset členů, může se v tomto kroku rozdělit na dvě podskupiny. Každý účastník dostane list čistého papíru a tužku (nebo několik barevných tužek). Jeho úkolem je na papír nakreslit „čáru svého života“, tj. čáru, na které vyznačí na začátku okamžik svého narození, na konci okamžik své smrti a někde mezi nimi okamžik, kde si myslí, že se v celku svého života právě nachází on (v případě mladých lidí bude toto místo

daleko blíže bodu narození než bodu smrti – *ach, ti se mají! pozn. autorky*). Potom „čáru“ rozdělí jednotlivými body na období, která byla pro něho nějak důležitá, barevně může označit důležité okamžiky svého života. Přemýšlí, kteří lidé, které události byly pro něho důležité a proč, přemýšlí, jaké důležité hodnoty již ve svém životě zažil jako nosné apod. Potom se obrátí k úsečce znázorňující čas jeho budoucnosti a přemýšlí, co by chtěl zažít, jaké hodnoty by chtěl uskutečnit, na které z nich by chtěl svůj život postavit…

V závěru účastníci hovoří o svých zážitcích, plánech a snech.

Bible

Na začátku práce vedoucí rozhodí do středu kruhu, ve kterém skupina sedí, množství fotografií (nebo obrázků z časopisů) mladých lidí. Účastníci si vyberou každý ten, který se jim z nějakého důvodu líbí. Budou ho pozorovat při naslouchání následujícímu textu:

Nejsem tady pro něco,
jsem docela jednoduše tady,
aniž bych si to byl přál.
Protože se mému Tvůrci zalíbilo mě stvořit,
„ausgerechnet“ mě, právě takového, jaký jsem.

Když se to snažím pochopit a uchopit, začne se ve mně šířit křeč,
začne se ve mně šířit zastrašující existenční otázka:
K čemu jsem tady?
K čemu jsem použitelný?
Můžu ze sebe udělat něco užitečného?
Dokážu se obhájit?
Dokážu se prosadit v životě?

V další fázi práce se skupina rozdělí na dvě menší podskupiny. Každá z nich dostane arch balicího papíru, v jehož záhlaví je nadepsán biblický text. Pro první skupinu je to text z knihy Kazatel, druhá skupina dostane text z knihy Ezechiel.

Já, Kazatel, jsem byl králem nad Izraelem v Jeruzalémě.
Předsevzal jsem si, že moudře propátrám a prozkoumám vše, co se pod nebem děje.
Úmornou lopotu uložil Bůh
lidským synům, a tak se lopotí.
Viděl jsem všechno,
co se pod sluncem děje,
a hle, to vše je pomíjivost a honba za větrem.
Co je pokřivené, nelze napřímit,
a čeho se nedostává, nelze spočítat.
Rozmlouval jsem se svým srdcem:
Hle, nabyl jsem větší a hojnější moudrosti
než všichni, kdo byli v Jeruzalémě přede mnou,
mé srdce nabylo mnoho moudrosti a vědění.
Předsevzal jsem si, že poznám moudrost,
poznám i ztřeštěnost a pomatenost.
Poznal jsem však, že i to je honička za větrem,
neboť kde je mnoho moudrosti, je i mnoho hoře,
a čím víc vědění, tím víc bolesti.

Řekl jsem si v srdci:
Nuže, teď to zkusím s radovánkami
a popřeji si dobrého.
A hle, také to je pomíjivost!
O smíchu jsem řekl: Je to ztřeštěnost,
o radosti pak: Co to provádíš?
Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel,
všechno pomíjí.

Kaz 1,12–2,2.12,8

Řekni: Toto praví Panovník Hospodin dceři jeruzalémské: Původcem a rodištěm jsi z kenaanské země, tvůj otec byl Emorejec a tvá matka Chetejka. A tvoje narození? V den tvého narození nebyla odříznuta tvá pupeční šňůra, nebyla jsi umyta vodou, abys byla čistá, nebyla jsi potřena solí, ani zavinuta do plének. Žádné oko nad tebou nepojala lítost, aby ti aspoň něco z toho udělali ze soucitu s tebou. V den svého narození jsi byla pohozena v poli, protože jsi vzbuzovala hnus. Tu jsem šel kolem tebe a uviděl jsem tě, jak se třepeš ve vlastní krvi, a řekl jsem ti, když jsi ležela ve vlastní krvi: Žij! Řekl jsem ti, když jsi ležela ve své krvi: Žij! Dal jsem ti růst jako tomu, co raší na poli, vyrostla jsi a jsi velká. Rozvinula ses do plného půvabu, ňadra dostala tvar, vyrostlo ti ochlupení, ale byla jsi docela nahá. Šel jsem kolem tebe, uviděl jsem tě, a hle, byl právě tvůj čas, čas milování.
I rozprostřel jsem na tebe svůj plášť, přikryl jsem tvou nahotu. Pak jsem ti přísahal a vešel s tebou v smlouvu, je výrok Panovníka Hospodina, a stala ses mou. Umyl jsem tě vodou, smyl jsem z tebe tvoji krev a potřel jsem tě olejem. Pak jsem tě oblékl do pestrého šatu, obul ti opánky z tachaší kůže, ovinul ti pás z jemného plátna a zahalil tě hedvábím. Ozdobil jsem tě ozdobami, na ruce jsem ti dal náramky a na hrdlo náhrdelník. Navlékl jsem ti do chřípí kroužek a do uší náušnice, na hlavu jsem ti vložil překrásný věnec. Byla jsi ozdobena zlatem a stříbrem, tvé oděvy byly z jemného plátna, hedvábí a pestrých látek, jedla jsi pokrmy z bílé mouky, medu a oleje. Stala ses nesmírně krásnou a dosáhla jsi královských poct. Tvé jméno proniklo mezi pronárody pro tvou krásu; byla dokonalá pro důstojnost, kterou jsem na tebe vložil, je výrok Panovníka Hospodina.

Účastníci si ve skupinách přečtou text a vypíší všechny otázky a asociace, které je napadly, když text četli. Fotografie a obrázky mladých mohou umístit a nalepit mezi své otázky a poznámky. Poté společně hovoříme o tom, k čemu dospěli.

Z textu knihy Kazatel je jasné, že Bible nedává hned jasné a jednoznačné odpovědi na otázku po smyslu života, že dovoluje člověku, aby o něm pochyboval. V Ezechielovi je naznačen vztah životního smyslu člověka ke skutečnosti, že byl stvořen Bohem.

Vedoucí může dát diskusi následující impulsy:

- *Jak souvisí vědomí „jsem, protože Bůh chce, abych byl/a“ se smyslem mého života?*
- *Jsem svobodný, když věřím, že nejsem dílem náhody, ale Božího záměru?*
- *Ulehčuje člověku životní postoj víra, že žije díky Božímu záměru?*
- *Může člověk zároveň věřit, že je stvořen Bohem, a zároveň pochybovat o smyslu svého života?*
- *Může člověk nevěřit, že byl stvořen Bohem, a přesto k němu směřovat svým životem?*

Odpovídá-li to atmosféře ve skupině, může vedoucí přečíst na závěr následující text:

Požitkáři mě přemlouvají: „Zařiď to tak, ať jsi lidem k něčemu, jinak z tebe bude ničema“ a slibují mi smysl života, chtějí mě zneužít ke svým účelům, chtějí mě využít jako pracovní síly a jako konzumenta svého zboží, aby mě jednoho dne mohli vyhodit do odpadků.

Já se ale odvracím od všech ideologií, neběhám za slogany a hesly. Nemusím se zviditelňovat a hledat důvod pro svou existenci, protože moje existence má svůj smysl sama v sobě. V míře, v jaké jsem svobodný, chci vytvořit svoji vlastní šťastnou existenci. A já mohu být velmi svobodný a velmi šťastný. Protože nejsem závislý na účelech. Moje existence, moje „zde a nyní“ – je dar.

Jsem, protože Bůh chce, abych byl. Žádný jiný důvod to nemá.

1.4 Ty jsi můj milovaný syn/dcera

Toto téma by mělo spojit úvahy mladých lidí o nich samých, o jejich vlastnostech a osobnosti s tématem „Duch svatý“. Věta „Toto je můj milovaný Syn, v něm se mi zalíbilo“ je věta evangelia spojená s velmi důležitou událostí Ježíšova života, která stojí na začátku jeho veřejného působení: se křtem v Jordáně. Smyslem práce na tomto tématu už není diskuse o lidském životu jako Božím daru, ale účastníci skupiny by měli zažít skutečnost, že Bůh doprovází jejich život a že je miluje. Vedoucí práce uvede biblický text: *V posledních setkáních jsme se snažili lépe se poznat a něco společně zažít. Dnes chceme tuto úvodní část práce zakončit. Přečtu vám nyní úryvek z evangelia, který má velmi úzký vztah k tomu, jak sami sebe vidíme a jak akceptujeme to, jací vlastně jsme. Úryvek vypravuje o události z Ježíšova života, která měla pro Ježíše zcela podstatný význam: Bůh ho oslovil a vyzval.*

V těch dnech přišel Ježíš z Nazareta v Galileji a byl v Jordánu od Jana pokřtěn. V tom, jak vystupoval z vody, uviděl nebesa rozevřená a Ducha, který jako holubice sestupuje na něj. A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“

Mk 1,9–11

Text úryvku položí vedoucí do středu kruhu, v němž účastníci sedí a vyzve je, aby položili tomuto textu své otázky: Co je jim nejasné, co je zajímá?

Vedoucí má připravenu velkou fotografii letícího ptáka, pokud možno holubice (příloha č. 3), na ni zachytí otázky účastníků, které se týkaly Ducha sestupujícího na Ježíše v podobě holubice. Některé otázky může umět zodpovědět, jiné možná nikoliv, v této fázi není důležité, aby byly všechny otázky zodpovězeny. Vedoucí zakončí:

Obraz Ducha svatého je důležitým tématem svátosti biřmování. Při jejím udělování uslyší biřmovanci biskupovu větu: Přijmi pečeť daru Ducha svatého. Kdo je Duch svatý a jaký vlastně je? Z dnešního textu evangelia jsme se dozvěděli jen málo. Snad pouze to, že je něčím mezi Nebem a Zemí. Má něco společného s otevřeným nebem. A nějakým způsobem o jeho charakteru dobře vypovídá obraz holubice – to je obraz míru.

Potom vedoucí přilepí obraz holubice s připsanými otázkami mladých účastníků na velký plakát, v jehož záhlaví jsou věty: Ty jsi můj milovaný syn, ty jsi má milovaná dcera. Líbíš se mi! Pokračuje:

Věta, kterou Bůh oslovil Ježíše, platí i pro nás. Platí pro každého v tomto kruhu. Platí, i když je třeba někdy těžké jí uvěřit. Obrazem naší individuality, naší osobnosti, se nyní stane naše ruka. Každý ji může kolem dokola plakátu ztvárnit jinak. Někdo ji jen obkreslí a něco

do ní vepíše nebo vmaluje, jiný může udělat otisk, někdo jiný může naznačit svou originalitu a svůj vztah k této Boží větě ještě úplně jinak…

Zatímco účastníci pracují na ztvárnění svých rukou na plakátu, vedoucí pustí tichou hudbu. Na závěr – stále za zvuku tiché hudby – plakát pověsí na zeď, všichni ho chvíli potichu pozorují a někdo z přítomných znovu přečte text úryvku Mk 1,9–11.

2. Bůh: Člověk se ptá, pochybuje, hledá, zobrazuje… věří

Duchovní podněty pro moderátora

Představujete si nějak Boha? Každý z nás nějakou poměrně lidskou představu o Bohu má. Často jako výsledek výchovy nebo vlastního přání či touhy, které přenášíme na Boha. Abychom si nějak Boha, který je absolutní a vymyká se každé lidské představě, vůbec mohli představit, potřebujeme své lidské obrazy. Nikdy však nesmíme zapomenout na to, že jsou to představy lidské a že tyto představy můžeme vždy znovu a znovu překračovat, abychom se Bohu přibližovali.

Zkusme si na začátku svých úvah o vlastní víře v Boha formulovat některé výpovědi o Bohu, které mají protikladný charakter. Například:

Bůh – Stvořitel světa	Bůh, který na mě pohlíží s láskou
Bůh – který stvořil prostor pro hvězdy a celé galaxie	Bůh, který zná mé nejvnitřnější nitro lépe než já sám
Bůh – milosrdný Otec	Bůh – Pán, před kterým padám na kolena
Bůh, který je mým přítelem	Bůh neuchopitelný, nesrozumitelný

Poněkud jinak vnímáme Boha, když se pokoušíme s ním navázat vztah. Když před Bohem otevírám zážitky z celého dne, když medituji, když se modlím… je to něco úplně jiného, než když o Bohu přemýšlím.

Tyto dvě oblasti se však navzájem doplňují. Potřebujeme o Bohu přemýšlet (a diskutovat) a potřebujeme nasáknout vlastní zkušeností s Bohem.

Udělejte si proto před tím, než otevřete s mladými lidmi ve skupině téma „víra v Boha“, chvilku na přemýšlení o svém vlastním vztahu k Bohu: Jakou mám zkušenost s meditací a s modlitbou?

Pokuste se přistoupit k modlitbě dnes novým způsobem, takovým, v němž vám své oči vidění Boha a světa půjčí mladí lidé. Podnětem vám mohou být následující čtyři texty v příloze č. 4.

Odborné podněty pro moderátora

Zkušenost, že existuje něco, co je větší než člověk, co ho obklopuje, na čem je založena lidská existence, co se k člověku vztahuje, tato zkušenost je stará jako lidstvo samo. Již přírodní národy uctívaly božstva v přírodě (strom nebo slunce, to vše mohlo být bohem). Později přenášeli lidé na bohy své ideály a touhy, nebe bylo sídlem bohů, hrdinů s lidskými vlastnostmi. Ještě později lidé pochopili: Jestliže existuje někdo jako Bůh, potom jeho první charakteristikou musí být, že ho nelze popsat lidskými slovy a vměstnat do lidských měřítek. Právě proto, že je Bůh a ne člověk. Nebo vytušili, že Bůh se skrývá za prostorem a časem přístupným člověku: za nebeskou klenbou nebo za hranicí lidské smrti. Domnívali se, že na těchto místech ho lze nalézt.

Bible hovoří o Bohu jako o tom, který přichází k člověku jako první. Zjevuje se mu lidským způsobem. Proto je toto zjevení pro člověka srozumitelné. Bůh sám je však

nevyslovitelné tajemství, které přesahuje naše lidské chápání. Lidé mohou hovořit pouze o tom, jak se jim Bůh zjevuje.

Lidé totiž ve svém životě zažívají sílu Božího působení. Jsou si vědomi těchto zážitků a hovoří o nich. Musí k tomu však najít zvláštní styl řeči. V Bibli je to **řeč obrazů.** Skrývá se v nich řada lidských zážitků jedné jediné božské skutečnosti: Boha, kterého Ježíš nazývá „Abba – Otec“.

Biblické obrazy se pokoušejí umožnit člověku, aby pochopil Boží tajemství. Množství obrazů je obrovské. Vybíráme ty nejtypičtější:

obraz Boha	**místo v Bibli**		
Bůh skrývající se v ohni	Ex 13,21	Ex 3,4	
Bůh skrývající se v oblacích	Ex 13,21	Ex 20,21	Jer 4,13
Bůh je jako orel	Dtn 32,11		
Bůh je jako skála	Dtn 32,4		
Bůh se zahaluje světlem jako pláštěm	Ž 104,2	Iz 9,1	
Bůh je jako král	Ž 29,10		
Bůh je jako hora	Ž 46,4		
Bůh je jako matka	Ž 131,2	Iz 66,13	
Bůh se podobá prameni, potoku	Iz 58,11	Jer 15,18	
Bůh je jako otec	Mt 6,4		
Boží síla je ukryta ve větru	Sk 2,2	1 Král 19,12	

Tím, že tyto obrazy pozorujeme, může se nám tajemství Boha přiblížit. Ale samotná Bible upozorňuje na hranice obrazné řeči o Bohu: *„Nezobrazíš si Boha!“* (Dt 5,8). Lidé se nemají pokoušet pomocí obrazů Boha spoutat a chopit se ho! Bůh je víc než obraz Boha, je jiný. Obrazů Boha můžeme používat, ale do žádného z nich nemůžeme Boha vměstnat.

Dnešní mladí lidé mají jeden zásadní problém. Slovo Bůh se totiž ve společnosti stává cizím slovem. Ještě cizejší začínají být pojmy, které s ním souvisí: milost, spása, království Boží apod. V běžné řeči se takové výrazy přestaly vyskytovat. V české společnosti je tento problém zostřen navíc tím, že většina mladých lidí se už ve svém životě setkala se světonázorovou pozicí učitelů či vychovatelů stojících na pozitivistické rovině, kteří důsledně hovořili o náboženství jako o překonaném stádiu v myšlení člověka, jako o něčem, co je nevědecké, a tudíž nehodnotné. Tradičně se k tomuto konstatování dostává česká škola u témat jako je vznik světa. V běžném životě chybí však ještě další důležité skutečnosti. Lidská zkušenost je zážitek, v níž se člověk dotýká reality, promýšlí toto setkání a mění na základě něho svůj vnitřní, duchovní život. Toto vše se však začíná ze života lidí vytrácet a je čím dál více nahrazováno virtuální realitou, jakýmsi neskutečným světem, který dává možnost pouze pseudozážitku. Chybí-li současnému člověku zkušenost jako taková, o to víc chybí i zkušenost náboženská spojená s vybudovaným vnitřním, duchovním světem člověka. Církev si dnes často stěžuje na to, že mladým lidem chybí znalosti o víře a vztah k církvi. Často je to zejména tím, že mladí lidé ani neví, o co všechno lze v životě usilovat. Ustrnou na vnější hranici světa a člověka, na rovině světa vnímaného jenom jako zdroj užitku a na rovině vnějšího výkonu člověka. Není však ani divu, že nerozumí formám a tradicím, v nichž církev předává dalším generacím víru pomocí znamení, symbolů a zvláštních obsahů. Tyto formy jsou totiž často naprosto vzdálené jejich zážitkovému světu.

Moderátor skupiny připravující se na přijetí svátosti biřmování má jedinou možnost: nedostatečnou či chybějící náboženskou zkušenost mladým lidem zprostředkovat. To, co už

pro mladé lidi dnes není samozřejmé, musíme zprostředkovat tak, aby to bylo vnímatelné, srozumitelné. Jenže – jak Boha, o kterém víme, že je lidským slovem neuchopitelný, nepochopitelný a tajemný – zprostředkovat „srozumitelným“ způsobem?

Využít zde lze vývojové fáze, v níž se mladí lidé nacházejí. S odkládáním nejrůznějších dětských představ mají tendenci odložit i své dětské představy o Bohu. Naší snahou bude motivovat je k novým otázkám po Bohu, v nichž využijí své schopnosti rychle a logicky myslet, argumentovat, a tím pádem diskutovat. Půjde o filosofický způsob kladení otázek po Bohu. Zkušenost a náboženskou zkušenost vneseme do setkání pomocí uvedení do tématu „modlitba“.

Didakticky tedy půjde o cestu, v níž nejprve umožníme mladým lidem položit kritické otázky své vlastní víře v Boha, vyrovnat se s nejčastějšími námitkami proti Boží existenci (biblická zpráva o stvoření, problém utrpení tváří v tvář dokonalému a milosrdnému Bohu), uvedení do obrazné řeči o Bohu a nakonec o uvedení do vnitřního vztahu k Bohu v meditaci a v modlitbě.

2.1 Je nepochopitelné, že Bůh je/není

Bůh?

Na začátku tohoto tematického celku je potřeba, aby mohli mladí samostatně formulovat své otázky, které mají vzhledem k Boží existenci. Např. Existuje Bůh? Jako starý pán s bílými vousy nebo jako neosobní energie či síla, která udržuje v chodu vesmír? Je Bůh osoba, se kterou může člověk hovořit nebo je skryt v tajemství, o kterém nemůže člověk říct vůbec nic? Atd.…) Musí k tomu dostat pouze odpovídající metodický prostor.

Smyslem této aktivity je, aby si účastníci skupiny takové otázky nejen položili, ale aby o nich také hovořili. Protože jde o rozhovor, který vyžaduje přemýšlení, volí vedoucí formu rozhovoru písemného. Na začátku práce vysvětlí účastníkům výše uvedený záměr aktivity.

Do středu kruhu, v němž účastníci sedí, položí veliký arch papíru, opět tak velký, aby se k němu pohodlně vešli všichni účastníci. V jeho středu je nápis: Existuje Bůh nebo ne? A jestliže ano – jak? Jestliže ne – pak…?

Každý účastník nyní píše své myšlenky a nápady, čte, co napsali druzí a hned na to písemně reaguje. Když je plakát zaplněn a účastníci už dál nepracují, vyzve je vedoucí, aby znovu prošli vše, co je na něm napsáno, a položili svou tužku na nápis, který odpovídá nejvíc jejich vlastním pocitům a myšlenkám. Následuje závěrečný rozhovor, v němž se všichni vyjadřují k jediné otázce:

- *Na jaký nápis jsem položil svou tužku? Proč?*

Pokus o filosofické hledání Boha

Vedoucí aktivitu uvede slovy: *Filosof znamená doslova „přítel moudrosti“. Filosof je tedy člověk, který není spokojen s povrchními a snadno prokazatelnými jistotami. Klade sobě i ostatním stále nové a nové otázky. Například: Proč vlastně existuje něco, když je daleko pravděpodobnější, že by nemuselo existovat nic? Co tvoří podstatu člověka? Existuje Bůh?*

Jsou různí filosofové: ti, kteří k tomu mají odpovídající vzdělání, nebo ti, kteří ho nemají, a přesto si takové otázky kladou. Filosofovat totiž může vlastně každý, kdo se nespokojuje s povrchními odpověďmi, klade si stále hlubší a hlubší otázky a snaží se dostat pod povrch věcí a vztahů.

Jeden takový vzdělaný filosof byl Blaise Pascal. Narodil se 19. 6. 1623 v Clermontu ve Francii. Už v mládí se zajímal o matematiku a přírodní vědy. Jako šestnáctiletý sepsal pojednání o kuželosečce, které je dodnes platné. V devatenácti letech sestrojil první psací stroj. Věnoval se pokusům s prázdným prostorem (teorie prázdného prostoru byla tehdy sporná). Vytvořil základy pro teorii počtu pravděpodobnosti. Ačkoliv měl všechny předpoklady pro to stát se dobrým přírodovědcem, zajímal se o filosofii. Především ho zajímala otázka podstaty člověka. Prožil mystický zážitek (tj. zážitek, v němž zažil kontakt s Bohem) a začal přemýšlet o Boží existenci a o víře. Zemřel ve 39 letech.

Jeho vzkaz pro naší skupinu zní takto:

Je nepochopitelné, že Bůh je,
a je nepochopitelné, že Bůh není.
Že duše je spojena s tělem
a že nemáme duši.
Že byl svět stvořen
a že stvořen nebyl.

Vedoucí má předem tuto větu napsanou buď na tabuli, nebo na větším archu papíru. Vyzve účastníky, aby si dobře citát přečetli, a to, co jim v něm připadá nesrozumitelné, nejasné, nebo o čem si myslí, že s tím nesouhlasí, aby vyjádřili formou své vlastní otázky. Otázky píší účastníci do sloupce pod citát, každá otázka dostane své číslo a každý se pod ní podepíše (na znamení, že to je právě jeho otázka). Otázky mohou znít stejně, podobně, mohou se i hodně lišit. V početnější skupině se mohou účastníci k formulování otázek spojit do dvojic či trojic.

Když jsou otázky sepsány, skupina se musí rozhodnout, které z nich je pro většinu natolik zajímavá, že o ní chtějí hovořit. U otázek, o nichž chce skupina hovořit, musí nejprve ti, kteří je položili, vysvětlit, jak jejich otázka souvisí s citátem a proč ji položili. Vedoucí se účastní diskuse tím způsobem, že se snaží pouze svými vlastními otázkami prohlubovat, zevšeobecňovat to, co říkají druzí. Jednotlivce při diskusi neopravuje, v tomto případě neexistují dobré a špatné názory, ale pouze jasné a pádné či nejasné a nepodložené argumenty. Diskuse končí v okamžiku, kdy skupina považuje téma za vyčerpané.

V závěru práce vedoucí znovu přečte Pascalův citát a v závěrečném kolečku se účastníci vyjadřují k těmto otázkám:

- *Jak na mě působí Pascalův citát nyní?*
- *Je to logická formulace?*
- *Co zůstává pro mě nezodpovězené?*

2.2 Ptám se Tě, Bože!

Na tomto místě nabízíme program pro skupiny, v nichž se vyskytlo mezi mladými lidmi více pochybností o Boží existenci. Podle naší zkušenosti mají tyto pochybnosti spojitost se dvěma oblastmi:

prohlubování tématu	aktivita
námitka proti nevědeckosti náboženského pohledu na svět, která bývá většinou soustředěna na naivitu biblické zprávy o stvoření světa vzhledem k současnému stavu vědeckých poznatků	Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi…
	Aktualizace biblického příběhu o stvoření
	Oslavný žalm
existence zla a utrpení tváří v tvář dobrému, dokonalému a milosrdnému Bohu	Proč?
	Hledání Boha

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi…

Cílem zde je, aby účastníci pochopili „mytičnost mýtu“, tedy jeho pravdivost. Ve vztahu k biblickému textu můžeme říci: aby pochopili jeho inspirovanost Duchem svatým a aby dokázali sami vyjádřit jeho aktuálnost i pro konec 20. a začátek 21. století. (Postup práce je převzat volně podle H. Halbfase.)

Nejprve přečteme biblický text:

A Hospodin Bůh vysadil zahradu v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil. Hospodin Bůh dal vyrůst ze země všemu stromoví žádoucímu na pohled, s plody dobrými k jídlu, uprostřed zahrady pak stromu života a stromu poznání dobrého a zlého.

Hospodin Bůh postavil člověka do zahrady Edenu, aby ji obdělával a střežil. A Hospodin Bůh člověku přikázal: „Z každého stromu zahrady smíš jíst. Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“

Proto Hospodin Bůh vyhnal člověka ze zahrady v Edenu, aby obdělával zemi, z níž byl vzat. Tak člověka zapudil. Východně od zahrady v Edenu usadil cheruby s mihajícím se plamenným mečem, aby střežili cestu ke stromu života.

Gn 1,8–10; 2,15–17; 3,1–7.23–24

Následuje výklad vedoucí/ho v tomto smyslu:

Nesprávný výklad „zprávy o stvoření“ vychází z pojetí slova „zpráva“, jak jí rozumí přírodovědci. Díky jejich pojetí se v roce 1900 vydala ruská výprava archeologů do Mezopotámie, aby tam hledala zbytky zahrady Eden. Mnozí archeologové odkryli zbytky velmi slavných orientálních zahrad, jejichž nádhera pravděpodobně ovlivnila biblické vyprávění o rajské zahradě. Nicméně zahrada, o které vypráví Bible v knize Genesis, je zahrada „ustavičného, nekončícího začátku“, který je všude tam, kde žijí lidé, na Antarktidě stejně jako na Sahaře, v minulosti, v přítomnosti, stejně jako v budoucnosti. To znamená: Rajskou zahradu Bible musíme chápat jako symbol! Kdo nedokáže uchopit tato jemná vlákna biblického příběhu, beznadějně se do něho zamotá.

Jazykový původ slova „zahrada“ vypovídá o prostoru, který je zahrazen, ohrazen od okolního světa. Tato ohrazenost, nebo ohraničenost v nás navozuje dojem kruhu, ale odkazuje i na slovo „hrad“, což byla také stavba, pevně ohrazená proti útokům nepřátel, tedy místo bezpečí a klidu. Když se vrátíme v historii o pár tisíc let zpět, nalezneme u Sumerů a u Egypťanů první zahrady. Byly stavěny tak, aby vyjadřovaly vnitřní řád člověka. Jejich hranice byly chráněny a zdůrazněn byl střed: někdy to byla studna, někdy strom, strom života. Podle toho měly tyto zahrady tvar mandaly (tedy kruhu se zdůrazněním středu). Také biblická rajská zahrada má tvar mandaly: v jejím středu tryská voda života, která dělí zahradu podle vzoru světových os. Tak je včleněna rajská zahrada do kosmického řádu. Je to vlastně náš svět, životní prostor člověka na této zemi. Symbolický střed tvořený „vodou života“ je ještě

zdůrazněn „stromem života“. V další části zprávy o stvoření je nazýván „stromem poznání“. Skutečné zahrady Orientu daly našemu mýtu symbolický vzor: Bůh přijímá člověka v prostoru bezpečí, v prostoru, v němž může žít pokojně. Něco podobného zažívá dítě, když ho hned po porodu vezme matka do náručí a měkce ho objeme. A tuto zkušenost dělá i v dalších a dalších hodinách svého raného dětství. Objímající náruč je symbolem zahrady. A toto přání – být vyzdvižen do náruče druhého, není jenom tématem našeho raného dětství. Sní o tom každý člověk toužící po lásce – až do své smrti, dokonce až za hranice smrti. Příběh o Boží zahradě, do které byl člověk postaven, tedy říká: Já, Bůh, jsem vás vyzdvihl do svého náručí. Jste pod mou záštitou a v bezpečí. Objímají vás moje paže.

Špatná představa by byla, kdybychom si rajskou zahradu představovali jako zemi blahobytu či zázračné dílo umožňující člověku oddávat se lenosti. Bible sice popisuje plodnou zemi, ale jako pozemskou oblast, kterou si lidé udrží, jen když ji budou chránit a obdělávat. V zahradě tohoto světa a tohoto času není tedy nikdo a nic ušetřeno utrpení. Proto vykresluje Bible ve své poslední knize – v knize Zjevení svatého Jana (Zj 21,10–14) „zahradu budoucnosti“, „nový Jeruzalém“, který přijde na zemi z nebe, v němž nám Bůh setře každou slzu z tváře.

Zvláštní důležitost má v biblickém obrazu rajské zahrady střed. V mytologickém myšlení tehdejšího světa je střed místem, které spojuje zemi s nebem. Tento střed nese všechno, co z něho vychází, ale co není volně k dispozici vzhledem k potřebám člověka. Ztráta svého vlastního středu přináší i ztrátu Boha, a tím i zhroucení životní stavby. Jak můžeme takové ztrátě středu rozumět?

Podívejme se, jak ji – trochu jinak než biblické vyprávění o ráji a první vině – popisuje eskymácký mýtus[1]:

Eskymácký mýtus o duši velryby a hořícím srdci

Kdysi žil hloupý a podivínský havran, který vyletěl daleko, daleko nad moře. Plachtil nad vodou stále dál a dál, a když už byl unavený a chtěl se vrátit na zem, žádná už pod ním široko daleko nebyla. Nakonec už byl tak unavený, že letěl těsně nad vodní hladinou. A když se před ním vynořila ohromná velryba, byl tak zmatený, že jí vlétl přímo do chřtánu. V okamžiku se ocitl v hluboké tmě. Hučelo to tam a šplouchalo, a když už si myslel, že musí zemřít, dovrávoral do krásného a půvabného domu, kde bylo světlo a teplo.

Na posteli tam seděla krásná žena a ošetřovala hořící lampu. Zvedla se, vyšla havranovi přátelsky v ústrety a řekla: „Jsi vítán jako můj host, jestliže mi splníš jedno jediné přání: nesmíš se nikdy dotknout mé lampy.“

Havran byl šťastný, že si zachránil život, a spěchal s ujištěním, že se nikdy lampy ani nedotkne. Potom se posadil na postel a radoval se, jak je v domečku útulno a čisto. Byl to dům vystavěný z velrybích kostí, postavený na způsob lidských obydlí, a uvnitř bylo všechno zařízeno jako u lidí. Ale nad mladou ženou se vznášel jakýsi podivný neklid. Nikdy neseděla tiše delší čas. Ve chvilce se vždy zvedla a vyklouzla ze dveří. Ale trvalo to jen kratičký okamžik – a vrátila se zase zpět.

„Proč jsi tak neklidná?“ zeptal se havran.

„Život,“ odpověděla mladá žena, „život a rytmus mého dechu“.

Ale havran tak podivné odpovědi neporozuměl. Když si odpočinul a zapomenul na svůj strach, začala se v něm rodit zvědavost. „Co to má být, že se nemohu dotknout lampy?“ myslel si.

[1] Volně přeloženo podle HALBFAS, H. Religionsbuch für das 7/8 Schuljahr. Düsseldorf : Pathmos Verlag, 1990, s. 187-188

A vždy, když zase žena vyklouzla ven a on zůstával sám, dostával stále větší chuť porušit její zákaz a jenom docela maličko se dotknout lampy. Nakonec už nezkrotil svou zvědavost, a když zase jednou žena vyklouzla ze dveří, vyskočil a dotkl se knotu lampy.

V tom okamžiku se žena vpotácela zpět do dveří, upadla na zem a zůstala ležet. Lampa zhasla. Příliš pozdě litoval havran toho, co učinil. Potácel se v temnotě. Krásný, prosvětlený dům zmizel. Začal se dusit. Bloudil mezi velrybím tukem a krví a bylo tam takové vedro, že mu opadalo peří. Napůl udušený putoval břichem velryby, a teprve tehdy pochopil, co se stalo. Mladá žena byla duší velryby. Vyklouzla ze dveří na čerstvý vzduch pokaždé, když musela vytvořit velrybě dech. Velrybím srdcem byla lampa s velkým klidným plamenem. Z holé zvědavosti se havran dotkl srdce velryby, a proto musela zemřít. Netušil, že všechno, co je jemné a krásné, je snadno zničitelné, protože on sám byl hloupý a měl tuhý život. Teď ale bojoval o svůj život v temnotě a krvi. Všechno, co bylo dříve krásné a čisté, bylo nyní ošklivé a zapáchající.

Konečně se mu podařilo nalézt cestu, po které se sem dostal, a tak najednou seděl polonahý a pošpiněný na zádech mrtvé velryby. Zůstal tam a žil z jejího masa, zatímco vlny a vítr si pohazovaly s jejím tělem. Jeho křídla byla zničena horkem a krví, už nikdy nemohl vzlétnout. Konečně je bouře vyvrhla na zemi. Lidé uviděli mrtvou velrybu a vynesli ji na břeh, aby zachránili alespoň její tuk a špek. Když to havran uviděl, proměnil se v malého, ošklivého, snědého, rozcuchaného a rozježeného mužíka, který stanul na zádech velryby. Neřekl ani slovo o tom, že se z pouhopouhé zvědavosti dotkl srdce a že zničil něco jemného a krásného. Byl schopen jen nafoukané chlouby: „To já jsem zabil velrybu! To já jsem ten, kdo zabil velrybu!“ A stal se největším z lidí.

Je jasné, že Eskymáci nemohli mít ve svých mýtech symbol zahrady. Obrazu zahrady odpovídá v jejich příběhu obraz domu uvnitř živoucího těla. Když toto tělo (obraz našeho světa) zemře, stane se hrobem lidských obydlí. To, co Bible popisuje jako strom ve středu zahrady, to je zde prosvětlující, proteplující lampa. Strom i lampa označují různými způsoby onen střed, který je svévolným zásahem člověka jemu samému odňat. Tento pomyslný střed není samozřejmě nějaké geometrické místo. Člověk se s ním setkává všude, například ve všech mezilidských vztazích, třeba ve vztahu mezi mužem a ženou, mezi rodiči a dětmi, učiteli a žáky, nadřízenými a podřízenými…

V každém našem vztahu k druhým lidem existuje „nerv života“, který zůstává neporušený, jen když ho svou omezeností neporaníme. Světlý, teplý dům, v němž se dobře žije, se mění v zapáchající rozklad, když pohrdneme zářivým srdcem. Ochraňující, sváteční zahrada se ztrácí, když je překročen Boží příkaz, který všechno oživuje. Příběh o ztrátě ráje se tak odehrává i dnes: jak často se stávají neobydlitelnými domy lidských manželství, jak často chátrají a pustnou zahrady lidských přátelství, povolují ochraňující, objímající paže rodičů, a srdce už nepromlouvá k srdci. Je to tak těžko pochopitelné, že zahrady života rostou, kvetou a dávají požehnání, jen když jsou zahradami vzájemného přijetí a bezpečí? A tak vidíme, v jakém smyslu je tento příběh „prapříběhem“: prochází všemi dobami a časy a může se odehrávat v příběhu každého člověka.

Eskymácké mýty končí bez jakéhokoliv záblesku naděje. Biblická tradice však nekončí třetí knihou Genesis a jejím 24. veršem. V Kristu zůstává Boží náruč člověku otevřena. Zahrada ráje není neproniknutelně chráněna anděly s hořícími meči. Vchod je opět přístupný. Ale jen ten, kdo přijímá sám sebe, může mít i sílu přijímat druhé. Jestliže se dokonce budou učit celé národy přijímat jeden druhého, snad se podaří, že zahrada naší Země zase rozkvete, jak to vykresluje prorok Izaiáš:

Vlk bude pobývat s beránkem,
levhart s kůzletem odpočívat.
Tele a lvíče i žírný dobytek budou spolu
a malý hoch je bude vodit.
Kráva se bude popásat s medvědicí,
jejich mláďata budou odpočívat spolu,
lev jako dobytče bude žrát slámu.
Kojenec si bude hrát nad děrou zmije,
bazilišku do doupěte
sáhne ručkou odstavené dítě.
Nikdo už nebude páchat zlo a šířit zkázu
na celé mé svaté hoře,
neboť zemi naplní poznání Hospodina,
jako vody pokrývají moře...

Iz 11,6–9

Vedoucí zakončí: *Bible je podle víry církve Boží slovo ve slově lidském. Tím lidským slovem tedy můžeme rozumět mýtickou formu této části Bible, Boží autorství nás ujišťuje o tom, že jsme všichni účastníci děje lidského selhání tváří v tvář Bohu a že jsme i účastníci dějin Boží spásy.*

Aktualizace biblického příběhu o stvoření

Po přečtení úryvků z 2. a 3. kapitoly knihy Genesis se mohou buď rozdělit do skupin nebo se rozhodnout pro samostatnou práci. Skupiny i jednotlivci mohou pracovat na výtvarném vyjádření následujících myšlenek (volí si podle vlastního výběru):

obraz ráje knihy Genesis	obraz mého osobního ráje
obraz ztraceného ráje v naší zemi (nebo v našem městě)	obraz mého ztraceného ráje

K dispozici budou mít připravené balicí papíry nebo bílé čtvrtky formátu A4, barevné časopisy, noviny, nůžky, lepidlo. Mohou pracovat na kolážích nebo na zcela originálních artefaktech. Vedoucí je však upozorní, že nemusí vyjadřovat zcela konkrétní názory, ale – podobně jako to udělal biblický autor – použít symbolických vyjádření.

V závěru práce si skupiny i jednotlivci svá díla představí, ale symboly vysvětlují pouze do té míry, do jaké chtějí, aby zůstalo eventuálně skryto jejich soukromí.

Při jedné takové hodině vytvořili studenti ve věku kolem 20 let z novin velikou kouli, na níž navěsili vytrhané nadpisy novinových článků, uvozující nejrůznější politické a hospodářské aféry a aféry spojené s drancováním přírodních zdrojů. Kouli zavěsili na nit ke stropu učebny a dílo nazvali „Země lidí – naše Země?“

Oslavný žalm

Zemi na vodách překlenul oblohou,
jeho milosrdenství je věčné.
Učinil veliká světla,
jeho milosrdenství je věčné.
Slunce, aby vládlo ve dne,
jeho milosrdenství je věčné.
Měsíc a hvězdy, aby vládly v noci,
jeho milosrdenství je věčné.
Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý,
jeho milosrdenství je věčné.
Chválu vzdejte Bohu bohů,
jeho milosrdenství je věčné.
Chválu vzdejte Pánu pánů,
jeho milosrdenství je věčné.
Nebesa učinil důmyslně,
jeho milosrdenství je věčné. Ž 136,1–9

Tyto verše svědčí – podobně jako verše 1. kapitoly knihy Genesis – o určité představě tehdejších lidí o uspořádání světa. Náš pohled na svět jako součást vesmíru je již pohledem ovlivněným moderní vědou. Mladí lidé dostanou otázku, jak by asi zněl podobný oslavný žalm na stvoření, kdyby ho psal astronom naší doby.

- *Které věty by musely znít jinak?*
- *Které by tam mohly zůstat?*
- *Které by mohly přibýt?*

Projektorem promítneme na plátno informace o vzniku vesmíru, naší Země a o životě na ní a vyzveme je, aby pracovali na svém oslavném žalmu na zahradu Eden (nebo použijeme obrazů informací z různých encyklopedií). Práce se odehrává v hlubokém tichu, vedoucí pracuje na své vlastní verzi. K dotvoření meditativní atmosféry může použít nahrávky klasické hudby. Po skončení práce se sejde celá skupina v kruhu a mladí si „své žalmy“ navzájem představí.

Proč?

Vedoucí si připraví několik oznámení o úmrtí člověka, kde je smrt interpretována jako Boží vůle (starší formulace často zní: Hospodinu, našemu Pánu se zalíbilo povolat na věčnost pana/paní…). Chvíli vede se skupinou rozhovor o obvyklosti tohoto pohledu na lidskou smrt. Potom přečteme následující báseň:

Hospodinu, našemu Pánu…

Hospodinu, našemu Pánu
se vůbec nezalíbilo v tom,
aby Gustav Lips
zemřel na následky dopravní nehody.

Za prvé byl příliš mladý,
za druhé byl pozorný manžel mladé a krásné ženy,
za třetí byl starostlivý otec dvou dětí,
za čtvrté byl dobrý přítel několika lidí,
za páté měl hlavu plnou nádherných myšlenek.

Co si teď bez něho počnou?
Co si bez něho počne jeho žena?
Kdo si bude hrát s jeho dětmi?
Kdo nahradí lidem přítele?
Kdo má v hlavě stejně nádherné myšlenky?

Neboť Hospodinu našemu Pánu
se vůbec, ale vůbec nezalíbilo v tom,
aby si někdo z vás myslel,
že právě v tom má zalíbení.

Jménem toho, který křísil mrtvé,
jménem toho, který vstal z mrtvých:
protestujeme proti smrti Gustava Lipse.

K. Marti

Tato báseň neprotestuje proti samotnému faktu smrti, ale proti pseudozbožnému klišé, v němž se lidská neštěstí a utrpení vydávají za Boží vůli, čímž se lidé zbavují zodpovědnosti za hledání skutečných příčin a vlastní zodpovědnosti za pomoc těm, kteří trpí.

Báseň má vyprovokovat nejprve co největší množství otázek po smyslu utrpení tváří v tvář dokonalému, dobrému a milosrdnému Bohu. Skupina se bude zřejmě potýkat se dvěma výtkami, které v této souvislosti padají ze strany lidí: Buď to znamená, že Bůh není, nebo je, ale není dobrý… Vedoucí proto vybídne skupinu, aby účastníci hledali odpověď na otázku:

- *Proč tedy Bůh dopustil smrt Gustava Lipse?*

  Jako pomoc během diskuse nabídne skupině následující text:

Neumím psát a neumím argumentovat. Neznám odpověď, ani jako teolog. Jsem hledající, trápí mě pochybnosti a mnoho otázek, říkám to otevřeně a poctivě. S otázkou utrpení a s odpovědí milosrdného Boha u mne všechno plave. Hledám záchranný pás a toužím se ho pevně chytit.

Bůh stvořil svět. Svět se dostal do závislosti hříchu. Bůh zachraňuje svět. Ježíš Kristus, člověk z Boha, Bůh v člověku, musel být ponížen. Byl zahanben. Je zatčen, posmíván, týrán a zavražděn. Tak napojil lidi opět na Boha. Tak postavil nové mosty k Bohu. Tak daroval pomíjivému životu dech věčnosti. Někteří vrtí určitě hlavou, nerozumí tomu úplně. Musel Ježíš skutečně tak trpět, aby Boha usmířil? Musel být skutečně tak trýzněn, abychom my byli šťastní? Potřebuje Bůh utrpení nevinného, aby se nechal milostivě přemluvit?

S těmito otázkami v srdci – ostatně s otázkami mnohých, zvláště mladých lidí – se vydávám na cestu odpovědí. Nacházím pouze tři cesty.

První cesta odpovědi: svoboda

Otázka proviňujícího se člověka ve vztahu k Bohu může být zodpovězena jen jako věc svobody. Bůh stvořil člověka ve svobodě a pro svobodu. Jistě by ho mohl určit pouze k dobru, nezbytně, ale drahocenný dar svobody by člověk tak neobdržel. Jestliže Bůh chtěl dát lidem jako svému stvoření podíl na svém bytí skrze Ducha, potom musel být člověk svobodný. Bůh chce vždy dobro, nemůže chtít ze své podstaty zlo, může ho jenom dopustit. Bůh bere raději v potaz zlo, než by omezoval svobodu. Tak se tává, že vedle dobra existuje také zlo, ne chtěné, ale trpěné na základě svobody.

V našem světě je mnoho dobra, ale svou říši má také zlo. Není to tak, že bychom viděli zlo personifikované, jako ďábla, nebo jen jako násilnou moc. To má své oprávnění. Cítíme to jasně a denně.

Je příliš jednoduché za to napomínat Boha a obžalovávat ho z krutosti. Jeho svoboda snáší zlo, ale neuznává ho. Ježíš o tom hovořil: Nechte růst všechno, dobro a zlo, až do žní. O žních bude provedeno rozlišení a dobru a pravdě bude vrácena spravedlnost. Zlo je vždy výzva dobru. Je to tříbení dobra.

Možná budou tato slova silnější díky druhé cestě.

Druhá cesta odpovědi: láska

Se svobodou je těsně spojena láska. Nejlepší a nejhlubší výpověď o Bohu nacházíme v listu sv. Jana: Bůh je láska. Protože Bůh je svoboda a protože ve své podstatě existuje jako „my“ (teologická řeč to nazývá trojicí), může a musí být láskou. Bůh je neustálé dávání a přijímání, láska v nejvyšší formě je stálé završování, extáze k druhým, výbuch srdce, vulkán radosti. Takto musí být viděn Bůh, chceme-li porozumět jeho podstatě lásky. V Bohu proto nemá utrpení místo, ani slzy a zklamání. Bůh je trvající hojnost a jistota štěstí a lásky.

Náš pozemský život, naše rozbité pomíjivé dny v nouzi jistoty smrti ještě nejsou završením života. Jsme ještě na cestě. Jsme ještě Bohu vzdáleni. V tomto čase je bolest ještě přítomná, slzy jsou naší potravou a smrt je naším losem. Zkoušky patří ještě k našemu životu. Musí být ale námahou všech tomuto zlu se v jeho mnoha formách vyhýbat. Musíme si zvyknout na nebezpečné sousedství zla.

Bezejmenné cesty a zklamání v provinění podmiňují ještě třetí vysvětlení.

Třetí cesta odpovědi: Ježíš Kristus

Ještě jednou musím přijít k Ježíši. Ježíš musel do noci, do zklamání, do utrpení. Tak elegantní vykoupení shora odpovídá Bohu zvůle. Vykoupení ale skrze moře slz a skrze umučené lidství odpovídá Bohu lásky. Ježíš protrpěl bolest nevinného. Prožil brutalitu zla. Musel vstoupit do výhně bolesti a do pout smrti. Na konci stojí Velikonoce, osvobození ze všeho zla a ze všech okovů, vykoupení ve světle a v podstatě milujícího Boha. Sám sebe vykoupit, osvobodit od všeho zla a ode všech zajetí, to člověk sám nemůže. Bůh musí pomoci.

Pascha, tak se nazývaly Velikonoce v řeči Ježíše. Přeloženo to znamená vyjítí, přejítí. Bolest světa a bolest jednotlivců v tomto moři ohyzdnosti dostávají od velikonočního světla vlastní smysl: Bůh završuje. Přechod z nespravedlnosti ke spravedlnosti. Děje se přechod z nejistoty do jistoty lásky. Bolest zůstane v úzkém, uzavřeném prostoru, okno světla se otevírá dokořán.

Ukázané tři cesty jsou vlastně teologické výpovědi. Ztrácejí bohužel v průběhu času na originalitě a lesku. Podobné prošlým mincím ztrácejí hodnotu. Jsou jako cesty k Bohu zmíněny v Novém Zákoně.

Za svobodu můžeme snadno dosadit slovo víra. Víra je být na cestě a stále se rozhodovat ve svobodě. K Ježíši Kristu můžeme postavit pojem naděje. Naděje je cílené volání po spravedlnosti a po završení ve světle a štěstí. Bez Ježíše by nebylo naděje. Láska nepotřebuje žádné jiné slovo. Je to přímá cesta k Bohu. Podle Pavla nám zbývá víra, naděje a láska. Ale největší z nich je láska. Spojuje dohromady i naše odpovědi.

Zůstává jednoduše tajemství, tajemství zla v člověku, v nás samých. Stává se ale také, a to píši nyní s velkým zadostiučiněním, že zůstává ještě jedno tajemství: tajemství Boha.

Společnou diskusi můžeme zakončit zamyšlením. Vyberte si jeden ze dvou textů:

Příběh o Bohu

Oh, ano, vyprávěl jsem o Bohu, jak po delším váhání zase jednou přišel domů. Včera jsem uviděl dům úplně jako kdybych si ho vymyslel: s červenou střechou a zelenými okenními rámy, hned za ním šestnáct topolů a hráz. Moje srdce přestalo tlouct a skoro jsem se začal topit a naskočila mi husí kůže. Strašně nervózní přistoupím ke dveřím. Na vizitce je napsáno: B tečka Uh. To byla má životní šance: hovořit s Bohem a nebýt v nebi. Měl jsem tisíc otázek a napadlo mě, začít něčím docela jednoduchým, abych hned ze začátku nevystřílel všechen svůj prach tou svou jedinou otázkou: Proč tvým jménem a jménem vlasti bylo vedeno tolik válek a tolik lidí bylo obětováno?

To by ho mohlo ze začátku polekat. Přemýšlel jsem o docela zdvořilé otázce, kterou bych začal: Pozdrav Bůh, Otče, máte snad něco společného se Sportkou nebo Sazkou? Představoval jsem si, že se usměje a řekne něco jako: Ne, pane Jantine, Váš osud leží ve vašich rukou, nebo něco takového, v každém případě ovšem velmi hlubokomyslného. Nabral jsem nervózně dech a zaklepal na dveře. Otevřela mi milá, drobná, stará paní.

„Dobrý den, je Bůh doma?“

„Právě s ním hovoříte, mladý muži!“

Básnický text chce naznačit to, kolem čeho se točila předcházející diskuse, a sice, že Bůh neshlíží na lidské utrpení z nějaké výšky, ale je přítomen v každém člověku, v každém utrpení.

Co všechno můžeme udělat s Bohem

Můžeme ho učinit zodpovědným za hlad a bídu.
Můžeme ho popřít, protože je neviditelný a nezamezuje neštěstí.

Můžeme ho pronajmout ke zvláštním akcím:
slouží pocitu svátečnosti a podporuje změnu.

Můžeme si ho chtít nechat jen pro sebe a upřít ho druhým
– zvláště těm, kteří myslí jinak než my.

Můžeme Boha použít pro prosazení vlastní moci
a přitom říkat, že veškerá autorita pochází od Boha.

Můžeme vést jménem Boha války,
zatracovat lidi a usmrcovat je a říkat, že to je Boží vůle.

Za pokřikem „Bůh to chce!“ můžeme skrývat útoky podobné „křížovým výpravám“
a na uniformy vojáků psát „Bůh s námi“.

To všechno můžeme dělat, ale je to bez-bož-né.
S Bohem nemůžeme „dělat“ nic, ani ho používat, ani využívat,
protože Bůh je láska, a na té má účast pouze ten, kdo tuto lásku v sobě nechá růst.

H. Halbfas

Hledání Boha

Díky této aktivitě můžeme zapojit do přípravy na biřmování i rodiče, přátele nebo kmotry budoucích biřmovanců. Rodiče či příbuzní jim mohou půjčit kameru, fotoaparát či diktafon, nebo se mohou na jejich výpravu vydat s nimi a pomocí své techniky monitorovat, co mladí lidé objeví. Jejich úkolem bude hledat Boha ve světě, který nás obklopuje. Ať už to bude v návaznosti na první téma tohoto kroku – Boží stopy ve světě, který stvořil, nebo v návaznosti na druhé téma – Bůh v lidském utrpení. Mladí lidé mohou natočit krátké videozáznamy z přírody, rozhovory s věřícími lidmi, kteří bojují s nějakým utrpením, mohou pořídit záznamy písní či melodií, vytvořit cyklus fotografií s tématem „setkání s Bohem v kráse, v bolesti …“ apod. Takto vytvořený materiál se může stát součástí zvláštní mše svaté, kterou mladí lidé připraví společně s místním knězem a jíž se v průběhu přípravy na biřmování zúčastní.

2.3 Skrytý Bůh

Toto téma chce umožnit mladým lidem, aby si nejprve uvědomili, jaký obraz o Bohu měli jako děti, jak se tento obraz od té doby změnil a po té mají srovnat tento svůj obraz z obrazy, které můžeme nalézt v Bibli. Mají tak lépe porozumět biblické řeči obrazů, v nichž se Bůh zjevuje člověku.

Bůh mého dětství – můj dnešní Bůh

Vedoucí má pro každého z účastníků připraven papír A3 a množství barevných pastelek, fixů či pastelů. Papír si každý dá před sebe – pro dnešní cvičení tato plocha představuje celý jeho dosavadní život. Když ho přehne v polovině, vznikne hranice, která od sebe oddělí dvě plochy – dva prostory: vlevo prostor jeho dětství, vpravo prostor jeho současného života. Úkolem každého je vzpomenout si, jak si představoval Boha, když byl ještě malé dítě (nejlépe je vybavit si jeden z nejdřívějších a nejvýznamnějších obrazů Boha z dětství). Tuto svoji vzpomínku vyjádří symbolickou kresbou v levé části. Potom se bude snažit nejprve co nejpřesněji popsat svou současnou představu Boha a i tuto představu potom vyjádří symbolickou kresbou v pravé části plochy. Oběma obrazům se potom pokusí dát název, který obsah představy nejlépe vyjádří.

Účastníci se společně sejdou, každý položí před sebe svou práci a vysvětluje ostatním, co chtěl svými kresbami vyjádřit. Skupina může vést rozhovor, k němuž vedoucí dává následující impulsy:

- *Měla má dětská představa Boha něco společného s tím, co jsem ve svém životě prožíval?*
- *Vím o nějakých zkušenostech či zážitcích, které ovlivnily mou současnou představu Boha?*
- *Je moje současná představa Boha již konečná, nebo si myslím, že se ještě bude během života měnit?*
- *Je možné si Boha nepředstavovat „nijak“?*
- *Existují „dobré“ a „špatné“ představy Boha?*

Bůh na obláčku…

Tuto aktivitu zařadí vedoucí tehdy, když skupina nebude mít zcela jasno v otázce dobrých a špatných představ o Bohu nebo když uvidí, že více účastníků znázorňuje dětské, nedospělé představy Boha.

Víme, že věku mladých lidí odpovídá abstraktní představa Boha, spíše nehmotné povahy, Boha znázorňovaného jako síla, energie, pohyb, tedy představa Boha poněkud neosobního. To je představa, která odpovídá věku.

Vedoucí přečte nebo reprodukuje následující text:

Žádné slovo není tak snadno zneužitelné jako Boží jméno. Co všechno se dá dělat v Božím jménu! Například na dolaru je napsáno: „Důvěřujeme v Boha!“ a na opascích německých vojáků byla věta „Bůh s námi“ (Gott mit uns!). Existují lidé, kteří si myslí, že ví o Bohu všechno, jako by s ním měli neustále zapojenou „horkou linku“. Ve skutečnosti však Boha nikdy nikdo neviděl.

*Existuje tak například představa „**milého starého pána s plnovousem**“, který trůní někde mezi obláčky „na nebi“. Za touto představou se skrývá antický obraz světa, který můžeme nalézt i v Bibli. Do dneška je slovo „nebe“ špatně chápáno jako místo sídla Božského. Známý je výrok sovětského kosmonauta Gagarina: „Proletěli jsme vesmírem, ale Boha jsme nikde nenašli.“ Bůh není svázán ani s prostorem, ani s časem, protože není tělesná existence. „Nebe“ není „místo božího pobytu“, ale stav. „Boží trůn“ nikde nestojí, už vůbec ne mezi oblaky. Bůh je přítomen všude ve světě, a přece není částí světa. Je v tomto světě a současně je nad fyzickým řádem. Žije a působí ve všem, ve všem ho proto také můžeme zakusit.*

Jiní lidé si myslí, že Bůh nemůže nikdy říci „ne“. Vidí ho jako užitečného smluvního partnera, s nimž se dají uzavírat výhodné výměnné obchody, který je tu proto, aby nám dával to, o co se modlíme. Prosebná modlitba a vyplnění prosby po sobě následují, jako kdyby

*vypadávaly z automatu. To je představa Boha „**přisluhovače**“. V takových očekáváních je samozřejmě člověk často zklamán. Následek: „Už nemůžu věřit v Boha.“*

*Pro jiné lidi je Bůh „**nebeský policajt**“, který pečuje o pořádek ve světě. Když dříve děti neposlouchaly a zahřmělo – dospělí jim hrozili: „Bůh se zlobí“. Když potom tyto děti dospějí, zlobí se na Boha, že přes všechnu svou bdělost dopouští nepořádky a nespravedlnosti v tomto světě. Jiní dospělí mají z Boha celý život strach. Představují si ho jako „**účetního**“, který zaznamenává se starostlivou přesností každé lidské selhání, zkouší nás a na konci života nám vystaví účet. To je představa velmi malicherného Boha!*

*Mnoho lidí si myslí, že Bůh musí neustále opravovat běh našeho světa, v nutných případech k tomu má k dispozici zázraky. Zapomínají, že svět je svébytný, samostatný a má své zákony, které žádný „**kouzelnický Bůh**“ neproráží jen proto, aby plnil lidská přání. Z Boha nemůžeme dělat „**pomocníka v nouzi**“, který poslouží jako vysvětlení dějů, kterým člověk – většinou dočasně – nestačí svým důvtipem porozumět. Dnešní člověk řadu těchto sil zkrotil, nemusí už tedy věřit v Boha. Ve skutečnosti takový člověk potřebuje myslet pouze velkoryseji. Boha nemůžeme hledat v přírodních silách, ale za nimi, jako jejich poslední příčinu.*

*Na druhé straně Bůh není „zcela vzdálen světu“, ten, kdo se od světa vznešeně odtáhl. Není „**hodinář**“, který uvedl aktem stvoření svět do chodu jako hodinový mechanismus, a potom ponechal svět i člověka svému osudu.*

Jedné mladé dívce zemřel při autonehodě chlapec, kterého velmi milovala. Zeptala se svého strýce, jestli se vůbec Bůh zajímal o jejich lásku. A on jí odpověděl, že Bůh má na starosti jiné věci než lidské lásky… Dívka odpověděla: „Jestli Bůh nemá žádný zájem na mě, pak já nemám žádný zájem na něm.“

*Měla pravdu. Bůh je v nitru každého člověka, setkává se s námi v každé věci a v každém člověku. Je nejhlubším základem všech lidských otázek a ve víře se nám odhaluje jako „**náš Otec**“.*

V zásadě můžeme říci: Čím plošší a chudší je obraz člověka o sobě samém a o světě, tím plošší a chudší je obraz, který si vytváří o Bohu. Není pak žádný div, že přírodovědecké poznatky a hospodářský vývoj takový obraz Boha snadno zpochybní. Ale právě taková malá „zemětřesení“, v nichž se naše příliš malé a příliš úzké představy Boha otřesou, mají léčebný význam, nutí nás k tomu, abychom zrevidovali své dosavadní představy o Bohu. I moderní lidé, kteří mají vědecké vzdělání, nemusí považovat Boha za něco nadbytečného – naopak: právě na pozadí našich znalostí o světě začínáme objevovat Boží velikost.

Impulsy pro následující diskusi:

- *Jaký obraz Boha z těch, o kterých jsem právě slyšel, určoval mou dětskou představu Boha?*
- *Jak se od té doby změnila moje představa Boha?*

Biblický Bůh

Vedoucí skupiny uvede následující aktivitu: *V Novém i Starém zákoně lze nalézt řadu obrazů, které vyjadřují vždy něco důležitého o Bohu. Přibližují nám, jaký je Bůh. I naší skupině mohou pomoci, abychom znovu promysleli své představy o Bohu a objevili něco nového.*

Do prostoru v kruhu, v němž účastníci sedí, rozloží vedoucí skupiny listy papírů se zdůrazněnými, orámovanými okraji, v jejichž středu bude vždy jedno z následujících slov, které představují symboly či obrazy Boha, jichž užívá Bible:

OHEŇ, OBLAK, OREL, SKÁLA, SVĚTLO, KRÁL,
HORA, MATKA, PRAMEN, POTOK, OTEC, VÍTR

V dalším postupu má vedoucí možnost volit z několika variant:

1. varianta	Účastníci se procházejí mezi jednotlivými obrazy, čtou nápisy a každý položí nějaký malý předmět, který patří jen jemu (klíč, pětikorunu, propisovací tužku, atd.) na tři obrázky, které považuje za nejdůležitější. Potom celá skupina chodí od jednoho obrázku ke druhému a každý, kdo na něm nechal svůj předmět, vysvětluje, proč je pro něho tento symbol důležitý.
2. varianta	Účastníci obcházejí obrazy, čtou nápisy, a jestliže je k nim napadne nějaká myšlenka nebo asociace, napíšou ji do obrazu. Např. Kdyby byl Bůh podobný oblaku, byl by příliš daleko, jak se potom můžu přiblížit?
	V následující fázi přečte každý nápis, který do obrazu připsal. Vedoucí práce s nimi může hledat v Bibli místa, na nichž se tyto symboly Boha vyskytují. Odkazy jsou uvedeny v odborných podnětech pro moderátora.
3. varianta	Účastníci si nejprve přečtou slova v obrazech a pro jeden obraz se rozhodnou. V prostoru místnosti si najdou místo, na kterém je nebude nikdo rušit. Pohodlně se usadí a v tichu hledají výraz pro „svůj symbol Boha“.
	Vedoucí je k tomu může motivovat zamyšlením, které jsme popsali v podnětech pro moderátora (text 2 z přílohy č. 4). Potom pokračuje: *Představ si před svým vnitřním zrakem obraz, který sis vybral/a. Nevidíš jen napsané slovo, pojem, vidíš celý obraz, který se za tím slovem skrývá. A nyní zkus vstoupit do tohoto svého obrazu. Dobře si prohlédni to místo, krajinu, nebo člověka, když je úplně zblízka míjíš… Jací nebo jaké jsou? Co jsi objevil? Jak na tebe působí? Jak se v jejich přítomnosti cítíš?* *Nyní se můžeš obrátit a vystoupit ze svého obrazu, ještě jednou se něho podívat z odstupu, otevřít oči a protáhnout se.*
	V další fázi mohou účastníci namalovat obrazy, které viděli svým vnitřním zrakem. V závěru si navzájem představí své práce a mohou hovořit i o tom, jak díky této konkrétní představě objevili něco nového o své vlastní představě Boha.

2.4 Já a Bůh

Náš osobní způsob, kterým vstupujeme do vztahu k Bohu, je velmi intimní záležitost. Jde o citlivé otázky:

- *Dotýká se mne v modlitbě Boží přítomnost?*
- *Co mi brání v kontaktu s Bohem?*
- *Vnímám Boha spíše ve svém nitru nebo spíše ve věcech a událostech kolem mne?*

Smyslem práce je, aby mladí lidé prohloubili své hledání Boha také do osobního vztahu k němu v modlitbě, nebo aby se alespoň na tuto cestu vydali.

Jsem tady

Vedoucí přečte účastníkům následující text:

V poledne

Pan farář v jednom malém městě si všiml, že do kostela přichází pravidelně každé poledne starší muž. Projde kostelem a vzápětí zase odejde. Bylo mu to trochu podezřelé. A tak se jednoho dne toho muže zeptal, co v tom kostele vlastně dělá. Muž odpověděl:

„No, chodím se tam modlit.“ Když udivený kněz odpověděl, že k tomu, aby se opravdu pomodlil, tam je příliš krátkou dobu, namítl tento muž:

„Však já se také nemodlím žádnou dlouhou modlitbu. Každý den v poledne přijdu do kostela a řeknu: „Ježíši, jsem tady. Pepa.“

Za nějaký čas musel Pepa nastoupit léčení v nemocnici. Lékaři i sestry si brzy všimli, že tento pacient má na ostatní vysloveně léčebný vliv. Šťouralové šťourali trochu méně, zasmušilí pacienti se občas usmáli.

„Pepo,“ obrátila se na něho jednou staniční sestra, „všichni říkají, že jste to tu nějak změnil, že jste pořád takový klidný a veselý…“

„Ale sestřičko,“ odpověděl Pepa, „to já ne. To tady dělá ten, co ke mně chodí na návštěvu.“ Na návštěvu ale k Pepovi nikdo nechodil. Neměl ve městě žádné příbuzné.

„Vaše návštěva?“ divila se sestra: „prosím Vás, kdy jste ji měl naposledy, a kde jste byli?“

„Každé poledne, přesně ve dvanáct. Přijde, postaví se k mojí posteli a řekne: ´Pepo, jsem tady. Ježíš.´“

Účastníci mohou na přečtený text spontánně reagovat. Vedoucí usměrňuje rozhovor otázkami, které směřují obecně k problému modlitby, k jejich obtížím při modlitbě apod.

I já jsem tady

Tímto krokem chceme prohloubit předcházející úvodní krok. Vedoucí skupiny připraví barevné papíry, nůžky, lepidlo, apod. Úkolem účastníků bude, aby z těchto materiálů vytvořili nejprve dva symboly: jeden, který bude zastupovat jejich osobnost, a druhý, který bude symbolizovat Boha. Potom mají oba symboly připevnit na bílý list papíru tak, aby vytvořily vztah, který bude vypovídat o jejich vlastním vztahu k Bohu.

Bude zajímavé sledovat, v jaké vzdálenosti jsou oba symboly na papíře, zda ve velké, v těsné blízkosti, nebo se dokonce překrývají.

V další fázi vytvoří účastníci ze svých děl výstavku. Každý si prohlíží díla ostatních, zatím bez komentáře. Teprve v závěrečné fázi buď společně, nebo v malých skupinách, do kterých se účastníci zařazují podle vzájemné blízkosti, následuje rozhovor s těmito impulsy:

- *Co přesně na obrázku vnímám?*
- *Jak si představuji, že se Bůh může vyskytnout ve světě, jak v mém životě?*
- *Co k tomu má co říct můj obrázek?*

Modlitba je setkání

Vedoucí uvede aktivitu následujícím výkladem:

Často slyšíme říkat, že modlitba je dialog. Tato jednoduchá věta vede často mezi věřícími k nedorozumění. Očekávají, že Bůh k nim bude promlouvat stejnou řečí, jakou k sobě hovoří lidé. A protože takovou řeč od něho nikdy neslyší, hovoří sami. Modlitba je potom jejich velkým monologem. Jinak je tomu, když modlitbu vnímáme jako setkání. V setkání se k nám může někdo přiblížit a navzájem si můžeme porozumět, aniž bychom řekli jedno jediné slovo.

Podobné je to v setkání s Bohem. Bůh je ten jiný, absolutní a zjevuje se člověku, který se mu otevírá. To je jemný děj, kterému nemůžeme ze své strany zcela vládnout. Ale je to setkání, které se skutečně děje – a my se na toto setkání můžeme připravit. Bůh nás zná, není potřeba, abychom k němu hovořili. Bůh ano, ale my sami máme někdy problém v tom vyznat se, jak před ním stojíme, v jakém rozpoložení, co nás trápí, z čeho se radujeme… Potřebujeme k modlitbě lidskou řeč, abychom se k Bohu mohli přiblížit jako k tomu, kdo je pro nás naše TY, kdo je náš partner. A právě tomu nás učí modlitba.

V následující fázi dostane každý účastník texty modliteb (příloha č. 4). Každý si vybere text, který mu nejlépe vyhovuje, najde si místo, kde ho nebude nikdo rušit (dobrým místem je kostelní prostor, farní zahrada apod.) a zkusí se ztišit a chvíli stát v modlitbě pravdivě před Bohem, se svým pravdivým postojem k Bohu i k tomu, co prožívá. Pokusí se v klidu tento svůj postoj formulovat i slovy.

Poté se vrátí účastníci do prostoru společné místnosti, každý bude mít ještě chvíli čas na to, aby v myšlenkách prošel, co bylo obsahem jeho modlitby, a potom se pokusí najít nejdůležitější větu své modlitby. Tuto větu napíše na připravený lístek papíru.

V závěrečné fázi může ten, kdo chce, tuto větu ostatním přečíst, vedoucí však musí dbát na to, aby skupina nevytvářela tlak na ty, pro které je takto pojatá modlitba příliš intimní záležitost, než aby ji svěřovali ostatním. Nejlépe to dokáže, když každému, kdo „svou větu“ ostatním přečte, poděkuje, vyzve, zda se chce někdo přidat, ale současně opětovně zdůrazní, že kdo si ji chce nechat pouze jako větu mezi ním a Bohem, ať to tak udělá.

3. Ježíš Kristus: Za koho mě pokládají lidé/Ty?

Duchovní podněty pro moderátora

V evangeliu sv. Marka se Ježíš ptá apoštolů: *„Za koho mě lidé pokládají?“* A apoštolové odpovídají, že za jednoho z proroků. Potom se Ježíš obrátí na apoštoly: *„Ale za koho mě pokládáte vy?“* (Mk 8,27–30) Za koho mě pokládáte vy? To je zásadní otázka, kterou pokládá Ježíš i mě.

- *Za koho pokládám Ježíše já?*
- *Kým je Ježíš pro mne?*
- *Co mi na něm imponuje?*
- *Co je pro mne nesrozumitelné z toho, co udělal nebo řekl?*
- *Nebo co je mi na něm cizí?*
- *Která věta nebo které slovo mě spontánně napadne, když vyslovím slovo Ježíš?*

Od doby, kdy Ježíš žil, uplynulo zhruba 2 000 let. My, křesťané, věříme, že Ježíš třetí den po své smrti vstal, že smrtí jeho existence neskončila, že žije dál mezi lidmi, provází je životem. Setkáváme se s ním v modlitbě.

Možná, že některá z uvedených myšlenek vám zní poněkud cize. Někteří křesťané nemají potřebu živého, blízkého vztahu ke Kristu. Takový vztah se ani nedá nikomu předepisovat. Ten, kdo ale chce doprovázet skupinu mladých lidí na přijetí svátosti biřmování, by měl být citlivý vůči svému vztahu ke Kristu, měl by vědět, zda je mu blízký či vzdálený, na kolik se na jeho doprovod spoléhá. Proto nabízíme na tomto místě cestu imaginace, která vám může v tomto hledání vlastního vztahu k Ježíši pomoci:

Najděte si tiché místo, pohodlně se usaďte, zavřete oči. Představte si, že ke dveřím místnosti, v níž sedíte, přichází Ježíš Kristus. Představte si jeho krok, jeho pohyby. Zadívejte se na to, jak na jeho příchod reagujete vy. Setkáváte se. Dobře se na něho podívejte. Zůstal stát nebo k vám přistoupil? Nebo jste přistoupil/a vy k němu? Jaká mezi vámi zůstala vzdálenost? Nyní můžete hovořit: co všechno se ve vašem životě přihodilo, co všechno vám leží na srdci. Představujte si, co vám Ježíš odpovídá. Nakonec se s ním rozlučte. Pomalu se vracejte do prostoru, v němž vaše imaginativní cesta začala. Podařilo se vám setkat se s Ježíšem?

Těm z vás, kteří nemají možnost nebo odvahu takovou imaginativní cestou setkání s Ježíšem projít, nabízíme tento text k zamyšlení:

Ježíši, jsi jiný než ostatní

Mluvil jsi o lásce
ve světě plném nenávisti.
Obrátil ses k cizoložné ženě
v okamžiku, kdy se od ní všichni distancovali.
Ubytoval ses v domě celníka,
kterým všichni pohrdali.
Zavolal jsi na děti,
právě když je chtěli poslat pryč.

Odpustil jsi Petrovi,
i když on sám se zatracoval.
Zahnal jsi ďábla,
i když mu všichni ostatní sedli na lep.
Utekl jsi před slávou,
když tě všichni chtěli provolat za krále.
Léčil jsi nemocné,
kterých se všichni zřekli.

Mlčel jsi, když tě všichni obžalovávali,
vysmívali se ti a když tě vymrskali.
Vzal jsi na sebe vinu,
když si všichni kolem tebe myli ruce ve vlastní nevinnosti.
Zemřel jsi na kříži,
když ostatní slavili svátek Pesah.

Vstal jsi z mrtvých,
když všichni mysleli, že jsi skončil.
Ježíši, díky, že jsi jiný.
Dej i mě odvahu být jiný
tam, kde je to potřeba….

Odborné podněty pro moderátora

Evangelia představují Ježíše jako Božího Syna. Jsou svědectvím víry první církve, že Ježíš z Nazareta, Žid, narozený v Betlémě, Je Boží Syn, Spasitel světa. O faktu, že Ježíš z Nazareta je skutečně historická osobnost, se zmiňují tyto texty:

Pohanské prameny	
Tacitus	Kolem roku 116 podává zprávu o hrozném pronásledování křesťanů v Říme za císaře Nerona a o jejich zakladateli činí tuto poznámku*: „Podle tohoto jména Kristus byl za císaře Tiberia zemským správcem Ponciem Pilátem popraven.“*
Plinius mladší, místodržitel v Bithýnii (111–113)	Ve svém listu císaři Trajanovi píše, že křesťané: *„Určitého dne před svítáním se scházejí a Kristu jakožto Bohu zpívají chvalozpěv.“*
Syr Maru Bar Serapion, přívrženec stoické filosofie	Svému synu Serapionovi píše o Ježíši: *„Nebo co měli Židé z popravy svého velkého krále? Vždyť od té doby jim byla odňata říše... Židé byli pobiti a byvše vyhnáni ze své říše, žijí všude rozptýleni... Moudrý král není mrtev: žije v zákonech, které dal.“*
Židovské prameny	
Josephus Flavius	*„…že velekněz Ananiáš Jakuba, příbuzného Ježíše, který se nazývá Kristus, a některé jiné obžaloval z přestoupení zákona a dal ho ukamenovat.“*
Biblické prameny	
Evangelista Marek	Začíná svou „dobrou zprávu*“: „Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího.“*
Evangelista Matouš a Lukáš	Popisují příběhy z Ježíšova dětství jako příběhy člověka, který byl působením Ducha svatého současně od samého začátku „Božím zjevením“ (Mt 1,18–28, Lk 1,26–35).
Evangelista Jan	Ve známém prologu popisuje Ježíše pomocí obrazu Božího slova a nebeského světla (Jan 1,1-14).

Základní vědomosti o Ježíšově životě a o křesťanské víře v Ježíše, které by měli mladí lidé během přípravy na biřmování získat, mají přibližně tuto strukturu:

Ježíšův původ	Ježíš byl Žid. Narodil se kolem roku 6 před naším letopočtem v Palestině. Bible popisuje jako místo jeho narození Betlém. Pocházel z chudé rodiny a vyrostl v Nazaretě, v Galilei.
Ježíš jako ten, který působí rozruch	Kolem roku 28 nebo 29 začíná Ježíš působit jako putující kazatel, nejprve v Galilei. Způsob jeho vystupování způsobil rozruch. Lidé „žasli“, „divili se“, ale také se „polekali“ nebo byli dokonce „zděšeni“. Jeho přívrženci byli nadšeni. Někteří ho následovali, jiní ho odmítli. Ježíš se stal pro mnohé lidi „úhelným kamenem“. Mluvil v Božím jménu a jednal na místě Boha. To se jim připadalo hrozivé. Cítili něco z jeho nároku jednat jedinečným způsobem – jako by byl jedno s Bohem, a to je provokovalo.
Ježíš jako ten, kdo rozděloval	To, co Ježíš zvěstoval o Bohu, rozhněvalo věřící Židy, kteří se považovali za povolané vykládat závazně Boží vůli. Důležité kruhy se obávaly, že by mohl způsobit v židovském národě neklid. To by mohlo popudit římskou okupační moc. Proto se rozhodli: Ježíš musí pryč!
Zvěstovatel Božího království	Středem Ježíšovy zvěsti bylo poselství o Boží vládě. Z toho, co Ježíš říkal a co dělal, můžeme vyčíst: Boží království je něco nádherného, něco, v co se lidé neodvažovali doufat ani v koutku svého srdce – přemožení utrpení a osamělosti, viny a smrti. Boží království, to je mír mezi lidmi a přírodou před Boží tváří, je to společenství lásky kolem jednoho stolu, je to domov u otce, je to království svobody, smíření a spravedlnosti, království smíchu Božích dětí a slz, setřených z tváře. Ježíš hovořil o tomto Božím království jako o skutečnosti, jako o přítomnosti, která právě začíná a završí se v budoucnosti u Boha.
Smrt a vzkříšení Ježíše	Když se Ježíš – asi kolem roku 30 – zdržoval v Jeruzalémě v době slavnosti Pascha, dali ho jeho protivníci uvěznit. Jako každý člověk i Ježíš se bál utrpení a smrti, ale neutekl před nimi. Zůstal věrný svému poslání i tváří v tvář smrti.
	Ježíš byl postaven před „veleradu“, což byla nejvyšší židovská instance v Jeruzalémě. „Velerada“ shledala, že Ježíšova vina vyžaduje trest smrti a předala ho zástupci římského císaře, aby ho odsoudil a rozsudek aby provedl. Ten ho nechal ukřižovat jako buřiče a povstalce. Poprava se odehrála na pahorku nazvaném Golgota, za branami Jeruzaléma. Ježíšovi přátelé potom jeho mrtvé tělo pohřbili do skalního hrobu.
	Zdálo se, že smrtí a pohřbem byl „Ježíšův případ“ vyřízen. Apoštolové měli takový strach, že se schovali, báli se, že dopadnou stejně jako jejich mistr. Náhle ale začali veřejně dosvědčovat, že Ježíš žije, že ho Bůh vzkřísil.
	Žádné evangelium nepopisuje Ježíšovo vzkříšení. Nedá se

	popsat. Různá biblická vyprávění o prázdném hrobu a o tom, jak se zmrtvýchvstalý Ježíš zjevoval, chtějí dosvědčit: Lidé odmítli a popravili Ježíše, posla Boží lásky a Boží vlády. Bůh ale Ježíše nenechal ve smrti, ale vzkřísil ho k novému životu. Ukřižovaný Ježíš žije. Žije u Boha – pro nás. On je tím, kdo se nám ukázal, i když novým způsobem: ozářený, zbavený pomíjivosti.
Nový život	Bůh se v Ježíši Kristu zjevuje jako nepřítel smrti a přítel života. V něm je nový život otevírající se tím, že prošel smrtí. Ježíš je Boží život pro člověka.
	Tak je jasné: Kdo se otevře Božímu spásnému působení, ten se osvobodí od tlaku, že musí dosáhnout své spásy pouze svým vlastním výkonem. Kdo je připraven – stejně jako Ježíš – předávat dál lásku v Božím jménu, se všemi důsledky, ten se osvobozuje od vlastní uzavřenosti, která vede k vině a hříchu. Ten je spasen. Proto křesťané věří: Ježíš se stal svým životem, svou smrtí a svým vzkříšením naším Spasitelem. Na kříži se zjevila Boží spásná láska.
Rukověť víry. Katolický katechismus. Deutsche Katecheten-Verein, München 1980, s. 73–91	

Pro přípravu na přijetí svátosti biřmování není však důležitá pouze orientace v tom, čemu vlastně mladí křesťané ve vztahu k Ježíši Kristu věří. Důležité je nabídnout jim, aby k němu zaujali postoj, aby se mu přiblížili, aby se s ním setkali. Lze se ale s Ježíšem setkat? Určitě ne tímtéž způsobem, jako se s ním setkali jeho současníci. Tato časová proluka je pro dnešního člověka (nejen mladého) obtížná. S Ježíšem se nemůžeme setkat jako se setkáváme se svými přáteli. Během přípravy bychom měli mladým lidem nabídnout následující čtyři způsoby:

1. Mohu se identifikovat **s člověkem, se kterým se setkal Ježíš**. Mohu se třeba objevit sám sebe **v Petrovi**, v jeho vášnivosti, v jeho bezpodmínečném nasazení, v jeho strachu, v jeho pochybách a v jeho selhání. Ježíšova slova, která řekl Šimonovi, mohu vztáhnout na sebe: Pojď! Neboj se. Proč jsi pochyboval? Zradíš mě…	3. Mohu se setkat s Ježíšem **v nemocných lidech**: Mohu právě na nich zahlédnout, že Ježíš se přibližuje nemocným, vyvrženým a opovrženým, aby jim vrátil lidskou důstojnost.
2. Mohu Ježíše potkat v lidech, kteří dnes žijí jako **jeho následovníci**: I dnes existují lidé, kteří se před svými životními rozhodnutími ptají: Jak by jednal Ježíš? A kteří se pokoušejí utvářet svůj život podle příkladu Ježíšova ducha. V setkání s takovými lidmi můžeme zahlédnout něco z osobnosti Ježíše, žijícího a působícího uprostřed současného světa.	4. Mohu se s Ježíšem setkat **v modlitbě, ve svátostech církve, tam, kde jsou dva nebo tři shromážděni v jeho jménu**: Jestliže Ježíš skutečně vstal z mrtvých a žije v onom podivuhodném způsobu Boží existence, potom s ním mohu hovořit v modlitbě a mohu se s ním setkat ve svátostech církve. Všude, kde lidé vytvářejí společenství v Ježíšově duchu, mohu zažít: Je s námi díky lidem a v lidech, kteří se zde shromažďují.

Metodicky tedy budeme postupně rozvíjet tyto dva důležité kroky:

prohloubení tématu	**celek**	**aktivity**
orientace ve víře v Ježíše jako Krista	3.1 Co o mně víte? Čemu věříte?	Případ Ježíš I.
		Případ Ježíš II.
		Na vlastní oči
vytváření vlastního postoje a vztahu k Ježíši	3.2 Za koho mě pokládají lidé?	Anketa
		Co říkají křesťané
		Ježíš očima Šimona Petra
	3.3 Za koho mě pokládáš Ty?	Obraz Krista
		Vytvářím svůj vlastní obraz Krista
		Setkání s Kristem

3.1 Co o mně víte? Čemu věříte?

Smyslem tohoto metodického kroku je, aby si účastníci osvěžili (nebo získali) vědomí rozdílu mezi svědectvím o Ježíši jako o historické osobě a o svědectví evangelií.

Případ Ježíš I.

Vedoucí má připraven velký arch papíru s kolonkami připomínajícími úmrtní list se základními osobními údaji (příloha č. 5). Úkolem skupiny je list vyplnit. Při vyplňování zřejmě skupina narazí na otázky významu slova Kristus, na otázku přesnějšího určení doby, kdy se Ježíš narodil, na otázku, zda byl Ježíš vyznavač židovského nebo křesťanského náboženství atd. Zřejmě dojde k tomu, že skupina pochopí, že je rozdíl, zda hovoříme o Ježíši jako o historické osobě, nebo o Ježíši jako o Kristu, Pomazaném, Spasiteli světa – tedy jako o postavě křesťanské víry. Aby toto vědomí vedoucí prohloubil, může klást prohlubující otázky:

- *Je život Ježíše jako historické osobnosti vůbec prokazatelný jinak, než prostřednictvím evangelií?*
- *Nakolik se můžeme spolehnout na historické údaje v evangeliích?*
- *Kolik času uplynulo mezi jejich vznikem a dobou, kdy Ježíš žil?*

Na tyto otázky bude skupina hledat odpovědi tak, že se rozdělí do menších skupinek (nebo do párů, je-li skupina menší). Každá skupinka obdrží text, který pročte, vypíše nejdůležitější informace a ty předá v následující fázi ostatním skupinám. Texty se budou týkat jednak historické doložitelnosti Ježíše jako skutečně žijící osobnosti a potom vzniku jednotlivých evangelií. Dobrým zdrojem informací je v tomto případě internetová Wikipedie, informace o historicitě Ježíšovy osoby tam lze nalézt pod heslem „Historický Ježíš“, informace o vzniku evangelií pod heslem „Evangelia“.

Ze závěrů skupinek by mělo vyplynout, že evangelia na rozdíl od historických zpráv přibližují Ježíše jako postavu naší křesťanské víry, jejich cílem je víru křesťanů upevnit, pobídnout je k následování Krista, charakter historické zprávy mají pouze místy. Historická autenticita Ježíšovy osobnosti je svědectvím z nekřesťanského světa poměrně dobře doložitelná.

Případ Ježíš II.

Účastníci si mají díky této aktivitě zopakovat a prohloubit své znalosti o Ježíšově životě a poselství. Aktivita spočívá v tom, že skupina aktualizuje „soudní proces s Ježíšem“.

Jako každý řádný soudní proces musí být zvoleni:

postava	**úkol**
Prokurátor (žalobce)	nalézt co nejvíce Ježíšových výroků, které dokáží jeho vinu před římsko-židovským státem
Obhájce	dokázat nevinu obžalovaného, sbírá proto výpovědi a materiály, díky nimž by mohl být zproštěn obžaloby
Svědci obžaloby	soudce je volá během jednání, aby vypovídali, vypovídat smí pouze pravdu
Svědci obhajoby	
Soudce/soudkyně	vést jednání, vyhovuje námitkám obžaloby i obhajoby, ale může je také zamítat, kromě toho sám/sama klade otázky
Porota	vyslechne žalobce i obhájce a jejich svědky a rozhodne o nevině nebo o stupni provinění obžalovaného

Každý ve skupině si vybere jednu z rolí a dostane podklady pro svůj výstup. Samotný proces by neměl trvat déle než 30 minut. Žalobce i obhájce si musí dobře připravit otázky, protože někteří svědci mohou svědčit jak pro obžalobu, tak pro zproštění obžaloby (např. Zacheus, kupci na chrámovém nádvoří atd.). Musí se tedy umět ptát na události tak, aby každá událost vystoupila z pohledu těch, kteří byli vůči Ježíšovi nepřátelští a potom z pohledu těch, které oslovil, osvobodil, kterým pomohl. Vyslovení rozsudku poroty o nevině či vině musí být zdůvodněno! Každý člen poroty musí umět svůj hlas zdůvodnit.

Podklady pro svědky obžaloby		
postava	**odkaz**	**tvrzení obžaloby**
Zacheus (celník)	Lk 19,1–7	navazoval kontakt s nepřáteli státu
Kupec z nádvoří chrámu	Jan 2,13–22	zapříčinil škody na majetku
Původně ochrnutý Žid	Mk 2,17	rouhal se Bohu
Muž původně s ochrnutou rukou	Lk 6,6–11	překračování zákona
Farizej	Jan 2,13–21 Mt 23,23–33	prokazatelné lži a urážky na cti
Znalec písma	Jan 7,53–8,11	překračování zákona
Kuchař z Káně galilejské	Jan 2,1–12	provozování kouzelnictví
Hříšnice	Lk 7,36–50	styky s asociály a hříšníky
Rolník z Gerasy	Lk 8,26–35a	zapříčinil škody na majetku

Podklady pro svědky obhajoby		
postava	**odkaz**	**zproštění obžaloby**
Bohatý mladík	Mt 19,16–26	náboženský reformátor
Cizoložnice	Jan 7,53–8,11	kladný vztah k lidem srdečnost a milosrdnost v jednání

Kapitán z Kafarnaum	Mt 8,5–13	přátelské jednání
Kupec z nádvoří chrámu	Jan 2, 13–22	postavil se proti znesvěcování svatých míst
Původně ochrnutý muž	Mk 2,1–12	je to světec
Jidáš	Mt 27,3–5 Mt 26,14–16	byl obětí komplotu a zrady
Petr	Mt 14,32–33	zachránce lidských životů
Zacheus (celník)	Lk 19,1–10	zasloužil se o začleňování okrajových skupin zpět do společnosti
Původně slepec z Jericha	Mk 10,46–52	je to světec
Hříšnice	Lk 7,36–50	byl obhájcem okrajových skupin obyvatel

Na vlastní oči

Tato aktivita má sloužit k hlubšímu porozumění tomu, co se odehrálo během Ježíšova života. Dosáhnout se toho vedoucí skupiny pokusí tím, že nabídne aktivitu směřující k tzv. aktualizaci. Účastníci si při ní představí, jak by tehdejší události zpracovala naše současná média.

Pro práci skupiny má vedoucí skupiny připraveny tučné novinové titulky, v každém z nich je ukryta nějaká událost z Ježíšova života. Titulky mají následující znění:

1. Kdo je odpovědný za to, že v Palestině přicházejí na svět děti ve stájích pro zvěř?
2. Tichá noc, svatá noc… Skupina betlémských pastýřů zažila příjemný šok.
3. Příbuzní potulného kazatele tvrdí: Ježíš patří zpět do rodiny.
4. Co je moc, to je moc. Členský příspěvek pro bohaté členy Ježíšova doprovodu má činit veškeré jejich jmění. (Mt 19,16–26)
5. Opět porušen zákon. Další případ narušení sobotního klidu se odehrál v místní synagoze, kde potulný kazatel z Nazareta uzdravil ruku jednoho z přítomných. (Lk 6,6–11)
6. Smrtící konec velkého projektu: Rozsudek smrti nad Ježíšem konečně vykonán.
7. Římské hlídky v Palestině nestačí na vykradače hrobů?
8. Zvláštní vydání: Fantom z Emauz se zjevuje i na jiných místech Palestiny.
9. Výtržnosti v Jeruzalémě: skupina opilých Židů zde vyvolala senzaci o svátku Letnic.

Účastníci mohou hledat další důležité události z Ježíšova života a překládat je do řeči současných mediálních zpráv. Každý z účastníků si vybere jednu nebo více takto vzniklých „mediálních senzací“, vyhledá k ní příslušný biblický text, který si dobře pročte, a potom se pokusí co nejpřesněji napsat, co je jejím skutečným poselstvím.

Nepůjde tedy o to, aby pouze reprodukoval obsah textu, ale spíše o to, aby se pokusil vystihnout, co důležitého tento text vypovídá o Kristu a o jeho poslání. Příklad: utišení bouře na jezeře: Ježíš dokázal vládnout přírodním jevům – to je vlastnost Boží – Ježíš je Boží Syn.

Výsledek své práce potom zprostředkuje ostatním. Skupina může komentovat, o co v těchto příbězích šlo. V závěrečné fázi směřuje vedoucí diskusi k otázce: Jaký je rozdíl mezi „poselstvím“ současných zpráv, kterými jsou lidé zvyklí být informováni o dění ve světě a poselstvím biblických textů: Ten Ježíš, vyrostlý v Nazaretě v obyčejné tesařské rodině, který byl odsouzen k smrti, ukřižován a pohřben, vstal z mrtvých. Je to Mesiáš, Pomazaný, Spasitel, Boží Syn, na kterého židovský národ čekal. Mohou se dotknout tímto způsobem i otázky, proč

Ježíšovo působení nestrhlo k následování celou Palestinu, i otázky, co bylo na jeho osobnosti strhující, přitažlivé, čím popuzoval. Mohou také uvažovat o tom, zda, eventuálně proč, v současném světě zaniká křesťanské poselství spásy skrze Ježíše Krista a čas od času se vynořují senzační filmy o jeho smrti.

Vedoucí může také přečíst na závěr text, který jsme uvedli v odborných podnětech pro moderátora, kterým shrne biblické poselství o Ježíšově životě, smrti a vzkříšení.

3.2 Za koho mě pokládají lidé?

Smyslem práce v tomto metodickém kroku je, aby mladí lidé vnímali význam, jaký má Ježíš jak pro nevěřící, tak pro věřící lidí. Výpovědi věřících lidí se pro ně mohou stát významným podnětem, aby sami v dalším kroku promýšleli svůj vztah k Ježíši.

Anketa

Pokud k tomu budou mít účastníci skupiny odvahu, mohou během doby mezi dvěma setkáními provést anketu mezi svými nevěřícími přáteli, příbuznými (možná i otevřenějšími učiteli ve škole), v níž se jich zeptají na jejich názor na Ježíše. Anketa je charakteristická tím, že nevyžaduje příliš mnoho času k vyplnění, protože obsahuje jen málo otázek, které jsou dostatečně jasně formulovány. Stejný anketní lístek mohou také rozdat různým lidem ve farnosti, svým rodičům, příbuzným, které považují za věřící.

Vedoucí skupiny může nabídnout účastníkům připravený anketní lístek (příloha č. 6), nebo může skupina anketní lístek vypracovat sama. Důležité je, aby každý účastník dostal dostatečný počet těchto anketních lístků.

Anketu potom při společném setkání vyhodnotí: Spočítají, kolik rozdaných anketních lístků se k nim vrátilo z obou dotazovaných skupin, ale pracovat budou zatím pouze se skupinou odpovědí od nevěřících lidí: roztřídí je podle pohlaví a věku, pročtou jednotlivé odpovědi a budou hledat odpovědi, které jsou např. překvapivé, zajímavé, pozitivní, negativní. I volba hodnotících kritérií je na členech skupiny.

Odpovědi, které je nějak zaujmou, mohou napsat na větší arch papíru a vystavit v místnosti, kde pracují. Na závěr vedoucí nejprve přečte a potom přidá k ostatním výpovědím následující text:

Více lidí mělo v dějinách ohlas u miliónů: Konfucius, Buddha, Sókratés. Po staletí – po tisíciletí. Někdy... Ale to, co nastalo, když již tento muž po Galileji a Judeji nechodil, co se pak začalo dít „ve jménu jeho“ (Sk 3,16), to zatím nemá rozsahem i intenzitou obdoby v dějinách. I titulů se mu dostalo bez obdoby: milióny byl a je ctěn jakožto „Spasitel světa“, „Syn boží“, ano, jakožto bytost „téže podstaty s Otcem“, tj. bytost sourodná božstvu, sama v určitém smyslu božská. Jeho jménem od pokolení na pokolení předávané myšlenky a ideály inspirovaly geniální jednotlivce i celé národy, epochy, hnutí. S jeho jménem na rtech umírali mučedníci – a jiní jeho jménem zabíjeli. Hlásíce se k němu, jedni žili dobře, druzí špatně. Nejdůmyslnější myslitelé věnovali nejednou celé životy úvahám o něm, o jeho zvěsti, o tom, čím vlastně byl a čím nikoliv, čemu učil a čemu nikoliv. Celý osobitý a dramatický ráz dvoutisíciletých dějin nejdynamičtějšího a nejvlivnějšího dosud kontinentu – jakkoliv podmíněn složitými okolnostmi a více příčinami – souvisí zcela nepochybně více či méně s jeho ohlasem, s jeho „zvěstí“, evangeliem (řecky eu – dobrý, radostný, angelion – zvěst, poselství), s rozhořčenými zápasy o jeho výklad, s různorodými důsledky těchto výkladů.

To všechno – byl to jen omyl? Bylo to všechno, to dvoutisícileté vření, důsledkem několika náhod, bylo snad jen iluzívně nahromaděno kolem člověka, který byl vlastně jako desítky jiných? I pro ty, kdož směřují k podobnému názoru, tím však otázka nekončí: i pak jde o jednu z nejpozoruhodnějších a nejdůležitějších otázek celých lidských dějin, o vliv a smysl Ježíše tradovaného v mysli lidí, o rozlišení pravdy a omylu v té tradici, o odlišení lidských iluzí od hlubin postupného sebepoznání člověka, což zajisté nejednou bývá smíšeno. Jde o vysvětlení, co to vlastně vedlo mysli dvou tisíciletí k horečným úvahám a rozhořčeným svárům. To sotva byly jen omyly, jen pošetilosti. Koneckonců i za pošetilostmi se může skrývat něco nesmírně závažného, lidsky prvořadně důležitého, co pouze opustit by mohlo přivodit katastrofu. I kdyby šlo kdysi v počátcích snad jen o omyl, za ty dva tisíce let zápasů se nepochybně musil smísit s lecčím na výsost závažným. I ti, kdo se z té tradice chtějí dostat, od ní se radikálně oprostit, musejí si ve vlastním zájmu uvědomit, že dostat se opravdu reálně nad něco, čím žilo naše prostředí dva tisíce let, vůbec není snadná záležitost...

Milan Machovec: Ježíš pro moderního člověka, s. 7–8

Vedoucí dodá, že Milan Machovec byl český marxisticky orientovaný filosof 20. století, přičemž marxismus je filosofický směr, který se kromě jiného snaží prokázat náboženství jako lidskou iluzi, kterou se člověk snaží ulehčit si obtíže svého vlastního života. Jeho pohled na Krista je tedy pohledem člověka opravdu nevěřícího.

Následnou diskusi podněcuje vedoucí těmito náměty:

- *Liší se v něčem výpovědi, které jsme získali v našem okolí, s textem Milana Machovce?*
- *Kde se v textu nachází výroky, z nichž je patrné, že jeho autor není křesťan?*
- *Co autor chápe na Ježíšově učení jako důležité i pro nevěřícího člověka?*
- *Co může myslet pod formulací „vliv a smysl Ježíše tradovaného v mysli lidí“?*
- *Co je podle vás to „nevýslovně závažné“, s čím se podle autora smísilo během staletí Ježíšovo učení?*
- *Jak byste charakterizovali význam, který dává tento autor Ježíši a jeho učení z pozice nevěřícího člověka začátku 21. století?*
- *Má Ježíš a jeho učení skutečně nějaké „závažné sdělení“ pro lidi současné doby, kteří se nepokládají za věřící? Může je něčím Ježíšova zvěst oslovit? Čím podle vás nejvíce?*
- *Nebo už Ježíšovo učení a jeho osobnost podle vás tuto sílu pro člověka dnešní doby nemají? A jestliže si to myslíte, o co své tvrzení opíráte?*

Co říkají křesťané?

Tato aktivita má mladým lidem pomoci otevřít otázku, jak setkání s Kristem může lidi měnit a navazuje na přechozí aktivitu „Anketa“.

Skupina společně pročte odpovědi svých věřících přátel a známých. Ty, které je nějak zaujmou, přepíše na jednotlivé lístky papíru, které vedoucí rozloží na podlahu ve středu kruhu, v němž skupina sedí. Poté k nim vedoucí přidá ještě některé z výpovědí z přílohy č. 7.

Účastníci si pozorně pročtou jednotlivé výpovědi a každý se postaví k té výpovědi, která ho nějak zaujala. Pokud zůstane někdo u nějaké výpovědi sám, zkusí se i s ní přidat k některé jiné skupince, která takto vznikla.

Pokud některé jednotlivce nezaujme žádný z textů, postaví se mimo ně a takto vzniklá skupinka potom může hovořit o tom, proč je tento typ výpovědí o Ježíši neoslovuje: Zdají se jim přepjaté? Nerozumí jim? Mají k nim výhrady? Mají lidé vůbec nahlas hovořit o svém vztahu ke Kristu?

V další fázi mají skupinky hovořit o tom, co je v textu zaujalo a proč. Všechny tyto otázky mohou potom být ještě prodiskutovány společně:

- *Mám ve svém životě nějakou zkušenost, která se mi při četbě tohoto textu vybavila?*
- *Co tato výpověď vyjadřuje o Kristu, co vyjadřuje o pisateli?*
- *Mohl bych na základě svého vztahu ke Kristu v textu něco změnit, doplnit, opravit?*
- *Co to vůbec znamená, když někdo řekne: „Máme vztah ke Kristu?“*
- *Jaký je v tom rozdíl, když řeknu „Mám vztah k Bohu“ a „Mám vztah ke Kristu“?*

Ježíš očima Šimona Petra

Evangelia vyprávějí příběh Šimona Petra, který poznal Ježíše, toto setkání ho oslovilo tak, že ho nazval Mistrem, ale také se nedokázal zbavit strachu, nechápal Ježíše. Přesto ho setkání s Ježíšem změnilo. Kým byl pro Petra Ježíš? Může našemu chápání Ježíše pomoci, když se na něho podíváme očima Šimona Petra?

Skupina nejprve přečte biblický text Mt 14,22–33 (příloha č. 8). V další fázi dostane každý účastník svůj text, ještě jednou si ho potichu přečte a barevným zvýrazňovačem zatrhne místa (slova, věty), které ho nějak oslovují nebo která mu připadají nějak důležitá. Nyní se může každý z účastníků pokusit převyprávět tento příběh (písemně) tak, jako by ho vyprávěl přímo Petr.

Nakonec dostane každý účastník arch bílého papíru, barevné papíry, lepidlo a nůžky. Jeho úkolem je, aby důležitá slova či věty na papír psal v různé výtvarné úpravě – tak, aby vystihly, co ho na nich zaujalo. Slova i věty se mohou opakovat, prolínat, mohou se střídat barvy... Písmo potom doplní koláží z barevných papírů.

V závěrečné fázi se skupina sejde opět společně. Vedoucí dává následující podněty:

- *Kdo nám chce něco o svém obrazu říci?*
- *Co vás napadalo při práci na textu, psaném z pohledu Petra?*
- *Co vás napadalo při výtvarné práci?*
- *Proč jste si vybrali právě tuto větu, tuto slovo?*

3.3 Za koho mě pokládáš Ty?

Obraz Krista

Vlastní vztah mladých lidí ke Kristu může být ovlivněn fakty, která dospělí většinou neočekávají. Mohou se dostat do kontaktu s moderními obrazy, s filmy různé kvality, s muzikály. Bible sama nepopisuje, jak Ježíš vypadal, jakou měl barvu vlasů či zda měl vousy apod. Portrét člověka je důležitý proto, že vyjadřuje víc, než jeho pouhou vnější podobu: vypovídá také často o tom, jak tento člověk žije, o jeho pocitech, o jeho nadějích. I způsob, jakým lidé v minulosti i v současnosti zobrazují a zobrazovali Krista, vypovídá o jejich vztahu k němu. Z toho, jaký obraz Krista je nám blízký, tedy můžeme usoudit i na to, jaký vztah ke Kristu máme.

Na začátku práce rozloží vedoucí skupiny v kruhu, ve kterém skupina sedí, různé obrazy Krista (z učebnic náboženství, obrazy z knih a časopisů). Množství obrazů najdete v metodice k výuce náboženské výchovy pro 8. třídu ZŠ „Utvářet život“ Evy Muroňové a Ludmily Muchové.

Vedoucí upozorní skupinu, že před nimi leží obrazy Krista, které jsou velmi staré, ale i docela moderní obrazy. Nikdo neví, jak Kristus ve skutečnosti vypadal. Obrazy nám spíš napovídají, jaký vztah měli jejich tvůrci ke Kristu.

Každý si nyní vybere obraz, který se mu z nějakého důvodu líbí. Výběr obrazu probíhá pomalu a potichu, za znění tiché hudby. Každý, kdo už svůj obraz má, si ho vezme na místo, kde ho nikdo neruší, posadí se a v tichosti obraz pozoruje.

Když mají vybráno své místo všichni, nabídne vedoucí účastníkům obrazové zamyšlení: *Putujte nejprve očima po obrazu cestou spirály od vnějších okrajů obrazu až k jeho středu, tedy na místo, které si myslíte, že je to nejdůležitější. Když jste dosáhli středu, putujte očima zpět. Zopakujte tento pohyb několikrát. Nyní zavřete oči a představte si svůj obraz svým vnitřním zrakem. Opět po něm můžete putovat spirálovitým pohybem od vnějších okrajů ke středu a zpět. Nyní oči otevřete a srovnejte, co bylo ve vašem vnitřním pohledu jiné než jaká je skutečnost: Nějaká barva? Nějaký tvar? Zadívejte se na obraz a představte si, že věci či lidé na něm by mohli promluvit: Jakou větu nebo jaká slova by řekli? Kdybyste se mohli stát součástí tohoto obrazu: Čím byste na něm chtěli být? Kde byste na něm chtěli být? Proč byste to chtěli? Jaké by bylo vaše slovo nebo vaše věta? Kdybyste měli dát svému obrazu jméno, jaké by to bylo jméno? Kdyby to jméno mělo být citátem z Bible, jaký by to byl citát?*

V závěrečné fázi mohou účastníci druhým představit názvy, které svým obrazům dali i otázky či myšlenky, které v nich obraz vyvolal.

Vytvářím svůj vlastní obraz Krista

Aktivita prohlubuje předchozí činnost. Vedoucí účastníky skupiny vyzve, aby nyní vytvořili svůj vlastní obraz Krista. Nemusí vytvářet pouze výtvarný obraz (a i zde připadají v úvahu i např. koláže, muchláže apod.), ale i obraz básnický, literární, pantomimický či dramatický.

Na ztvárnění obrazu pracuje každý účastník skupiny sám. Je na vedoucím, aby na práci poskytl dostatek času (minimálně 60 minut). Dostatek času musí také vyhradit další části setkání, v níž každý účastník představí „svůj obraz Krista“ ostatním. O předvedených dílech se nediskutuje, nehodnotí se, vedoucí každému pouze poděkuje a vyzve, kdo další chce svůj obraz představit. Je také na něm, aby vyjádřil nahlas, že ho způsob ztvárnění účastníky oslovil. Na zakončení může vedoucí přečíst text „Ježíši, ty jsi jiný“, který jsme uvedli v Duchovních podnětech pro moderátora.

Setkání s Kristem

Vyvrcholením tohoto metodického kroku by měla být nabídka ztišení a modlitby, která je setkáním s Kristem. Účastníci skupiny se usadí na místech v místnosti, kde se pokud možno necítí být ostatními rušeni, vedoucí jim pomůže zklidnit se*: Klidně se posaďte, obě nohy pevně spočívají chodidly na zemi, záda se opírají o okraj židle, ruce jsou volně svěšené v klíně a dlaně směřují vzhůru. Chvíli se dívejte na nějaký bod ve svém okolí, až se vaše oči unaví, zavřete je. Sledujte nejprve zvuky, které k vám doléhají z okolí. Žádný z nich vás už neruší, můžete se chvíli věnovat svému klidnému dechu a klidnému tepu svého srdce. A v tichu, které se ve vás nyní postupně rozprostírá, zaznívají slova:*

Jen když někdo přijde a obejme vás, rozpustí se němý chlad a kámen ve vás může promluvit. Jen když někdo přijde a přijme vás, přestane kámen ve vás „křičet k nebi“. Jen když někdo přijde a zdvihne vás, už o vás nikdo nebude klopýtat. Jen když někdo přijde a dotkne se vás, vytrysknou z vašeho kamenného nitra prameny živé vody, které utiší žízeň…

volný překlad modlitby z Kirchentagu, Hannover 1983

Po těchto slovech každý v tichosti sleduje myšlenky, které se vynoří postupně v jeho nitru. Je to jeho osobní setkání s Kristem.

4. Duch svatý – „ruah“: dech a vítr!

Duchovní podněty pro moderátora

Mnoho křesťanů vidí působení Ducha svatého především v Božím duchu, díky němuž se rozlévá do světa Boží přítomnost. Ducha, kterého jsme přijali ve křtu a ve svátosti biřmování, si však umí představit jen stěží.

- *Jak můžete jako moderátor/ka skupiny mladých biřmovanců sám/sama zažít přítomnost Ducha svatého?*
- *Nebo ono působení Ducha svatého mohou zažít pouze někteří?*
- *Působí Duch svatý v mém životě? Kde a jak?*
- *A co mladí lidé přímo v mojí skupině?*
- *Dá se s nimi vůbec hovořit o zkušenostech, které zažívají lidé s Duchem svatým?*
- *Dá se s nimi hovořit tak, aby to byla jejich řeč, které porozumí?*
- *Mám šanci jim pomoci, aby z Ducha svatého něco zažili i ve svém životě?*

Udělejte si chvilku času, v níž vás nebude nikdo rušit, najděte si klidné místo. Přemýšlejte:

Najdu ve svém životě chvilky a zážitky, kdy jsem cítil:
Ano, tohle má něco společného s Duchem svatým?
Vzpomínám…
Jako ve snu se mi před očima odehrávají tyto příběhy…
Možná jsem zaslechl/a v určitém okamžiku určitou hudbu, která s tou chvílí neobyčejně harmonovala…
Možná jsem zažil/a krásný rozhovor…
Možná jsem zažil/a konflikt…
Okamžik, který se mi zadřel pod kůži…
Něčí mimoděčný dotek, který ve mně ulpěl a něco ve mně změnil…
Okamžik modlitby…
Chvilky, v nichž mnou pronikl život…
Okamžiky plné síly…
Momenty, v nichž jsem věděl/a, že nejsem sám, ale někdo mě nese…
Situace, kdy už jsem nemohl/a dál – a přece jsem jimi prošel/la…
Myšlenky, které ve mně něco zapálily…
Momenty, v nichž mě dojala krása stvoření…
Vzpomínám…
Jako ve zpětném snu všechny ty příběhy vidím…
Otevírám se – otevírám se Duchu svatému, který je ve mně.
Pomoz mi, Duchu svatý, abych nalezl/a ten správný způsob, jak o tobě mluvit.

Odborné podněty pro moderátora

„Přijmi pečeť daru Ducha svatého," říká biskup při udílení svátosti biřmování. Tak v nás díky svátosti křtu a biřmování přebývá „Duch svatý". V tomto spojení také chceme mladým lidem tuto obtížně pochopitelnou skutečnost přiblížit. Jaký způsob řeči však k tomu zvolit, jak popsat působení Ducha svatého? Kde působí? Jak ho lidé zažívají a jak o tom hovoří?

Bible hovoří na noha místech o „Duchu", o „duchu Hospodina", o „Božím duchu (Starý zákon) a o „Duchu svatém" (Nový zákon):

Gen 1,1–2	*Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůní byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží.*
Mdr 1,7	*Duch Hospodinův naplňuje zemi, on, jenž všemu dává řád, zná každou myšlenku.*
Ez 37,1–10	*Spočinula na mně ruka Hospodinova. Hospodin mě svým duchem vyvedl a postavil doprostřed pláně, na níž bylo plno kostí, a provedl mě kolem nich. A hle, na té pláni bylo velice mnoho kostí a byly velice suché. I otázal se mne: „Lidský synu, mohou tyto kosti ožít?" Odpověděl jsem: „Panovníku Hospodine, ty to víš." Tu mi řekl: „Prorokuj nad těmi kostmi a řekni jim: „Slyšte, suché kosti, Hospodinovo slovo! Toto praví Panovník Hospodin těmto kostem: Hle, já do vás uvedu ducha a oživnete. Dám na vás šlachy, pokryji vás svalstvem, potáhnu vás kůží a vložím do vás ducha a oživnete. I poznáte, že já jsem Hospodin." Prorokoval jsem tedy, jak mi bylo přikázáno. A zatímco jsem prorokoval, ozval se hluk, nastalo dunění a kosti se přibližovaly jedna ke druhé. Viděl jsem, jak je najednou pokryly šlachy a svaly a navrch se potáhly kůží, avšak duch v nich ještě nebyl. Tu mi řekl: „Prorokuj o duchu, lidský synu. prorokuj a řekni mu: Toto praví Panovník Hospodin: Přijď duchu, od čtyř větrů a zaduj na tyto povražděné, ať ožijí!" Když jsem prorokoval jak mi přikázal, vešel do nich duch a oni ožili. Postavili se na nohy a bylo to převelmi veliké vojsko.*
Jb 33,4	*Boží duch mě učinil, dech Všemocného mě oživil.*
Mi 3,8	*Já však jsem naplněn mocí, duchem Hospodinovým, právem a bohatýrskou silou, abych mohl Jákobovi povědět o jeho nevěrnosti, Izraeli o jeho hříchu.*
Joel 3,1.2	*I stane se potom: Vyleji svého ducha na každé tělo.*
Mk 1,9–11	*V těch dnech přišel Ježíš z Nazareta v Galileji a byl v Jordánu od Jana pokřtěn. Vtom, jak vystupoval z vody, uviděl nebesa rozevřená a Ducha, který jako holubice sestupuje na něj. A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil."*
Sk 2,1–8	*Když nastal den letnic, byli všichni shromážděni na jednom místě. Náhle se strhl hukot z nebe, jako když se žene prudký vichr, a naplnil celý dům, kde byli. A ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky, rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden; všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat.* *V Jeruzalémě byli zbožní židé ze všech národů na světě, a když se ozval ten zvuk, sešlo se jich mnoho a užasli, protože každý z nich je slyšel mluvit svou vlastní řečí. Byli ohromeni a divili se: „Což nejsou všichni, kteří tu mluví, z Galileje? Jak to, že je slyšíme každý ve své rodné řeči."*

Řím 8,26	*Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním.*
1 Kor 12,4–6	*Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch; rozdílné služby, ale tentýž Pán; a rozdílná působení moci, ale tentýž Bůh, který působí všecko ve všech.*
1 Kor 12,12–14	*Tak jako tělo je jedno, ale má mnoho údů, a jako všecky údy těla jsou jedno tělo, ač je jich mnoho, tak je to i s Kristem. Neboť my všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme jedním Duchem pokřtění v jedno tělo a všichni jsme byli napojeni týmž Duchem Tělo není jeden úd, nýbrž mnoho údů.*

Tyto texty rozvíjejí různé představy, různé obrazy, v nichž biblický člověk vyjadřoval své zkušenosti a mohou pomoci i nám v dnešní době.

Už na začátku Bible v první větě zprávy o stvoření se hovoří o „Duchu“: „*Duch Boží se vznášel nad vodami*“. Tento Duch je **tvořivá moc**, je to Duch, který tvoří život, a to nejen na počátku světa. Je to Duch, který „naplňuje Zemi“, je to „Duch – Tvůrce“, a takto ho můžeme zažít i my, dnešní lidé: všude tam, kde v nás náhle povstává něco nového, ve vztazích mezi lidmi, ve světě kolem nás.

Jiný obraz, přibližující nám Ducha svatého, se nalézá v knize Ezechiel. Popisuje se zde vidění proroka: uschlé kosti zase ožívají! Kosti, maso a kůže se spojují a vypadají opět jako lidé – ale není v nich ještě duch. Prorok volá na Boží slovo Ducha ze čtyř větrů a vdechuje ho do mrtvých. Ti ožívají, jsou naplněni Duchem a vstávají. S Duchem je spojena představa **větru, vdechu a dýchání**. Tentýž obraz je vykreslen ve zprávě o stvoření: „*Potom stvořil Bůh, Hospodin, člověka z prachu Země a vdechl do jeho chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.“* (Gen 2,7: *I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života Tak se stal člověk živým tvorem.*) V hebrejštině je použito slovo „ruah“. Toto slovo ale znamená dech i vítr. Již etymologicky je tak vyjádřeno, jak člověk zažívá působení Božího Ducha: Duch je něco mimo mne, něco v přírodě, něco, co působí ve světě, je jako vítr. A zároveň je něco, co cítím v sobě, je jako můj dech, který mě zachovává při životě. Tento Boží Duch oživuje vše mrtvé, odumřelé, neživé. Zažíváme ho jako **sílu, jako energii, která dává život**.

Vedle těchto zkušeností můžeme ve Starém zákoně nalézt i výpovědi o lidech naplněných Duchem. Často to byli proroci. Jsou popisováni jako lidé, kteří navázali zvláštní spojení s Bohem a zvěstují jeho vůli. Tito lidé jsou doslova pohnuti Bohem, zažívají extatické nadšení, mají vize a sny – tedy **silná vnitřní hnutí**. Toto vše, co Duch vyvolává, působí nesmírně mocně.

Toto starozákonní chápání Ducha se v Novém zákoně přenáší na Ježíše. Evangelia ho popisují jako člověka, na něhož sestoupil Duch Boží. Krásně to vyjadřuje obraz holubice sestupující na Ježíše při křtu v Jordáně. Na tomto obrazu je nápadné ještě něco: Duch svatý v podobě holubice spojuje Boha s Ježíšem, je tím, kdo **vytváří vztah mezi Bohem a člověkem**. Spojení mezi člověkem a Bohem, pohyb, touha člověka po Bohu – to všechno je Duch svatý. On je tím, kdo se v nás modlí, když my sami nenacházíme slova. „Duch nás zastupuje svými vzdechy…“.

Naše představa o Duchu svatém se ještě rozšíří, když sledujeme jeho působení v první církvi. Skutky apoštolů (Sk 2,1ff) popisují, jak díky působení Ducha svatého hovoří apoštolové různými jazyky a jak to nevede k rozdělení a izolaci, ale naopak k tomu, že si lidé naslouchají a rozumí tomu, co říkají ti druzí. Když přirovnáme různé řeči k různým životním příběhům, charakterům, zájmům a prostředím, objeví se před námi situace naší farnosti nebo

přímo naší skupiny biřmovanců. Duch svatý působí, že naše rozdílné životní příběhy nás nevedou do izolace, ale do jednoho **společenství**.

Jasně můžeme toto chápání Ducha svatého nalézt i u sv. Pavla v 1. listě Korintským (1 Kor 12,1): Boží Duch umožňuje, že systém (tělo) složený z různých částí může fungovat i navzdory různým nadáním, talentům a vlohám, specializacím a zájmům a může naplňovat své poslání. Boží Duch je onou **dynamickou a spojující silou**, kterou obdarovává Bůh nejen jednotlivce, ale celé sociální skupiny a společenství církve.

Na popsaných důležitých biblických výpovědích o Duchu svatém vidíme, že obsahují obrazy, z nichž můžeme dobře vyjít, když chceme zprostředkovat současným mladým lidem zkušenost s Duchem svatým. Mladí lidé tedy mají:

• zakusit Ducha jako tvůrčí sílu, zakusitelnou v přírodě, ve vesmíru, v nitru člověka i ve vztazích s ostatními lidmi
• zažít Ducha svatého jako sílu, energii, která oživuje člověka, která ho uvádí do pohybu, povzbuzuje vzájemné přiblížení
• zažít Ducha svatého jako toho, kdo naplňuje lidi nadšením, vizemi, sny, jako toho, kdo dává sílu tyto sny uskutečňovat
• zažít Ducha svatého jako sílu spojující člověka s Bohem, jak ho zažíváme např. v modlitbě
• zažít Ducha svatého jako dynamickou sílu společenství církve

Víra v Ducha svatého nebývá běžnou součástí každodenního křesťanského prožívání lidí střední a starší generace, natož pak mezi mladými lidmi. Půjde tedy především o to umožnit mladým lidem, aby byli vůči takovým zkušenostem citlivější. Tak jemnou a těžce postižitelnou skutečnost, jakou je Duch svatý, nemůžeme samozřejmě mladým lidem jednoduše „nalajnovat“ prostřednictvím uměle vyvolaného zážitku. Zda mladý člověk ve svém životě zažije působení Ducha svatého, to tak zcela neleží v našich rukou. Na druhé straně nás mladí lidé mohou mnohými svými zkušenostmi překvapit. Pozor také musíme dát na to, že ne každá extatická zkušenost, která člověka nadchne, je srovnatelná s působením Ducha svatého. To podstatné, o co v tomto tematickém celku půjde, je, aby se mladí lidé vydali na cestu objevování účinků Ducha svatého ve svém životě, a to na základě svých vlastních zkušeností.

4.1 Jak si představit Božího Ducha?

Kolem skutečnosti Ducha svatého jako třetí božské osoby se děje celá příprava na svátost biřmování a toto je pokus, aby slova o Duchu svatém nezůstala na povrchu osobností mladých lidí, ale aby dovolili Duchu svatému, aby se jich skutečně dotknul.

Proměňte prázdnotu v otázky

Vložte svou prázdnotu
do otázek
a mlčky naslouchejte
a soucitně hladovějte po pravdě.

A až už vaše syté věty
opravdu nic neunesou,
bude možno zase
toužebně naslouchat
vašemu tichému žvatlání…

Klemens Jockwig

V úvodu práce skupiny vedoucí přečte výše uvedený krátký text a dodá, že tento text, možná ne úplně na první poslech dobře srozumitelný, chce jen naznačit, jak těžké téma ve skupině otevíráme. Chceme si udělat představu o tom, kdo je to Duch svatý. Duch svatý jako božská osoba, Ducha svatý ve světě kolem nás a v nás. Možná, že se bude naše hledání chvílemi podobat spíše toužebnému hladovění nebo dětskému žvatlání, důležité je, že se společně po této cestě chceme vydat.

Prvním naším krokem bude pokus o to, abychom si vůbec ujasnili, zda máme nějakou představu, nebo co se nám vůbec vybaví, když slyšíme pojem Duch svatý. A zároveň chceme položit první otázky: co je nám nejasné, čemu nerozumíme apod. Všechno to se bude odehrávat pomocí písemného rozhovoru.

Do středu kruhu, v němž účastníci sedí (nebo na řadu stolů, kolem nichž účastníci stojí) položí vedoucí arch balicích papíru tak veliký, aby se k němu pohodlně mohl každý účastník posadit, může tedy spojit několik archů balicího papíru dohromady. Do středu archu napíše velkými písmeny DUCH SVATÝ. Každý účastník dostane barevný fix a na místo před sebou napíše všechny myšlenky, všechny otázky, všechny náměty, které ho napadnou, když toto sousloví slyší. Když jsou všichni hotovi, začnou obcházet celý plakát a k otázkám či námětům ostatních píšou své asociace, náměty, otázky. Kolem plakátu mohou takto projít i několikrát. Aktivita končí, až když už nemá nikdo potřebu něco psát.

V závěrečném společném rozhovoru každý účastník představí ostatním, zda se na jeho místě odehrál nějaký větší dialog či nikoliv, pokud ano, představí ho a vyjádří svůj názor nebo otázky či nejasnosti, které v něm stále zůstaly. Nejasnosti, které může vedoucí nebo některý jiný člen objasnit, jsou hned předmětem dalšího rozhovoru. Pokud narazí skupina na nějaký problém, na který nikdo odpověď nezná, domluví se, jakým způsobem se v blízké budoucnosti budou o tuto otázku dále zajímat. Plakát se může stát součástí výzdoby místnosti, kde se mladí scházejí, může se stát i součástí mše svaté, kterou si skupina biřmovanců bude připravovat apod.

Asociační kolečko „Občas žiji jako…“

Vedoucí uvede aktivitu: *Občas máme pocit, zvláště v době, kdy se nám nedaří, jako kdybychom ani nežili. Může to vyjádřit věta: Občas žiji, jako bych byl mrtvý… Pošlu nyní po obvodu našeho kruhu oblý kámen (nebo dřevěnou kuličku apod.). Každý, kdo ji bude mít v ruce, zopakuje nahlas tuto větu: „Občas žiji, jako bych byl mrtvý…“ a pokud chce, může k ní něco dodat, nějakou svoji asociaci, myšlenku, to první, co ho napadne. Pokud ho nenapadne nic, pouze větu „Občas žiji, jako bych byl mrtvý…“ zopakuje a pošle předmět dál.*

Předmět bude putovat kolem kruhu několikrát, jednak proto, že někdo může potřebovat více času na osmělení, jednak proto, že tak můžeme postupně sledovat, jak se ve skupině rodí nové a nové náměty a asociace.

Pokud už nemá nikdo potřebu něco dodat, vezme vedoucí předmět zpět do své ruky a zahájí další kolečko, tentokrát s větou: Občas žiji život „na plné pecky“. Předmět opět putuje několikrát po kruhu a kdo chce, přidá nějakou svou asociaci, námět, myšlenku.

V závěrečné fázi této práce vedoucí účastníky upozorní, že bibličtí lidé spojovali své zkušenosti s životem podobajícím se smrti a skutečně naplno žitým životem s Božím Duchem. Skupina si společně přečte úryvek z knihy Ezechiel 37,1–10, kde jsou smrt a oživující život popisovány v poměrně drastických obrazech.

Červená barva – barva Ducha svatého?

Červená barva je barva vášně, lásky a energie. Je také liturgickou barvou o svatodušních svátcích a připomíná oheň seslaný ve svatodušním příběhu apoštolům. Proto může být práce s touto barvou dobrým úvodem ke zcitlivění pro působení Ducha svatého.

Vedoucí skupiny položí do středu kruhu, v němž sedí, veliký červený kus látky. Každý z účastníků má chvíli na to, aby si vybavil, co všechno se v jeho představě pojí s červenou barvou. Na červený lístek papíru potom napíše slovo nebo pojem, který nejlépe vystihne jeho asociaci na červenou barvu a položí ho na červený šátek do středu kruhu.

Potom dostane každý pět dalších červených lístků. Postupně na ně píší náměty, které je napadnou, když si představí:

• člověka, kterého si snadno spojí s představou červené barvy
• „červený“ nebo „rudý“ pocit
• zážitek, ke kterému by se dobře hodila červená barva
• hudba, která by se dala dobře vyjádřit červenou barvou
• film, jehož atmosféra by se dala dobře vyjádřit červenou barvou

Když jsou všichni hotovi, mohou přečíst ostatním, co je napadlo, příp. i vysvětlit, proč je to napadlo. I tyto lístky položí potom všichni do středu kruhu.

V závěrečném rozhovoru vedoucí požádá účastníky, aby nyní vlastními slovy vyjádřili, co si představují, když se řekne „Duch svatý“. Co tím slovem rozumí a zda se jim zdá, že by to mohlo mít něco společného s červenou barvou. Společně potom uvažují, co by červená barvy mohla mít společného s působením Ducha svatého.

4.2 Naplňuje „Duch Páně“ Zemi?

Mnozí lidé, mladé nevyjímaje, zažívají „vanutí Ducha“ nejsnáze v přírodě. Ve chvílích, kdy stojí a žasnou nad krásou tohoto světa. Z toho také v tomto kroku chceme vycházet. Současně však mladí lidé zažívají tento svět jako svět poničený mezilidskými vztahy, ekologickou krizí… Budeme se proto zabývat větou z Janova evangelia: *„Vítr vane kam chce... Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha.“* (Jan 3,8) V řeckém i v hebrejském textu je použito slova „pneuma“/“ruah“, která obě znamenají vítr i duch.

Ducha svatého poznáme podle jeho působení, ale nelze ho spoutat. Projevuje se často ve zcela protichůdných jednáních: v projevech protestu proti nespravedlnostem, ale i v tiché péči, ve velkých slovech, ale i v malých gestech. Podstatné je, že toto jednání je tvůrčí a že se podílí na rozvíjení života na zemi, nikoliv na jeho ničení. Závěr pro mladé lidi: Duch svatý působí zde a nyní, dnes, uprostřed dnešního světa prostřednictvím dnešních lidí.

Výlet

Naprosto nejjednodušší způsob, jak zažít Božího Ducha v přírodě, je vypravit se do ní. Zajímavá alternativa je, když během procházky skupina nemluví, každý jen v tichu sleduje přírodu kolem sebe. Při menších časových možnostech můžeme zorganizovat pouze menší procházku, jejímž účelem bude objevování „malých věcí v přírodě“. Každý ze společné krátké procházky přinese nějakou maličkost, která je však nápadná svou dokonalostí. Právě o této dokonalosti v malých věcech můžeme potom hovořit a společně je obdivovat. Velmi

působivé jsou noční výlety, při nichž můžeme pozorovat noční oblohu plnou hvězd a ranní východ slunce. Náročnější je strávit třeba víkend v horách apod. Důležité však je, že zážitek krásy v přírodě spojujeme se Duchem svatým. Podstatné zde je, že mladí lidé cítí náš vztah k Božímu duchu v přírodě.

Nezapomenutelné jsou pro mladé lidi mše svaté sloužené uprostřed přírody, můžeme však uspořádat krátkou bohoslužbu slova. Můžeme přitom číst texty, kde se popisuje, jak můžeme v přírodě objevit Boha.

Ž 104	
Ž 8	
Mdr 1,7	*Duch Hospodinův naplňuje zemi, on, jenž všemu dává řád, zná každou myšlenku.*
Sír 42,22	*Jak jsou vzácná všechna jeho díla, i když z nich vidíme jen jiskřičku...*

Bohoslužba může být doplněna písněmi, které za tím účelem vybereme spolu s mladými lidmi. Mladí lidé přitom mohou zpěv doprovázet hudebními nástroji.

Duch svatý v tomto světě – koláž

Koláž je výtvarné dílo, v němž jsou vystřihané části z článků v časopisech, z obrázků, z nadpisů pospojovány v nový obraz. Přitom mohou složeniny z textů a obrázků vytvořit nový tvar, např. nějaký symbol (kruhu, kapky vody, holubice apod.), který podtrhuje hlavní myšlenku výtvarné práce.

Vedoucí uvede aktivitu následovně:

Časopisy a noviny jsou malým zrcadlem současného světa. Můžeme proto očekávat, že v nich najdeme i stopy působení Ducha svatého. Dobře si je prohlédněte a vystřihejte všechno, co podle vás svědčí o „jednání v Duchu svatém“. Můžete však narazit na obrazy, slova či věty, které jsou v přímém protikladu k takovému jednání. Pozor také na to, zda skutečně jednání, které se zdá na první pohled jako rozvíjející život, není ve skutečnosti pouhou přetvářkou, hledejte, jaký DUCH se skrývá za určitými slovy či činy politiků, vědců, ale docela obyčejných lidí? Podle čeho to poznáme? Tak jako je těžké popsat, co je to bouře, ale poměrně snadno popíšeme její účinky, tak je těžké popsat, jaké jednání je vedeno Božím duchem a jaké ne, ale poznáme to snadno podle jeho účinků.

Každý účastník dostane množství starších i novějších časopisů a novin, vystřihá různá slova, věty, obrázky. A to jak ty, které svědčí o jednání lidí v Duchu Božím, tak ty, které jim protiřečí. Důležité je, aby přitom přemýšlel o těchto vztazích a věděl, proč zvolil právě určité výpovědi.

V další fázi dostane skupina veliký plakát balicího papíru, každý k němu přinese své výstřižky a skupina se musí domluvit, jak složit dohromady jednu jedinou velikou koláž. Vzniklý obraz mohou účastníci ještě doplnit barvami, dopsat do ní své asociace, otázky apod.

Závěrečný rozhovor:

- *Bylo pro nás obtížné hledat účinky Ducha svatého v dnešním světě?*
- *Co nás při tomto hledání napadalo?*
- *Myslíte si, že tam, kde lidé působí dobro, je opravdu přítomný Duch svatý?*
- *Děje se něco v naší blízkosti – v naší obci, v naší škole, v naší farnosti, v naší skupině, o čem bychom mohli říci: To by mohlo mít něco společného s Duchem svatým? Nebo se občas v tomto našem bezprostředním okolí děje něco, co je v přímém protikladu s působením Ducha svatého?*

Co mi vyprávěl lidský obličej

Vedoucí má z různých časopisů připraveno větší množství portrétních fotografií, které rozloží do středu kruhu, v němž účastníci sedí. Aktivitu uvede: *Lidské obličeje jsou jako zrcadla. Když je pozorně sleduji, mohu vytušit mnoho z toho, co se právě odehrává v jejich životě, co cítí, co je trápí…*

Vyberte si každý jeden z portrétů podle toho, ke kterému cítíte nějaký hlubší vztah než k ostatním. V tichosti chvíli tento portrét pozorujte, pokuste se vcítit do situace tohoto člověka, dosaďte na jeho místo sami sebe. Dejte mu konkrétní jméno. Jak asi tento člověk právě žije? Jak se mu právě daří? Co konkrétního právě zažil nebo zažívá? Napište krátký text, který toto všechno vyjádří a dejte mu název.

V další fázi účastníci pracují samostatně na jednotlivých příbězích. Když jsou hotovi, společně se sejdou zpět a každý představí ostatním svůj příběh a položí ho i s portrétem do středu kruhu.

- *Když si znovu prohlédneme a projdeme všechny tyto příběhy, můžeme říci: Ano – tady cítíme, že působí Duch svatý?*
- *Mohl to být Duch svatý, který tyto lidi „postrčil“, aby dělali to či ono?*
- *Nebo jsou ve vašich vyprávěních místa, na nichž vidíte: Ne, toto je všechno ostatní, jenom ne Duch svatý, tady se jedná proti Duchu svatému?*
- *Proč jsem vybral právě tento obrázek? Má něco společného se mnou a s mým životem? Nepřipomíná mi něco?*
- *Nebo příběh, který jsem vyprávěl: nebyly v něm skryty i moje vlastní zážitky a zkušenosti?*

4.3 Duch, který mě naplňuje?

Zkušenost s nadšením

Hudba dnes patří neodmyslitelně k životu mladých lidí. Mají ji jako prostředek uvolnění a jako taneční doprovod. Ne vždy ji používají bezmyšlenkovitě. Mají své oblíbené songy a většinou vědí, proč je mají rádi. Často můžeme narazit na to, že přemýšlejí o textech některých písní. Toho všeho můžeme využít při následující aktivitě:

Účastníci si přinesou na setkání své oblíbené písně či oblíbenou hudbu, ale pouze takovou, o které mohou říci, proč ji mají rádi. Každý nejprve svou píseň nebo svou hudbu představí, řekne, proč je pro něho důležitá, co se mu na ni líbí. I vedoucí skupiny představí svou oblíbenou hudbu. Pokud je to možné, může být prostor místnosti upraven tak, aby si mladí mohli v doprovodu hudby zatancovat.

V další fázi se skupina posadí do kruhu a vedoucí přečte úryvek ze Skutků:

Když nastal den letnic, byli všichni shromážděni na jednom místě. Náhle se strhl hukot z nebe, jako když se žene prudký vichr, a naplnil celý dům, kde byli. A ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky, rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden; všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat.

V Jeruzalémě byli zbožní židé ze všech národů na světě, a když se ozval ten zvuk, sešlo se jich mnoho a užasli, protože každý z nich je slyšel mluvit svou vlastní řečí. Byli ohromeni a divili se: „Což nejsou všichni, kteří tu mluví, z Galileje? Jak to, že je slyšíme každý ve své rodné řeči: Parthové, Médové a Elamité, obyvatelé Mezopotámie, Judeje a Kappadokie, Pontu a Asie, Frygie a Pamfylie, Egypta a krajů Libye a Kyrény a přistěhovalí Římané, židé

i obrácení pohané, Kréťané i Arabové; všichni je slyšíme mluvit v našich jazycích o velikých skutcích Božích!“ Žasli a v rozpacích říkali jeden druhému: „Co to má znamenat?“ Ale jiní říkali s posměškem: „Jsou opilí!“

Sk 2,1–13

Následuje rozhovor:

- *Lze zkušenost, kterou prošli muži tehdy v Jeruzalémě srovnat se zkušenostmi, které zažíváte vy, když posloucháte moderní hudbu nebo při tanci? Proč ano? Proč ne?*

Dýchá ve mně…

Zpráva o stvoření se zmiňuje o tom, že Bůh vdechl člověku dech života. Hebrejské slovo „ruah“ zastupuje dva významy: dech i Boží duch. Smyslem této aktivity je, aby si účastníci přípravy uvědomili tento vztah. K tomu se musí naučit nejprve vědomě vnímat svůj dech, ačkoliv ho dosud brali jako něco samozřejmého. Dech je přitom něco naprosto základního: je základem života, pojí nás s přírodou, nese naše slova. Nabízíme zde dvě možnosti cvičení zaměřených na vědomé vnímání dechu a propojení s modlitbou.

Každý vedoucí si musí nejprve zkusit cvičení sám na sobě, abyste dobře odhadli, kolik času budete k tomuto cvičení potřebovat. Nenechte se příliš znepokojit tím, že mladí lidé se budou z počátku při cvičení smát a vůbec budou porušovat ticho. Znovu jim opakujte, že toto cvičení opravdu není jednoduché a že je potřeba mít trpělivost, než se naučí soustředění. Dodávejte jim motivaci, aby cvičení zkoušeli znovu, ale kdyby se jim to opravdu nedařilo, přerušte ho. Podpořit toto cvičení může tichá hudba.

a) cvičení probíhá vleže

Účastníci leží na dekách v poloze na zádech. Vedoucí provází cvičení následovně: *Zkuste se během následujícího cvičení soustředit, zůstat potichu a nerušit ostatní. Ležíte tak, abyste tak bez bolesti mohli vydržet zhruba deset minut? Pokud potřebujete něco na své poloze změnit, udělejte to. Pokuste se vnímat body, v nichž se vaše tělo dotýká podlahy. Položte si nyní obě ruce na břicho a zkuste vnímat, jak se ve vašem těle pohybuje dech. Představte si svůj dech jako proud, který vyplňuje všechny prostory ve vašem těle. Nadechněte se a pošlete ve své představě vzduch do prostoru kolem chodidel. Jestliže se vám to nepodaří napoprvé, zkuste to znovu. Pokuste se svým dechem naplnit prostor kolem svých chodidel. Nyní ve své představě pokračujte a naplňte svým dechem prostor ve svých lýtkách…* Vedoucí postupně vyjmenovává stehna, prostor břišní dutiny, hrudní prostor až k ramenům, paže, krk a hlavu.

b) cvičení probíhá vestoje

Postavte se pevně na obě nohy a mírně rozkročte. Chceme se nyní vědomě soustředit na svůj dech. Kde můžete v tomto postoji svůj dech vnímat? Začneme nádechem nosem. Vnímáte, jak vzduch proudí vaším nosem? Cítíte uvnitř chlad, když se pořádně nadechnete? Jak se jeho stěny zužují a roztahují? Nyní položte ruce na svoji hruď a vnímejte, jak dech zvedá vaše ruce. Nyní si položte ruce na žebra. Cítíte i zde svůj dech? Dýchejte tak, že se vaše ruce budou pohybovat současně s dechem. Oči jsou přitom stále otevřené. Položte nyní obě své ruce na oblast dutiny břišní zhruba tak, aby palec byl ve středu břicha. Představte si, že vaše břicho je nafukovací míč. Nadechněte se a nafoukněte ho co nejvíc. Při výdechu se zase scvrkne. Cítíte jak se jeho pohyb přenáší na vaše ruce?

Obě cvičení můžeme zakončit nabídkou modlitby, pokud to atmosféra ve skupině dovolí: *Nyní položte své ruce na místo, na němž cítíte nejlépe svůj dech. Chvíli svůj dech ještě tiše pozorujte a vnímejte přitom následující slova*:

Cítím svůj dech.
Bez dýchání nemohu žít.
S mým dechem vstupuješ do mého života i ty, Duch Boží.
Naplňuješ mě,
dynamizuješ mě,
dáváš mi životní sílu…
A Hospodin Bůh, vdechl do člověka
dech života.

4.4 Duch, který se ve mně modlí…

V tematickém celku zabývajícím se vírou v Boha jsme se věnovali uvedení do modlitby. Smyslem tohoto didaktického kroku je, aby se účastníci pokusili o soustředěnou a pravdivou modlitbu ve společenství.

Duchu svatý, věřím Ti

Vedoucí pokryje větší stůl spojenými archy balicího papíru. Skupina stůl obstoupí a rozdělí plochu papíru tak, aby každý měl jedno dostatečně velké pole k dispozici pro sebe a nezbyl žádný další prostor. Doprostřed pracovní plochy položí větší množství pastelek, fixů. Pustí nejprve tichou klidnou hudbu a potom uvede aktivitu následovně: *Budu vám nyní pomalu předčítat text modlitby. Nepřečtu ji jen jednou, ale budu ji opakovat několikrát. Zatím co budu číst, začněte malovat spontánně to, co vás bude napadat: barvy, tvary, obrazy, symboly… Zkuste přitom zůstat potichu a pozorně poslouchat.*

Věřím Ti, Duchu svatý,
věřím, že můžeš odbourat moje předsudky,
věřím, že můžeš změnit moje zvyklosti,
věřím, že můžeš přemoci moji lhostejnost,
věřím, že mi můžeš darovat velikou fantazii k lásce,
věřím, že mi můžeš dát odvahu k dobru,
věřím, že mě můžeš varovat před zlem,
věřím, že můžeš zvítězit nad mým smutkem,
věřím, že mi můžeš dát lásku k Božímu slovu,
věřím, že můžeš přijmout moje pocity méněcennosti,
věřím, že mi můžeš dát sílu do mého života,
věřím, že můžeš proniknout celou mou existencí,
věřím, že mě můžeš postavit po boku mého bratra.

V závěrečném rozhovoru může každý představit svůj obraz a něco k němu říci, ostatní mu mohou klást otázky, mohou hledat obrazy, které jsou podobné. Při větším počtu účastníků mohou tvůrci podobných obrázků spolu hovořit v menších skupinkách.

Žalm 139

Skupina sedí v kruhu nejlépe na podlaze. Ve středu kruhu svítí svíčka, která šíří tlumené světlo, vedoucí navodí atmosféru zklidnění, ticha, které se v kruhu rozhostí, když všichni chvíli tiše pozorují pouze plamen svíčky.

Vedoucí pokračuje: *Máme si dnes poslechnout pouze jeden žalm, modlitbu ze Starého zákona. Nejprve vám ji pomalu přečtu. Nedělejte nic jiného, než že budete žalm poslouchat a snažte si zapamatovat věty, které se vám zvláště líbí.*

Potom každý z účastníků vysloví nahlas větu, která ho oslovila. Vedoucí jim nechává čas, riskuje i dlouhé časové proluky, ale každý účastník by měl svoji větu říci. Je to společná modlitba skupiny. Modlitbu vedoucí zakončí tím, že znovu pomalu přečte celý žalm.

Možná variace: Větu, kterou si každý účastník zvolí, doprovodí zvukem nástroje z Orffova instrumentáře. To je zvlášť působivé, když se skupina modlí v prostoru, který má dobrou akustiku, např. v prostoru kostela. I tento způsob modlitby (např. po svatém přijímaní) se může stát součástí mše svaté pro mladé.

Imaginace

Vedoucí zahájí meditaci krátkým uvedením: *Dnes máme zažít možná nezvyklejší formu modlitby. Ve mši svaté je na konci bohoslužby slova místo pro prosebné modlitby společenství. Co vlastně v takové chvíli děláme? Nelze to dost dobře vysvětlit, ale můžeme to zažít. Posaďte se pohodlně a pomalu se začněte ztišovat. Jde to nejlépe tak, že zavřete oči a chvilku nasloucháte svému dechu. Postupně cítíte, jak se vaším nitrem šíří klid. Nyní si představte, že odněkud z vašeho nitra vychází pramen světla, silného, teplého světla. To, co si takto představujete, je symbol Boží lásky, která ve vás proudí. Zkuste toto světlo pozorovat, zkuste ho cítit. Když jste své vnitřní světlo zažili, představte si v jeho blízkosti toho, koho máte rádi a kdo potřebuje pomoc. I jeho si zkuste představit co nejpřesněji. Vzpomeňte si na jeho obličej, na jeho chůzi, na jeho smích. A nyní mu pošlete pramen svého vnitřního světla, ve své vnitřní představě ho do tohoto světla zahalte, proste přitom za to, co potřebuje a přejte mu to nejlepší. A teď ukončete svou modlitbu, hluboce se několikrát nadechněte a otevřete oči.*

Na závěr může skupina ještě hovořit o tom, jak na ně tato modlitba působila, i o tom, že prosebná modlitba spočívá v tom, že v síle Ducha svatého přibližujeme Bohu to, co nás bolí či trápí…

Dělám to, co dělají jiní?

V úvodu této aktivity přečte vedoucí skupině následující povídku:

Povídka o mladém raku

Jeden mladý rak jednou přemýšlel: „Proč chodí všichni raci v naší rodině pozpátku? Chci se naučit chodit dopředu jako žáby. Ať mi upadne můj račí ocásek, jestli to nedokážu.“

A potají začal cvičit mezi velkými kameny svého domovského potůčku. První dny ho stál tento podnik nesmírně mnoho sil. Všude narážel a hmoždil si svůj račí pancíř, neustále se mu zamotávala jedna nožička do druhé. Ale čas od času už to šlo lépe, neboť: Všechno se dá naučit, když se chce.

Když už si byl jist svou věcí, postavil se před svou rodinu a povídá: „A teď koukejte!“ A předvedl perfektní pochod vpřed.

„Synu," propukla jeho matka v pláč, „cožpak ses celý popletl? Běž do sebe – a choď zase, jak jsme tě to s tatínkem učili."

Bratři se mu vysmáli. Otec se na něho chvíli přísně díval a potom řekl: „Tak konec. Buď chceš zůstat u nás, a pak budeš chodit jako ostatní raci. Pozpátku! A nebo jestli si chceš žít podle své vlastní hlavy – prosím, potok je veliký dost – běž a už se sem nevracej!"

Mladý hodný rak měl sice své blízké opravdu rád, byl si ale jistý, že jedná správně, takže ho nenapadly ani sebemenší pochyby. Objal tedy svou matku, otci a bratrům popřál šťastný život a vydal se do světa. Když ho uviděly ropuchy, vzbudil velkou senzaci. Dřepěly mezi listy leknínů a přitom na sebe pokřikovali. „Svět je vzhůru nohama," jedna tlustá ropucha povídá: „Jen se podívejte na tohohle mladého raka! No, přece mi musíte dát za pravdu." „Jo, jo, respekt to dneska žádnej nemá…" povídá druhá. „Fuj, fuj," povídá třetí.

Ale mladý rak se nenechal zneklidnit a šel dál svou cestou, a to hezky přímo, to se mu musí nechat. Najednou uslyšel, jak na něho volá starý rak, kolem kterého právě procházel. Stařík vypadal docela melancholicky, jak tak seděl na svém kamenu.

„Dobrý den," řekl mladý rak.

Starý ho dlouze pozoroval a nakonec řekl: „Prosím tě, co si myslíš, že jsi provedl tak velikého?! Když jsem byl tak mladý jako ty, taky jsem chtěl učit všechny raky chodit popředu. A podívej se, co mi to přineslo! Musím žít docela sám a lidi by si raději ukousli jazyk, než by se mnou promluvili jediné slovíčko. Poslechni mě, dokud je ještě čas! Radím ti dobře, žij stejně jako ostatní! Jednou mi za moji radu poděkuješ!"

Mladý rak nevěděl, co by měl odpovědět, a tak zůstal stát jako němý. Ale pro sebe si myslel: „Stejně mám pravdu! Stejně mám pravdu!" A jakmile stařečka zdvořile pozdravil, pokračoval hrdě v cestě.

Jestli se dostal daleko? Jestli udělal ve světě štěstí? Jestli právě napravuje všechny pokřivené věci tohoto světa?

To nevíme, protože on právě mašíruje světem se stejnou odvahou a rozhodností, s jakou mašíroval ten první den. Jediné co můžeme, je popřát mu „šťastnou cestu".

G. Rodari

Poté požádá vedoucí jednoho z účastníků, aby přečetl větu z Janova evangelia:

Vítr vane, kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje. Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha. Jn 3,8

V další fázi práce má každý chvíli času na to, aby si v klidu vzpomínal:

- *Stalo už se, že jsem jednal jinak, než jak to ode mne očekávali moji rodiče, sourozenci, nebo moji přátelé?*
- *Jaký je to pocit jít proti proudu, být proti všem?*
- *Jak na to ostatní reagovali?*
- *Znám někoho, kdo dokáže plavat proti proudu a koho si proto vážím?*
- *Jak prožívám situace, když vidím, že ostatní mají jiný názor než já a že nejsem schopen je přesvědčit?*
- *Kde beru jistotu, že pravda je na mé straně?*

Na závěr této části práce vyzve vedoucí všechny jednotlivce, aby si na papír napsali své zážitky a vzpomínky na takové situace. Tato práce je určena pouze jim. Za chvíli se budou moci sami rozhodnout, co z těchto zážitků chtějí sdělit ostatním a co ne.

Vedoucí vyzve účastníky, aby si vyprávěli své vzpomínky a zážitky situací, v nichž se ocitli „sami proti všem“, které chtějí zveřejnit. Rozhovor uvede následující otázkou:

- *Když se nyní vracíte k takovým situacím, co byste řekli z dnešního pohledu: Jaký duch tehdy určoval tu situaci? Byl to duch vašeho nejhlubšího přesvědčení, že vy jste na rozdíl od ostatních na správné cestě, nebo byly ve hře spíše smíšené pocity jako vzdor, odveta, pocit „já vám ukážu“?*
- *Jak byste se v takových situacích chovali dnes a jak byste se rozhodovali dnes?*
- *A co mají všechny tyto naše úvahy společného s větou evangelia Jan 3,8?*
- *Jak obtížné je v těchto situacích rozlišit, které jednání se orientuje na sílu Ducha svatého a které nikoliv? Jak obtížné je potom nechat se unášet silou jeho větru, proti proudu ostatních, riskovat ztrátu přátel a nestarat se o své vlastní zajištění?*

4.5 Boží Duch v naší farnosti?

Prošli jsme se skupinou tématy Duch svatý v přírodě, mezi lidmi, ve mně a z toho logicky plyne, že Duch svatý – se vším občasným obtížným rozhodováním, jak jednat v jeho síle – je i uprostřed nás – tedy i v naší farnosti. Někteří členové skupiny biřmovanců se mohou aktivně účastnit života farnosti, jiní mohou navštěvovat bohoslužby pouze sporadicky. Další mohou zažívat různé konflikty se starší generací ve farnosti. Pro některé z nich je farnost živým organismem, pro jiné dávno ztratila význam prostoru, ve kterém by se měli učit rozvíjet svou víru, pro další může být prostorem, ve kterém ve svém autentickém hledání své životní podoby narážejí na neporozumění. Farnost však není samoúčelné zařízení, má důležitou funkci a důležitý úkol – uskutečňovat v síle Ducha svatého Boží království uprostřed tohoto světa.

V tomto didaktickém kroku nabízíme možnost pro skupiny, kde k tomu mladí lidé najdou dostatek odvahy, navázat kontakt s aktivními členy farnosti a v rozhovorech s nimi hledat „stopy vanutí Ducha svatého“. Vedoucí skupiny musí předem dohodnout s lidmi aktivními ve farnosti, že budou ochotni věnovat mladým biřmovancům svůj čas.

Skupina se rozdělí do dvojic a každá dvojice si má připravit a provést interview:

- s někým, kdo má odpovědnost za farnost nebo kdo v ní aktivně pracuje
- se skupinou, která se schází a pracuje v rámci farnosti
- se zástupcem nějakého farního zařízení (např. charita)

Vlastní práci musí vedoucí rozdělit do třech setkání skupiny:

přípravné setkání	vedoucí připraví dvojice otázky pro rozhovor
vlastní práce	dvojice se s příslušnými lidmi sejdou a provedou s nimi rozhovor, který zaznamenají
vyhodnocení	setkání skupiny, při níž představí dvojice vyhodnocení své práce

Přípravné setkání

Na začátku setkání vyzve vedoucí skupinu, aby si jednotlivci zkusili vzpomenout, jaké mají dosavadní zkušenosti s lidmi ve své farnosti. Zda pracuje někdo např. ve skupině mládeže, ministrantů, ve schole apod. Mohou svobodně vyprávět, co zažívají v kontaktu s různými skupinami a lidmi ve své farnosti.

V další fázi vypíše vedoucí s pomocí skupiny na plakát aktivity, které se odehrávají v jejich farnosti i se jmény lidí, kteří mají tyto aktivity na starosti, nebo kteří se jich angažovaně účastní (např. když někdo navštěvuje místní domov důchodců nebo nemocnici (např. stálý jáhen), členové farní rady, vedoucí skupinky ministrantů, vedoucí farní knihovny, pracovníci či vedoucí farní charity atd.). Vedoucí motivuje skupinu k tomu, aby se pokusila vstoupit s těmito lidmi do kontaktu a opatrně zjišťovala, zda a eventuálně jak tady „vane Duch svatý".

Skupina se rozdělí do dvojic, které dostanou následující instrukci:

- *Ujasněte si nejdříve, co budete chtít rozhovorem zjistit. Nezapomeňte přitom na naše téma: Duch svatý v naší farnosti.*
- *Pokuste se připravit si otázky, které chcete pokládat, abyste dosáhli cíle svého rozhovoru*
- *Domluvte se, jak budete rozhovor zaznamenávat: Zda si budete dělat pouze písemné poznámky, zda si můžete sehnat diktafon nebo dokonce videokameru?*
- *Domluvte se, jak se „svým člověkem" navážete kontakt.*

Dvojice se sejdou zpět, navzájem si představí své plány na interview a ostatní se k nim mohou vyjádřit, poradit, dát připomínky, protože při společné práci má skupina naději na více dobrých nápadů.

Vlastní práce

V době mezi dvěma setkáními provedou dvojice rozhovor. Důležité je, aby na celém rozhovoru pracovali zcela samostatně a samostatně aby také zpracovali způsob představení rozhovoru celé skupině.

Vyhodnocení

Při vyhodnocení nejprve každá dvojice shrne, jak se cítili při přípravě i v průběhu interview, co pro ně bylo zvlášť obtížné, co naopak apod. Vlastní představení potom rozdělí následovně. Vysvětlí:

- *s kým prováděli interview*
- *jaké položili otázky*
- *které odpovědi je zaujaly a proč*
- *k čemu díky tomuto interview dospěli vzhledem k tématu skupiny*
- *zda narazili ještě na něco neočekávaného, zajímavého, či na něco, co stojí za to, aby o tom ještě hovořili*

Pokud některé dvojice pořizovaly hlasový záznam či videozáznam, mohou z něj pustit ostatním ukázky.

5. Odpovědnost znamená dát odpověď?

Duchovní podněty pro moderátora

Najděte si chvilku času a klidné místo, abyste se v klidu mohli zamyslet nad tím, jak je to s talenty, s nadáním, s dary, které jste dostali od Boha ve svém životě vy i členové skupiny vašich biřmovanců. Dary, za jejichž rozvinutí nesete také odpovědnost před Bohem. Připravte si papír a tužku a v klidu si rozmyslete:

- *Jaké schopnosti a nadání jsou pro mne charakteristické?*
- *Ve kterých oblastech o sobě mohu říci, že jsem opravdu dobrý?*
- *Tři své zvláštní schopnosti napište na papír.*
- *Potom papír obraťte a přemýšlejte dál: Komu mohou tyto mé schopnosti a toto moje nadání pomoci?*
- *Používám jich v běžných situacích?*

Své postřehy a myšlenky, které se k těmto dvěma otázkám vztahují, si zapište na prázdnou stranu papíru.

Pomalu si pročtěte podobenství O hřivnách:

Bude tomu, jako když člověk, který se chystal na cestu, zavolal své služebníky a svěřil jim svůj majetek; jednomu dal pět hřiven, druhému dvě, třetímu jednu, každému podle jeho schopností, a odcestoval. Ten, který přijal pět hřiven, ihned se s nimi dal do podnikání a vyzískal jiných pět. Tak i ten, který měl dvě, získal jiné dvě. Ten, který přijal jednu, šel, vykopal jámu a ukryl peníze svého pána.

Po dlouhé době se pán těch služebníků vrátil a začal účtovat. Přistoupil ten, který přijal pět hřiven, přinesl jiných pět a řekl: „Pane, svěřil jsi mi pět hřiven; hle, jiných pět jsem jimi získal. Jeho pán mu odpověděl: „Správně, služebníku dobrý a věrný, nad málem jsi byl věrný, ustanovím tě nad mnohým; vejdi a raduj se u svého pána.“

Přistoupil ten se dvěma hřivnami a řekl: „Pane, svěřil jsi mi dvě hřivny; hle, jiné dvě jsem získal.“ Jeho pán mu odpověděl: „Správně, služebníku dobrý a věrný, nad málem jsi byl věrný, ustanovím tě nad mnohým; vejdi a raduj se u svého pána.“

Přistoupil i ten, který přijal jednu hřivnu, a řekl: „Pane, poznal jsem tě, že jsi tvrdý člověk, sklízíš, kde jsi nesel a sbíráš, kde jsi nerozsypal. Bál jsem se, a proto jsem šel a ukryl tvou hřivnu v zemi. Hle, zde máš, co ti patří.“ Jeho pán mu odpověděl: „Služebníku špatný a líný, věděl jsi, že žnu, kde jsem nezasel, a sbírám, kde jsem nerozsypal. Měl jsi tedy dát mé peníze peněžníkům, abych přišel a to, co mi patří, si vybral s úrokem. Vezměte mu tu hřivnu a dejte tomu, který má deset hřiven! Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má. A toho neužitečného služebníka uvrhněte ven do temnot; tam bude pláč a skřípění zubů.“

Mt 25,14–30

Jak chápete toto podobenství?

Představte si členy své skupiny biřmovanců a přemýšlejte: Jaké talenty a jaká nadání mají mladí v mé skupině?

Založte si papírek s poznámkami o svých nadáních a talentech a za šest týdnů zkuste přezkoumat, zda to, co jste napsali, stále platí, nebo zda se do popředí nedostaly nové schopnosti či zda jste v sobě neobjevili nové nadání…

Během této doby se můžete vracet i k tomuto textu:

Ať je pro tebe tento den dnem míru.
Svěř se konečně své síle,
svěř se konečně tomu, že jsi přesně takový, jaký máš být.
Nezapomeň, že máš nekonečně mnoho možností, jestliže věříš.
Používej dary, které jsi dostal
a rozmnožuj lásku, kterou jsi přijal.
Buď spokojen s vědomím,
že jsi dítě Boha, který stvořil svět.
Vnímej v sobě přítomnost
a dovol své duši tu svobodu,
aby milovala, zpívala a tančila
a vyhřívala se na Slunci,
které je tu pro všechny i pro každého z nás.

Odborné podněty pro moderátora

Tento tematický celek se bude zabývat otázkou, jak můžeme přispět k tomu, aby Duch svatý, který v nás přebývá, působil v našem okolí. Bible popisuje skutečnost, že Duch svatý přebývá v člověku a působí současně ve společnosti a v kultuře. O lidech, kteří jsou naplněni Duchem (ve Starém zákoně o prorocích, v Novém zákoně o apoštolech o Letnicích) hovoří jako o lidech, kteří byli ob-dař-eni Duchem. Myslí se tím, že dostali sílu konat neobyčejné skutky, že dostali odvahu mluvit otevřeně, svobodně a pravdivě, aniž by se báli toho, že budou pronásledováni. Byli si totiž jisti, že ani v nejtěžších okamžicích nepropadnou zoufalství.

Tyto dary Ducha vyjmenovává výslovně prorok Izaiáš. Izaiáš popisuje, jaké dary bude mít Mesiáš, až přijde, jak bude jednat a jak bude vypadat jeho Království míru.

I vzejde proutek z pařezu Jišajova a výhonek z jeho kořenů vydá ovoce. Na něm spočine duch Hospodinův: duch moudrosti a rozumnosti, duch rady a bohatýrské síly, duch poznání a bázně Hospodinovy. Iz 11,1–2

Křesťané věří, že tímto prorokovaným Mesiášem je Ježíš Kristus, který byl naplněn Duchem svatým. Věříme také, že my všichni máme účast:

Z jeho plnosti jsme byli obdarováni my všichni milostí za milostí. Jan 1,16

V modlitbě „Vzkládání rukou“ se biskup za biřmovance modlí, aby na ně Duch svatý seslal své dary:

Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista,

tys dal ve křtu těmto svým služebníkům
odpuštění hříchů a život věčný.
Sešli na ně svého Ducha Utěšitele:
dej jim ducha moudrosti a rozumu,
ducha rady a síly,
ducha poznání a lásky,
a naplň je duchem bázně před tebou.
Skrze Krista, našeho Pána.

Během této modlitby zaznívá sedm darů Ducha. V původním biblickém textu chybí dar lásky. Přesný význam těchto darů se dá vysvětlit poměrně obtížně. Proto je potřeba, aby mladí biřmovanci zodpovědně hledali, co tyto dary znamenají konkrétně pro jejich život.

Samozřejmě, že tyto dary Ducha svatého nemůžeme chápat jako něco exkluzivního. Ani si nemůžeme představovat, že každý biřmovanec je obdrží jako něco konkrétního ve svátosti biřmování. Bůh nepůsobí tak, že by ignoroval naše osobní talenty, schopnosti, nadání – tedy dary, které jsme dostali od něho. Každý z nás by měl objevovat své vlastní schopnosti, nadání a možnosti. A k tomu sedmero darů Ducha svatého může sloužit jako výborná pomůcka. A tyto dary potom můžeme zažívat jako způsob, jímž v nás působí Duch svatý.

S dary, které jsou charakteristické právě pro mne, které daroval Bůh právě mně, musím zacházet odpovědně. Upozorňuje nás na to podobenství O hřivnách (Mt 25,14–30). Ježíš zde vypravuje příběh o muži, který chce odcestovat a před odjezdem předá svým služebníkům peníze: jednomu 5 talentů, druhému 2 talenty a třetímu 1 talent. Během jeho nepřítomnosti ti první dva rozmnoží peníze, které jim svěřil. Ten třetí – bázlivý, možná také pouze příliš opatrný – zahrabe svůj talent do země. Po návratu pána jsou první dva služebníci pochváleni a odměněni, třetí je napomenut a potrestán.

Talent stříbrňáků byla v době Ježíše ohromná suma peněz. Má se za to, že vážil asi 26 kg a měl hodnotu víc než 1 milion Kč.

Toto podobenství vykládala církev v různých dobách různě. Zorným úhlem našeho výkladu je situace člověka a společenství. Posluchači Ježíše mysleli na souvislost mezi služebníky a znalci zákona, kteří vlastnili „poklad“ – Boží slovo. Užívali tohoto Božího daru k tomu, aby ukazovali lidem přístup k Božímu království? Nebo selhali – ze zištnosti, nebo z přílišné úzkostlivosti? Jejich soud bude přísný.

První církev přenesla význam tohoto podobenství na svou vlastní situaci. Vnímala podobenství na pozadí svého zklamání z prodlužující se doby čekání na návrat Krista. „Pán“ v tomto podobenství je ztotožněn s Kristem, jeho nepřítomnost je „zkušební doba“ pro věřící – služebníky, kteří čekají na jeho druhý příchod. Kristologický výklad je znatelný ve verši „vejdi a raduj se u svého Pána“ (21.23) a v příkazu, aby byl neužitečný služebník vržen do temnoty (30). Zde hovoří soudce konce času, Kristus, Pán světa.

Toto podobenství však hovoří i k nám – lidem dnešního světa:

Kde jsou moje talenty, v čem jsem obdarován a jak zacházím se svými schopnostmi: objevil jsem je, rozvíjím je, nebo jsem je „zahrabal“, protože jsem příliš úzkostný, pochybující, skeptický? Dary mi Bůh daroval, abych zvládnul svůj život, abych rostl a dospíval, a nakonec abych „dospěl k dospělosti“. Ale své schopnosti jsem nedostal jenom kvůli mně samotnému.

Sv. Pavel zdůrazňuje v listu Korintským: *„Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.“* (1 Kor 12,7). Se svými schopnostmi se pohybuji mezi lidmi. Mám odpovědnost za svůj malý svět…

V této souvislosti jde tedy o to, aby se mladí lidé naučili objevovat své schopnosti a rozuměli jim jako Božímu daru. Mají také dospět k tomu, jak mohou jejich schopnosti obohatit ostatní lidi. V tomto smyslu má každý člověk vnímat svou odpovědnost před Bohem za sebe, za ostatní i za svět kolem sebe, protože Bohem jsme byli těmito dary – dary Ducha svatého – obdarováni.

5.1 Jsem obdarován: něco jsem dostal

V tomto kroku nabízíme tři možné způsoby práce. Vedoucí se může rozhodnout pro všechny tři, může ale také zvolit pouze jednu aktivitu. Všechny jsou zaměřeny na to, aby se účastníci ve skupině zaměřili na vnímání svých vlastních, jedinečných schopností.

JÁ za pět let

Smyslem tohoto cvičení je, aby mladí lidé objevili, co všechno mohou v sobě v budoucnosti rozvinout, co „v nich vězí“, co se v nich skrývá a dali to do souvislosti s možnostmi, jak tyto schopnosti uskutečňovat v životě.

Na začátku cvičení pozve vedoucí členy skupiny k poměrně daleké cestě. Bude to výprava do budoucnosti: *Určitě už jste si někdy představovali, co všechno by se vám v budoucnosti mohlo podařit, alespoň v takové budoucnosti, kterou dohlédnete: kde a jak budete žít a co budete dělat. Dnes bychom mohli takovou cestu vykonat naprosto vědomě.*

Pokud je to v místnosti možné zorganizovat, položí se účastníci na záda tak, aby vytvářeli obraz hvězdice – s hlavami v jejím středu.

Položte se pohodlně na záda nebo ne břicho, jak to komu vyhovuje. Pokuste se uvolnit. Nyní si uvědomíme: Dnes je (den, měsíc, rok, hodina). Za pět let bude (den, měsíc, rok, hodina). Sledujte, co vás napadá: jaké myšlenky, nápady, obrazy? Nevžívejte se do nich násilím, prostě sledujte své myšlenky, jak vás napadají. Několikrát si k tomu můžete opakovat: je rok (…), jsem to já – ale za pět let. Jsem to já – ale za pět let… Máte 10 minut času na to, abyste si všímali, co všechno vás napadne…

Během těchto 10 minut může v místnosti znít tichá hudba. Na závěr vedoucí ukončí cvičení: *Pomalu se začneme vracet do současnosti… Sevřeme ruce v pěsti a povolíme, protáhneme se a posadíme. Zůstaňte ještě chvíli sedět na zemi a zrekapitulujte si, co všechno vás napadlo.*

V další fázi následuje společný rozhovor. Účastníci si navzájem sdělují, co všechno je při „cestě do budoucnosti“ napadlo. Vedoucí prohlubuje rozhovor následujícími podněty:

- *Má to, co očekáváte v budoucnosti nějakou souvislost s dneškem?*
- *Dají se ve vaší představě budoucnosti objevit nějaké vaše rozvinuté schopnosti, které máte už dnes, o kterých víte, a které ovlivní vaši budoucnost, jenom když na nich zapracujete?*

Skupina se může dohodnout, že každý své představy o své budoucnosti za pět let napíše na list papíru, vedoucí je sváže do desek a za pět let se sejdou a srovnají skutečnost se svými sny.

Jsem jedinečný – i ty jsi jedinečný

V této aktivitě mají účastníci zažít alespoň v náznaku vlastní jedinečnost. Jedinečnost, v níž je Bůh miluje: *Vlasy na tvé hlavě jsou sečteny* (Mt 10,29–30 či Lk 12,7), *Vyryl jsem si tě do dlaní* (Iz 49,16), *V životě mé matky jsi mě utkal* (Ž 139,13).

Vedoucí vyzve účastníky, aby se rozdělili do dvojic podle svých sympatií. Každý dostane čtvrtku A4 a pastelové barvy. Úkolem je nakreslit portrét druhé člena dvojice. Nejde však o to, aby namalovali umělecky co nejlepší obraz, mohou výraz druhého člověka skrýt i pouze do kombinace barev či forem. Důležité je, aby to, co namalují či nakreslí, bylo výrazem podoby toho druhého.

V další fázi se skupina posadí do kruhu, v jehož středu se obrázky vystaví. Skupina si je chvíli prohlíží, každý malíř může vysvětlit, jak se mu pracovalo, co si myslí, že se mu podařilo, co na obrázku chybí, protože to neuměl vyjádřit. Také ti, kteří jsou na obrázcích zobrazeni vyjádří, co se jim na své podobě líbí, k čemu mají nějakou připomínku apod.

Malíři a malířky vezmou své obrázky a darují je těm, kteří jim před tím posloužili jako portrét.

V další fázi práce si každý účastník najde místo v místnosti, kde ho ostatní neruší a má k dispozici několik minut na to, aby přemýšlel:

- *Je na mě něco zvláštního, co mě odlišuje od ostatních?*
- *Co považuji za své schopnosti?*

To, co ho napadá, si může sepsat na zadní stranu svého obrázku.

Rozhovor v plénu v další fázi vedoucí otevře následující otázkou:

- *Jak se mi pracovalo?*
- *Co mě napadalo?*
- *Co z toho můžu říci vám všem?*

V závěru si každý položí před sebe svůj portrét. Vedoucí čte pomalu žalm:

Hospodine, zkoumáš mě a znáš mě.
Víš o mně, až sedím nebo vstanu,
zdálky je ti jasné, co chci dělat.
Sleduješ mou stezku i místo, kde ležím,
všechny moje cesty jsou ti známy.
Ještě nemám slovo na jazyku,
a ty, Hospodine, víš už všechno.

Sevřel jsi mě zezadu i zpředu,
dvou dlaň jsi položil na mě.
Nad mé chápání jsou tyto divy,
jsou nedostupné, nestačím na to.
Tys to byl, kdo utvořil mé ledví,
v životě mé matky jsi mě utkal.
Ž 139,2–6.13

V tom jsem dobrý

V této aktivitě jde o to, aby členové skupiny schopnosti, které vnímají jako Boží dar, uměli také nazvat a začali přemýšlet, jak je mohou využít pro dobro své i druhých.

Vedoucí zahájí: *Každý z nás snad může vyjmenovat pár věcí, o kterých si myslí, že je v nich dobrý. Každý je dobrý v něčem jiném, každý má jiné schopnosti. Mnohé z toho nám bylo prostě „dáno do vínku“, na mnohém z toho jsme však už také hodně zapracovali. Každý z vás teď dostane tři kartičky. Na každou z nich napíše jednu věc, o které si myslí, že je v ní dobrý.*

V další fázi dostane každý účastník list papíru s nedokončenými větami (příloha č. 9). Rozstřihá je po jednotlivých větách a vyplní pro každého člena skupiny jednu nedokončenou

větu. Důležité je, aby všichni členové skupiny dostali od každého jednu doplněnou nedokončenou větu, nikdo nesmí vyjít naprázdno. Negativní výpovědi nejsou dovoleny. Účastníci by se v této fázi práce už měli natolik znát, že je to možné.

V další fázi práce nastane vzájemná výměna: každý dostane od každého svůj proužek s vyplněnou nedokončenou větou. Na konci této fáze sedí skupina v kruhu a každý má před sebou svoje tři kartičky a proužky papíru s výpověďmi ostatních. Každý má několik minut času na to, aby přemýšlel o zpětných vazbách týkajících se jeho schopností. Vedoucí motivuje k této samostatné práci následovně:

- *Jak na tebe působí to, co máš před sebou?*
- *Co tě napadá, když to všechno čteš?*
- *S čím z hloubi duše souhlasíš?*
- *S čím nesouhlasíš?*

Podle atmosféry ve skupině (např. tam, kde vedoucí ví o tendenci jednotlivců se podceňovat…) může každý z proužků papíru a z kartiček vytvořit menší plakát, na nějž nalepí své kartičky a zpětné vazby ostatních, vyzdobí ho např. formou koláže nebo jednoduše ornamentální kresbou a může si ho odnést domů a vyvěsit někde ve svém prostoru, aby mu denně připomínal, co všechno může na sobě rozvíjet.

Na závěr vedoucí přečte pomalu text podobenství O hřivnách (Mt 25,14–30). Rozhovor, který může následovat, otevře otázkou:

- *Jak rozumíme tomu, co jsme dělali na začátku setkání, nyní?*
- *Souvisí to nějak spolu? V čem? Proč?*

5.2 Sedm darů Ducha svatého

V knize proroka Izaiáše se hovoří o darech, které biskup při svátosti biřmování vyprošuje pro biřmovance. Je důležité, aby biřmovanci rozuměli této souvislosti, ale je stejně důležité, aby se jich tato souvislost i osobně dotkla. Tomu má sloužit následující aktivita.

Vedoucí uvede aktivitu následovně: *Během udílení svátosti biřmování vám biskup slíbí, že na vás naplní Duch svatý a budete obdarováni novými schopnostmi. Jak souvisí tyto schopnosti, tyto dary s těmi, o kterých už tady delší dobu hovoříme? Starý zákon popisuje, jak Bůh naplňuje člověka svým Duchem.*

Vedoucí položí do středu kruhu větší plakát s tímto textem:

> *Na něm spočine duch Hospodinův:*
> *duch moudrosti a rozumnosti,*
> *duch rady a bohatýrské síly,*
> *duch poznání a bázně Hospodinovy.*
> Iz 11,2

V další fázi dostane každý účastník list papíru a instrukci: *Napiš velkými písmeny na jednu stranu, který z těchto darů, která z těchto schopností se ti zvlášť z nějakého důvodu zamlouvá, která podle tebe stojí za to, abys ji začal rozvíjet. Na druhou stranu napiš takovou, která se ti zamlouvá nejméně, s kterou určitě nezačneš.*

Nyní si účastníci porovnají své výpovědi na první straně listu papíru a ti, kteří napsali stejný dar, vytvoří malou skupinu. V této skupině budou hovořit o následujících otázkách:

- *Proč jsem si vybral právě tento dar? Proč se ke mně hodí?*
- *Jak tento dar Ducha svatého souvisí se schopnostmi, o kterých vím, že patří k mé osobě?*
- *V čem by se dal takový dar v budoucnu rozvíjet? A v čem by mi mohl pomáhat?*

Tatáž aktivita se opakuje s darem, který vypsali účastníci na obrácené straně papíru. I zde mohou vytvořit malé skupiny ti, kteří vyplnili stejný dar, a hovořit o tom, proč je jim právě tento dar méně sympatický, proč si myslí, že se k nim příliš nehodí, ale i o tom, v čem se přece jen rozvíjet v jejich životě dá a v čem by jim právě mohl pomoci.

Ti, kteří se neshodnou ve své volbě s nikým, takže nemohou vytvořit skupinku, mají tento čas na to, aby sami o výše popsaných otázkách přemýšleli. Mohou si eventuálně udělat i několik poznámek. Nebo mohou vytvořit svou vlastní malou skupinku a hovořit i o tom, proč si myslí, že se s nikým neshodli.

V další fázi se skupina společně sejde, zástupci jednotlivých skupinek mohou hovořit o tom, k čemu ve svých skupinkách dospěli, a ti, kteří pracovali samostatně, mohou také hovořit o tom, zda pro ně byla tato úvaha nějak přínosná, nebo k čemu dospěli ve své vlastní úvaze.

Vedoucí práci uzavře: *Text, který obsahuje tyty dary Ducha svatého, je vlastně velká vize proroka Izaiáše, v níž popisuje svůj prorocký sen o lepším světě. Hovoří o příchodu Mesiáše, o tom, co bude dělat a jak bude vypadat jeho království míru.*

Vedoucí přečte pomalu následující text. Vyzve přitom účastníky, aby sledovali, na kterém místě textu je umístěno slovo popisující dar, který si pro sebe zvláště vybrali:

I vzejde proutek z pařezu Jišajova
a výhonek z jeho kořenů vydá ovoce.
Na něm spočine duch Hospodinův:
duch moudrosti a rozumnosti,
duch rady a bohatýrské síly,
duch poznání a bázně Hospodinovy.
Bázní Hospodinovou bude prodchnut.
Nebude soudit podle toho, co vidí oči,
nebude rozhodovat podle toho, co slyší uši,
nýbrž bude soudit nuzné spravedlivě,
o pokorných v zemi bude rozhodovat
podle práva.
Žezlem svých úst bude bít zemi,
dechem svých rtů usmrtí svévolníka.
Jeho bedra budou opásána spravedlností
a jeho boky přepásá věrnost.
Vlk bude pobývat s beránkem,
levhart s kůzletem odpočívat.
Tele a lvíče i žírný dobytek budou spolu
a malý hoch je bude vodit.
Kráva se bude popásat s medvědicí,
jejich mláďata budou odpočívat spolu,
lev jako dobytče bude žrát slámu.
Kojenec si bude hrát nad děrou zmije,
bazilišku do doupěte
sáhne ručkou odstavené dítě.
Nikdo už nebude páchat zlo a šířit zkázu
na celé mé svaté hoře,
neboť zemi naplní poznání Hospodina,
jako vody pokrývají moře.
V onen den budou pronárody
vyhledávat kořen Jišajův,
vztyčený jako korouhev národům,
a místo jeho odpočinutí bude slavné.

Iz 11,1–10

Celá aktivita může být zakončena modlitbou biskupa „Vzkládání rukou“, ale jednotlivé dary rozšíří o následující text:

Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista,
Tys dal ve křtu těmto svým služebníkům odpuštění hříchů a život věčný.
Sešli na ně svého Ducha Utěšitele.
Dej jim:

- *ducha moudrosti, aby nevyskakovali z kůže kvůli každé maličkosti,*
- *ducha rozumu, aby dokázali získat přehled v tomto komplikovaném světě,*
- *ducha rady, aby je v těžkých rozhodováních napadla dobrá řešení,*
- *ducha síly, aby dokázali dokončit dobré dílo i přes překážky, bariéry a potíže,*
- *ducha poznání, aby dokázali dobře rozlišovat mezi tím, co je správné a co nesprávné, co je dobré a co zlé,*
- *ducha pravé lásky, aby neztráceli kontakt s Bohem,*
- *dar bázně Boží, aby nikdy neuvěřili, že lidé mohou dosáhnout stejné velikosti jako jsi veliký Ty, Bože.*

5.3 Co udělám/uděláme?

V tomto kroku chceme mladým biřmovancům představit několik vzorů pro to, jak lze rozvíjet dary Ducha svatého. Uvádíme zde pouze tři texty popisující život různých křesťanů. Ale vedoucí skupiny může najít i zcela jiné životní příběhy, které jsou blízké právě jemu nebo o nichž předpokládá, že budou blízké jeho skupině. Je zde důležité, aby v dalším rozhovoru skupina mohla objevovat dary Ducha svatého, které tito lidé ve svém životě rozvinuli – mohli bychom říci „do krajnosti“. V případě arcibiskupa Romera mohou nalézt dar síly, dar pravé zbožnosti, dar poznání atd. V případě Malých sester dar bázně boží, dar pravé zbožnosti, dar moudrosti, dar bázně Boží, v případě Jana XXIII. dar moudrosti a dar rozumu atd.

„Mne mohou zabít, ale hlas spravedlnosti ne!“

Když byl Arnulfo Romero vysvěcena na biskupa a když se posléze stal arcibiskupem v San Salvadoru, hlavním městě El Salvadoru, chtělo se vzdát své práce mnoho kněží, pracujících s nasazením za svobodu utiskovaných obyvatel této země. Tento biskup byl totiž známý tím, že se vyhýbal politickým otázkám, že byl velmi konzervativní, a že si příliš necenil práce kněží, kteří se zasazovali za práva nejchudších lidí v zemi.

Romerův postoj se však rychle změnil. Několik týdnů po jeho uvedení do úřadu arcibiskupa byl příslušníky pravicových vojáků zavražděn kněz Rutilio Grande. Rutilio Grande žil mezi chudými rolníky – campesinos – a pomáhal jim s organizací zemědělských dělníků. Zdaleka nebyl prvním knězem, který přišel o život pro svoje nasazení za chudé a bezmocné lidi. Smrtící švadrony v této zemi pracovaly podle zásady: „Služ své vlasti – zabij alespoň jednoho kněze.“

Při pohřbu Patera Rutilio Grande zažil arcibiskup Romero „svoje obrácení“, jak to sám později nazval. Začal se sám zasazovat za zbídačelé lidi, zbavené svých lidských práv. Jeho nedělní kázání, které vysílal církevní rozhlas Ysax, poslouchala celá země. Pranýřoval v nich

upírání lidských práv chudým ze strany vojska a pravicových švadron smrti. Zřídil arcibiskupský úřad na pomoc lidským právům, který zdokumentoval spoustu případů mučení a vražd těch, kteří se zasadili za práva chudých lidí. Neustále požadoval návrat k sociální spravedlnosti. Přitom se nebál obžalovat ty, kteří vedli zemi El Salvador a na její úkor pouze rozmnožovali svůj soukromý majetek. Byla to malá skupina bohatých a mocných rodin a vojsko.

To vše nezůstalo bez následků. Zpočátku se ho mocenské skupiny v zemi snažily pouze zdiskreditovat a prohlašovali, že je to psychopat. Potom bylo vyhozeno do povětří církevní rádio Ysax. Ve svém posledním velkém kázání požadoval Romero po vojácích, aby odmítali poslušnost vůči rozkazům velitelů: „Bratři, patříte k našemu národu. A v rolnících zabíjíte své vlastní bratry. Jeden člověk vám může rozkázat, abyste zabíjeli, ale zákon, který říká: Nezabiješ! – má zvítězit! Žádný voják nemá povinnost uposlechnout rozkaz, který směřuje proti Božímu zákonu! Nemravný zákon nikoho nezavazuje! Je nejvyšší čas, abyste naslouchali svému svědomí a daleko spíše poslechli jeho zákony než hříšné rozkazy!

Následujícího dne, 24. března 1980, byl arcibiskup Romero zavražděn během slavení Eucharistie – přímo u oltáře.

Přítelkyně Boha a malých lidí

Malé sestry žijí nejčastěji ve skupinkách po třech či čtyřech v pronajatých bytech. Zpravidla je můžeme nalézt v těch nejhorších městských sídlištích, uprostřed bídy – ať už hmotné nebo sociální. Ačkoliv mívají výborné vzdělání, pracují u běžících pásů v továrnách, jako obsluhovačky na toaletách, pradleny, listonošky, uklízečky nebo jako prodavačky v supermarketech. Na otázku sousedů: „Proč jste se vůbec nastěhovali právě sem?“ odpovídají: „No jo, kvůli Bohu a kvůli vám.“

Malé sestry se nechtějí věnovat ani misionářské práci, ani práci sociální, chtějí pouze sdílet s ostatními život na okraji společnosti, s bezpodmínečným přijetím každého člověka jako svého bratra a sestru. Jedna z nich k tomu řekla: „A doufáme, že díky našemu přátelství se sousedy trochu vzroste jejich vědomí vlastní důstojnosti.“

„Malé sestry vydělávají většinou minimální výdělky. A do zaměstnání nechodí hlavně proto, že musí něco vydělat,“ říká Gertruda, která byla před svým vstupem do řádu učitelkou a nyní je uklízečka: „Pro mě je důležité ukázat svým kolegyním něco z krásy, která obklopuje jejich život, která je vůbec kolem nich. To, že jsem uklízečka, ukazuje, kolik krásy je v našem životě. Ano, věřím, že i jako uklízečka mohu žít dobře a šťastně a že štěstí záleží v tom, kolik ho já sama obsáhnu. Když mám ale spolupracovnice, které jsou ve svém postavení nespokojené a chtěli by nové možnosti, říkám jim: ´Rozviň to, co je v Tobě a běž dál.´ Ale nevěřím, že tvé štěstí závisí na tom, na jak vysokém stupni žebříku povolání právě stojíš.“

Ve skupině malých sester panuje blahodárný soulad a veselá pohoda. Vycházejí z jejich schopnosti meditace, z intenzivního života modlitby, které se věnují ve společenství i o samotě jednu hodinu denně, kterou si dopřávají ve své kapli. Předpokladem takového života je ale svoboda od tlaku na výkon. Zdá se, že právě to je zvláštní znamení těchto přítelkyň Boha a malých lidí.

Otevřel okna

Když byl zvolen papežem kardinál Angello Giuseppe Roncali, nikdo nečekal, že by měl vnést do života církve něco převratného. Byl už starý a nikdy nepatřil k žádným velkým novátorům. V roce 1962 však tento papež Jan XXIII. svolal 2. vatikánský koncil: setkání zodpovědných lidí církve. Koncil se měl především poradit o tom, jak obnovit církev, aby její úkol, kterým chce přispívat k naplnění poslání tohoto světa, byl pro tento svět také

srozumitelný. Když se ho prý v jednom interview zeptal jakýsi novinář, co chce vlastně svoláním koncilu dosáhnout, papež neodpověděl. Mlčky došel k oknu a otevřel ho dokořán.

Závěrem této aktivity může vedoucí přečíst pomalu skupině následující text:

Záblesk svatosti i ve mě?

Na mě jsou takoví lidi prostě
velké kalibry.
Vzpomenu si třeba na svatou Anežku,
Oscara Romera
nebo na Matku Terezu.
K těm se taková svatozář opravdu hodí.
Ale ke mně?
S mojí průměrností?
Na mě jsou takový lidi prostě
velké kalibry.
Ale aspoň trochu svítit,
to bych přece jen docela rád.

Jen se tak maličko,
zevnitř rozsvítit směrem ven.
Jako že někdo zahojil to,
co bylo ve mně totálně zničené.
Nechat ze sebe jen tak maličko
vyzářit své zahojení,
to bych udělal docela rád.
Možná, že by někdy, jednou,
mohl paprsek toho mého hojivého záblesku
dát světlo nějaké tmě.

Tak to bych udělal docela rád…

Tato aktivita je vhodná i k otevření rozhovoru o volbě biřmovacího jména. Mladí lidé mohou volit jméno člověka, kterého pokládají za svůj vzor v tom, jak na své cestě rozvíjel své schopnosti pomocí darů Ducha svatého.

6. Svátosti: Co je mi svaté?

Duchovní podněty pro moderátora

Máte v bytě, kde žijete, nějakou svoji skříňku, krabici či krabičku, do níž schováváte věci, které jsou vám zvlášť drahé? Může to být pár fotografií, prstýnek, stará hračka, zažloutlý dopis, svatební či úmrtní oznámení… Kdyby tu skříňku nebo krabičku otevřel někdo cizí, nic mu ty věci neřeknou. Ale pro vás jsou to věci posvátné. Proč?

Protože v jejich příbězích uvízlo vaše srdce. S jejich ztrátou by se z vašeho života ztratilo něco, na co vzpomínat je pro vás svaté. Tyto věci mají svoji řeč. Jako by se vás ptaly: Pamatuješ, jak…? Jsou to věci, které v sobě skrývají příběhy, věci, které v sobě skrývají tváře milovaných lidí. Otevřít takovou skříňku či krabičku je jako když vstupujeme do naší malé, soukromé svatyně.

Zkuste se rozhlédnout po místech, kde žijete, nebo otevřít „svou skříňku“ a nahlédnout do ní, dejte si čas na to, abyste pobyli s příběhy, které v sobě její obsah ukrývá.

Našli jste něco?

Odborné podněty pro moderátora

Jak rozumíme slovu „svatý“? Během přípravy na přijetí svátosti smíření jej biřmovanci slyší neustále. Původní jazykový význam tohoto slova pochází z hebrejštiny (hebrejské slovo „kadoš“ znamená „vyloučený, „vyřazený“) a užívalo se jako protiklad k pojmu „profánní, všednodenní“. Ale za jakých okolností se něco takto „vyloučí“ ze všednodenní reality a můžeme si nějak obstarat toto „svaté“? Existuje něco jako jsou „posvátné prostory“ nebo „posvátné předměty“? Teoretizovat o posvátnu a svatosti je stejně obtížné jako definovat a hlavně chápat, co je to Duch svatý. Posvátná či svatá skutečnost, to není neutrální skutečnost. Potkávám ji, dotýká se mě a vyvolává ve mně pohyb, uvolňuje ve mně pocit úcty, bázně i strachu. V zážitku posvátna a svatosti se člověk dotýká božského tajemství.

Zkušenost s posvátnem a svatostí je hluboce smyslová, je spojena s vnímáním prostoru, s uchopením předmětů, s vnímáním chuti chleba a vína, s nasloucháním slovům nebo zpěvu, s vůní kadidla nebo oleje. Posvátno oslovuje člověka v jeho tělesnosti a dává mu přitom zakusit něco z božského, co se skrývá „za“ těmito věcmi.

Přesto je toto vnímání posvátna v konkrétních znameních a symbolech svatosti obtížné. V minulosti, ještě před několika desetiletími, to bylo snazší, protože existovala jakási dohoda mezi lidmi, kde toto posvátno a tuto svatost hledat: v prostoru chrámů, ve svátostech, během pouti, v uctívání světců a jejich ostatků…

Ve věku adolescence, v němž se nachází většina biřmovanců, mají mladí lidé výrazný smysl pro věci, které pro ně získaly mimořádnou důležitost, kterých si cení jako posvátných. Může to být kapesní nůž, který jim připomíná, jak se s někým spřátelili na život a na smrt, první dopis, který dostali od své první lásky, ale i stařičký vypelichaný medvídek, který jim připomíná jistotu a bezpečí dětství. Tyto předměty v sobě skrývají příběhy, tváře lidí, které jsou jim drahé, a to je důvod, proč mají mimořádný význam i tyto věci. Hovoří navíc o touze mladých lidí, aby jejich život byl něčím jedinečným, něčím zvláštním. Právě v těchto „posvátných“ věcech je skryto tajemství jedinečnosti jejich přátelství, lásek a úsilí.

Oni sami o tom většinou ale takto neuvažují. Teprve když o tom s nimi hovoříme, rychle zpozorní: Život není jen povrchní pozorování věcí a jejich účelnosti vzhledem

k potřebám člověka. Člověk může nahlédnout i pod povrch věcí, vytušit jejich význam z toho, co je skryto uvnitř, nechat se tímto významem oslovit a chápat je jako výzvu. Je to cesta, jak objevit ve vlastním životě Boha tím, že k sobě pustíme prostor svatého a posvátného a necháme se jím oslovit.

Mladí lidé dnes většinou nemají automaticky přístup k zážitku posvátna v církvi. Ale možná, že se jich taková atmosféra dotkla v době kolem přijetí prvního svatého přijímání, o vánočních či velikonočních svátcích nebo při pohřbu někoho blízkého. A právě to jsou stopy, které musíme v jejich životě hledat, chceme-li otevřít přístup k posvátnu a svatosti uprostřed církve. Víra, kterou tito mladí lidé zažívali během přípravy a během slavnosti prvního svatého přijímání spíše intuitivně a tradičně, má být nyní promyšlena a vědomě potvrzena. To není pro mladé lidi nic neobvyklého. V této době dělají i v jiných oblastech pokusy vědomě přijmout hodnoty, které až dosud přijímali automaticky, a vytvořit si tak svůj vlastní svět. Právě proto jim musíme nabídnout, aby si vytvořili i nový přístup k posvátné skutečnosti, v níž se Bůh dotýká tohoto světa. Jestliže to neudělají, ulpí na své dětské víře.

Jedním z důležitých úkolů přípravy na biřmování je tento proces hledání dospělé víry podpořit. Prostor kostela, bohoslužba, bohoslužebné symboly a rituály, to vše vnímají mnozí mladí lidé poměrně odcizeně. Musíme jim dát možnost, aby toto vše začali vidět novýma očima, aby se toho všeho nově dotkli.

Symboly hrají velmi důležitou roli ve svátostech. Svátost je viditelné znamení neviditelné milosti Boží. Skutečnost, že církev slaví a uděluje právě sedm svátostí, není náhodná. Číslo sedm je znamením plnosti, celistvosti a svébytnosti. Je součtem čísel tři a čtyři, a tím se stává „svatým číslem“. V sedmi svátostech, které doprovázejí celek života každého člena církve, církev slaví a vyznává, že Bůh je nám blízký po celý život. A tuto jeho blízkost můžeme zažívat nejen duší, ale i tělem, můžeme ji „uchopit do svých rukou“, nejen rozumět jí svým rozumem. To znamená, že skrze viditelné gesto, slyšitelné slovo, uchopitelný předmět, prosvítá jiná, „svatá skutečnost“. Symboly používané při udílení svátostí hovoří svou vlastní řečí. Mladým lidem umožníme této řeči porozumět, když jim dáme možnost, aby se těchto symbolů skutečně dotýkali svými smysly a k tomu připojíme vysvětlující slova. V přípravě na biřmování mají ústřední význam symbolické vkládání rukou, mazání olejem a znamení kříže.

Při pomazání křižmem (směs olivového oleje a balzámu) – který měl důležitý význam již při udílení svátosti křtu – je položen velký důraz na důstojnost každého jednotlivce, ale i na požadavek rozvíjet svůj život smysluplně, vmísit se do tohoto světa a něco smysluplného v něm uskutečnit. Znamení kříže objasňuje vnitřní spojení s Ježíšem Kristem a vkládání rukou naznačuje jemnou, ochranitelskou blízkost Boha.

6.1 Co se skrývá za věcmi?

Tento krok chce pomoci účastníkům přípravy, aby si citlivěji všímali symbolů, které vnášejí posvátný charakter do jejich života, aby tak porozuměli i symbolickému charakteru gest, slov a předmětů, které jsou součástí udělování svátostí v církvi, zejména s ohledem na svátost biřmování.

Co je pro mě svaté

Již v předcházejícím setkání požádal vedoucí účastníky skupiny, aby na toto dnešní setkání přinesli nějakou věc, která je pro ně zvlášť cenná, kterou by v případě ztráty nemohlo nic nahradit. Může to být dárek od zvlášť blízkého člověka, nebo věc, k níž se pojí zvlášť

hezké vzpomínky. Věc, kterou „dáváme neradi z ruky“, jedním slovem věc, která je pro nás posvátná.

Na začátku setkání si každý „svou posvátnou věc“ položí před sebe tak, aby ji mohl sledovat očima. Poté přečte vedoucí účastníkům text, v němž jeden františkánský kněz popisuje docela bezvýznamnou věc, která je pro něho nositelkou takového významu, že ji nazval „lidskou svátostí“:

Svátost cigaretového nedopalku

V přihrádce mého stolu leží ukrytý malý poklad: skleněná krabička s malým cigaretovým nedopalkem. Tabák je nažloutlý a obalený slámou jako se balí cigarety v jižní Brazílii. Až potud to není nic neobyčejného. Ale: Tenhle nepatrný cigaretový nedopalek má jedinečnou historii. Obrací se k srdci, překračuje hranice a je plný vzpomínek neznajících hranice.

Bylo to 11. srpna roku 1965, Německo, Mnichov. Vzpomínám si na to úplně přesně: Venku ozařovalo domy nádherné slunce evropského léta, v parcích hýřily květiny nádhernými barvami a kývaly mi radostně do oken. Jsou dvě hodiny odpoledne. Po dlouhé cestě mi přináší listonoš první dopis z domova, obtížený touhou a nadějí. Netrpělivě ho otvírám. Všichni mí blízcí něco napsali. Dopis vypadá skoro jako noviny: „Až budeš číst tyto řádky, budeš už určitě v Mnichově. Toto psaní se podobá všem ostatním dopisům, a přesto se od nich liší. Přináší Ti dobrou zprávu, poselství, které je – když jsme ho pozorovali ve světle víry – skutečně velkorysé. Bůh si od nás před několika dny vyžádal znamení lásky, víry a díků. Navštívil naši rodinu. Přitom na nás na všechny po řadě pohlédl. A potom si pro sebe vyvolil toho nejdokonalejšího, nejsvatějšího, nejzralejšího, toho nejlepšího z nás, toho, kdo mu byl nejblíže, našeho milovaného tatínka. Milý Leo, Bůh si ho sice vzal, ale zároveň ho ponechal mezi námi. Vytrhl ho sice nám a našim přátelům, ale vsadil ho o to hlouběji do našich vzpomínek…“

Dopis pokračoval mnoha slovy všech sourozenců. Smrt, která zasáhla tohoto muže uprostřed života, v 54 letech, začali slavit jako bratři. Byla to slavnost jednoty. Smrt sjednotila celou naši rodinu, roztroušenou do čtyř různých zemí…

Následující den jsem objevil v obálce, v té, v níž jsem o den dřív dostal zprávu o smrti otce, znamení života muže, který nám daroval život: zažloutlý nedopalek cigarety ubalené ze slámy. Byla to poslední cigareta, kterou otec kouřil pár okamžiků před tím, než ho z této vyčerpávající existence vysvobodil srdeční infarkt. Nanejvýš ženská a svátostná intuice mé sestry způsobila, že ukryla cigaretový nedopalek do obálky.

Od tohoto okamžiku už tento cigaretový nedopalek není obyčejný cigaretový nedopalek. Stal se svátostí, žije, hovoří o životě a doprovází můj život. Jeho charakteristická barva, jeho silná vůně a oharek na špičce dokáží ještě v mém životě něco zapálit. Proto má neocenitelnou hodnotu, patří ke středu života a zasahuje mé nejhlubší nitro. Tato vzpomínka mého otce neustále zpřítomňuje, stala se – po několika letech, které od té doby uplynuly – archetypem naší rodiny a styčným bodem pro základní hodnoty všech sourozenců. „Z jeho úst jsme slyšeli a na jeho životě jsme se učili: Kdo nežije, aby sloužil, neslouží životu.“ To je napomenutí, které jsme nechali vytesat na jeho náhrobní kámen, aby k nám hovořilo….

Teprve po přečtení tohoto textu vytvoří účastníci z věcí, které sami přinesli, malou výstavku. Vedoucí poskytne všem čas, aby si věci těch ostatních dobře prohlédli, ale upozorní je, že si je mají prohlížet v tichu, aniž by si o nich cokoliv sdělovali.

Následuje rozhovor, v němž jednotliví členové skupiny vyprávějí „příběhy svých věcí“, vysvětlují, proč je právě tato věc pro ně „svatá“, co jí propůjčuje tuto hodnotu. Zatím o nich nediskutují, každý pouze vypravuje.

Poté vedoucí podněcuje diskusi těmito otázkami:

- *Co se mi na příbězích líbilo?*
- *Pochopil jsem důvody, proč získávají některé věci pro náš život posvátný význam?*
- *Dotkla se mně „posvátnost“ vztahu nebo nějaké hodnoty, o které předmět „vyprávěl“?*
- *Mají obecně některé věci kolem nás takovouto moc?*
- *Jestliže ano, kde se v nich bere?*
- *Mám-li názor, že takovouto moc nemají, jak zdůvodňuji posvátnost malých věcí, o kterých jsme dnes hovořili?*

Příroda mluví

Smyslem této aktivity je, aby si mladí lidé uvědomili vztah mezi symbolickým významem předmětů a rostlin v přírodě, která je obklopuje (např. životnímu pocitu některé z dívek může odpovídat květ sedmikrásky, zatímco jiná by si určitě vybrala růži nebo orchidej). Zejména v živé přírodě se skrývá za vnější stránkou např. rostlin jejich vnitřní stránka vypovídající o síle růstu, která překonává i velké překážky. To je místo, na němž jsou mladí lidé snadno oslovitelní, mají-li se naučit naslouchat „řeči věcí“.

Vedoucí zahájí setkání tím, že přečte skupině následující text:

Věci mluví

Zbožní Židé byli přesvědčeni, že všechny věci mají svou vlastní řeč, kterou oslovují ty, kdo si k nim vytvořili vztah. Nebyli si ovšem jisti, zda totéž platí o technických věcech. A tak šli za svým rabínem a zeptali se ho na to. „Především se můžeme učit,“ řekl jednou rabi ze Sadagory svým Chassidům, „že všechno se pokouší nás něčemu naučit. Nejen všechno to, co stvořil Bůh, ale i to, co stvořil člověk, se pokouší něco nás naučit.“

„A co bychom se mohli naučit od takové železnice?,“ zeptal se jeden Chassid pochybovačně.

„Že v jednom jediném okamžiku můžu promeškat úplně všechno“.

„A od telegrafu?“

„Že každé slovo nám bude spočítáno a bude muset být zaplaceno.“

„A od telefonu?“

„Že hovořím zde, ale slyšet je mě někde úplně jinde.“

Bůh mluví k lidem prostřednictvím věcí a bytostí, které jim posílá do cesty. A člověk na to odpovídá způsobem, jakým s těmito věcmi zachází.

Martin Buber

V následující fázi se skupina vydá na kratší procházku. Vedoucí upozorní účastníky, aby šli s otevřenýma očima a sbírali „malé věci“, které jim padnou do oka, protože mají nějaký vztah k nim samým, k nějaké jejich vzpomínce, k tomu, jak se cítí v životě nebo právě teď apod. Nic ať pro ně není tak malé, aby to nemohli zahlédnout a aby to nemohlo mít velký význam!

Po návratu uspořádají účastníci z přinesených věcí malou výstavku (u každé věci se objeví lístek se jménem autora) a dostanou chvíli i čas na to, aby si ji prohlédli.

Následuje společný rozhovor, který podněcuje vedoucí otázkami:

- *Proč jsem přinesl právě tuto věc?*
- *Co mě na ní fascinuje?*
- *Co mi připomíná?*

Na závěr setkání může vedoucí nabídnout skupině chvilku zklidnění. Účastníci se pohodlně usadí do pozice, v níž se nebudou cítit rušeni, zavřou oči a naslouchají textu, který vedoucí pomalu předčítá. Může pro ni použít texty diaseriálů „Síla prorazit“, „Smysl života“, „Spokojit se“ vydané Concordia Pax v Praze.

Co je to svátost?

Dovol mi, abych ti vyprávěl, co to je svátost. Celý svět je jediná svátost, celý svět je jediné znamení. Všechno, co mohu slyšet, všechno, co mohou vidět, všechno, k čemu mohu přičichnout, všechno, co mohu pocítit, všechno, co mohu ochutnat, všechno je znamením NĚČEHO. A toto NĚČEHO píši velkými písmeny. Svět je napínavější, svět je něco nekonečně většího, když věřím, že je jedním velkým ZNAMENÍM. Znamením významu, který nelze jen tak vymyslet. Celý můj život je ustavičný pokus vysvětlit znamení tohoto světa. V tom je právě ten ohromující půvab světa, ten veliký prapůvab světa a všech věcí, v tom, že se účastní na velké hře na schovávanou, v níž se současně zahalují i odhalují. Je to ta velká Boží hra lásky s lidmi, poznávajícími věci. I první jarní sněženka se účastní této velké hry Boží lásky na schovávanou a na odhalovanou. Ta sněženka je prasymbolem světa, který nezaměnitelným způsobem zjevuje víc, než je možno postihnout slovy.

W. Willms

Svaté prostory

Prohloubením předcházejících aktivit je setkání účastníků přípravy s chrámovým prostorem. Posvátné prostory patří vždy k důležitým součástem náboženství. Vždy byly také spojovány s věcmi a událostmi, které náboženství považovalo za „svaté“. Byly a jsou to prostory modlitby, v nichž lidé cítí Boží blízkost. Chrámový prostor znamenal po staletí takové místo pro ztišení a modlitbu. Mladí lidé ale dnes mají často potíže s chrámovým prostorem, necítí se v něm volně, připadá jim odcizený, nevnímají ho jako „svůj“ prostor. Proto mu chceme během přípravy věnovat zvláštní pozornost.

Nabízí se řada možností, většinou si vyžádají větší časový prostor:

1. varianta
Během skupinového setkání navštivte společně prostor vašeho farního kostela. Povzbuďte členy skupiny, aby si zde našli místo, kde je nebude nikdo rušit, soustředili se na ticho, na vůni, na světlo a na vše, co ovlivňuje atmosféru tohoto prostoru, a nechali ho chvíli na sebe působit. Na závěr této chvilky můžeme nechat účastníky o jejich dojmech a pocitech volně hovořit.
2. varianta
Pokud se příprava na přijetí svátosti biřmování koná ve větším městě, navštivte se skupinou více kostelů. V každém z nich účastníky nechte, abych na sebe nechali prostor kostela působit. V závěrečném rozhovoru můžete hovořit o tom, v kterém chrámovém prostoru se cítili nejlépe, který se jim zdál nejvhodnější pro modlitbu, apod.
3. varianta
Během celodenního výletu navštivte se skupinou některý klášter a zkoumejte, jak se liší

klášterní prostory a prostory klášterních kostelů od vašeho farního kostela.
4. varianta
V případě, že je možné domluvit se s nějakými hudebníky, mohou mladí lidé dostat možnost zažít kostelní prostor, v němž zní kvalitní chrámová hudba. Nemusí jít pouze o varhany, ale i o kombinaci varhan s jiným hudebním nástrojem. V závěrečném rozhovoru mohou mladí lidé hovořit o tom, jak na ně tato atmosféra působila. Možnou variantou je také poslech reprodukované hudby v prostoru kostela, ovšem kvalita reprodukce zde musí být zohledněna současně s jejím zasazením do chrámového prostoru.
5. varianta
Téměř každý kostel v Čechách a na Moravě má svá umělecká díla. Při návštěvě kostelního prostoru může vedoucí skupiny o jednotlivých dobrých uměleckých dílech hovořit (o době jejich vzniku, o autorech, ale i o symbolech, které znázorňují). Závěrečný rozhovor opět otevře otázku, jak na mladé lidi zapůsobila konkrétní umělecká díla, i otázku, jak na ně obecně působí umění zasazené do chrámového prostoru.
6. varianta
Tu považujeme za nejdůležitější. Spočívá v možnosti uspořádat se skupinou biřmovanců v prostoru farního kostela svou vlastní bohoslužbu, nejlépe mši svatou (dokonce víc než jedenkrát během přípravy). Důležité zde je, aby při ní mladí lidé zažili kostelní prostor jako „svůj“, to znamená, aby ho mohli nechat rozeznít „svojí hudbou, aby v něm mohli rozmístit svá díla, aby v něm zazněla řeč, která je blízká jim... Podrobnější podněty pro přípravu a slavení mše svaté během přípravy na přijetí svátosti biřmování uvádíme na konci této metodické příručky.

6.2 Vzkládání rukou, mazání olejem – svátostná znamení

V tomto kroku chceme účastníkům nabídnout, aby se blíže dotkli viditelných znamení, skrze něž působí ve svátosti biřmování neviditelná Boží milost: pomazání olejem a vzkládání rukou. Mladí lidé mají pochopit, co to znamená, když se ve svátostech křtu a biřmování užívá pomazání olejem: že jsou někým zvláštním, výjimečným, v Božích očích nekonečně cenným. Zatímco ve starších kulturách bylo pomazání olejem spojováno spíše s muži, dnes je to – s výjimkou plážového slunění – záležitost vysloveně ženská. Během přípravy setkání skupiny s tím musí vedoucí počítat a skutečně zvažovat, jaký typ aktivity na toto místo zařadí. Může také použít krátkého výkladu, v němž smysl symbolu pomazání olejem vysvětlí, a pokračovat další aktivitou.

Pomazání olejem

Vedoucí uvede téma: *Pomazání olejem, kterého se používá při udílení svátosti křtu a biřmování, nám připomíná starozákonní dobu, v níž byli olejem pomazáni vždy kněží, králové a proroci, tedy nejdůstojnější, nejvýznamnější lidé před Bohem i lidmi. Hebrejské slovo „Mesias“, které známe v řeckém překladu jako „Kristus“, znamená původně „Pomazaný“.*

Dívky přítomné ve skupině dostanou každá malý kalíšek vazelíny (dá se koupit v každé lékárně) a několik malých lahviček vonných olejů (též dnes běžně k sehnání jako náplň vonných svícnů). Jejich úkolem je najít vůni, která je pro ně nejpříjemnější, dvě až tři kapky nakapou do trošky vazelíny a zamíchají párátkem. Vzniklým vonným krémem si mohou navzájem namazat ruce a porovnat vůně.

Potom vytvoříme dvojice a navzájem si rozetřeme mast na čele se slovy: „*Máš kněžskou důstojnost, máš důstojnost královny, máš důstojnost proroka.*“ nebo „*Máš důstojnost kněze, krále a proroka.*“ Vedoucí může upozornit, že tato trojí důstojnost vyplývá ze křtu pro každého pokřtěného křesťana. Rozlišujeme královské a svátostně kněžství.

Společný rozhovor podněcuje vedoucí následujícími impulsy:

- *Jak ses cítil/a při slovech „máš důstojnost kněze, krále a proroka“?*
- *Co tě přitom napadalo?*
- *Myslíš si, že nyní lépe chápeš, co se bude s tebou dít v okamžiku, kdy ti bude biskup mazat čelo olejem?*

Ve skupině můžeme také hledat různá místa v Bibli, kde se o pomazání hovoří:

Samuel vzal nádobku s olejem, vylil mu jej na hlavu, políbil ho a řekl: „Sám Hospodin tě pomazává za vévodu nad svým dědictvím.“	1 Sam 10,1
Prostíráš mi stůl před zraky mých protivníků, *hlavu mi olejem potíráš,* *kalich mi po okraj plníš.*	Ž 23,5
Miluješ spravedlnost, nenávidíš zvůli; *proto tě, božský, pomazal Bůh tvůj* *olejem veselí nad tvoje druhy.*	Ž 45,8
Olej a kadidlo jsou pro radost srdci, *přítel je sladší než chtění vlastní duše.*	Přísl 27,9
Když byl v Betanii v domě Šimona Malomocného a seděl u stolu, přišla žena, která měla alabastrovou nádobku pravého vzácného oleje z nardu. Rozbila ji a olej vylila na jeho hlavu...	Mk 14,3ff

Aktivitu zakončí vedoucí stručným zopakováním: Pomazání olejem nám při udílení svátosti biřmování připomene mast, která hojí. Ale připomene nám i proroky, kněze a krále, kteří byli pomazáni na znamení své důstojnosti. Ježíše nazýváme Kristem, což znamená „Pomazaný“. Pomazání při svátosti biřmování znamená totéž, co znamenalo při mazání proroků, králů a kněží: Jsi naplněn Božím duchem.

Vzkládání rukou

Svátost biřmování se uděluje prostřednictvím velmi konkrétních tělesných symbolů. Ústřední význam přitom má vzkládání rukou. V tomto kroku mají účastníci ve skupině zažít množství významů, které toto biskupské gesto při udělování svátosti biřmování má.

Na začátku setkání skupiny vedoucí převypráví výklad uvedený v záhlaví této aktivity. Poté se skupina rozdělí do dvojic. Dvojice budou mít čas na to, aby si každý vyzkoušel postupně tato gesta, která nebude doprovázet slovy:

zdravím tě	neboj, já tě ochráním
mám tě rád/a	nenávidím tě
chceš jednu vrazit?	prosím tě
to jsi zvládl/a perfektně	rád/a bych ti něco vysvětlil/a
zmiz!	mám strach

V další fázi práce obdrží každý účastník list papíru, na který obkreslí barevnou pastelkou obrys své ruky. Vedoucí dá následující instrukci: *Napište do této své ruky všechno, co s ní můžete dělat. Napište úplně všechno, co vás napadne.*

Účastníci si najdou místo v místnosti, kde je nebudou rušit ostatní, položí před sebe svůj list papíru, chvíli ho v tichosti pozorují a znovu a znovu si čtou, co před chvílí napsali. Po chvíli vedoucí říká: *To všechno děláme svýma rukama. Bible popisuje na mnoha místech lidskou ruku a její moc. Často ale také hovoří o Boží ruce. Přečtu vám nyní jednu jedinou větu z jedné starozákonní modlitby: „Hospodine, sevřel jsi mě zezadu i zpředu, svou dlaň jsi položil na mě.“* (Ž 139,5) Vedoucí může tuto větu několikrát opakovat. Potom dodá: *Nyní si tuto větu v tichosti znovu a znovu řekněte a nechte ji, ať k vám promlouvá.*

Účastníci mohou hovořit o tom, co jim věta ze 139. žalmu řekla. Vedoucí zakončí rozhovor: *Až při udílení svátosti biřmování budete stát se svým kmotrem před biskupem, biskup vysloví vaše biřmovací jméno a vloží ruku na vaši hlavu, nezapomeňte, že je to znamení, že takto vkládá svou ruku na vás Bůh a jakoby říkal: Sevřel jsem tě zezadu i zpředu a položil jsem na tebe svou dlaň…*

6.3 Svátosti: znamení Boží blízkosti

Smyslem je, aby účastníci porozuměli symbolickým gestům, slovům a předmětům užívaných při udílení svátostí v církvi. Mají pochopit nejen analogický význam těchto symbolů (voda odkazuje na očistu, mnoho zrn eucharistického chleba naznačuje mnohost členů „těla Kristova“), ale i podstatu jejich působení ve svátosti: prostřednictvím nich se uskutečňuje to, na co ukazují: zažíváme Boží blízkost. Dokonce působí ze své vlastní síly, nezávisle na víře a morálce udělovatele nebo příjemce. Prohloubením tohoto tématu je vnímání církve jako svátosti Boží přítomnosti ve světě.

Svátosti jsou znamením Boží blízkosti

Vedoucí připraví do středu kruhu, v němž účastníci sedí, fotografie důležitých životních událostí člověka: narození, smrt, svatba, kněžské svěcení, chleba a víno, zkušenost viny, činnost typická pro dospělou generaci (např. péče o generaci dětí nebo stárnoucích rodičů). Úkolem účastníků je fotografie si prohlédnout, určit, jaký jim lze přiřadit společný význam (popisují významné okamžiky života člověka od narození do smrti), seřadit je podle tohoto kritéria, každé fotografii nadepsat název, název vymyslet i pro celou řadu fotografií.

V další fázi následuje „brainstorming“ (do češtiny přeloženo „bouře mozků“, metoda, při níž skupina hledá v co nejkratší době co nejvíce myšlenek, nápadů, námětů k určité větě nebo k určitému slovu, přičemž je rozhodující, aby jich bylo co nejvíc). Vedoucí napíše do středu velkého plakátu (nebo na tabuli) nápis: „Svátosti“. Úkolem členů skupiny je v co nejkratší době připsat k nápisu co nejvíce otázek, nápadů, myšlenek. Poté přečte vedoucí skupině následující text:

Znamení a symboly jsou v mém životě důležité. Vyjadřuji v nich své myšlenky i svoje pocity. Uchovávají moje vzpomínky. Pohlednice, kterou si schovávám už několik let, není obyčejná pohlednice. Připomíná mi milovaného člověka. Je znamením, symbolem. I moje oblečení je symbol. Vyjadřuje můj postoj, můj vkus, můj životní pocit. Vyjadřuje, kdo jsem. I způsob, kterým se pohybuji, držení těla, moje gesta, to všechno jsou znamení, symboly, výpovědi o tom, kdo jsem a jaký jsem, výpovědi o mojí osobě (a ne vždy jim musí všichni rozumět dobře).

Jsou znamení, která odkazují na něco docela obyčejného: stopka na silnici donutí řidiče, aby dal přednost v jízdě a cenovka ukáže na cenu zboží.

Jsou ale symboly, které jsou něčím mnohem víc než pouhým odkazem na něco. Samy uskutečňují to, na co odkazují. Stisknutí ruky přítele říká: My dva si rozumíme – to je skutečná blízkost, skutečný kontakt. Polibek není jen znamením, symbolem lásky. Láska se v něm odehrává.

Svátosti jsou znamením Boží lásky. Ale to neznamená, že pouze ukazují směrem k Bohu. To znamená, že prostřednictvím nich se k člověku opravdu přibližuje Bůh. Vzkládání rukou a pomazání olejem při svátosti biřmování nejsou jen symbolem toho, že Duch svatý působí ve světě. V nich, jejich prostřednictvím se mě Duch svatý dotkne. Dá mi sílu, abych žil jako křesťan. Dá mi ji v každém případě. Pocítím ji, když se jí otevřu.

Vedoucí má předem tento text nakopírovaný pro všechny účastníky, rozdá jim ho a vyzve je, aby si nyní každý přečetl text sám. Následuje rozhovor, který rozvíjí vedoucí následujícími podněty:

- *S čím v textu souhlasíte?*
- *Čemu úplně dobře nerozumíte?*
- *Jak s tím, co jsme četli, souvisí fotografie našeho příběhu, které jsme sestavili na začátku setkání?*
- *Kdybychom větu „svátosti jsou znamením Boží blízkosti“ chtěli pozměnit tak, aby se do ní vešel i nadpis našich fotografií, jak by potom taková věta zněla?*
- *Můžeme označení, které jsme právě vytvořili, vztáhnout i na svůj dosavadní život? Proč ano? Proč ne?*
- *A když přitom myslíte na svoji budoucnost?*

Církev – znamení Boží přítomnosti v dnešním světě?

Vedoucí zahájí setkání krátkým výkladem: *Po tolika cvičeních a rozhovorech se nám může už dnes zdát samozřejmé, že všechno, co nás ve světě obklopuje, se může stát znamením, symbolem Boha, jeho blízkosti a velikosti. Ale „nejhutnějším“ symbolem Boha ve světě byl Ježíš Kristus. Protože, jaký Ježíš byl, takový Bůh je. Ježíš je první a nejvýznamnější svátost. V Ježíši se stal Bůh člověkem. Proto nazývají teologové Ježíše „prasvátostí“ nebo „základní svátostí“. Jenže: Historický Ježíš z Nazareta nemůže být v tomto světě jednadvacátého století viditelný. Viditelní jsou lidé, kteří se pokoušejí jít jeho cestou: společenství křesťanů, farnost, církev. Z toho plyne úloha církve a všech křesťanů stát se viditelnými symboly Boží blízkosti v tomto světě, to znamená zde a nyní, tady a teď. Církev o sobě sama říká, že je svátostí Boží v tomto čase.*

Ve druhé fázi otevře vedoucí skupiny rozhovor nad těmito otázkami:

- *Jak prožívám své členství ve farnosti a v církvi? Do jaké míry se mohu ztotožnit s tvrzením, že jsou i pro mne „Boží svátostí v tomto čase“?*
- *Kdy mám pocit, že církev zaostává za tím, co by měla vyjadřovat?*
- *Jak by podle mě měla vypadat církev a farnost, aby ji mohli lidé zažívat jako „Boží svátost“ – aby díky ní Bůh působil ve světě?*
- *Jak můžeme čekat od křesťanů, kteří jsou přeci postiženi pokušením konat zlo místo dobra stejně jako ostatní lidé, že půjdou cestou Ježíše (který nehřešil) a budou tak znamením Boží přítomnosti ve světě? Slučuje se to? Jsou křesťané znamením Boží přítomnosti ve světě tím, že se chovají lépe než zbytek světa? Nebo je to jinak? Jak?*

- *Co s tím mám společného já? Nakolik se týká tento úkol církve mě? Jak se v této roli cítím? Co mohu nabídnout? Čeho se mi nedostává? Co bych mohl na sobě změnit?*

V závěrečné fázi vyzve vedoucí účastníky ke krátkému zamyšlení. Poté, co si každý najde klidné místo a dostane chvíli času na zklidnění a ztišení, přečte vedoucí pomalu text:

Můj milý,	***Má milá,***
musíš se otočit tak, abys mě viděl.	*musíš se otočit tak, abys mě viděla.*
Jsem tady.	*Jsem tady.*
Jsem tady, když jsi šťastný.	*Jsem tady, když jsi šťastná.*
Jsem tady, když jsi smutný.	*Jsem tady, když jsi smutná.*
Jsem tady, když se odhodláváš zase jednou udělat něco dobrého.	*Jsem tady, když se odhodláváš zase jednou udělat něco dobrého.*
Jsem tady, když se cítíš osamělý.	*Jsem tady, když se cítíš osamělá.*
Jsem tady, když potřebuješ ochránit.	*Jsem tady, když potřebuješ ochránit.*
Jsem tady, když máš starosti.	*Jsem tady, když máš starosti.*
Jsem tady pro Tebe pořád.	*Jsem tady pro Tebe pořád.*
Tvůj nekonečně milující Bůh.	*Tvůj nekonečně milující Bůh.*

7. Svátost smíření: Životní cesta, na které mě/nás doprovází Bůh

Duchovní podněty pro moderátora

Přečtěte si čtyři výpovědi mladých adolescentů o tom, jak hledají svou vlastní cestu:

Jít svou vlastní cestou? To pro mě znamená moci se sama rozhodovat. Řídit si svůj život, řídit ho dobře, i když už budu starší být radostná a dopřát radost i ostatním. Abych si našla dobrou práci – k tomu musím mít dobré známky ve škole, dodělat školu… Prostě žít, jako žijí normální lidi. Andrea (16 let)	*Jít svou vlastní cestou, to znamená mít taky občas pěkný strach z neznámého. Když zaháním strach, neposouvá mě to dál. Ale když to chci, jsou tady i moji přátelé a příbuzní. Určitě pro mě není snadné jít vlastní cestou, ale v dospělosti to jinak nejde, než najít svůj vlastní směr. Ale prosím, ne bez ohledu na možné ztráty!* Sára (15 let)
Celkem ráda bych si šla svou vlastní cestou, ale není to tak jednoduché, jak bych to chtěla mít! Jsem už skoro plnoletá a musím si přesto nechat dost diktovat. Do života se mi plete příliš mnoho jiných lidí a snaží se mi ho uspořádat podle svého. Ale: „JE TO MŮJ ŽIVOT A MOJE ROZHODNUTÍ, JAK CHCI ŽÍT.“ Rodiče mi mluví do života neustále. Nesmím si rozhodnout skoro nic. Byla bych ráda samostatná, ale vždycky, když to zkusím, zajiskří to mezi mnou a rodiči. Čím je člověk starší, tím mu do toho víc fušují. Doufám, že v den mých osmnáctých narozenin otočíme list a teprve budu moci vyrazit na svou vlastní cestu životem a nikdo mi do toho už nebude mluvit. Chci si svůj život určovat sama! Daniela (17 let)	*Chci jít co nejrychleji do práce. Protože peníze – to jsou nohy. Bez nohou se nedá chodit. Člověk se sice může spíš škrábat než jít, ale život není vždycky lehký. Přece nemůžu zůstat rodičům věčně na hřbetě. Doba je čím dál tím horší. Jednou už by se mě na to nemuseli ani ptát. Proto je potřeba vystoupit, dokud je čas a jít si sám svou cestou. A kvůli tomu, že ti nikdo nezalepí nějakou tu odřeninu, se nemůžeš vracet, to prostě nejde. Člověk také potká jiné lidi, ale málokdo doběhne do cíle. Člověk sice neví, kde je cíl, ale přesto se snaží se k němu prodrat. Často zabloudí, no a co – nakonec stejně najde správnou cestu.* Viktor (15 let)

Nyní si položte otázky:

- *Jak na mě tyto texty působí?*
- *Jaké reakce ve mně vyvolávají? Zajímá mě to, co píší? Vyvolává to ve mně obavy? Rozčiluje mně na tom něco? Připadá mi to někdy úsměvné? Vyvolává to ve mně vzpomínky na mé vlastní mládí? Chtělo by se mi jim poradit? Chce se mi jim odporovat? Potřeboval/a bych se jich spíš ještě na něco dalšího zeptat?*
- *Kdybych jim měl/a vyprávět svoje vlastní zkušenosti, jak já jsem šel/šla svou vlastní cestou, které bych vybral/a? Existují nějaké, o kterých bych raději pomlčel/a? V čem se liší moje vzpomínky od představ těchto mladých lidí?*

- *Jak to vůbec bylo s mojí vlastní „vlastní cestou“? Bojoval/a jsem o ni? Bloudil/a jsem na ní? Zažil/a jsem hojivý návrat? Nebo to byla cesta klidná, bez výmolů, překážek a návratů? A vůbec, vyšel/vyšla jsem někdy na svoji vlastní cestu?*

Odborné podněty pro moderátora

Hlavním vývojovým úkolem mladého člověka ve věku adolescence je najít si svou vlastní cestu životem, vyzkoušet a „otestovat“, co to vlastně znamená „vlastní cesta“. Mladí lidé odrůstají rodině. To, co jim až dosud dávalo orientaci, mají tendenci buď bez velkých problémů odhodit, nebo to podrobit zatěžkávací zkoušce.

Jít svou vlastní cestou pro ně často znamená: rozvinout svůj vlastní vkus, odlišit se od ostatních svým oblečením, zaujmout odstup od rodičů, „zalézt“ do sebe a nedávat navenek najevo nic ze svého vnitřního světa, chovat se spontánně, aniž by člověk bral ohled na následky, v noci žít jako ve dne a naopak, cítit se nejlíp uprostřed chaosu a nepořádku.

Není vždy snadné snášet tuto adolescentní umíněnost. Ježíš vypravuje podobenství, v němž jeden mladý muž (v podobenství je nazván prostě „mladší syn“) opustí rodičovský dům a hledá své štěstí na svou vlastní pěst:

Ježíš také řekl: „Jeden člověk měl dva syny. Ten mladší řekl otci: ´Otče, dej mi díl majetku, který na mne připadá.´ On jim rozdělil své jmění. Po nemnoha dnech mladší syn všechno zpeněžil, odešel do daleké země a tam rozmařilým životem svůj majetek rozházel. A když už všechno utratil, nastal v té zemi veliký hlad a on začal mít nouzi. Šel a uchytil se u jednoho občana té země; ten ho poslal lna pole pást vepře. A byl by si chtěl naplnit žaludek slupkami, které žrali vepři, ale ani ty nedostával. Tu šel do sebe a řekl: ´Jak mnoho nádeníků u mého otce má chleba nazbyt, a já tu hynu hladem! Vstanu, půjdu k svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem.´

Ale otec rozkázal svým služebníkům: přineste ihned nejlepší oděv a oblečte ho; dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy. Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujme a buďme veselí, protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen. A začali se veselit.“

podle Lk 15,11–24

Pozorný čtenář si jistě všimne, že příběh, v němž dítě takovýmto způsobem odchází od rodiny, lze zažít dnes na každém kroku, má tedy mnoho svých aktuálních podob. Mladí neřeknou: „Dej mi můj dědičný podíl.“ ale třeba: „Po vašem jsem už toho udělal v životě dost. Teď se chci poohlédnout, jestli by to nešlo i jinak.“ Rozšiřuje se také území, na něž mohou mladí lidé od rodičů odejít: od různých zemí západní Evropy až po Egypt, Afriku či Asii. Zvětšují se také rizika, která je tam očekávají. Ale nemusíme jít ani tak daleko. Vlastní cestu mohou mladí lidé hledat v oblasti sexuality, drog, sportu, hudby a tance… Tak získávají mnohé zkušenosti. Musí se zažít v nejrůznějších situacích, odpovědět na nejrůznější výzvy, zkusit i docela bláznivé věci.

Toto všechno leží před 15–20 letými mladými lidmi jako lákavá možnost, i když třeba zatím nemají dost odvahy ji uskutečnit. Projít takovými zkušenostmi znamená i něco, na co v těchto chvílích příliš nemyslí:

- zabloudit ve spleti slepých uliček
- dostat se do zmatků
- projít velmi špatnými zkušenostmi
- zažít vědomí, že nevidím východisko

- udělat vážnou chybu
- provinit se

To jsou okamžiky, kdy člověk jasně vidí, že jedinou jeho šancí je obrat: Tato cesta se neosvědčila, není to cesta pro mě, zažil jsem něco, co už bych nikdy nechtěl zažít. A právě o jde v tomto tematickém celku: Mladí lidé mají povinnost hledat svoji vlastní cestu životem. To nejde jinak, než že všechno, co dosud platilo, obrátí nohama vzhůru. Ale ne každá cesta, kterou považují za „vlastní“ vede k nějakému smysluplnému cíli. Může to být cesta bludná, vedoucí do slepých uliček života a mohou na ní docela vážně někomu ublížit (na rozdíl od doby dětství, kdy se dopouštěli dětských provinění). Jindy mohou také docela vážně poškodit sami sebe a způsobit si bolest. Právě proto jsou pojmy jako „obrácení“ a „nový začátek“ důležité na cestě mladého člověka k vlastní identitě.

To je také důvod, proč nazýváme v tomto metodickém kroku podobenství O marnotratném synu poněkud pozměněným názvem: podobenství „O synu, který šel svou vlastní cestou“. Mladí lidé v něm mohou nalézt dějovou strukturu, která jim může nabídnout pomoc v jejich vlastních zkušenostech. To ovšem neznamená, že bychom v rámci práce na tomto tématu měli předem odsoudit jejich pokusy nastoupit vlastní cestu jako nemorální a bezohledné. Český název „Marnotratný syn“ už v sobě nese nálepku: Ty to takhle nikdy nedělej! Ty zůstaň pěkně doma a chovej se spořádaně, nikoliv marnotratně. Pomysli na své rodiče. Většinou toto podobenství takto předem vnímají i mladí lidé, kteří ho znají z textů evangelia a z kázání.

V Lukášově evangeliu je toto podobenství jedno ze třech, v nichž jde vždy o nějakou ztrátu: o ztracenou ovci, o ztracenou drachmu a o ztraceného marnotratného syna. Otázka je, jak se vlastně stalo, že se tento syn „ztratil“? Kdy k tomu došlo? Nebylo to v okamžiku, kdy se rozhodl opustit otcovský dům, ani v okamžiku, kdy si vyžádal svůj dědický podíl. Ani v jednom z těchto okamžiků mu otec nic nevyčetl. Dal mu jeho peníze a nechal ho jít. „Ztratil se“ až v okamžiku, kdy prohýřil své jmění, kdy žil povrchním životem, kdy žil jen pro rychlé obveselení. Jeho obrácení je známkou toho, že pochopil svůj omyl. V tu chvíli totiž nezatouží po tom, aby se o něho otec postaral jako o malé dítě (to by byla z psychologického hlediska touha po regresi – po návratu do fáze života, která už neodpovídá dospělému věku). Ten špatný život ho naučil něco, co už nikdy nezapomene a co už nechce nikdy zažít. Proto se vrací a nabízí otci svou práci.

Interpretace podobenství „O synu, který šel svou vlastní cestou“ chce mladým lidem umožnit, aby se vypořádali s úkolem hledat svou vlastní životní cestu, aby byli vnímaví pro to, co mohou nazvat „svým dědickým podílem“: své zdraví, svou inteligenci, svou sílu atd., aby dokázali předem hodnotit rizika jejich zbytečného zmaření v proviněních, ale také aby byli nasměrováni na postoj obrácení a nového začátku v případě, že je zmaří.

Ježíš vypravuje tři podobenství o ztrátě ovce, drachmy a syna, protože chce lidem říci něco důležitého o Bohu. To Bůh jde za tím, co se ztrácí. Nevzdává se a nenamlouvá si klid, je ve svém hledání neúnavný a je naplněn radostí, když to, co bylo ztracené, je znovu nalezeno. Mladým lidem může dát toto podobenství tedy i možnost, aby objevili Boha, který je doprovází v jejich hledání dobré podoby vlastního života. Tento objev mají dělat jednak v otevřeném rozhovoru ve skupině biřmovanců, ale takto mají také porozumět ději svátosti smíření: mladí lidé mají ve svátosti smíření zažít rozhovor s Bohem o jejich hledání toho nejlepšího životního tvaru a Boha mají zažít jako toho, kdo jim jde vstříc i v situacích, kdy v tomto hledání selhali, šli po špatné cestě, kdy se provinili.

7.1 Dobrá – špatná doba

Smyslem tohoto didaktického kroku je umožnit účastníkům skupiny, aby se zabývali svým životem i s jeho klopýtnutími a s tím, čím ho zatěžují. Přitom ale chceme nabídnout dostatek ochranného prostoru, aby o těchto zkušenostech nemuseli hovořit veřejně a měli dost prostoru pro svá tajemství. Chceme jim navíc umožnit, aby si sami udělali nějakou představu o skutečnosti, že Bůh doprovází náš život v dobrém i ve zlém.

Dobrá období – špatná období

Vedoucí uvede celé cvičení následovně: *V našem životě se střídají různá období. O některém řekneme: Mám dobré období, daří se mi, jak si představuji, všechno mi vychází, dobře se bavím a ještě jsem někomu užitečný. Jsou ale období, o nichž to říci nemůžeme: věci se nám tak nedaří, provází nás smůla, vydáváme mnoho energie a máme dojem, že jsme nezískali téměř nic… A potom jsou úplně nejhorší období, kdy nejen že prožíváme nejistotu, neklid a strach, ale navíc – chceme-li být k sobě upřímní – víme, že jsme si ten stav zavinili sami: někomu nebo sobě jsme ublížili, přivodili někomu zbytečně nějakou bolest, zradili někoho, promarnili nějakou šanci…*

Každý účastník nyní bude mít chvíli (asi 5 až 10 minut) na to, aby se prošel svým dosavadním životem a našel tam minimálně jedno období dobré, jedno špatné a jedno „to nejhorší“. Kdo bude hotov, může se vrátit do kruhu mezi ostatní.

Když jsou všichni účastníci zpět v kruhu, položí vedoucí do středu větší množství grafických kreseb s obrysy dvou postav (příloha č. 10). Musí jich být dvakrát až třikrát tolik, než kolik je účastníků ve skupině. Ukáže je účastníkům a vysvětlí, že tato kresba symbolicky znázorňuje naše špatná i ta nejhorší období.

Jejich úkolem v následující fázi bude, aby si vzali tolik kreseb, kolika špatnými a „nejhoršími“ obdobími se chtějí zabývat. K dispozici mají množství křídd, pastelek, fixů, voskových pastelek, ale i např. temperových barev. Konkrétní situaci, na kterou si ve svém životě vzpomínají, mají nyní znázornit barvami, které ji budou symbolizovat. Barevně ztvárnit nemusí jenom nakreslené postavy, ale i pozadí. Obrazu, který takto vznikne, vymyslí i název, ale ten může být tak obecný, aby nikdo nevypátral, o jakou konkrétní situaci vlastně šlo. Může také do obrazu vepsat nějakou větu nebo pár slov, které byly s touto situací spojeny a jsou pro něho důležité. Vedoucí zdůrazní, že ze vzniklých obrázků si uspořádá skupina během setkání dvě výstavky s názvy: „Naše těžká období“ a „Zlá doba, kterou jsem si zavinil/a“. Nikdo ale nebude muset – pokud nebude chtít – nikomu nic vysvětlovat. Navíc účastníkům zdůrazní, že při této práci nejde o to, čí práce bude mít největší uměleckou hodnotu, ale o to, aby si sami všímali, co všechno je během práce napadne o nich samých, o jejich životě a jeho obtížích a zatěžujících vinách.

Při vlastní práci se účastníci mezi sebou nebaví. Vedoucí může k práci pustit uklidňující hudbu. Na závěr uspořádají účastníci dvě výstavky, jejichž názvy má vedoucí připraveny na větším tvrdém archu papíru. Vedoucí dává pozor, aby nikdo nezlehčoval výtvory ostatních. Účastníky také povzbudí k tomu, aby kdo chce, mohl o své práci hovořit. Skupina by se také měla zamyslet nad tím, zda ve výtvarném zpracování obou obrazů mohou sledovat nějaký významnější rozdíl (v použitých slovech, v použitých barvách).

Dva labyrinty mého života

Vedoucí zahájí aktivitu tím, že před každého účastníka skupiny položí dva grafické listy se dvěma bludišti (příloha č. 11 a 12).

Nejprve vypráví skupině historii bludiště z ostrova Kréta: Toto bludiště se prý nacházelo na ostrově Kréta a bylo vybudováno jako přístřeší pro Minotaura, ohromnou nestvůru – napůl člověk, napůl býk. Obyvatelé Kréty mu podle řecké báje museli pravidelně dodávat lidské oběti jako potravu. Vyslali je na cestu do labyrintu, který byl tak složitý, že z něho nemohli najít cestu zpět. Tak se stali snadnou kořistí Minotaura. Řecký hrdina Theseus na sebe však vzal úlohu překonat sílu labyrintu a Minotaura. Pomohla mu v tom královská dcera Ariadna. Darovala mu klubko, jehož konec upevnila u vchodu do labyrintu. Jak Theseus pronikal hlouběji a hlouběji do bludiště, odvíjel klubko s nití, aby podle ní později našel cestu zpět. Plán se vydařil. Theseus porazil Minotaura a za pomoci stuhy našel cestu zpět ke světlu.

Poté mají účastníci možnost, aby se vydali za pomoci opačného konce tužky nebo propisky na cestu labyrintem tam i zpět. Je to poměrně obtížné. Vedoucí doprovází jejich úsilí několika větami: *Dávejte dobrý pozor, labyrint je plný bludných cest, které nevedou dál. Každou chvíli se musíte obrátit a hledat jinou cestu. Znovu a znovu se musíte rozhodovat, jaký směr zvolit. Možná, že někdo bude muset dokonce požádat o pomoc mně nebo někoho ze skupiny….*

Následuje společný rozhovor. Vedoucí dává následující podněty:

- *Zažili jste během putování labyrintem chvilku, kdy jste se opravdu „ztratili“?*
- *Zažili jste někdy takovou chvilku v životě?*
- *Co si myslíte, že je ve vašem věku nejčastěji příčinou takového „zabloudění“? Myslíte si, že až budete starší, budete „bloudit“ méně, stejně, nebo dokonce víc? Bude to mít stejné příčiny nebo jiné?*
- *Co vám v takových chvílích pomohlo nejvíc? Co si myslíte, že vůbec v takových chvílích nejvíc pomáhá?*
- *Do jaké míry můžete svůj život přirovnat k labyrintu? Jestliže k labyrintu, proč? Jestliže k něčemu jinému, k čemu? A proč?*
- *Patří „ztráta orientace v labyrintu života“ prostě k člověku? Jsme „věční hledači světla“?*
- *Jsme v tomto hledání soběstační nebo jsme každý jako „Theseus, který potřebuje svoji Ariadnu“? Nebo jako „Theseus, který potřebuje svou životní stuhu“? Co by takovou „životní stuhou“ mohlo být?*

Po tomto rozhovoru vyzve vedoucí účastníky, aby si prohlédli druhé bludiště. Vysvětlí: *Tento labyrint je vestavěn do dlažby ve francouzské katedrále v Chartres. Je to ohromná katedrála, která každého příchozího ohromí svou výškou strhující pozornost člověka směrem vzhůru, k nebi, k Boží skutečnosti, která se vznáší nad člověkem. Katedrála v Chartres byla už ve středověku velkým poutním místem, na němž se zastavovali poutníci ze severních zemí Evropy na své pouti do Říma. A právě v dlažbě chrámu, který doslova táhne oči i myšlenky člověka vzhůru, se tentýž člověk setkává v podlaze s ohromným bludištěm, které strhne oči zpět k zemi, k jeho vlastnímu životu. Bludiště je uzavřeno do tvaru kružnice, která má v průměru 12,5 metru. Jedenáct obratů, které musí poutník bludištěm absolvovat, symbolizují nedokonalost světa. Kříž, který vytvářejí pravidelné obraty v labyrintu, mu má připomínat, koho nalezne ve středu bludiště: Ježíše Krista. On je Pánem nad nedokonalým světem, nikoliv zlo, vina a hřích. Poutník, který prochází bludištěm v katedrále v Chartres, musí ujít neuvěřitelnou vzdálenost 305 metrů, než dojde do cíle, který je ve středu labyrintu.*

Nyní vedoucí vyzve účastníky, aby – opět za pomoci obráceného konce tužky – prošli labyrintem. Jejich cestu doprovází následovně: *Vydáváme se nyní pomocí tužky na cestu. Hned na začátku se zdá, jakoby cesta vedla velmi rychle k cíli. Ale vzápětí nás cesta odvede od středu labyrintu, odvádí nás stále dál a dál, až budeme úplně na jeho opačném konci. A když už se nám zdá, že střed bludiště je nám naprosto vzdálen, náhle se cesta láme a vede*

přímo do středu. Jen malá odbočka nám má ještě připomenout útrapy předešlé cesty. A když jsme se ocitli ve středu labyrintu, vnímáme, že má tvar růže. Růže byla už v nejstarších dobách symbolem Krista.

Vedoucí nenápadně přehlédne, zda jsou již všichni účastníci hrotem tužky ve středu labyrintu. Jestliže ano, zakončí toto „putování“ následujícím textem. Vyzve přitom účastníky, aby soustředili svůj zrak na střed labyrintu a pozorně naslouchali nejprve slovům a větám vedoucího, potom myšlenkám, které je budou napadat. Po přečtení textu nechá vedoucí ještě 2–3 minuty ticha. Po celou dobu cesty labyrintem i následné meditace může znít v místnosti tichá hudba.

Šlépěje v písku *Já jedné noci měl jsem sen,* *že podél moře šel jsem se svým Pánem.* *Tu před mýma očima světlem ozářen* *mé cesty životní zjevil se obraz.* *V každém úseku jeho, jak se mi zdálo,* *patrny byly dva páry kroků v písku.* *Ty jedny patřily mně,* *ty druhé mému Pánu.* *Ale když poslední z obrazů míjel nás,* *já jsem se na zpět ohlédl a zjistil jsem,* *že mnohokrát jen jeden pár nohou* *v písku stopy zanechal.* *Bylo to právě v úseku cesty,* *kdy život pro mne těžký byl.*	*To zmátlo mne a s otázkou* *obrátil jsem se k svému Pánu:* *„Když tehdy všechno jsem Ti dal,* *za Tebou vykročil, tu slíbils mi,* *že vždycky při mne budeš stát.* *Tu vidím však, že v době nouze nejvyšší* *jen jedněch nohu stopa pískem jde.* *Proč právě tehdy jsi mne opustil,* *když zoufale potřeboval jsem Tě?“* *Pán za ruku mne vzal a řekl mi:* *„Mé dítě milené, já nikdy neopustil jsem Tě* *a zvláště tehdy ne, když sklíčeno* *a v bolestech jsi šlo. Tam, kde jen jedny* *stopy znamenáš, tam nesl jsem Tě* *na svých ramenou.“*

7.2 Příběh syna, který hledal svou vlastní cestu

V tomto didaktickém kroku mají mladí lidé objevit podobenství O marnotratném synu, které osloví jejich současnou životní situaci. Podobenství obsahuje dějovou strukturu podobnou cestě mezi labyrintem a hledáním své životní cesty. Podobenství je v žádném případě nemá odvrátit od úmyslu hledat svou vlastní cestu životem, naopak má jim umožnit prožít situaci morálního selhání a má posílit jejich připravenost v situaci morálního selhání přiznat chybu a nastoupit cestu zpět k Bohu.

Příběh syna, který hledal svou vlastní cestu

Vedoucí má připraveno pět čtvrtek formátu A3, v jejichž středu je vždy název jedné etapy podobenství O marnotratném synu:

- Mizím! Dej mi, co mi patří!
- Hlavně pryč! Bude to moje cesta!
- Party! Užijme si života!
- Takhle hloupě se ztratit! Kudy dál?

- Vrátit se?

Skupina čte celé podobenství O marnotratném synu (Lk 15,11–24) tak, že po řadě přečte vždy každý jednu větu. Vedoucí položí na různá místa v místnosti čtvrtky s jednotlivými etapami příběhu a vyzve účastníky, aby na ně připsali všechno, co je k příběhu napadne. Může je i provokovat, opakovat výzvu, aby napsali své připomínky a nápady. Vždy, když je čtvrtka zaplněna, přejde skupina k další etapě příběhu.

Poté skupina znovu přečte celý příběh a každý má chvilku na to, aby přemýšlel, zda nyní vnímá příběh jinak než při prvním čtení. Následuje společný rozhovor:

- *Co si myslím o tom, že mladší syn odešel z rodiny?*
- *Napadá mě něco k jeho situaci? Bylo v pořádku, že odešel, nebo na tom bylo něco špatného?*
- *Co se mi na něm líbilo?*
- *Čemu úplně dobře v příběhu nerozumím?*
- *Je něco, co mě na příběhu rozčiluje? Co mi vadí?*

Dnešní představení: Návrat syna, který hledal svou vlastní cestu

Tato aktivita je založena na způsobu práce, který se nazývá „bibliodrama“.

Bibliodrama zpracovává biblický příběh. V bibliodramatu členové skupiny používají k interpretaci příběhu formu poezie a hry, tance a zpěvu, biblický příběh je inspirací pro to, jak se pomocí něho vyrovnat se svým vlastním životem a s křesťanskou vírou. Bibliodrama je formou improvizované dramatické hry. Je řízeno vedoucím, jehož úkolem je připravit účastníky, aby společně četli a znovu rozehráli biblické příběhy. Vedoucí pomáhá účastníkům skupiny nalézat a vyjadřovat ve zvolených rolích sami sebe. Doprovází a zpracovává příběh společně se skupinou, takže pomalu vzniká výkladové drama, které se postupně rozvíjí, vrcholí a opět se postupně zavírá.

Stejným způsobem jako v předcházející aktivitě nejprve příběh přečteme. V následující fázi dostane každý účastník možnost, aby se pokusil převyprávět příběh, ale tak, že vypravěčem bude nějaký účastník příběhu (otec, mladší syn, jeho starší bratr, matka, jeden z posluchačů Ježíšova podobenství…) nebo nějaká věc (část oděvu mladšího syna, kámen u cesty, jeho rodný dům apod.), ale i součást některé z osobností (otcovo srdce, otcův rozum, ruka mladšího syna atd.). Příběh může být také přepsán do aktuální podoby, to znamená, že jednotlivé role odpovídají charakteristice v příběhu, ale příběh se odehrává v současnosti. Účastníci na práci potřebují dostatek času (nejméně 3/4 hodiny).

Po dokončení vlastních příběhů se skupina rozdělí do menších podskupin po 4–6 účastnících. V těchto menších skupinách si nejprve účastníci své příběhy přečtou, dohodnou se, který se jim zdá nejpříhodnější k tomu, aby podle něho vytvořili scénář a divadelní hru. Sami se rozhodnou, jakou formu pro hru zvolí (pantomimu, muzikál, střídající se monology několika herců, rychle se střídající scény, klasickou hru apod.). Musí se také rozhodnout pro improvizaci scény (použít mohou pouze to, co je součástí výbavy místnosti) a eventuálně kostýmů. I na tuto přípravu hry je potřeba hodně času, nejméně dvě hodiny.

V další fázi jednotlivé skupinky uspořádají divadelní představení pro ostatní členy skupiny. Po odehrání všech představení může následovat rozhovor, který vedoucí podněcuje následovně:

- *Jak jste se cítili jako jednotliví herci ve svých rolích?*

- *Co jste k jednotlivým rolím cítili jako diváci?*
- *Když srovnám postoj otce ve skutečném podobenství s tím, co zaznělo v různých představeních? Zůstala představení „věrná předloze“ nebo ukázala otce hledajícího a posléze ztraceného syna jinak? Proč? Co k tomu říká autor scénáře, co ostatní?*
- *Dělá mi problém představa, že za otce v podobenství můžeme v našem životě dosadit Boha a za mladšího syna sami sebe? Co je mi na postavě mladšího syna sympatické, co mě spíš odpuzuje? Chtěl bych hrát ve svém životě jinou roli než on v tomto podobenství? Jakou a proč? Jak prožívám představu, že ať se v životě dopustím čehokoliv, Bůh bude vždycky ten, kdo bude čekat na můj návrat, aby mi vrátil mou lidskou důstojnost?*

V závěru rozhovoru vedoucí zdůrazní, že ať už účastníci hráli ve svých divadelních hrách jakékoliv role, nyní se vracejí zpět do reálného života a jsou tímto z těchto rolí propuštěni. Je to důležité proto, aby netrpěli v dalších hodinách či dnech přenosem eventuálního negativního náboje role na svůj vlastní život.

Na závěr se účastníci soustředí na následující text a posléze na myšlenky, které je při jeho poslechu napadnou:

Kdesi v dalekých zemích
troskotají právě
naše rozpraskané sny
o svobodě, o dobrodružství
a o životě, který se nemusí na nikoho vázat.
A v bídě
snu o otcovském domě
se stočíme do klubíčka:
a – být tak zase malé dítě
nebo ještě lépe: nádeník,
který se nemusí rozhodovat,
nemusí už být za nic odpovědný,
prostě dělá, co se mu řekne…
Ale z toho nebude nic!
Nebudeš nádeník!
Bůh tě obleče do drahocenného šatu,
na prst ti navlékne prsten
a opět bude všechno zpátky:
úkol nést svou odpovědnost,
nutnost být dospělý,
učit se žít…

7.3 „Zpověď? Svátost smíření?

V tomto kroku chceme poprvé více zvýraznit to, k čemu celá příprava směřuje: svátost biřmování je důležitá událost na cestě křesťana k dospělosti. Má to být pobídka k tomu, aby mladý člověk s plnou vážností promýšlel svůj postoj k víře a svou cestu k víře. K tomu je potřeba velké vnitřní pravdivosti, s níž hodnotí svůj život. Svátost smíření zejména ve věku adolescence by měla sloužit rozvíjení vnitřní pravdivosti mladých lidí před Bohem. Navrhujeme proto v tomto období s mladými lidmi svátost smíření promýšlet jako rozhovor s Bohem, který doprovází náš život, a je připraven vrátit mu lidskou důstojnost, když ji svým jednáním porušíme.

Cesta životem v rozhovoru se svědomím

Vedoucí zahájí aktivitu krátkým úvodem: *Během několika týdnů přijmete svátost biřmování. Zda ji přijmete opravdu všichni, to záleží na tom, zda se skutečně každý sám za sebe rozhodnete pronést větu: Věřím. Prohlásit to veřejně a s plným vědomím, to je*

důležitá událost na vaší cestě ke křesťanské dospělosti. Tou dospělostí se nemíní pouze vaše vnější vizáž a to, co proklamujete svým chováním navenek, myslí se tím i to, jak žijete ve svém vnitřním světě: nakolik promýšlíte své postoje a činy z hlediska jejich skutečného smyslu, nakolik jste ochotní přiznat si svá selhání a nakolik umíte prožít hrdost a radost nad svými dobrými činy. Ale dospělost je i v přiznání, že váhám, že nevím, že nerozumím situaci, v níž jsem a ptám se: blízkého člověka, nebo Boha. Teprve potom volím své rozhodnutí a jednám tak, jak to odpovídá mému nejlepšímu vědomí a svědomí. Chci vás nyní pozvat na cestu vašeho života od nejútlejšího dětství až po současnost. Na této cestě budete mít možnost pozorovat důležité události vašeho života, které vám řeknou něco o tom, kde bylo dobro a kde zlo.

Účastníci se buď pohodlně posadí nebo položí. Poté je jejich jediným úkolem poslouchat, jak je vedoucí doprovází důležitými etapami jejich dosavadního života. Jednotlivé odstavce prokládá chvílemi ticha.

Vraťte se na své cestě životem do jeho úplných začátků, zkuste si vybavit svou první vzpomínku, kolik vám tehdy mohlo být asi let, a na co si vlastně vzpomínáte? Kteří lidé se v té vzpomínce vyskytují? Je to hezká vzpomínka? Nebo je v ní přimíseno i něco negativního?

Na své cestě životem pokračujeme a dostáváme se do doby, kdy jste ještě nechodili do školy. Někdo v té době navštěvoval mateřskou školu, někdo si hrál a dováděl pouze doma. Je něco zvlášť důležitého, na co si v té době vzpomínáte? Vzpomínáte si ještě, zda jste měli nějakou zvlášť oblíbenou hračku? Udělali jste v té době něco, na co jste byli zvlášť hrdí? Nebo naopak, zažili jste v té době první pocit studu? Odkud jste už tehdy věděli, co je dobré a co špatné? Vzpomeňte si na člověka, pro kterého stálo zato být hodný?

Cesta životem se odvíjí dál. Pamatuji si ze školní doby na nějakou událost, která byla pro mě tak důležitá, že zastíní všechny ostatní? Čím byla tak důležitá? Mám z té doby nějaký naprosto krásný zážitek? Co bylo pro mě jako školáka naopak zvlášť těžké? Co v té době pro mne znamenala rodina: maminka, otec, nějaký sourozenec? A co pro mě znamenali kamarádi? Zbyl mi z nich někdo dodnes? Vím něco o jejich současném životě? Zažil/a jsem také nějaký konflikt? Když ho sleduji, na čí straně bylo dobro a zlo, věděl jsem si s tím tehdy rady? Jak bych sám sobě, topícího se v tehdejší situaci, poradil z pozice mého současného rozhledu? Co jsem tehdy měl udělat a co jsem udělal? Na úsudku koho mi tehdy záleželo nejvíc? Proč jsem jako osmi, devíti, desetiletý/á jednal dobře nebo špatně?

A nyní už se dostáváme k nedávné době: k době posledních měsíců a týdnů. Vidím před očima nějakou událost, která je pro mě momentálně velmi důležitá? Co je v těchto měsících a týdnech pro mě zvlášť těžké? Najdu nějaké hledisko této události, které má něco společného s dobrem a zlem?

Je pro mě problém posoudit, co je vlastně dobré a co špatné, nebo to vím téměř jistě? Podle čeho se to dá vlastně poznat? Nakolik beru v potaz názory lidí, dá se nějak zjistit, jaký názor má na tu věc Bůh?

Nyní si vyberte tu událost, se kterou si nevíte rady, něco je vám v ní nejasného, něco je v ní, co vás zatížilo, možná i zranilo, nebo jste zranili a zatížili někoho. Máte ještě chvíli na to, abyste celou tu událost ještě jednou v myšlenkách prošli nebo se na ni prostě zadívali.

A nyní můžete ukončit svou cestu, zahýbat rukama a nohama, protáhnout se a vrátit se do prostoru této místnosti.

V další fázi účastníci v samostatné práci zapisují své postřehy: jaká současná situace (může jich být i víc) je pro ně momentálně zatěžující, protože obsahuje otázku, zda se zachovali správně nebo jak se správně zachovat. Situace vypíší na lístky papíru, který uloží do obálky a zalepí.

Vedoucí vysvětlí, že svátost smíření je pro dospělého člověka možnost, aby se vyrovnal před Bohem se situacemi ve svém životě, o nichž s velkou jistotou ví, že v nich jednal tak, že to snížilo jeho lidskou důstojnost – tedy morálně nějak selhal. Je tu ale i proto, aby hledal orientaci v situacích, s nimiž si neví úplně dobře rady. Svátost smíření, ke které přistoupí v rámci přípravy na přijetí svátosti biřmování, jim nabízí právě tuto možnost.

Je věcí taktu, aby vedoucí skupiny současně hovořil s knězem ve farnosti, kde se příprava na biřmování odehrává. Možná, že by mladým lidem vyhovovalo, aby zpovědníkem pro tuto příležitost nebyl kněz, se kterým se znají s běžného styku ve farnosti, možná, že je to naopak žádoucí. V každém případě by to měl být zpovědník zkušený a navíc takový, který se dobře vyzná v psychologii adolescentního věku a s prací s adolescentní mládeží má nějakou zkušenost.

Následující aktivity mohou být buď pokračováním, nebo ji mohou nahradit:

Přebírám zodpovědnost

Aktivitu uvede vedoucí následovně: *Určitě si vzpomínáte, jak jste se v dětství připravovali na svatou zpověď. Dostali jste k tomu od dospělých tzv. „zpovědní zrcadlo“. Dnes cítíte, že jste z něho vyrostli. Že seznam hříchů často nepostihuje události, kterými se zabýváte a odpovědností, kterou za ně máte. Klíčovým slovem dospělosti je slovo odpovědnost. Ve svátosti smíření nás Bůh volá ke zodpovědnosti: za nás samotné, za naše nejbližší a za společnost, ve které žijeme.*

Za sebe cítíme odpovědnost, když zvažujeme své síly a svou slabost, když cítíme odpovědnost za rozvíjení svých tělesných i duševních sil, ptáme se po důvodech své lhostejnosti, ale i svých zájmů, vážně usilujme o orientaci v životě, ptáme se, v čem spočívá naše životní naděje a naše víra.
Za naše nejbližší okolí cítíme odpovědnost, když se ptáme, jak zacházíme se svými přáteli, spolužáky, rodiči, sourozenci, ale i se zvířaty a se životním prostředím.
Za společnost cítíme odpovědnost, když se ptáme, jak zacházíme se světem, který je dál než naše rodina, přátelé a bezprostřední okolí: na náš podíl na událostech ve farnosti, ve čtvrti nebo v obci, kde žijeme.

V další fázi se účastníci rozdělí do dvojic, každá dvojice dostane list papíru A4, na němž jsou graficky znázorněna tři pole: odpovědnost za společnost a církev, za nejbližší okolí, za sebe (příloha č. 13). Nejprve zpracuje každá dvojice všechny myšlenky, náměty a nápady, které mají v souvislost s těmito třemi oblastmi života z pohledu křesťanů své generace. Potom zvažují, jaká morální hlediska se v těchto různých situacích skrývají a jak tato hlediska souvisí s křesťanským pohledem na svět.

V závěrečném rozhovoru představí ostatním svůj vlastní návrh na oblasti, v nichž by se měl mladý člověk tázat po své – dospěle zvažované – odpovědnosti. Ve společném rozhovoru mají být také zvažovány skutečně křesťanské postoje, ideály. Skupina si k tomu může přibrat text Desatera, Blahoslavenství…

Vina je pro mě...

K prohloubení vnímavosti mladých lidí k vědomí zodpovědnosti před Bohem za svůj život může sloužit následující aktivita:

Vedoucí nejprve skupině vysvětlí, co je to metafora: jestliže například o lstivém člověku neřeknu pouze, že je lstivý jako liška, ale jen „je to liška podšitá“, nikdo si o něm

nemyslí, že se na sobě nosí liščí kožich, ale všichni pochopí, že je vychytralý, lstivý. Nebo když o panu Karlovi, kterému je padesát let, řeknu: Karel je dítě, všichni pochopí, že se zřejmě chová dětinsky, nedospěle, zkrátka jako dítě.

Dnes se pokusíme skrýt do metafor naše pocity, které doprovázejí situace, v nichž jsme se provinili. Každý jednotlivec dostane list papíru, na němž je v záhlaví napsána pouze nedokončená věta: Vina je pro mě…

Každý účastník má k dispozici zhruba 10 až 15 minut na to, aby pod tuto větu napsal deset metafor na slovo vina. Vedoucí může k práci pustit tichou hudbu.

Po skončení samostatné práce vedoucí posbírá listy papíru a pomalu předčítá jednotlivé metafory, které účastníci vytvořili. Účastníci si mohou poznamenat metafory, které je zvlášť zaujaly, nebo které jim připadají nesrozumitelné. Následuje rozhovor, v němž vedoucí dává následující podněty:

- *Jak se vám pracovalo?*
- *Našli bychom mezi našimi metaforami takové, které se týkají tělesné nevolnosti, nemoci, slabosti?*
- *Našli bychom mezi nimi takové, které se týkají duševních stavů?*
- *Našli bychom takové, které připomínají postavení člověka ve společnosti?*
- *Našli bychom takové, které připomínají přírodní katastrofy nebo jejich následky?*
- *Našli bychom mezi nimi i pozitivní výpovědi?*
- *Upozornily nás naše metafory na něco, co je ve vztahu k naší odpovědnosti za sebe a za svět kolem nás pro nás nové, dokonce pozitivní?*

Kámen

Tuto aktivitu lze použít v návaznosti na aktivitu „Přebírám zodpovědnost“ nebo jako součást společného slavení svátosti smíření (resp. společné kající bohoslužby, jejíž součástí je ústní svatá zpověď). Není zaměřena na otázku „správně – špatně“, ale na vnímání vlastních zranění, které nám naše viny způsobují: jak prožívám zranění, kde ho cítím nejvíc, jestliže ztratím spojení s Bohem? Co je mojí slepotou, ochromeností, nemocí?

Skupina sedí v kruhu, v jehož středu je zapálená svíce, váza s květinami apod. Na příručním stolku leží připravený podnos s větším množstvím různě zbarvených a různě velkých kamenů. Účastníci si postupně vybírají z podnosu kámen, který je něčím zaujme.

Vedoucí vypráví: *Tento kámen mi má pomoci, abych poznal/a kousek sebe samé/ho. Vyvolá myšlenky, které mohu sledovat, u kterých se mohu zastavit, kterým mohu naslouchat. Je to můj kámen. A mám dost času na to, abych si dobře prohlédl/a. Nejprve očima: jeho velikost, tvar, barvy, linie, a to ze všech stran. Nyní hmatem: hrany, rohy, zaoblení, tvrdost, hladkost nebo drsnost, váha, teplo nebo chlad. Ze všech stran.*

Nyní mohu zavřít oči a ještě jednou zkusit „prohlédnout“ si ho svými prsty. Je to můj kámen. Vnímám celou jeho tvrdost, chlad, tíhu, jako svoji tvrdost, svůj chlad, svoji tíhu. Nyní je to kámen, který je v mých rukou, ale i v mém srdci.

Můj kámen má jméno, možná dokonce více jmen: kámen, který mi leží na srdci, nebo v žaludku, je to kámen mého strachu, kámen slova, které jsem nevyslovil/a. Mám chvíli času, abych naslouchal/a, jaké jméno má můj kámen.

Kdo ví, jaké jméno má jeho kámen, může ho nyní vzít a položit do středu kruhu. Když jsou všechny kameny odložené do středu kruhu, vedoucí pokračuje: *Je dobré vědět o svém kamenu a je dobré umět ho pojmenovat. Je dobré i vědomí, že mohu svůj kámen odložit, že znám místa, kde ho mohu odložit: ve skupině přátel, v rozhovoru s blízkým člověkem,*

v rozhovoru s knězem ve svátosti smíření. Mohu přijmout také kámen někoho druhého: pomáhat a také sám si nechat pomoci. Mezi ostatními kameny vypadá ten můj trochu jinak, než když patřil pouze mně. Možná nevypadá tak velký, možná by se s ním dalo i něco vytvořit společně s ostatními kameny. Mohu ho také od sebe odhodit, mohu ho oplakat, voda přece dokáže odstranit jeho tvrdé hrany. Můj kámen se může změnit. Mohu prosit o to, aby se našel někdo nebo něco, co mu k tomu pomůže…

Nyní si mohou účastníci opět vzít své kameny do rukou a vrátit se na svá místa: *Dívám se znovu na svůj kámen. Víc mu teď rozumím. Vím, že to, co může můj kámen změkčit, co ho může proměnit, jsou moje slzy. Možná, že můj kámen bude potřebovat ještě dlouhou dobu, než se promění natolik, abych ho už mohl odhodit, protože nebude tížit. Co s ním udělám, to je věc mojí vlastní zodpovědnosti. Ani na tu však nejsem sám. Naslouchám slovům požehnání, která mi k tomu dávají sílu:*

Ať Hospodin vám žehná a chrání vás,
ať Hospodin rozjasní nad vámi svou svatou tvář
a je vám milostiv,
ať Hospodin obrátí k vám svou tvář
a obdaří vás pokojem.

Áronské požehnání: Num 6,24–26

Pokud není toto zamyšlení součástí kající bohoslužby, může následovat rozhovor:

- *Pomohla mi práce s kamenem?*
- *Cítil jsem se při ní dobře? Nebo ne? Proč?*

Pokud součástí kající bohoslužby je, měla by být součást této bohoslužby i vyjádřená radost z odpuštění. Navrhujeme pro ni práci se žalmem 32. Text žalmu může být zahrnut i do modlitby, která je součástí setkání skupiny:

Blaze tomu, z něhož je nevěrnost sňata,
jehož hřích je přikryt.
Blaze člověku, jemuž Hospodin nepravost
nepočítá, v jehož duchu není záludnosti.
Mlčel jsem a moje kosti chřadly,
celé dny jsem pronaříkal.
Ve dne v noci na mně těžce ležela tvá ruka,
vysychal mně morek jako v letním žáru.
Svůj hřích jsem před tebou přiznal,
svoji nepravost jsem nezakrýval,
řekl jsem:
„Vyznám se Hospodinu ze své nevěrnosti.“
A ty jsi ze mne sňal nepravost, hřích můj.
Proto ať se každý věrný k tobě modlí v čas,
kdy lze tě ještě nalézt.
I kdyby se vzdulo mocné vodstvo,
k němu nedosáhne.
Tys má skrýše, ty mě chráníš před soužením,
nad tím, že jsem vyvázl,
zaplesá všechno kolem.
Dám ti prozíravost,
ukáži ti cestu, kterou půjdeš, budu ti radit,
spočine na tobě mé oko...

Ž 32,1–8

8. Biřmování: svobodné rozhodnutí pro křesťanskou víru a církev

Duchovní podněty pro moderátora

Blíží se datum udílení svátosti biřmování vašich svěřenců. Setkávání skupiny, kterou jste doprovázeli na jejich cestě k dospělému postoji k víře, tím vyvrcholí. Právě teď je dobrá doba k tomu, abyste si ještě jednou položili několik otázek:

- *Jak jsem prožíval/a svoje vlastní biřmování?*
- *Měla tato svátost skutečně nějaký význam pro můj další život?*
- *Napadly mě během setkávání „s mými biřmovanci" nějaké otázky, které mi připomínají to, co jsem zažíval/a kdysi já sám/sama? Pokud ano, můžete si je na list papíru poznamenat.*
- *Nebo to jsou nové, jiné otázky, než ty, s nimiž jsem se vyrovnával/a já a možná celá moje generace? V případě, že ano, mají dnes cestu k víře mladí lidé těžší nebo jinou než byla ta naše? Pokud vás takové otázky napadly, poznamenejte si je na list papíru.*
- *A co z toho, co jsem si právě poznamenal/a, nechci, aby zaniklo, co by se z toho mělo dostat na program práce s mojí skupinou?*

Máte-li odpověď na tuto otázku, zapište si ji a projděte v navrženém dalším programu v této metodické příručce, kam by šla zařadit, eventuálně jakou formou.

Odborné podněty pro moderátora

V tomto didaktickém kroku se chceme zaměřit na následující dva tematické okruhy:

Co slavíme ve svátosti biřmování?	Jak svátost biřmování slavíme?

Udílení svátosti biřmování má v katolické církvi tradici sahající do jejích úplných začátků. Obsah této svátosti a způsob udílení, to jsou skutečnosti, které musíme skupině sdělit. Aby to však byly informace, které se mladých lidí dotknou, musíme dobře zvažovat způsob, jak jim to budeme sdělovat. Proto bylo v předcházejícím oddílu důležité, aby si každý vedoucí skupiny biřmovanců odpověděl na dvě základní otázky:

- *Jaký přístup mohu ke svátosti biřmování získat já sám/sama ve svém vlastním životě?*
- *Jaký přístup mohu k této svátosti otevřít členům mojí skupiny?*

Odpověď na tyto otázky však nemůže dát tato příručka, tu musí hledat každý vedoucí v průběhu přípravy na svátost biřmování se svou vlastní skupinou. Obecně však platí, že v kladném případě se nám dařilo během přípravy otevřít mladým lidem přístup k náboženství, k církvi, k Bohu, k Ježíši Kristu. Samozřejmě, že jsme nebyli první, kdo toto téma otevřel, a že do značné míry záleželo i na tom, jaké zkušenosti si mladí lidé přinesli z kontaktu s druhými lidmi, s přáteli, ale hlavně z rodinného života.

To, že se mladí rozhodnou v této fázi vědomě přijmout svátost biřmování – „jít k biřmování" – potom znamená, že tím říkají: *Přijímám za vlastní skutečnost, že Boží duch působí v tomto světě a tomuto Božímu duchu chci dát prostor i ve svém životě. Biskup mi ho udělením svátosti biřmování přiřkne a skryté působení Božího ducha ve mně tak zviditelní. Tento Duch svatý mi dodává sílu a vnuká mi nové možnosti, jak utvářet svůj život a jak se*

odvažovat i velmi odvážných rozhodnutí. To je dost důvodů pro to, aby svátost biřmování byla skutečná slavnost.

V méně pozitivním případě (což se ovšem také může stát) zůstane mladým lidem na konci přípravy na biřmování mnoho otázek, které ani nepovažují pro svůj život důležité a nechtějí je rozhodovat. Tito mladí lidé by se měli vážně postavit před otázku, jestli skutečně chtějí přistoupit ke svátosti biřmování. Ke svátosti biřmování patří vnitřní rozhodnutí pro vážné hledání vlastního věřícího postoje k životu. Jestliže si mladí lidé zakládají zvláště v tomto věkovém období na své svobodě, potom bychom jim měli umožnit i v této věci se svobodně rozhodnout a jasně je postavit před otázku: Chceš skutečně „jít k biřmování"? Co to pro tebe znamená? Samozřejmě však přitom musíme brát v úvahu, že mladý člověk po svobodě touží, ale ne vždy ji má. Musí také nějak vyjít s rodinným a příbuzenským prostředím, které by nemuselo jeho negativní rozhodnutí přijmout.

Navíc platí, že v den biřmování nemusí mít mladý biřmovanec jasno „ve všem". Duch svatý ve svém působení v životě mladých lidí respektuje postupný vývoj jejich osobností. „Neznásilňuje" člověka, ale dává mu svobodu. Proto musíme být opatrní při zvažování, kdo je a kdo není „zralý", či dokonce kdo je „hoden" a kdo ne přijmout tuto svátost. Když vyzýváme mladé lidi, aby se sami rozhodli, zda svátost biřmování chtějí přijmout či nikoliv, musíme to dělat tak, aby jim bylo jasné, že jde o jejich souhlas jít po cestě víry, ne o to, že na této cestě jim má být všechno o Bohu, Ježíši Kristu a Duchu svatém jasné.

Z obsahového hlediska by měli mít účastníci naší skupiny na konci přípravy tyto základní informace:

a) Co je obsahem svátosti biřmování?

Křest, biřmování a svátost eucharistie jsou takzvané iniciační svátosti. To znamená, že v nich slavíme začlenění člověka do života církve a Božího lidu. Tento život ve znamení Ducha svatého začíná již křtem. Ve svátosti biřmování ale získává zvláštní výraz skutečnost, že Duch svatý přijímá pokřtěného člověka. Teprve v průběhu dějin se tyto tři svátosti od sebe oddělily. V prvotní církvi tvořily jednotu (dodnes je tomu tak při křtu dospělých a v praxi pravoslavné církve). Svátost biřmování musíme tedy vidět vždy ve spojitosti se svátostí křtu. Ve křtu se uskutečnilo naše nové stvoření z vody a z Ducha svatého. Byla to skutečnost naší smrti a našeho vzkříšení spolu s Kristem. Tento děj započatý křtem dovádí svátost biřmování ještě dále. Ve křtu slavíme velikonoční aspekt křesťanského života: člověk dostává jako dar podíl na novém životě.

V biřmování slavíme letniční aspekt křesťanského života: člověk dostává jako dar účast na seslání Ducha svatého. Ve svátosti biřmování dostává člověk příslib, že dary Ducha svatého se stanou jeho vlastními schopnostmi a jeho talentem.

Můžeme tedy shrnout:

1. Při biřmování je působení Božího ducha viditelné jak ve mně, tak skrze mne i ve světě. To, co slavíme, je v ideálním případě skutečnost, že mladí lidé objevili ve svém životě ducha Ježíše Krista jako Ducha svatého a rozhodli se dát mu prostor ve svém životě.
2. Svátost biřmování vyjadřuje vztah mladého člověka k církvi a k místní církevní obci. Proto se této slavnosti účastní vedle biřmovanců i členové církevní obce. Před farností vyznávají mladí lidé svou víru a potvrzují, že v této víře a z této víry chtějí také dál žít. Bude se jim to dařit tím více, čím více jim místní farnost otevře prostor pro vzájemné soužití.
3. Svátost biřmování uschopňuje člověka k tomu, aby převzal odpovědnost za svůj život přiměřeně svému stáří, své životní situaci a svým schopnostem a talentům. Mladí lidé dostávají posilu, aby se stali svědky Ježíše Krista a začali spoluvytvářet svět kolem sebe

v jeho duchu. Jak rozvinou tento aspekt, to je také závislé na tom, jakou mají za sebou životní zkušenost, a na tom, do jaké míry osvědčí místní církevní obec svou otevřenost vůči jejich tvořivosti.

b) Jaký je průběh udílení svátosti smíření?

Svátost biřmování spočívá v pomazání olejem křižmo na čele, ve vzkládání rukou na hlavu biřmovance a ve slovech: Přijmi pečeť daru Ducha svatého.

Svátost uděluje buď přímo biskup, nebo kněz, kterého tímto úkolem biskup pověřil. Tím církev vyjadřuje, že mladí lidé se svým rozhodnutím žít jako křesťané nestávají pouze součástí farnosti, ale celé církve.

8.1 Křest – biřmování: voda a vítr

Proč jste mě nechali pokřtít?

Vedoucí skupiny už v některém z předcházejících setkání požádá účastníky, aby pozvali na dnešní setkání své rodiče a aby je poprosili, aby s sebou přinesli fotografie či nahrávky jejich křtu. Předem by měli rodiče uvažovat o tom, jak odpoví na základní otázku, o kterou půjde v rozhovoru s biřmovanci: Proč jsme před …. lety přinesli našeho/naši … ke křtu?

Na setkání pozve vedoucí skupiny i ochotnou dvojici mladých rodičů, kteří dali své dítě pokřtít teprve nedávno. Kdyby bylo možné během doby přípravy na biřmování zajistit, aby se skupina účastnila křtu malého dítěte, byl by to dobrý vklad do dnešního programu.

Společné setkání (nejlépe kolem většího stolu nebo v kruhu) zahájí vedoucí malou statistikou: *V České republice se hlásí k nějaké církvi 27 % obyvatel. Ročně se u nás narodí více než 90 000 dětí. Např. v roce 2003 to bylo 93 685 dětí, v tomtéž roce bylo pokřtěno 19 102 dětí. Pokřtěno bylo tedy zhruba 20 % dětí tohoto ročníku (dalších více než 5 000 bylo pokřtěno dospělých a starších dětí). Na předmět Náboženství ve škole se v České republice hlásí asi 5 % žáků. Už z těchto několika čísel můžeme vidět, že pravděpodobně velká část pokřtěných či těch, kteří se oficiálně hlásí k církvi, ve skutečnosti v církvi příliš nežije. Můžeme se ptát, jaký význam má křest malého dítěte, když to již mnoho desetiletí „nedělají všichni“ a i ti, kteří dávají pokřtít své děti, později často nekladou přílišný důraz na jejich křesťanskou výchovu.*

Následně si prohlédneme fotografie, záznamy křtu, křestní roušky, křestní svíce a poté otevřeme vzájemný rozhovor rodičů a biřmovanců:

- *Pamatujete si na pocity, které jste měli, když jste nesli tyto – tehdy malé děti – ke křtu?*
- *Co jste od křtu očekávali? Bylo to tehdy vaše samostatné a vážné rozhodnutí nebo to byla spíše věc běžné praxe v obci, kde jste žili, přání prarodičů apod.?*
- *Dáme dohromady společně odpověď na otázku, co všechno vlastně křtem člověk přijímá?* V této fázi vedoucí využije informací z úvodu tohoto tematického celku v případě, že skupina rodičů a mladých lidí si nebude jistá nebo bude váhat.
- *Je 20 % pokřtěných dětí z celkového počtu narozených dětí v jednom roce hodně nebo málo?*
- *Zdá se vám praxe křtu malých dětí ve světě, který představuje všechny možné hodnoty, jen ne ty křesťanské, jako smysluplný? Proč ano? Proč ne?*

Na závěr setkání pozve vedoucí skupinu rodičů i biřmovanců ke společnému zamyšlení. Vyzve je, aby se pohodlně posadili, naslouchali jeho slovům a nechali je na sebe působit:

Nechceme, aby naše dítě bylo omyto veškerou vodou světa. *Chceme, aby bylo naše dítě omyto vodou spravedlnosti,* *vodou milosrdenství, vodou lásky a míru, aby bylo čisté.* *Chceme, aby se naše dítě umylo ve vodě křesťanského ducha.* *Aby ho tento duch pokropil, ovlivnil, aby ho pokřtil.* *My sami se můžeme našemu dítěti stát jasnou a živou vodou pro každý den.* *Chtěli bychom, aby byly takovou vodou i jeho kmotři:* *čistou a jasnou vodou pro naše dítě.* *Věříme a doufáme,* *že naše farnost, ve které žijeme, a vůbec celá církev bude patřit k těm,*	*kteří se stanou našemu dítěti jasnou a čistou, živoucí vodou.* *Vodou spravedlnosti, milosrdenství, lásky a míru.* *Chtěli bychom a doufáme,* *že naše dítě nalezne atmosféru evangelia.* *Nechceme, aby bylo omyto veškerou vodou světa.* *A proto, s tímto vědomím, s touto nadějí a s touto vírou* *přinášíme své dítě církvi,* *abychom jí i své farnosti řekli,* *co očekáváme pro naše dítě, v co doufáme pro naše dítě.* *Našich očekávání je mnoho* *a naše naděje je veliká.* W. Willms

Voda – symbol smrti a života, voda – symbol křtu

Každý účastník dostane list papíru A4 rozděleného do třech polích (příloha č. 14). V záhlaví každého pole je nadpis: Voda může být symbolem… Voda ve křtu připomíná… Pro mě osobně je voda znamením…

Každý z účastníků má za úkol napsat k nedokončeným větám co možná největší množství svých asociací, nápadů, námětů. Ve skupině pak každý přečte buď všechny své náměty, nebo ty, které považuje za zajímavé, za zvlášť důležité. Ostatní mu mohou klást otázky, pokud něčemu nerozumí, chtějí na něco navázat apod.

Pro další fázi práce má vedoucí připraven veliký arch papíru s názvem: Voda – symbol smrti a života, voda – symbol křtu. Úkolem skupiny, příp. menších skupin je vytvořit společnou koláž, která bude co nejlépe vyjadřovat symbol smrti a vzkříšení ve svátosti křtu. Na závěr práce hovoříme o tom, jak se jim práce dařila, co se jim koláží podařilo vyjádřit, co nikoliv apod.

Jako plachetnice

Na závěr předcházejících aktivit může skupina pracovat ještě s obrazem plachetnice (příloha č. 15), který vedoucí položí před každého účastníka. Každý člen je vyzván, aby obrázek sledoval: *Putujte nejprve očima po obrazu cestou spirály od vnějších okrajů obrazu až k jeho středu, tedy na místo, které si myslíte, že je to nejdůležitější. Když jste dosáhli středu, putujte očima zpět. Zopakujte tento pohyb několikrát. Nyní zavřete oči a představte si svůj obraz. Opět po něm můžete putovat spirálovitým pohybem od vnějších okrajů ke středu*

a zpět. Nyní oči otevřete a srovnejte, co bylo ve vašem vnitřním pohledu jiné než jaká je skutečnost: Nějaká barva? Tvar? Zadívejte se na obraz a představte si, že věci či lidé na něm by mohli promluvit: Jakou větu nebo jaká slova by řekli? Kdybyste se mohli stát součástí tohoto obrazu: Čím byste na něm chtěli být? Kde byste na něm chtěli být? Proč byste to chtěli? Jaké by bylo vaše slovo nebo vaše věta? Kdybyste měli dát svému obrazu jméno, jaké by to bylo jméno? Kdyby to jméno mělo být citátem z Bible, jaký by to byl citát?

Vedoucí nyní vyzve účastníky, aby ještě chvíli pozorovali každý svůj obraz a naslouchali následujícímu textu:

Odkud se bere strach?
Strach, že budeme vydáni napospas větru,
který se může změnit v bouři,
vodě, v níž se není čeho chytit,
lodi, z níž není úniku.
Začíná to jediným skokem.
Jedním jediným skokem to všechno začíná.
Z pevné země – na palubu lodi.
Vydat se vodě, vydat se větru, vydat se lodi,
vydat se člověku.
Nasadit se v lodi, za loď, svými schopnostmi,
na svém místě, na místo těch druhých.
Předpoklad,
že víme o nebi, známe jeho znamení,
že známe, jaká rizika přináší počasí,
že umíme odhadnout sílu větru,
že známe dobře břeh,
že umíme zacházet s vodou a s jejími proudy,
že ovládáme loď.
Vítr nás žene, tísní, táhne, honí, předbíhá.
Je otravný, provokuje,
učí nás křižovat vodní plochu.
Vystavit se větru,
abychom se naučili hře s vodou.
Vystavit se vodě,
abychom se naučili hře s větrem.
Vystavit se větru, vodě i lodi,
abychom zakusili, o jakou hru jde na Zemi,
abychom se dokázali vystavit Zemi.
Plout na plachetnici,
hrát si s větrem a vodou,
s dobrodružstvím
s vodorovností a svislostí lodi.
Udržet rovnováhu.
Čím lépe se to daří,
tím více pohybu potřebujeme.
Loď je jako kříž…
přinucený k pohybu větrem.
Čím svisleji se loď staví,
tím výše je cesta k rovnováze.
Je to těžké.
Musíme přesunout těžiště,
abychom se vylodili,
abychom se vydali v šanc!

Tento text, který je poměrně obtížný, může být také nahrazen (nebo doplněn) úryvkem ze Skutků apoštolů 2,1–13.

Na závěr může skupina chvíli hovořit o tom, jak souvisí symbol vody – hlavní symbol křtu a symbol větru, který předznamenal svátek Letnic, s naším životem.

8.2 Moje víra – naše víra

Během tohoto kroku mají účastníci porozumět výzvě obsažené ve svátosti biřmování: vyjádřit svou křesťanskou víru formulaci „Věřím“. Proto se musí vyrovnat s Vyznáním víry církve, formulovat své pochybnosti, otázky nebo i svůj odpor. Mladí lidé mají pochopit, že každá lidská náboženská víra jednotlivců stejně jako vyznání víry celé církve je symbol, který

ukazuje svou vnější podobou na skutečnou Boží existenci, že tajemství Boží existence mohou lidské pojmy pouze naznačit. Boží existence se nedá vměstnat celá do řeči lidských pojmů. Tím, že mladí lidé vysloví větu: „Ano, věřím“, nechceme zastřít jejich problémy s vírou. Mohou je samozřejmě mít. Víra je ale dlouhodobý proces a pochybnost je znamení, že víru bereme vážně. Toto „Ano“ vzhledem ke křesťanské víře neznamená: „Mám ve všem o Bohu jasno“, ale: „Ano, chci patřit mezi ty, kteří se vydali ve svém životě na cestu hledání Boha.“ Pomocí naší skupině v tomto vyrovnání se s Vyznáním víry katolické církve mohou být myšlenky papeže Benedikta XVI.

Ano, ne, ano, ne…

Vedoucímu doporučujeme prostudovat knihu J. Ratzingera (Benedikta XVI.): Úvod do křesťanství, budeme s ní dále pracovat.

Na úvod přečte vedoucí skupině text z knihy „Úvod do křesťanství:

„Stará Církev nazývala křestní vyznání symbolum. Co však znamenalo slovo „symbolum“? Toto slovo pochází z řeckého „symballein“ – česky: složit, dát dohromady. Pochází ze starobylého zvyku: dvě sounáležící části prstenu nebo hole nebo tabulky byly poznávacím znamením hostů, poslů, partnerů smlouvy. Mít druhou část opravňovalo k přijetí něčeho nebo prostě k pohostinství. Symbol byl kus, který potřeboval k svému doplnění jiný kus, aby tak vznikl celek a tím i vzájemné poznání. Označujeme-li vyznání víry jako symbol, má to hluboký význam pro výklad její pravé podstaty. Každý člověk má víru jako „symbolon“, jako neúplný, oddělený kus, který může svou jednotu a celistvost najít jen ve spojení s druhými.“[2]

V další fázi dostane každý účastník text s Vyznáním víry (příloha č. 16), k dispozici bude také dostatek tužek, nůžek a lepidla. Vedoucí pokračuje: *Během bohoslužby, v níž se uděluje svátost biřmování, se vás biskup zeptá na vaši víru. Při křtu ji za vás vyznali vaši rodiče. Při biřmování na ni budete dotázáni zcela osobně a bude na vás, abyste zodpovědně vyslovili svůj souhlas s vírou církve. Proto vás chci nyní pozvat, abychom se dobře vyrovnali s otázkou, zda opravdu můžeme toto své „ANO“ k víře církve vyslovit.*

Každý si přečte text Vyznání víry a roztřídí text do tří kategorií.

Vodorovnou čarou podtrhne ty výpovědi, ke kterým může říct: „Ano, tomu věřím“.
Vlnovkou podtrhne ty výpovědi, u nichž by se napřed chtěli na něco zeptat, které jim nejsou úplně jasné.
Úplně vystřihne ty, u kterých by museli říci: „Tak tomu nevěřím.“ Vystřižené věty nalepí na okraj papíru. Vystřihují tak, aby sice v textu zůstal otvor, ale list papíru aby zůstal jako celek.

Následuje vzájemný rozhovor, v němž hovoří účastníci nejprve o větách, které podtrhli vodorovně, potom o větách, které podtrhli vlnovkou, nakonec o těch, které vystřihli. Vedoucí přitom vysvětluje a napomáhá k porozumění. Může také hovořit o svém vlastním věřícím postoji k těmto výpovědím. Není však jeho úkolem vysvětlit do detailu každý jednotlivý bod Vyznání víry církve. Může být pro něho naopak i oslovující to, jaké problémy přináší mladým lidem promýšlení vlastní víry.

Na závěr položí účastníci své listy papíru s Vyznáním víry na sebe do středu kruhu a přemýšlejí:

- *Jaký „textový obraz“ vznikl?*

[2] RATZINGER, JOSEF. *Úvod do křesťanství.* Brno : Nakladatelství Petrov, 1991, s. 46–48.

- *Máme jako skupina nějaké společné „díry“ ve své víře?*
- *Proč první církev označovala Vyznání víry jako „Symbolum“?*
- *Co to znamená pro nás dnes, co to znamená pro chvíli, kdy jako biřmovanci budeme vyslovovat své ANO k Vyznání víry církve?*

8.3 Spoluutváříme slavnost svátosti biřmování

Pro biřmovance je důležité, aby měli jasnou konkrétní představu nejen o tom, co se odehrává během svátosti biřmování, ale i o tom, jak udělování této svátosti probíhá, aby během této slavnosti nebyli zbytečně nervózní. Proto jim v tomto kroku nabízíme docela konkrétní aktivitu, v níž se seznámí s průběhem svátosti biřmování.

Jak probíhá udělování svátosti biřmování?

Vedoucí má pro každého účastníka připraven list papíru, na němž je přesně popsán průběh udělování svátosti biřmování i s vysvětlujícím textem (příloha č. 17). Účastníci ho postupně čtou, jakmile není někomu něco jasné, zvedne ruku a položí dotaz. Vedoucí nebo někdo z účastníků se mu snaží vysvětlit, co je mu nejasné.

Na závěr setkání může ještě vedoucí vyzvat skupinu k naslouchání následujícího textu:

Říkají mi, že slovo „biřmování“ pochází z latiny a znamená „potvrdit“.
Říkají mi, že se mám rozhodnout a veřejně potvrdit, k čemu jsem se rozhodl.
Na moji nejistotu nikdo nemyslí.
Už věřím, že existuje Bůh, a že můj život neřídí slepá náhoda.
Už věřím, že tento Bůh chtěl, abych žil, a že mě má rád.
A Ježíš? Na něm mě fascinuje, jak zachází s lidmi, jak je má rád bez podmínek, jak a co jim vyprávěl o Bohu.
Ano, to všechno mohu podepsat.
Také bych rád zkusil žít jako křesťan – i mezi křesťany.
Ale jestli se mi to podaří, jestli své rozhodnutí naplním?
Říkají mi, že víra je cesta a že biřmování je krok na této cestě.
Ale kdo mi dá odvahu, abych ten první krok udělal?

Dospělý člověk? Dospělý křesťan?

V této aktivitě mají zažít mladí lidé druhou stránku svého rozhodnutí se pro věřící životní postoj: přijmout odpovědnost dospělého člověka a křesťana, který ví, že smyslem života obecně i života v církvi je naplnit úkol.

Vedoucí zahájí setkání krátkým výkladem: *Všechny kultury, ale také všechna náboženství dávají dospívající generaci najevo slavnostním způsobem, že se stává skutečným právoplatným členem společnosti. Mají k tomu většinou zvláštní slavnosti – tzv. iniciační obřady. Svátost biřmování je kromě jiného také takovým iniciačním obřadem, který říká dospívajícím: Jsi dospělý člen církve. Na to může mnohý z vás namítnout: „Já, že jsem dospělý? Za prvé se tak ani omylem necítím, za druhé mě tak ani nikdo nebere.“ Přijetím svátosti smíření nenastane kouzelný obrat v jednání našich blízkých. Ale tato svátost má*

skutečně co dělat s cestou k dospělosti. V evangeliu můžeme nalézt velmi poučný příběh: příběh dvanáctiletého Ježíše v chrámě. Byl tehdy ve věku, kdy židovská obec uvádí své dospívající chlapce mezi dospělé obřadem „Bar Micva“, což znamená „Syn zákona“ (poprvé při něm čtou v synagoze ze svitku Tóry a začíná se na ně vztahovat povinnost zachovávat příkazy židovského zákona.)

Příběh může z přílohy č. 18 přečíst vedoucí nebo člen skupiny (podle Lk 2,41–52) nebo ho mohou číst členové skupiny jako scénář divadelní hry. Kdyby měla možnost skupina nahrát toto čtení na diktafon, mohlo by sloužit jako zajímavý výchozí materiál pro setkání rodičů a kmotrů, které navrhujeme v závěru této metodické příručky.

Po přečtení příběhu následuje společný rozhovor:

- *Jak se vám jeví Ježíšovo chování: napřed jde do Jeruzaléma – zůstane v chrámu – potom se zase vrací zpět? Rozumíte mu? Jednal správně?*
- *Co by vám řekli vaši rodiče, kdybyste udělali něco podobného? (Tři dny ho hledali!)*
- *Bylo jednání Ježíše pochybné, nebo znáte příklady, kdy je to podobné: Mladý člověk se chová úplně jinak než to očekávají jeho rodiče, ale narazí hlavou na zeď?*
- *Už jste někdy měli také takový pocit: „Ano, tady je moje místo, to chci dělat, tady se cítím jako doma?“*
- *Co to má společného s tím, čím jsme začali, s myšlenkou „být dospělý“?*

Nyní uvede vedoucí další fázi práce, v níž bude mít každý čas na to, aby promyslel následující otázky a zaznamenal si své myšlenky na papír: *Vaše situace je podobná, jako byla tehdy Ježíšova situace: Stejně jako on před svým uvedením do židovské obce, vy se nacházíte krátce před svou iniciací (před svým uvedením) do církve.*

- *Co pro vás nyní, po tak dlouhé přípravě, znamená svátost biřmování?*
- *Co očekáváte? Co byste si zvlášť přáli?*
- *Máte nějakou naději? V co doufáte?*

Na závěr se skupina sejde ještě jednou ke společnému rozhovoru, v němž každý, kdo chce, může ostatním sdělit něco ze svých myšlenek.

Poslední setkání?

Smyslem tohoto posledního setkání je, aby se účastníci společně ohlédli po cestě, kterou spolu prošli, a aby ji dokázali vidět jako celistvé hledání dobré podoby své víry ve společenství. Proto má vedoucí připraveny všechny názvy jednotlivých aktivit, kterými během celé přípravy prošli, fotografie ze setkání, výsledky činností atd. Všechny nadpisy jednotlivých aktivit i s příslušnými „díly“ jsou rozmístěny v řadě po místnosti, skupina je obchází, a kdo chce, může říci, co pro něho bylo zajímavé, důležité, překvapivé.

V další fázi se skupina rozhoduje, zda některé z těchto prací použije k výzdobě kostela či farní místnosti.

Je zde časový prostor na to, aby si skupina rozdělila některé úlohy během udílení svátosti biřmování: kdo jejich jménem přivítá otce biskupa, kdo poděkuje za udělení svátosti, zda – a v tom případě kdo – bude číst jedno ze čtení během bohoslužby slova. Je zde také prostor pro formulaci přímluv, domluvu kdo, v jakém pořadí a jakou formou je přednese, zda celá skupina, nebo jenom někteří ponesou obětní dary, zda budou přinášet pouze hostie a víno nebo i jiné symboly, případně které a proč atd.

Během tohoto posledního setkání se také skupina může domluvit, zda by chtěla pokračovat ve společném setkávání, zvláště v případech, že z přípravy na biřmování vyplynula řada nevyjasněných otázek týkajících se života a víry mladých lidí. V každém

případě by jim to měl vedoucí nabídnout a hlavně by měl být ochoten tato setkání i nadále moderovat.

Nyní je chvíle na to, aby mladí lidé dali zpětnou vazbu vedoucímu, jak se jim společná příprava líbila, nakolik mají pocit, že by mohl v jiné skupině něco změnit apod. Každý si pro tuto aktivitu připraví nějaký malý předmět (klíč, propisovačku, minci, kapesní nůž apod.). Skupina se postaví do kruhu kolem místnosti, tak, aby zůstal volný střed místnosti. Do středu místnosti postaví vedoucí nějaký malý předmět nebo křídou vyznačí kříž. Potom postupně vyslovuje několik výpovědí:

V této přípravě jsem se toho dozvěděl/a hodně o sobě.	Díky této přípravě jsem se přiblížil/a meditativnímu způsobu modlitby a myslím si, že to je tak dobře.
V této přípravě jsem se toho dozvěděl/a hodně o ostatních členech.	Vedoucí nám umožnil vyjádřit své pochyby o víře, což se mi líbilo.
Myslím si, že příprava se zabývala příliš mnoho vlastnostmi člověka.	V této přípravě jsem dostal/a tolik informací o svátosti biřmování, kolik jsem potřeboval/a.
V této přípravě jsem dostal/a tolik informací o víře, kolik jsem potřeboval/a.	V této přípravě jsem se dostal/a ke slovu tak často, jak jsem potřeboval/a.

Po každé výpovědi vedoucího položí každý člen „svůj předmět“ tak blízko kříži ve středu kruhu, nakolik s touto výpovědí souhlasí. Ti, co s ní souhlasí naprosto, mohou své předměty položit přímo na kříž, ti, kteří naprosto ne, položí své předměty až ke zdi. Vedoucí se ale vzápětí ptá vždy zhruba třech účastníků, jak zdůvodňují vzdálenost svého předmětu od středu místnosti, tedy – jak zdůvodňují svou spokojenost nebo nespokojenost s určitým aspektem přípravy.

Protože toto setkání je poslední během přípravy, může následovat závěrečné kolečko, v němž každý (po krátké době na rozmyšlenou) ostatním sdělí „svoji větu na cestu“. Tuto větu samozřejmě má vyslovit i vedoucí.

Na úplný závěr nabízíme modlitbu sv. Patrika:

Hospodin, Bůh, ať jde před vámi,
aby vám ukazoval správnou cestu.
Hospodin, Bůh, ať jde vedle vás,
aby vás objímal svými pažemi
a aby vás chránil.
Hospodin, Bůh, ať jde za vámi,
aby vás opatroval
před potměšilostmi zlých lidí.
Hospodin, Bůh, ať jde pod vámi,
aby vás zachytil, když budete padat
a aby vás vysvobodil ze všech smyček.

Hospodin, Bůh ať jde ve vás,
aby vás těšil,
když vás přepadne smutek.
Hospodin, Bůh, ať jde všude kolem vás,
aby vás bránil,
když se na vás ostatní vrhnou.
Hospodin, Bůh, ať jde nad vámi,
aby vám žehnal.

Tak ať vám žehná dobrotivý Bůh.

Mše svaté a bohoslužby během přípravy

Duchovní podněty pro moderátora

Před tím, než nabídnete skupině biřmovanců účast na společné bohoslužbě, ptejte se sami sebe, jaký vztah máte k bohoslužbám vy sami:

- *Je pro vás kostelní prostor místem, kde se snadno soustředíte na modlitbu a otevíráte se Bohu? Je takových míst více?*
- *Existuje ve vašem životě doba, kdy víte, že se vzdalujete od provozu a „normality" všedního dne se všemi jeho nároky na výkon, a máte čas na pobývání ve svém vnitřním světě?*
- *Je vaše přítomnost na mši svaté účastí na tajemství eucharistie?*
- *Očekáváte, že vás během mše svaté (nebo jiné bohoslužby) osloví podněty pro vaši vlastní víru, které vám pomohou své víře lépe porozumět, vykládat ji?*
- *Setkáváte se na bohoslužbách s lidmi, kteří jsou ve vašem životě důležití?*
- *Kde nacházíte slova, hudbu, obrazy, které mají sílu rozvíjet vaši víru? Kde, na jakých místech zažíváte tento dar?*

Obecné podněty pro vlastní bohoslužbu

V každé bohoslužbě, nejen ve mši svaté, slavíme skutečnost Boží přítomnosti ve světě. Charakter slavnosti má bohoslužba proto, že lidé prožívají Boží blízkost jako dárek, a to je důvod ke slavení. Při bohoslužbě lidé reagují na Boží blízkost zpěvem, meditací, pohybem… Slavení eucharistie je jedna z forem bohoslužby. Eucharistie je nejvyšší formou liturgického slavení, protože v ní oslavujeme ústřední tajemství křesťanské víry. Vedle toho existují také bohoslužby slova, kající bohoslužby apod.

Možná, že potíž s tím, jak se s mladými lidmi účastnit společně bohoslužby, má starší generace proto, že sama má problém s představou Boží blízkosti v tomto světě. A navíc proto, že způsob, kterým starší generace slaví slavnost eucharistie, je odpověď na Boží blízkost v tomto světě, která je mladé generaci cizí, které nerozumí. Proto je nesmírně důležité, aby skupina biřmovanců zažila společně během přípravy i několik bohoslužeb, ať už kající, bohoslužbu slova zaměřenou na nějaké téma nebo eucharistickou slavnost. Je k tomu však potřeba vnímat dva důležité body:

1. Bohoslužba by měla být zážitkem neobyčejnosti

můžeme jí dát rámec, který mladé lidi osloví a odpovídá jejich vkusu	můžeme použít technických prostředků, s nimiž mladí lidé dobře zacházejí (můžeme použít videonahrávek, počítač…)
můžeme zvolit nezvyklá místa a nezvyklou dobu (při východu či západu slunce, na vrcholu kopce, uprostřed přírody…)	můžeme použít nových prvků v rituálech bohoslužby (např. při přinášení obětních darů ve mši svaté, impulsů k zamyšlení apod.)
můžeme použít hudby, kterou mladí lidé sami navrhnou (i když je to třeba pop, jazz či chanson s oslovujícím textem, afro hudba, nebo ze zpěvníku Hosana atd.)	můžeme použít vlastní inscenaci vzniklou ve skupině (např. bibliodrama), ale i výseky z filmů, které jsou právě aktuální a týkají se skutečnosti Boží přítomnosti ve světě

2. Bohoslužba by měla být důvěrným prostorem pro zažívání Boží blízkosti

Takovým prostorem se stane pouze v případě, že se jí skutečně všichni vnitřně účastní, že dovolí, aby se dotkla jejich nitra. K tomu je důležitá atmosféra, která plyne z prostoru, kde se koná, z podnětů, které přináší, z pocitu důvěry, který nenarušuje. Účastníkům říká její forma: Takto slaví křesťané bohoslužby. Nové podněty a nové formy nemají proto úplně vytlačit všechno důvěrně známe z dřívější doby. Je potřeba najít rovnováhu mezi mimořádností zážitku a důvěrně známou formou z minulosti, mezi tradicí a aktuálností, mezi nově vytvářeným chováním a ritualizovaným chováním. Bohoslužba není show, která omílá prázdnotu a prázdnotu také produkuje!

můžeme nabídnout změnu zasedacího pořádku během bohoslužby (kruh, změna místa při bohoslužbě slova a oběti apod.)	můžeme věnovat větší časový prostor tichu doprovázeného pouze tichou hudbou (po evangeliu, při a po svatém přijímání...)
můžeme nabízet nová gesta, postoje, pohyb (např. při pozdravu pokoje, při modlitbě Otče náš apod.)	můžeme nabízet místa v prostoru bohoslužby, na nichž by nebyli jednotlivci rušení (např. po svatém přijímání apod.)
můžeme věnovat pozornost úpravě prostoru (osvětlení svíčkami, výzdoba…)	

Toto vše samozřejmě není jednoduché. Aby se nám to v průběhu přípravy na přijetí svátosti biřmování dařilo, musíme ke spolupráci pozvat především členy skupiny. Účast na přípravných bohoslužbách jim nepředepisujeme, ale předem s nimi hovoříme o tom, jaká forma bohoslužby by jim byla blízká, pozveme je, aby do ní vnesli své náměty, své výtvory ze setkání skupiny, své otázky.

Že se nám podařilo nalézt rovnováhu mezi tradiční formou bohoslužby a formou, která odpovídá zážitkovému světu mladých lidí, poznáme nejlépe podle toho, že my sami se budeme cítit takovou bohoslužbou mimořádně oslovení. Přinejmenším si řekneme: Tady se dnes dělo něco mimořádného. Bůh nám byl tak blízko, oslovil nás.

Setkání rodičů a kmotrů

Smyslem setkání s rodiči a kmotry biřmovanců je, aby poznali, že vedoucí skupiny biřmovanců nevidí úkol hledání dospělé podoby života mladých lidí pouze očima mladé generace, ale že nabízí své síly i rodičovské generaci. Způsoby, kterými mladí lidé dnes hledají dospělost, s jakými se vyrovnávají s vírou a s církví, jak experimentují se vším dosud zakázaným, to vše vyvolává v dospělé generaci právem obavy, protože možnost, že si mladí lidé na této cestě přivodí úraz (jak psychický, tak fyzický), není vůbec zanedbatelná.

Setkání před začátkem nebo na začátku přípravy

V první fázi setkání půjde především o věcné informace: jaké máme pro setkání biřmovanců plány, jaký jsme připravili program, co si myslíme, že od této skupiny můžeme očekávat… Dobře musíme vysvětlit především svůj záměr, že nám při přípravě půjde o skutečné vzbuzení postoje odpovědnosti vůči životu a vůči víře mladých lidí. Rodiče a kmotři nám mohou v této době dát o svých dospívajících dětech důležité informace. Mohou hovořit o své nejistotě vzhledem k víře svých dětí, o své bezradnosti vzhledem ke světu, v němž se jejich děti pohybují, o napětích či konfliktech, které soužití s mladou generací vyvolává. Přinejmenším zde půjde o to podpořit mnohé rodiče, že se nenacházejí ve svízelné situaci sami, mnozí jim mohou poskytnout cennou radu. Svůj příspěvek může nabídnout i vedoucí vysvětlením vývojových stádií víry nebo vývojových a společenských hledisek hledání identity mladých lidí apod.

Kmotři a kmotry by mohli otevřít otázku, jaká má být jejich úloha v životě mladých biřmovanců. Mohli by hovořit o tom, proč si je jejich biřmovanci vybrali za kmotry (nebo proč jim byli vybráni), zda cítí vzhledem k tomuto úkolu nějakou odpovědnost, zda si myslí, že budou mít možnost nějak doprovázet život svého biřmovance obecně a jeho život z víry zvlášť. Mohou společně s vedoucím řešit otázku, jak s mladými lidmi otevírat problémy jako je smysl života, Boží existence, podoba vlastní víry apod.

Možná, že když skupina rodičů a kmotrů uvidí program, kterému se budou v příštím roce věnovat jejich dospívající děti, zaujmou je některá témata natolik, že by se mohla stát tématem i jejich občasného setkání. V každém případě by jim měl tuto možnost vedoucí nabídnout.

Setkání v průběhu přípravy

V průběhu přípravy, pokud se rodiče a kmotři nedohodnou jinak, by měl vedoucí nabídnout ještě alespoň jedno setkání tematicky zaměřené na postupné uvolňování rodinných vztahů ze strany dospívajících viděné očima víry.

Dvanáctiletý Ježíš v chrámě

Na začátku setkání vedoucí hovoří o obtížném období rodinného života, v němž dospívající děti postupně nastupují vlastní životní cestu, často odlišnou od představ rodičů.

Potom uvede společnou četbu příběhu dvanáctiletého Ježíše v chrámě (Lk 2,41–52). I zde budeme mít možnost pozorovat situaci rodiny s dopívajícím synem a obtíže, které přináší jeho následování vlastní cesty.

Pokud skupina mladých biřmovanců během svého setkání čtení scénáře tohoto příběhu (viz setkání 8.3 a aktivita Dospělý křesťan? Dospělý člověk?) natočila na diktafon, mohou si ho nyní rodiče poslechnout místo vlastního čtení. Může být pro ně zajímavé slyšet v rodičovských rolích hlasy svých vlastních dětí.

V další fázi položí vedoucí před každého účastníka kopii obrazu „Svatá rodina“ (viz příloha č. 19). Požádá je, aby chvíli nejprve pozorně obraz sledovali, a poté jej okomentuje:

Josef	Je největší postava na obraze. Pravou rukou ukazuje na matku. Ve tváři má výčitku, zármutek, ale i hněv. Obličejem je obrácen k Ježíši. Celá jeho postava jakoby se snažila zmenšit a vyrovnat vzdálenost mezi Marií a Ježíšem.
Maria	Sedí, a tudíž je její postava nejmenší na obraze. V ruce drží knihu, v níž je napsáno: *Filli quid fecisti nobis sic* – což znamená v překladu: *„Dítě, jak jsi nám to mohlo udělat.“* Její levá ruka ukazuje na nápis. Co vyjadřuje její pravá ruka a prázdná ruka Josefa?
Ježíš	Zkříženýma rukama na prsou naznačuje, že se ohraničuje, brání rodičovské autoritě. Jeho postoj je zcela v protikladu k postoji Marie. Drží pevně malou červenou knihu. Kniha je zavřená a z jejího obsahu nelze nic vyčíst. Jeho postoj vyjadřuje uzavřenost, pevnost i vzdor.

Nyní vedoucí skupiny vyzve účastníky, aby si vybrali, se kterou osobou na obraze by se chtěli ztotožnit. Postupně si mají v této roli položit následující otázky a své postřehy zaznamenat na lístek papíru:

- *Jaké pocity mám? Který z nich je nejsilnější?*
- *Jaké myšlenky mě napadají?*
- *Která z nich mě nejvíc bolí? Která z nich mi dělá největší starost? Která z nich mě nejvíc znejišťuje?*
- *Čemu v této situaci nerozumím?*

Potom se mohou účastníci rozdělit do třech menších skupin (ne více než po šesti, ne méně než po čtyřech) podle toho, se kterou postavou se ztotožnili. Ve skupinkách si mohou navzájem sdělit:

- *Jaké myšlenky a jaké pocity vás napadaly v rolích, které jste si vybrali?*
- *Jak souvisí tyto pocity a myšlenky s těmi, které zažíváte vzhledem ke svým vlastním dospívajícím dětem?*

Na závěr se celá skupina sejde k závěrečnému rozhovoru:

- *Jak si myslíte, že příběh dvanáctiletého Ježíše vnímají dospívající? Co je pro ně na něm povzbudivého? Co v nich může vyvolat také negativní pocity?*
- *Jaké motivy, jaké pocity, jaké myšlenky mají asi naše dospívající děti, když dávají přednost cizímu světu před naším rodinným ochranitelským světem?*
- *Co pro naše dospívající děti vůbec znamená žít samostatně a jako křesťan v tomto světě? Co o tom vůbec víme? Jaká konkrétní úskalí si myslíme, že je očekávají?*
- *Můžeme jako rodiče či kmotři pomoci svým dětem, aby se vydali na cestu vlastního odpovědného hledání svého křesťanského životního postoje?*
- *Jak toto všechno souvisí se svátostí biřmování?*

V závěru diskuse se mohou rodiče a kmotři pokusit ve chvilce samostatné práce (5–10 minut) formulovat za své dospívající děti prosby, které pro ně vyplynuly z předcházejících rozhovorů. Tyto prosby vloží do závěrečné modlitby na konci setkání, ale mohou je také přinést jako svůj vklad do přímluv během mše svaté při udílení svátosti biřmování jejich dětem.

Použitá literatura

Poznámka autorky: Protože jsem v textu nechtěla narušovat jeho celistvost odkazy na použitou literaturu, uvádím zde veškeré prameny, které mi sloužily jako inspirace k vlastním návrhům metodických kroků, nebo jako předloha k textu týkajícího se především teologických úvah. V tomto smyslu jsem využila nejvíce knihu:

MOSER, M., RIMMELE, H., LUEDEMANN, U. *Mich firmen lassen. Handbuch für Katechetinnen und* Katecheten. Freiburg : Institut für Pastorale Bildung Freiburg, ISBN 3-88207-328-4.

Především jsem však využila svých zkušeností s prací s mladými lidmi (v rámci své učitelské práce) a svých teoretických znalostí i praktických zkušeností s vedením skupiny formou TCI (Theme-centered Interaction)

Další použitá literatura

Bischöfliches Seelsorgeamt, Bistum Essen (Hg.), *Damit der Funke überspringt. Bausteine zur Firmvorbereitung.* München : Deutscher Katechete-Verein e. V., 2004.

Firmung. Du sollst ein Segen sein. Erzbischöfliches Seelsorgereferat, Fachbereich Gemeindekatechese : München.

MITTERMAIR CH. und J. *Steig in mein Boot Jesus.* Wels : Bürotique.

MUCHOVÁ, L. *Bůh je jako mrakodrap.* Olomouc : CMCT, 1995

RATZINGER, JOSEF. *Úvod do křesťanství.* Brno : Nakladatelství Petrov, 1991.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem.* Praha : SPN, 1989.

SCHÖNWÄLDER, B. (Hrsg.), *Firmung. Schenk uns deinen Geist. Handreichung für den Firmkatecheten.* Herausgegeben im Auftrag des Bistums Essen.

SPANGENBERGER, H.-G. und I. *Wo meine Sehnsucht ein Zuhause hat. Ein Firmkurs. Leseheft für Jugendliche.* München : Bernward bei Don Bosco : München, 2003. ISBN 3-7698-1067-8.

Seznam příloh

	aktivita	kapitola
Příloha č. 1	Maska	1.2 Kdo jsem/jsme? Jaký jsem/jsme?
Příloha č. 2	Souhlasí – nesouhlasí	1.2 Kdo jsem/jsme? Jaký jsem/jsme?
Příloha č. 3	Ty jsi můj milovaný syn/dcera	1.4 Ty jsi můj milovaný syn/dcera
Příloha č. 4	Modlitba je setkání	2.4 Já a Bůh
Příloha č. 5	Případ Ježíš I.	3.1 Co o mně víte? Čemu věříte?
Příloha č. 6	Anketa	3.2 Za koho mě pokládají lidé?
Příloha č. 7	Co říkají křesťané?	3.2 Za koho mě pokládají lidé?
Příloha č. 8	Ježíš očima Šimona Petra	3.2 Za koho mě pokládají lidé?
Příloha č. 9	V tom jsem dobrý	5.1 Jsem obdarován: něco jsem dostal
Příloha č. 10	Dobrá období – špatná období	7.1 Dobrá – špatná doba
Příloha č. 11	Dva labyrinty mého života: bludiště z Kréty	7.1 Dobrá – špatná doba
Příloha č. 12	Dva labyrinty mého života: bludiště z Chartres	7.1 Dobrá – špatná doba
Příloha č. 13	Přebírám zodpovědnost	7.3 „Zpověď“? Svátost smíření?
Příloha č. 14	Voda – symbol smrti a života, voda – symbol křtu	8.1 Křest – biřmování: voda a vítr
Příloha č. 15	Jako plachetnice	8.1 Křest – biřmování: voda a vítr
Příloha č. 16	Ano, ne, ano, ne… Nicejsko-cařihradské vyznání víry	8.2 Moje víra – naše víra
Příloha č. 17	Jak probíhá udělování svátosti biřmování?	8.3 Spoluutváříme slavnost svátosti biřmování
Příloha č. 18	Dospělý člověk? Dospělý křesťan?	8.3 Spoluutváříme slavnost svátosti biřmování
Příloha č. 19	Dvanáctiletý Ježíš v chrámě	Setkání rodičů a kmotrů
Příloha č. 20	Hildegarda von Bingen	

MASKA

Příloha č. 1: Maska

SOUHLASÍ - NESOUHLASÍ

1. Už jsem něco o takových přípravách slyšel a zdá se mi to dost dobré.
2. Pár mých přátel se sem přihlásilo také.
3. Jsem tu jen proto, že mě k tomu nutí někdo z mé rodiny.
4. Nemám o biřmování žádný větší zájem, ale chci to udělat „kvůli“ někomu blízkému.
5. Rád bych tady navázal pár kontaktů s jinými mladými lidmi.
6. Mám strach, že mě tady nebudou ostatní brát.
7. Myslím si, že tento vedoucí skupiny mi nemůže rozumět.
8. Chtěl bych tu s ostatními hovořit o svých i jejich zkušenostech a problémech s vírou.
9. Chtěl bych společně s ostatními udělat zkušenost s náboženstvím a s náboženskými problémy.
10. Už teď vím, že ať to tu bude jakékoliv, půjdu k biřmování.
11. Nejsem si úplně jist, zda se pro biřmování na konci této přípravy opravdu rozhodnu.
12. Už teď vím, že stejně k biřmování nepůjdu.
13. Myslím si, že toto je dobrá cesta, jak začít také něco dělat a něco znamenat pro naši farnost.
14. Chtěl bych, aby se při této přípravě dostalo také na to, co považuji v životě opravdu za důležité.
15. Od vedoucího očekávám pouze to, že mi dá přesné a jasné informace o víře a o svátosti biřmování.
16. Očekávám, že si zde najdu svůj vlastní přístup k víře.
17. Bojím se, že tady půjde jen o přesvědčování, jak je svět zlý a křesťané dobří.
18. Chtěl bych zde najít „naše“, mladé formy účasti na mši svaté a vůbec na bohoslužbách
19. Rád bych se od vedoucí/ho dozvěděl, jestli je mu vše, co se týká víry a náboženství, dost jasné pro jeho život.
20. Obávám se, že to tu bude pro mě pouze ztráta času.

HOLUBICE

Příloha č. 3: Ty jsi můj milovaný syn/dcera

MODLITBA JE SETKÁNÍ

Text č. 1

TY.
Mohu Tě oslovit?
Nevím, kdo vlastně jsi.
Občas pochybuji o tom, že vůbec jsi.
Občas cítím Tvou blízkost s naprostou jistotou.
TY.
Jak k mám k Tobě mluvit?
Znáš mě.
Víš, kdo jsem.
Přijímáš mě takového, jaký jsem.
TY.
Občas ani já nevím, kdo vlastně jsem.
Lidé o mě říkají to i ono.
Často vím, jaký jednou být chci!
Mám už ve svém životě své cíle.
Mám přání, která by se mi měla vyplnit.
Mám určité nadání a různé koníčky.
Mám přátele i nepřátele.

TY.
Co má můj život s Tebou společného?
Nech mě, ať si Tě ve svém životě objevím.
Pomalu, krůček po krůčku.
Jsem zvědavý, co se stane, když Tě k sobě vpustím.
Chci to s Tebou zkusit.
Nech mě, ať se učím mluvit s Tebou.
Nech mě, ať se učím hledat slova, která se k Tobě budou hodit.
Která se budou hodit ke mně.
TY.

Text č. 2

Sedím. Mám čas.
Vnímám místnost, ve které jsem.
Vnímám všechny věci kolem sebe.
Vnímám zvuky, které mě obklopují:
hlasy ptáků, hlasy lidí, hudba, zvuk motorů na silnici…
Vstupují do mě mé myšlenky – a zase odcházejí.
Nechávám je jít.
Pomalu se uklidňuji.
Vstupuje do mě můj dech – a zase odchází.
Při každém výdechu se zkouším odpoutat.
Odpoutávám se od toho, co mě zaměstnává.
Odpoutávám se od toho, co mě tíží.
Pomalu se ve mně rozhostilo ticho.
V tomto tichu cítím prostor mé svobody.
Prostor pro Boha…?

Text č. 3

Když se večer modlím, zůstanu stát chvíli v tichosti před Tebou. Za poslední hodiny jsem toho hodně prožil/a. Udělal/a jsem něco, z čeho mám radost. Kolem mě prošlo několik důležitých lidí. Taky se mi pár věcí nevydařilo. Několik lidí zpochybnilo to, co jsem udělal/a. Sám/sama o sobě začínám pochybovat. To všechno teď držím před Tebou ve svých dlaních. Stojím před Tebou takový/á, jaký/á jsem. Nemusím se přetvařovat. Smím být takový/á, jaký/á jsem. Všímám si, jak se před Tebou něco děje. Něco se před Tebou mění. Důležité věci se mění v nedůležité. Jiné získávají na významu. Stojím před Tebou a je mi dobře.

Text č. 4

Bože, někde v sobě cítím Tvou přítomnost
a neklid, který mě zpravidla žene dál.
Jako otázka, která mi nedá spát.
Občas jako malé štěstí.
Jindy jako radost a mír
večer se zářící svíčkou.
Snad máš něco společného
s přátelstvím dvou lidí.

S malou odvahou k novému kroku
do všedního dne.
S úsměvem ženy, která na mě myslí.
Bože, prosím jen o toto:
Zůstaň ve mně jako neklid, který je tvůrčí.
A jako síla, která nese moje slabosti.
A jako cíl mé cesty.

PŘÍPAD JEŽÍŠ I.

Jméno	
Datum narození	
Místo narození	
Národnost	
Náboženské vyznání	
Jméno a povolání matky	
Jméno a povolání otce	
Zaměstnání	
Datum úmrtí	
Příčina a způsob smrti	

ANKETNÍ LÍSTEK

Skupina mladých lidí z farnosti ……. by ráda zjistila názory na zakladatele křesťanského náboženství ve svém okolí. Prosíme Vás proto o vyplnění tohoto anketního lístku:

1. Váš věk a pohlaví:

2. Mohl/a byste shrnout do několika vět, co víte o životě a učení Ježíše Krista?

3. Má pro Vás osobně tento člověk nějaký význam?

Děkujeme.

skupina mladých farnosti ……..……..

CO ŘÍKAJÍ KŘESŤANÉ?

Zatímco sám nám svůj život rozdal, chtěl nám Ježíš pomáhat v naší osamělosti, v našich bolestech, v naší smrti.

V Eucharistii máme Krista v podobě chleba. Ale tady, ve slamech, v tom zničeném životě, vidíme Ježíše v dětech a dotýkáme se ho. Je to pořád stejný Kristus, který říká: Cokoliv jste udělali jednomu z těchto mým nejmenších bratří…

Matka Tereza z Kalkaty

Kristus je svobodný člověk – svobodný od bohatství, strachu, moci a hříchu, svobodný od náboženských tradic a ceremonií, svobodný od smrti. To ale není všechno – jeho svoboda je nakažlivá. Kdo se s sním setká, vstupuje do školy osvobození.

Luis Evely

Ježíš nepřišel, aby řídil svět, ale aby ho zachránil a aby hledal ztracené. Každého oslovil jednotlivě, a dal mu právě to, co potřeboval, někomu, aby viděl, někomu jinému, aby se vyléčil z lepry, dalšímu odpustil hříchy.

Theodor Bovet, psychoterapeut

Konečně někdo říká:
„Požehnaní chudí“
místo „Šťastný je ten, kdo má peníze“.
Konečně někdo říká:
„Milujte své nepřátele“
a ne „Pryč s konkurenty“.
Konečně někdo říká:
„Blahoslavení, když vás pronásledují“
a ne „Dávejte si ve svém postavení bacha“.
Konečně někdo říká:
„Co je platné člověku, když získá celý svět“
a ne „Nejdůležitější je dostat se před všechny ostatní“.
Konečně někdo říká
„Kdo je mezi vámi první, ať je služebníkem všech“
a ne „Ukaž všem, kdo jsi“.
Konečně někdo říká:
„Kdo věří ve mně, bude mít život věčný“
a ne „Co je mrtvé, to je mrtvé“.

studentka, 16 let

Miluje nás,
říkají zamilovaní.
Všechno vidíme nově,
říkají slepí.
Je náš chleba,
říkají hladovějící.
Učí nás nové řeči,
říkají němí.
Našel si nás,
říkají ztracení.
Soucítí s námi,
říkají pronásledovaní.
Ukazuje nám, že toho zase tolik nevíme,
říkají moudří.
Dá nám život,
říkají umírající.
Je jedním z nás
a patříme k němu,
říkají chudí.

H. Engel

Jestliže hledáte lepšího vůdce než jsou všichni ostatní, takového, který rozumí mladým lépe než kdokoliv jiný a který je nezklame, řeknu vám bez váhání, kdo to je: Kristus.

biskup H. Camara

Když Ježíš uzdravoval slepého, musel přistoupit až k němu. Pohlédl na něho a sundal mu z očí brýle: brýle sociálního prostředí, stranické brýle, církevnické brýle, brýle s takovými předsudky a brýle s jinými předsudky. A potom musel Ježíš přistoupit ještě blíž a stáhnout mu z očí pár pořádných šupin, protože některé předsudky mu už pořádně přirostly k očním bulvám. A potom se Ježíš na toho člověka podíval ještě jednou, hluboce, až na dno, až z jeho očí vytryskl pramen. A ten slepec se rozplakal, protože to byla jeho záchrana: protože tento pramen smyl z jeho očí poslední špínu, pýchu a ochotu zavírat oči přede vším, co upozorňuje na to, že schopnost vidět může člověka poškodit. A slepý poznal v Ježíši člověka, skutečného člověka, který se umí dívat, dívat do hloubky, a především mít chápavé oči, které všechno vidí. A potom teprve mohl slepec prohlédnout. Mohl prohlédnout, protože uviděl člověka, který se umí dívat, který se umí dobře dívat.

W. Willms

Kristus je ten, z koho žiji. Současně je pro mne také tím, koho – společně s ostatními – bez přestání hledám.

Roger Schutz, zakladatel komunity v Taizé

JEŽÍŠ OČIMA ŠIMONA PETRA

Hned nato přiměl Ježíš učedníky, aby vstoupili na loď a jeli před ním na druhý břeh, než propustí zástupy. Když je propustil, vystoupil na horu, aby se o samotě modlil. Když nastal večer, byl tam sám. Loď byla daleko od země a vlny ji zmáhaly, protože vítr vál proti ní. K ránu šel k nim, kráčeje po moři. Když ho učedníci uviděli kráčet po moři, vyděsili se, že je to přízrak, a křičeli strachem. Ježíš na ně hned promluvil a řekl jim: „Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!“

Petr mu odpověděl: „Pane, jsi-li to ty, poruč mi, ať přijdu k tobě po vodách!“ A on řekl: „Pojď!“ Petr vystoupil z lodi, vykročil na vodu a šel k Ježíšovi. Ale když viděl, jaký je vítr, přepadl ho strach, začal tonout a vykřikl: „Pane, zachraň mne!“ Ježíš hned vztáhl ruku, uchopil ho a řekl mu: „Ty malověrný, proč jsi pochyboval?“

Když vstoupili na loď, vítr se utišil. Ti, kdo byli na lodi, klaněli se mu a říkali: „Jistě jsi Boží Syn.“

Mt 14,22–33

V TOM JSEM DOBRÝ

	podpis
Myslím si, že umíš dobře…	
Obdivuji, jak umíš…	
Jako dobré u tebe shledávám, že…	
Tak na toto máš vskutku talent…	
Chtěl/a bych také tak jako Ty umět…	
Už delší dobu Ti chci říct, že umíš…	
Vždycky mi pomůže, když Ty…	
V čem se Ti málokdo může vyrovnat je, že umíš…	
Jsi jeden z nejlepších v naší skupině v…	

DOBRÁ OBDOBÍ – ŠPATNÁ OBDOBÍ

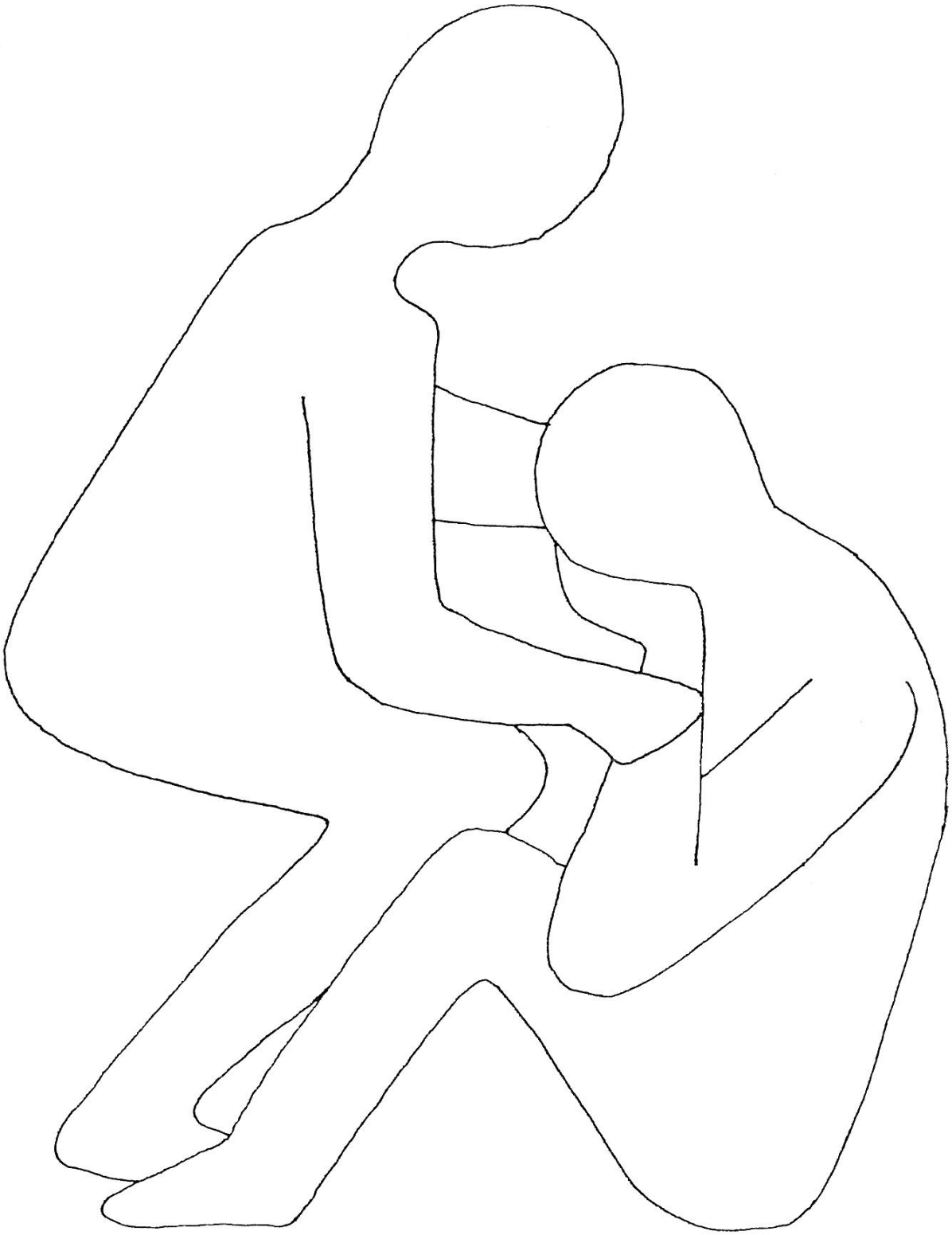

Příloha č. 10: Dobrá období – špatná období

BLUDIŠTĚ Z KRÉTY

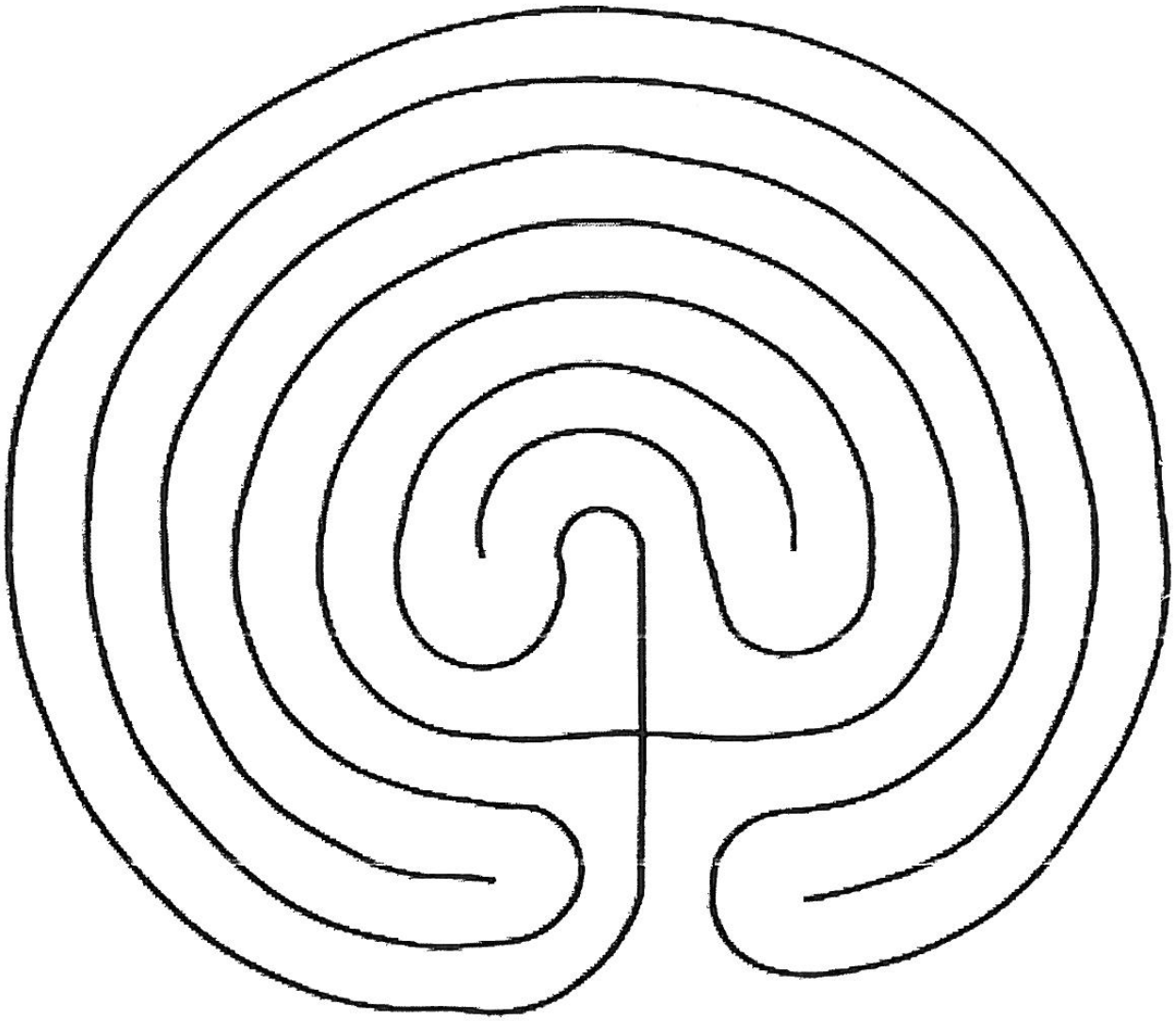

BLUDIŠTĚ Z CHARTRES

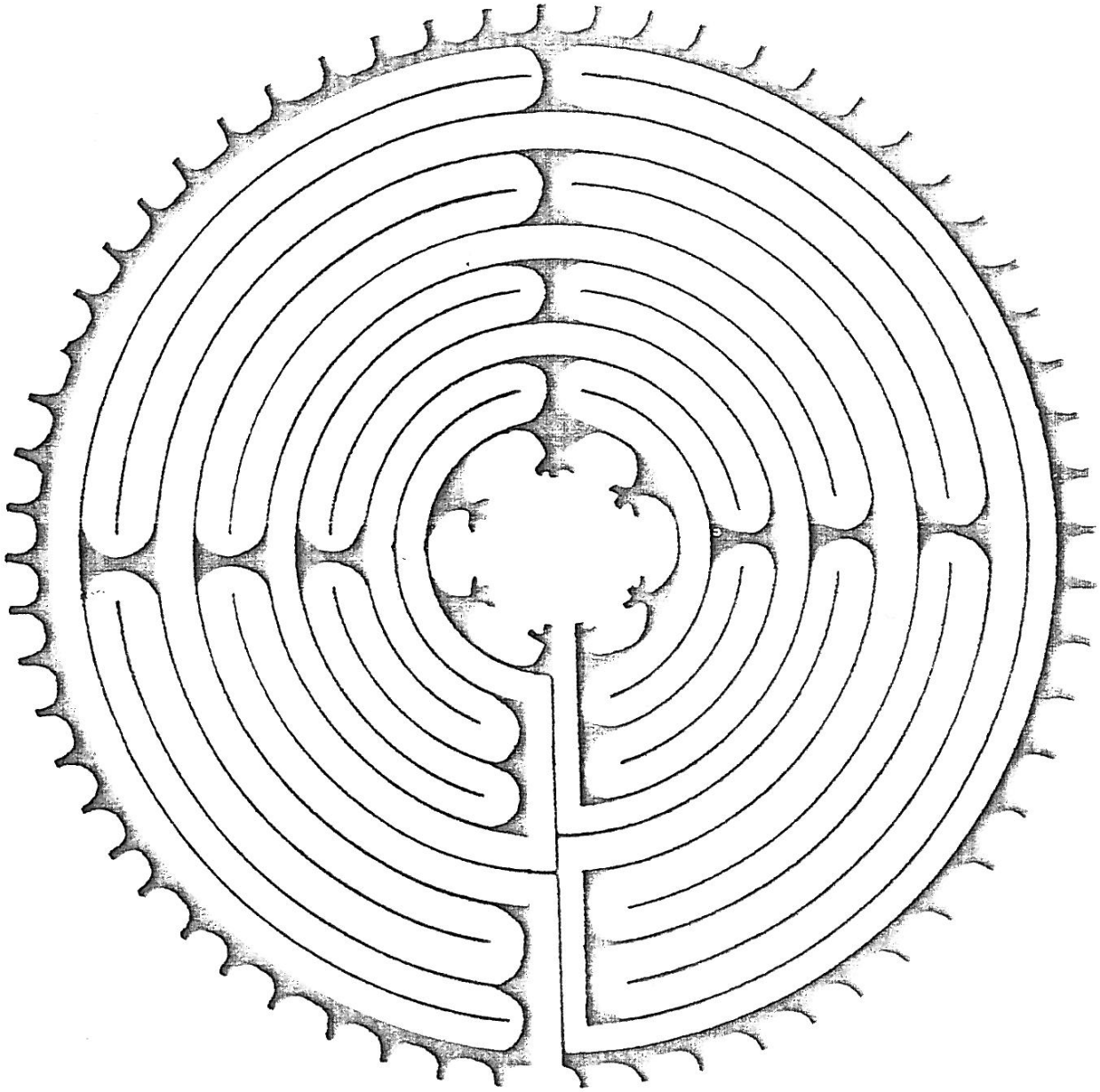

Příloha č. 12: Dva labyrinty mého života

PŘEBÍRÁM ZODPOVĚDNOST

1. Odpovědnost za společnost a církev
2. Odpovědnost za svět kolem nás
3. Odpovědnost za sebe

VODA

1. Voda může být symbolem…
2. Voda ve křtu připomíná…
3. Pro mě osobně je voda znamením…

JAKO PLACHETNICE

Příloha č. 15: Jako plachetnice

NICEJSKO-CAŘIHRADSKÉ VYZNÁNÍ VÍRY

Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země,
Všeho viditelného i neviditelného.

Věřím v jednoho Pána, Ježíše Krista,
jednorozeného Syna Božího,
který se zrodil z Otce přede všemi věky:
Bůh z Boha, Světlo ze Světla,
pravý Bůh z pravého Boha,
zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem:
skrze něho všechno je stvořeno.
On pro nás lidi a pro naši spásu
sestoupil z nebe.
Skrze Ducha svatého přijal tělo
z Marie Panny a stal se člověkem.
Byl za nás ukřižován,
za dnů Poncia Piláta byl umučen a pohřben.
Třetího dne vstal z mrtvých podle Písma.
Vstoupl do nebe, sedí po pravici Otce.
A znovu přijde ve slávě,
soudit živé i mrtvé
a jeho království bude bez konce.

Věřím v Ducha svatého,
Pána a dárce života,
který z Otce i Syna vychází,
s Otcem i Synem je zároveň uctíván
a oslavován
a mluvil ústy proroků.

Věřím v jednu, svatou,
všeobecnou, apoštolskou církev.
Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.
Očekávám vzkříšení mrtvých
a život budoucího věku.

Amen.

Vodorovnou čarou podtrhněte ty výpovědi, ke kterým můžete říct: „Ano, tomu věřím“.
Vlnovkou podtrhněte ty výpovědi, u nichž byste se napřed chtěli na něco zeptat, které vám nejsou úplně jasné.
Úplně vystřihněte ty, u kterých byste museli říci: „Tak tomu nevěřím.“ Vystřižené věty nalepte na okraj papíru. Vystřihujte tak, aby sice v textu zůstal otvor, ale list papíru aby zůstal jako celek.

JAK PROBÍHÁ UDĚLOVÁNÍ SVÁTOSTI BIŘMOVÁNÍ?

Křestní vyznání víry

Před udělením svátosti biřmování vyznávají biřmovanci svou víru formou křestního vyznání. Při křtu vyslovili toto Vyznání víry za sebe i za tebe tvoji rodiče. Nyní se ptá na tvoje ANO i na tvoje NE biskup tebe, a tuto odpověď z tebe nemůže nikdo odejmout. Máš vyslovit NE všemu zlému, veškeré nespravedlnosti (tomu odpovídá formulace „odříkáte se ducha zla“?) a vyslovuješ své ANO k Vyznání víry církve. Říkáš tím:

- ANO, věřím, že můj život a život všech lidí je vepsán do Boží dlaně.
- ANO, důvěřuji Ježíši, tomu, že jde se mnou, že mi rozumí, protože on sám nejen že je Bůh, ale je také člověk.
- ANO, věřím, že Duch svatý mi vdechuje život a dává mi sílu, abych žil z víry i v každodenním životě.

Biskup:	Zříkáš se ducha zla, všeho, co působí, i všeho, čím se pyšní?
Biřmovanci:	Ano.
Biskup:	Věříš v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země?
Biřmovanci:	Věřím.
Biskup:	Věříš v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, jenž se narodil z Marie Panny, byl ukřižován a pohřben, vstal z mrtvých a sedí na pravici Otcově?
Biřmovanci:	Věřím.
Biskup:	Věříš v Ducha svatého, Pána a dárce života; v Ducha, jenž byl o Letnicích dán apoštolům a dnes bude skrze vzkládání rukou dán také vám?
Biřmovanci:	Věřím.
Biskup:	Věříš v svatou církev obecnou, společenství svatých, odpuštění hříchů, vzkříšení mrtvých a život věčný?
Biřmovanci:	Věřím.
Biskup:	Tak věříme. Tak věří církev. A tuto víru vyznáváme, a ona je naší slávou v Kristu Ježíši, našem Pánu.
Celé shromáždění:	Amen.

Modlitba za dary Ducha svatého

Biskup vztahuje ruce nad všechny biřmovance a prosí Ducha svatého, kterému se v tuto chvíli otevíráš. Ježíš nás k tomu vyzýval, když řekl: „*Proste, a bude vám dáno*“ (Mt 7,8)

Bůh ti může darovat svého svatého Ducha, můžeš se spolehnout.

Biskup:	Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista, tys dal ve křtu těmto svým služebníkům odpuštění hříchů a život věčný. Sešli na ně svého Ducha Utěšitele: dej jim ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha poznání a lásky, a naplň je duchem bázně před tebou. Skrze Krista, našeho Pána.
Všichni:	Amen.

Vzkládání rukou

Přistupuješ před biskupa (nebo biskup přistupuje k tobě, záleží na tom, jak velká je vaše skupina biřmovanců a jak velký je prostor vašeho kostela). Za tebou stojí tvůj kmotr (je tu proto, aby dosvědčil tvé vyznání víry, a v budoucnosti také pro to, aby ti pomáhal na tvé cestě víry). Buď jenom biskupovi sdělíš své biřmovací jméno nebo mu ho sdělí ten, kdo tě k biskupovi přivedl. Biskup položí ruku na tvou hlavu na znamení Boží blízkosti (pamatuješ na slova žalmu 139,5 – Hospodine, svou dlaň jsi položil na mě? Ruka nad tvou hlavou ti má připomínat a zprostředkovat jemnou blízkost Boží, jeho ochranu, ale také jeho pověření: Žij svou víru, nech sama sebe i svůj život vírou proměnit.

Pomazání olejem

Biskup ti dělá křižmem na čele znamení kříže. Při tom vyslovuje hlasitě tvé biřmovací jméno a říká:	N., přijmi pečeť daru Ducha svatého.
Ty odpovídáš:	AMEN.
Biskup:	Pokoj tobě.

Biskup vyslovil **tvé jméno**, aby nebylo pochyb, že jde opravdu o tebe, Bůh tě volá jménem, jsi pro něho důležitý. Právě tobě patří dar Ducha svatého.

Pečeť znamená vždy něco definitivního, něco, co nelze zfalšovat, co je vyraženo. Tato pečeť ti je svěřena skrze znamení kříže: Duch Ježíše Krista ať charakterizuje nyní tvůj život.

Křižmo je směs olivového oleje a balzámu.

Slovo **pomazání** připomíná mast, která hojí. Dříve byli pomazáni pouze kněží, králové a proroci. Ježíš nese jméno „Kristus“, tzn. „Pomazaný“. Pomazání vyjadřuje: Jsi naplněn Duchem svatým.

Amen znamená v překladu prostě přitakání: ano, tak jest, tak to je. Ano Pane, jsem připraven dát v mém životě prostor Duchu svatému, aby ve mně působil.

Biřmovací kmotr/kmotra stojí za tebou. Pokládá na tvé rameno ruku. I v této chvíli cítíš, že nejsi sám, je tu člověk, který tě chce na této tvé dospělé cestě přece jen doprovázet, podržet tě, kdybys padal.

DOSPĚLÝ ČLOVĚK? DOSPĚLÝ KŘESŤAN?

Vypravěč: *Josef a Maria putovali jednoho roku do Jeruzaléma, aby tam slavili s ostatními slavnost Paschy. Šli s velkou skupinou poutníků, příbuzných a známých. Cesta z Galileje do Jeruzaléma trvala tři dny. Jejich syn Ježíš šel s nimi. Zakrátko měl už slavit svou slavnost „Bar Micva" a přiřadit se tak k dospělé židovské obci. Určitě ho učili znát zákony a předpisy židovského náboženství. I tato pouť ho měla připravit na jeho velký den. Maria a Josef byli na svého syna hrdí. Byly to také krásné dny, které v Jeruzalémě prožili. A tak se vydávali na cestu zpět naplněni mnoha dojmy.*

Josef: Tyhle dny v Jeruzalémě jsou každý rok zážitek. A člověku to dodá sílu. Ježíš vypadal taky nadšeně.

Maria. Byl takový celý jiný. Nevíš vlastně, kde je?

Josef: Bude někde mezi kamarády. Nedělej si starost.

Vypravěč: *Šli celý den a cestou občas hledali Ježíše mezi příbuznými a známými. Ale nenašli.*

Maria: Bože můj, snad se mu nemohlo nic stát? V Jeruzalémě jsem ho ještě viděla…

Josef: A tady jsem ho taky ještě zahlédl. No počkej, mládenče… Teď nám ale nezbývá, než ho jít prostě hledat…

Vypravěč: *Tři dny hledali v Jeruzalémě svého syna, ve všech zákoutích a uličkách, vyptávali se lidí… Celí bez sebe strachy. Vyčerpaní a sklíčeni strachem se vydali nakonec do chrámu. A tady ho vidí.*

Maria: Támhle! Támhle je!

Josef: Sedí mezi znalci zákona, něco jim říká, a oni ho poslouchají! Mluví s nimi jako dospělý! Viděl to kdy někdo?

Maria: Můj malý… Jak tu sedí a mluví… takhle ho neznám…. (*to už přicházejí ke skupině zákoníků)*. Dítě, jak jsi nám to mohl udělat? Hledali jsme tě skoro čtyři dny. Měli jsme takový strach!

Ježíš: Proč jste mě hledali? Patřím sem. Cítil jsem to tady, v Jeruzalémě, tady, v chrámu. Cožpak to nevíte?

Josef: Nemluv hloupě. Nemůžeš si přece jen tak někde zůstat a nic nám neříct.

Znalec zákona: Nebuďte na něho tak přísní. Ten chlapec má dobrou hlavu. Z toho ještě něco bude.

Maria: Tak pojď, půjdeme domů. (*Sama k sobě):* Jako by se mě dotkla něčí studená ruka. Moje dítě… A co z něho bude?

Vypravěč: *A Ježíš s nimi odešel domů.*

DVANÁCTILETÝ JEŽÍŠ V CHRÁMĚ

Simone Martini (1284–1344)

HILDEGARDA VON BINGEN

Příloha č. 20: Hildegarda von Bingen